

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Кійко С.В., Кійко Ю.Є.

**ВСТУП
ДО ГЕРМАНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА**

**Чернівці
2021**

УДК 811.111 (075)
ББК 81.43-923
К 37

Рецензенти:

Мізін К.І. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"

Яцюк І.Я. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри німецької філології та методики викладання німецької мови, Тернопільський національний університет імені Володимира Гнатюка

Рекомендовано до друку Вченою радою
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 4 від 28 грудня 2021 року)

Кійко С.В., Кійко Ю.Є. Вступ до германського мовознавства: навч. посібник. Чернівці: ЧНУ, 2022. 226 с.

ISBN ...

Навчальний посібник містить короткі відомості з історії давніх германців, їх писемності, завдання і задачі з порівняльної фонетики і граматики германських мов, тексти готською мовою для читання, морфологічні таблиці, готсько-український словник, короткий етимологічний словник германських мов і тести для перевірки знань.

Розрахований на студентів факультетів германської філології університетів. Може бути корисним для аспірантів, які спеціалізуються у сфері германських мов.

© Кійко С.В., Кійко Ю.Є. 2022

ПЕРЕДМОВА

Відповідно до учбового плану на факультетах іноземних мов українських університетів вивчається курс “Вступ до германської філології”. Цей посібник має на меті полегшити проведення практичних занять з германістики.

Навчальний посібник містить готські тексти, граматичні таблиці, короткі відомості з порівняльної фонетики германських мов, етимологічні задачі, готсько-український словник (з посиланнями на граматичні таблиці) і короткий етимологічний словник германських мов. Окрім того, до підручника ввійшли (у вигляді рисунків та схем) відомості про правила читання готських текстів та зразки готської писемності. Посібник доповнений ключами до етимологічних задач. Готсько-український словник містить посилання на короткий етимологічний словник германських мов. Кількість статей у короткому етимологічному словнику охоплює 555 гнізд слів.

У майбутньому автори планують доповнити готсько-український словник перекладом готських слів на сучасну англійську та німецьку мови, що дозволить проводити практичні заняття з германістики українською, англійською та німецькою мовами.

Усі зауваження і пропозиції просимо надсилати за адресою: 58012 Чернівці, вул. Садова 5, ЧНУ, кафедра германського, загального і порівняльного мовознавства.

Автори

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	6
Розділ 1. ДАВНІ GERMANЦІ І ЇХ MOBI	9
1.1 Класифікація давніх германських племен і племенних союзів.....	9
1.2 Хронологія виникнення і розгалуження давніх германських мов.....	9
1.3 Співвідношення сучасних германських мов і племінних діалектів.....	10
1.4 Найважливіші дати в історії давніх германців і германських держав.....	10
1.5 Походження і класифікація германських мов.....	12
1.6 Коротка характеристика сучасних германських мов....	13
Розділ 2. ПИСЕМНІСТЬ ДАВНІХ GERMANЦІВ	16
2.1 Рунічний алфавіт.....	16
2.2 Готський алфавіт.....	18
2.3 Правила читання готських текстів.....	19
2.4 Найдавніші писемні пам'ятки германських мов.....	20
Розділ 3. ОСНОВНІ ФОНЕТИЧНІ ПРОЦЕСИ І ЯВИЩА У GERMANСЬКИХ MOBAХ	22
3.1 Перший пересув приголосних.....	22
3.2 Закон К.Вернера.....	23
3.3 Другий пересув приголосних.....	23
3.4 Західногерманське подовження приголосних.....	23
3.5 Ротацизм.....	23
3.6 Закон Гольцмана.....	23
3.7 Асимілятивні процеси в системі консонантизму.....	24
3.8 Зміна коротких голосних.....	24
3.9 Зміна довгих голосних.....	24
3.10 Дифтонгізація і монофтонгізація.....	24
3.11 Умлаут.....	24
3.12 Заломлення.....	25
3.13 Аблаут.....	26
3.14 Лабіалізація і делабіалізація голосних.....	26

3.15	Редукція голосних і приголосних.....	26
3.16	Випадіння, вставки і перестановки деяких звуків.....	26
3.17	Мови “кентум” і “сатем”.....	27
3.18	Рухоме S	27
3.19	Чергування приголосних в індоєвропейському корені..	27
3.20	Визначники кореня.....	27
3.21	Інфіксація в індоєвропейському корені.....	27
Розділ 4. ЕТИМОЛОГІЧНІ ЗАДАЧІ.....		28
4.1	Методичні вказівки до рішення етимологічних задач.....	28
4.2	Голосні.....	30
4.3	Перший і другий пересуви приголосних.....	31
4.4	Другий пересув приголосних.....	35
4.5	Закон Вернера. Ротацизм.....	37
4.6	Західногерманське подвоєння приголосних.....	38
4.7	Закон А. Гольцмана.....	38
4.8	Комбінаторні зміни голосних і приголосних.....	39
4.9	Умлаут.....	39
4.10	Дифтонгізація і монофтонгізація.....	40
4.11	Аблаут.....	41
4.12	Задачі на всі види фонетичних змін.....	42
	Ключі до етимологічних задач.....	49
Розділ 5. ОСНОВНІ ТИПИ ВІДМІНЮВАННЯ В ГОТ-СЬКІЙ МОВІ.....		58
5.1	Іменник.....	58
5.2	Займенник.....	59
5.3	Прикметник.....	61
5.4	Дієслово.....	62
5.5	Порівняльні морфологічні таблиці германських мов...	70
Розділ 6. ТЕКСТИ ДЛЯ ЧИТАННЯ І АНАЛІЗУ.....		72
Розділ 7. ГОТСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК.....		97
Короткий етимологічний словник германських мов.....		126
Рекомендована література.....		225

Список скорочень

Назви мов і діалектів

англ., а.	<i>англійська</i>	ірл.	<i>ірландська</i>
авест.	<i>авестійська</i>	ісл.	<i>ісландська</i>
алб.	<i>албанська</i>	кельт.	<i>кельтська</i>
алт.	<i>алтайська</i>	кімр.	<i>кімрська (див. вал.)</i>
араб.	<i>арабська</i>	корн.	<i>корнуельська</i>
балт.	<i>балтійська</i>	лат.	<i>латинська</i>
білорус.	<i>білоруська</i>	лит.	<i>литовська</i>
болг.	<i>болгарська</i>	лтс.	<i>латиська</i>
вал.	<i>валійська (кімр.)</i>	нім., н.	<i>німецька</i>
вед.	<i>ведійська</i>	нн.	<i>нижньонімецька</i>
вірм.	<i>вірменська</i>	норв.	<i>норвезька</i>
вн.	<i>верхньонімецький</i>	осет.	<i>осетинська</i>
герм.	<i>германські (мови)</i>	перс.	<i>перська</i>
голл.	<i>голландська</i>	прус.	<i>пруська</i>
гот.	<i>готська</i>	псл.	<i>праслов'янська</i>
гр.	<i>грецька</i>	рос.	<i>російська</i>
груз.	<i>грузинська</i>	са.	<i>середньоанглійська</i>
да.	<i>давньоанглійська</i>	свн.	<i>середньовержньонім.</i>
датськ.	<i>датська</i>	сірл.	<i>середньоірландська</i>
двн.	<i>давньовержньоні- мецька</i>	сканд.	<i>скандинавська</i>
ді.	<i>давньоіндійська</i>	сл.	<i>слав'янська</i>
дірл.	<i>давньоірландська</i>	снн.	<i>середньонижньонім.</i>
дісл.	<i>давньоісландська</i>	стсл.	<i>старослов'янська</i>
дпрус.	<i>давньопруська</i>	тох.	<i>тохарська</i>
друс.	<i>давньоруська</i>	тюрк.	<i>тюркська</i>
дс.	<i>давньосаксонська</i>	укр.	<i>українська</i>
дфриз.	<i>давньофризька</i>	фін.	<i>фінська</i>
зах.-герм.	<i>західно-германська</i>	фриз.	<i>фризька</i>
іс.	<i>індоевропейська</i>	хет.	<i>хетська</i>
іллір.	<i>іллірійська</i>	цсл.	<i>церковно-слав'янська</i>
інд.-ір.	<i>індоіранська</i>	швед.	<i>– шведська</i>

Граматичні терміни, стилістичні та інші ремарки

букв.	<i>буквально</i>
вищ. ст.	<i>вищий ступінь</i>
відм.	<i>відмінок</i>
відн. займ.	<i>відносний займенник</i>
відн. част.	<i>відносна частка</i>
вказ. займ.	<i>вказівний займенник</i>
дав. відм.	<i>давальний відмінок</i>
див.	<i>дивись</i>
запозич.	<i>запозичене слово</i>
заст.	<i>застаріле слово</i>
займ.	<i>займенник</i>
запер.	<i>заперечення</i>
запереч. част.	<i>заперечна частка</i>
зворот. займ.	<i>зворотний займенник</i>
зменш.	<i>зменшене, зменшувальний</i>
знах.	<i>знахідний відмінок</i>
корен.	<i>коренева основа</i>
мн.	<i>множина</i>
мин. ч.	<i>минулий час</i>
наз.	<i>називний відмінок</i>
найв./найвищ. ст.	<i>найвищий ступінь</i>
неозн. займ.	<i>неозначений займенник</i>
неправ.	<i>неправильне дієслово</i>
одн.	<i>однина</i>
особ. займ.	<i>особовий займенник</i>
пит. займ.	<i>питальний займенник</i>
пит. запереч. част.	<i>питальна заперечна частка</i>
пит. част.	<i>питальна частка</i>
поет.	<i>поетичне слово</i>
пор.	<i>порівняй</i>
през.	<i>презент</i>
прет.	<i>претеритум</i>
прет.през. дієсл.	<i>претерито-презентне дієслово</i>
прийм.	<i>прийменник</i>
прикм.	<i>прикметник</i>

присв. займ.	<i>присвійний займенник</i>
присл.	<i>прислівник</i>
ред.	<i>редупліковане</i>
род.	<i>родовий відмінок</i>
сер. рід	<i>середній рід</i>
слд.	<i>слабке дієслово</i>
снд.	<i>сильне дієслово</i>
спол.	<i>сполучник</i>
субст. прикм.	<i>субстантивований прикметник</i>
т. з.	<i>так званий</i>
церк.	<i>церковнослов'янське слово</i>
част.	<i>частка</i>
числ.	<i>числівник</i>
чол. рід	<i>чоловічий рід</i>
acc.	<i>accusativus – знахідний відмінок</i>
dat.	<i>dativus – давальний відмінок</i>
f	<i>femininum – жіночий рід</i>
gen.	<i>genetivus – родовий відмінок</i>
m	<i>maskulinum – чоловічий рід</i>
n	<i>neutrum – середній рід</i>
pl.	<i>pluralis – множина</i>

1.1. Класифікація давніх германських племен і племенних союзів

1. Східно-германські племена: готи, вандалі, бургунди, певкіни, бастарни, ругії

2. Припівнічноморські племена (фризько-саксонські):

англи	}	інгвеони
сакси		
юти		
фризи		
хавки		
херуски		

3. Рейнсько-везерські племена (франкські):

убії	}	іствеони
хамави		
бруктери		
сигамбри		
тенктери		
узипети		

4. Приельбські племена

свеви	}	шваби, алемани	}	гермініони
лангобарди				
семнони				
маркомани > бавари	}			
гермундури > тюринги				
хатти (батави, хаттуарії) > гесси				

5. Скандинавські племена – гіллевіони

1.2. Хронологія виникнення і розгалуження давніх германських мов

3000–1000 р. до н.е. утворення германської мови-основи;
800 – 300 р. до н.е. відокремлення частини германських племен та їх міграція зі Скандинавії в південно-західному напрямку;

300 – 100 р. до н.е. відокремлення і міграція східногерманських племен (готів, вандалів, бургундів, ругіїв та ін.) у південно-східному напрямку.

1.3 Співвідношення сучасних германських мов і племінних діалектів

В основі сучасних германських мов лежать:

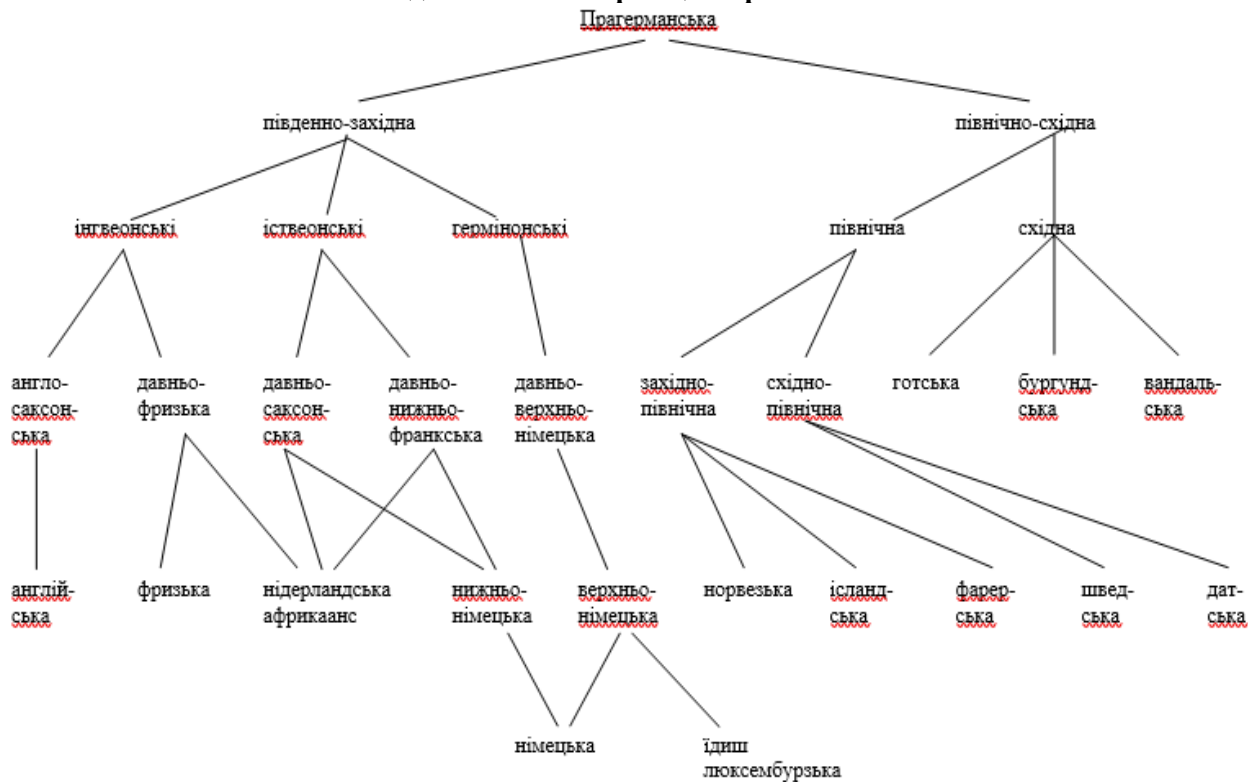
- англійська мова:** інгвеонські племінні діалекти (англи, сакси, юти);
- німецька мова:** іствеонські й гермінонські діалекти (франки, алемани, бавари);
- нідерландська:** іствеонські діалекти (західнонижньофранкські);
- їдиш:** 11-12 ст., середньовірхньонімецькі діалекти;
- африкаанс:** 17 ст., нідерландські діалекти;
- фризька мова:** інгвеонські племінні діалекти (фризи);
- датська, шведська, норвезька** мови виникли на основі говірок гіллевіонських племен;
- ісландська і фарерська** мови виникли у 9 ст. на основі норвезьких діалектів

1.4 Найважливіші дати в історії давніх германців і германських держав

- 55 р. до н. е. Цезар висадився на Британських островах
- 1 ст. н. е. просування готів на схід від Скандинавського півострова
- 2-3 ст. н.е. поширення готів в степах від Дніпра до Дунаю
- 3 ст. н. е. завоювання готами Дакії
- 311–382(383) рр. роки життя готського єпископа Вульфїли
- 378 р. битва біля Адріанополя; вестготи розгромили римське військо
- 410 р. взяття Риму вестготами на чолі з королем Аларіком
- 419 р. створення вестготами першого варварського королівства – Аквітанії (столиця Тулуза)

429 р.	переправлення вандалів через Гібралтар у Північну Африку і створення власного королівства
449 р.	початок завоювання Британії германцями на чолі з Хенгістом і Хорсом
451 р.	битва народів (римляни з союзниками – вестготами, бургундами та ін. проти гуннів із союзниками – остготами, сарматами та ін.)
455 р.	захоплення і пограбування вандалами Риму
476 р.	германський воєначальник Одоакр скинув з престолу останнього римського імператора
486 р.	франкський король Хлодвіг захопив Галлію
496 р.	прийняття Хлодвігом християнства
6 ст.	поширення християнства у англо-саксів
507–509 рр.	Хлодвіг приєднав до своєї держави Аквітанію
673–735 рр.	роки життя Беди Досточтимого
768–814 рр.	роки правління Карла Великого
842 р.	Страсбурзькі клятви
843 р.	Верденська угода
871–900 рр.	роки правління короля Альфреда
9–10 ст.	колонізація Ісландії
1000 р.	прийняття християнства в Ісландії (рішенням Альтенгу)
початок 11 ст.	завершення християнізації в Норвегії
1018–1042 рр.	Англія у складі Датського королівства
1066 р.	Нормандське завоювання
12 ст.	завершення християнізації в Швеції
1262 р.	Ісландія потрапляє під владу Норвегії
1397–1523 рр.	Кальмарська Унія: об'єднання Данії, Норвегії (з Ісландією) і Швеції (з Фінляндією) під владою датських королей;
1523 р.	відокремлення Швеції від Данії
1560–1562 рр.	перебування у Константинополі Бусбека
17 ст.	колонізація бурами Південної Африки
1814 р.	відокремлення Норвегії від Данії
1918 р.	Ісландія проголошена незалежною державою

1.5 Походження і класифікація германських мов



1.6 Коротка характеристика сучасних германських мов

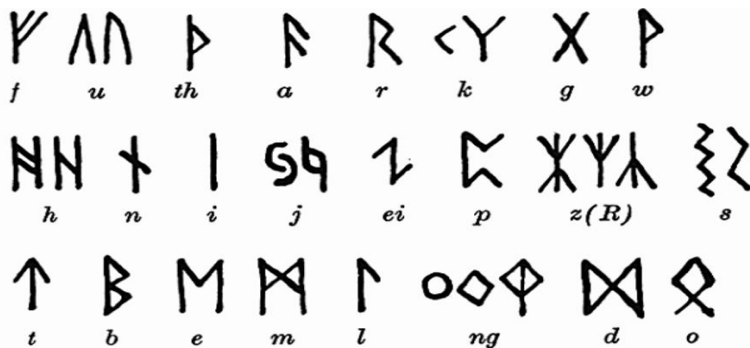
мова	кількість мовців	країни, де розповсюджена мова	діалект в основі літературної мови	початок писемної традиції	періоди історії мови	нормалізатори і класики літератури
англійська	360-400 млн. більше 700 млн.	Великобританія, США, Австралія, Нова Зеландія, Канада, Індія, Пакистан, ПАР, Непал, Бірма, Нігерія	лондонський	7–8 ст.	<i>Давньоанглійський</i> (англосаксонський): 449 р (початок завоювання Британії) / 7 ст. (початок писемної традиції) – 1066 р. (Норманське завоювання); <i>Середньоанглійський</i> : 12–15 ст. (1476 р. – початок книгодрукування); <i>Новоанглійський</i> : з 16 ст.	Дж. Чосер У. Шекспір Е. Спенсер
німецька	100 млн.	ФРН, Австрія, Швейцарія, Люксембург, Ліхтенштейн, США, Канада, Бразилія	східно-середньонімецькі діалекти	8 ст.	<i>Давньовісхонімецький</i> : 8 ст. – 1050 р. <i>Середньовісхонімецький</i> : 1050–1350 рр. <i>Ранньоновісхонімецький</i> : 1350–1650 рр. <i>Нововісхонімецький</i> : з 17 ст.	М.Лютер Й.Готшед Й.Аделунг Г.Лессінг Й.Гердер Й.В.Гете Ф.Шиллер
нідерландська	20 млн.	Нідерланди, Бельгія, Суринам, Кариб-	фламандські, брабантські	9 ст.	<i>Давньонідерландський</i> : 9 ст. – 11 ст. <i>Середньонідерландський</i>	Х.Спігель М.Сигенбеек

		ський басейн, США, Канада	і голландські діалекти		12 ст. – середина 16 ст. <i>Новонідерландський</i> : з середини 16 ст.	
африкаанс	6 млн. 4 млн.	ПАР, Намібія; Ботсвана, Лесото, Замбія, Зімбабве	нідерландські діалекти	кінець 19 ст.	З 17 ст. – заснування в 1652 році першого постійного голландського поселення на Капському півострові	1875 р.– „Товариство істинних африканерів”
фризька	500 тис.	Нідерланди, ФРН	фризькі племінні діалекти	14 ст.	<i>Давньофризький</i> : 5 – 14 ст. <i>Середньофризький</i> : 15-16 ст. <i>Новофризький</i> : з XVII ст.	Гійсберт Япікс
їдиш	5–7 млн.	країни Східної Європи, США	середньоверхньонімецькі діалекти	12–13 ст.	<i>Давній їдиш</i> : 12–17 ст. <i>Новий їдиш</i> : після 17 ст.	Шолом-Алейхем, М. Мойхер-Сфорім
датська	5,6 млн.	Данія, Гренландія, США	зеландський діалект	9-11 ст. (руни), 14 ст. (латина)	<i>Давньодатський</i> : 9 ст. – перша третина 16 ст. <i>Новодатський</i> : після 1525 р.	Кріт'єн Педерсен, Людвіг Хольберг
шведська	10 млн.	Швеція Фінляндія	свейський	9-12 ст. (руни)	<i>Давньошведський</i> : 9 ст. – перша третина 16 ст.: (а) рунічний (800–1225); (б) класичний (1225–1375);	Олов Далін, Август Стріндберг

		Аландські острови Естонія, США		13 ст. (латина)	(в) пізній давньошведський (1375–1526); <i>Новошведський</i> : після 1525 р.: (а) ранньоновошведський (1526–1732); (б) власне новошведський (після 1732 р.).	
норвезька	5 млн.	Норвегія, США, Канада	датські і норвезькі діалекти	10 ст. (руни) 12 ст. (латина)	<i>Давньонорвезький</i> : 9 ст. – перша третина 16 ст.; <i>Середньонорвезький</i> : 1525 р. – 1814 р.; <i>Новонорвезький</i> : після отримання незалежності від Данії в 1814 р.	Івар Осен, Генрік Ібсен, Кнуд Кнудсен, Петер Асбйорнсен, Йорген Му
ісландська	320 тис.	Ісландія Данія, Канада, США	західнонорвезькі діалекти	12 ст.	<i>Давньоісландський</i> : 12 ст. – перша третина 16 ст. <i>Новоісландський</i> : після 1525 р.	Арні Магнуссон, Галдор Лакнес
фарерська	69 тис.	Фарерські острови	діалект м. Торсхавн	без писемності до поч. 19 ст.	<i>Давньофарерський</i> : 9 – 14 ст. <i>Новофарерський</i> : після Реформації	В.У. Хаммерсгайм

2. ПИСЕМНІСТЬ ДАВНІХ ГЕРМАНЦІВ

2.1. Рунічний алфавіт



А. Старші (загальногерманські) руни – 3-9 ст. Всього пам'яток – близько 150. Найдавніші написи:

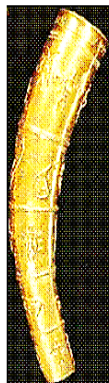
1. Накінецьник списа з Євре Стабю (Норвегія) – 3 ст.;
2. Золотий ріг із Галлехуса (Ютландія, Данія) – 5 ст.;
3. Напис на камені Туне (Норвегія) – 5-6 ст.



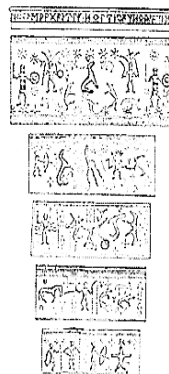
**Напис на списі з Євре (Норвегія)
III ст. (raunijar – ранить, ріже)**



**Напис на списі з Ковеля
(Західна Україна) IV ст.**



**Золотий ріг із
Галлехуса (Ютландія) – V ст.**



Б. Молодші (скандинавські) руни – 9-12 ст.

Всього пам'яток – близько 3500 (у Швеції – 2500, у Данії – 400, в Норвегії – 350, в Ісландії – 45).

Найдавніші написи:

1. Напис на Рекському камені (Швеція) – 9 ст.;
2. Написи на каменях із Стерд'є (Норвегія) – 11 ст.
3. Рунічний кодекс „Codex Runicus” (Данія) – 13 ст.



Напис на Рекському камені (Швеція) IX ст.



«Codex Runicus» XIII ст.



Напис на камені у селі Ваксала(Швеція) XI ст.

2.2. Готський алфавіт

А	В	Г	д	е	u	z	h	ϕ
1	2	3	4	5	6	7	8	9
a	b	g	d	e	q	z	h	þ
ʀ	ʀ	ʀ	ʀ	ʀ	ʀ	ʀ	ʀ	ʀ
10	20	30	40	50	60	70	80	90
i	k	l	m	n	j	u	p	—
ʀ	s	t	ʀ	ʀ	x	θ	ϑ	↑
100	200	300	400	500	600	700	800	900
г	s	t	w	f	χ	lv	o	—

Пам'ятки готської писемності:

1. Срібний кодекс „Codex Argenteus” (IV ст.) – переписаний у 6 ст. переклад Євангелія Вульфїлі. Написаний на червоному пергаменті срібними літерами, зберігається в Швеції в м. Упсала.
2. Амброзіанський кодкс „Codex Ambrosianus” – уривки з Євангелія від Матвія, Послання апостола Павла, уривки зі Старого Завіту.
3. Каролінський кодекс „Codex Carolinus” (V ст.) – рукопис латинською і готською мовою, містить текст «Послання до римлян»
4. Гессенський кодекс «Codex Gissensis» – 4 сторінки Євангелія від Луки готською і латинською мовами



Codex Argenteus

2.3 Правила читання готських текстів

2.3.1. Голосні звуки

Написання	Вимова	Позиція	Приклади
ei	[i:]	в усіх позиціях	<i>steigan, meins, idreiga,</i>
ai	коротке, відкрите [e]	а) перед <i>r, h (hv)</i> (за винятком слів: <i>air, haihs</i> , де диграф вимовляється як дифтонг [ai])	<i>raihts, airpa, bairan, faihu, saiivan</i>
		б) у першому складі форми минулого часу редукованих дієслів	<i>lailot, haihait, faifah</i>
		в) у сполучнику <i>airppau</i> і в деяких запозиченнях з грецької мови	<i>aikklesjo, Aileisabaiþ, Haibraius</i>
	довге відкрите [æ:]	перед голосними	<i>saian, waian,</i>
	два окремих звуки [a] [i]	на межі двох складів	<i>gaiddja, fraitan</i>
	дифтонг [ai]	у решта випадків	<i>hlaifs, stains, haitan, dails</i>
au	коротке відкрите [ɔ]	перед <i>r, h (hv)</i> (за винятком слів: <i>hauhs, gaur̥s, tauh</i> , де <i>au</i> вимовляється як дифтонг [au])	<i>waurkjan, dauhtar, haur̥n, auhsus, baur̥gs</i>
	довге відкрите [ɔ:]	перед голосними	<i>sauil, stauida, tauī</i>
	два голосних [a] [u]	на межі двох складів	<i>ga-ufarassian</i>
	дифтонг [au]	у решта випадків	<i>haubiþ, lausjan, sunau, dauþjan</i>

2.3.2. Приголосні звуки

Написання	Вимова	Позиція	Приклади
b	дзвінкий про- ривний [b]	на початку слова та всередині після приголосного	<i>blōma, blairan, sal- bōn, stibja</i>
	дзвінкий щі- линний [v]	всередині слова після голосного	<i>giban, haban, stib- na</i>
d	дзвінкий про- ривний [d]	на початку слова та всередині після приголосного	<i>bindan, daughter, mizdo</i>
	дзвінкий щі- линний [ð]	всередині слова після голосного	<i>gudja, auþidai, biu- dan</i>
gg, gk	[ŋ]	в усіх позиціях	<i>briggan, tuggō, drigkan</i>
q	[kw]	в усіх позиціях	<i>qipan, qens</i>
hw	глухий фрика- тивний [hw]	в усіх позиціях	<i>huas, hweila, saihuan</i>
þ	[P]	в усіх позиціях	<i>þiudans</i>
z	[z]	в усіх позиціях	<i>hauzjan, þize, mai- za, izwis</i>

2.4. Найдавніші писемні пам'ятки германських мов

Готська мова: переклад Біблії, який здійснив у 4 ст. єпископ Вульфїла (список 6 століття).

Давньоанглійська мова:

„Гімн Кедмона” – 8 ст., нортумбрський діалект

„Передсмертна пісня Беди” – 8 ст., нортумбрський діалект

Проза короля Альфреда – 9 ст., уессекський діалект

Поема „Беовульф” – складена у 8 ст., список 10 ст.

Давньосаксонська мова: поема „Геліанд” – 9 ст.

Давньоверхньонімецька мова:

„Abrogans” – 8 ст., алеманський діалект

„Ісідор” – 8 ст., рейнсько-франкський діалект

„Пісня про Хільдебрандта” – 8 ст., племенні верхньо- і нижньо-німецькі діалекти

„Татіан” – 9 ст., східнофранкський діалект

„Muspill³” – 9 ст., баварський діалект

Давньоісландська мова:

Книга проповідей – 12 ст.

„Старша Едда” – 9-11 ст., список 13 ст.

Поезія скальдів – 9-11 ст., список 13 ст.

Саги – 9-11 ст., список 13 ст.

Датська мова: „Сконське право” – 13 ст.

Шведська мова: „Вестгетське право” – 13 ст.

3. ОСНОВНІ ФОНЕТИЧНІ ПРОЦЕСИ І ЯВИЩА У ГЕРМАНСЬКИХ МОВАХ

3.1. **Перший пересув приголосних** (закон Я. Грімма) – комплекс взаємопов’язаних змін індоєвропейських приголосних у германських мовах, що мають системний характер.

3.1.1. Індоєвропейські дзвінки придихові **bh, dh, gh** > германські дзвінки спіранти (тобто щільні звуки, при утворенні яких не виникає тертя) **ƒ, ð, g**, які потім могли стати проривними дзвінками **b, d, g**.

3.1.2. Індоєвропейські дзвінки проривні **b, d, g** > германські глухі проривні **p, t, k**.

3.1.3. Індоєвропейські глухі проривні **p, t, k** > германські щільні **f, þ, x**.

Таблиця 1

Приголосні в індоєвропейських мовах

іє.	дін.	гр.	лат.	ірл.	лит.	стсл.	герм.	гот.	англ.	нім.
bh	bh	ph	f, b	b	b	б	ƒ	b	b	b
dh	dh	th	f, b, d	d	d	д	ð	d	d	t
gh	gh	χ	h, g	g	g	г (ж,з)	g	g	g, y	g
ǵh	h	χ	h, g	g	ž	з	g	g	g, y	g
g ^h	gh, h	ph, th, χ	f, v, gu	g	g	г (ж,з)	gw, g, w	w	g, w	g, w
b	b	b	b	b	b	б	p	p	p	pf, f
d	d	d	d	d	d	д	t	t	t	z, ss, ß
g	g (j)	g	g	g	g	г (ж,з)	k	k	c, h	k, ch
ǵ	g	g	g	g	ž	з	k	k	c, h	k, ch
g ^h	g(j)	b, d, g	gu, v, g	b	g	г (ж,з)	kw, k	q	qu, c	qu, k
p	p	p	p	–	p	п	f	f	f	f
t	t	t	t	t	t	т	þ	þ	th	d
k	k(č)	k	c	c	k	к (ч,ц)	h	h	h	h
ƒ	š	k	c	c	š	с	h	h	h	h
k ^h	k(č)	p, t, k	qu, c	c	k	к (ч, ц)	hw,	hw	w, h	w, h
s	s	h, s	s, r	s	s	с, x	s, z	s, z	s, r	s, r

3.2. Закон К. Вернера (1877) доповнює закон Я. Грімма. Залежно від місця наголосу **p, t, k** могли стати або германськими глухими щільними **f, þ, x**, або дзвінкими щільними **ǰ, ð, g**. Цей закон пояснює перехід іє. **s** > герм. **z** (див. табл. 2).

Таблиця 2

Закон К. Вернера

	іє.	герм.	англ.	нім.
p		f þ	f v	f b
t		þ ð	th d, th	d t
k		h g	h g	h g
k ^u		hw, h gw, g, w	w, h g, w	w, h g, w
s		s z	s r	s r

3.3. Другий (верхньонімецький) пересув приголосних стосується змін консонантизму лише в німецькій мові, де герм. **b, d, g** > дзн. **p, t, k** (найпоєднованіше ці зміни відбулися у її південних діалектах, у німецьку літературну мову увійшла лише зміна **d** > **t**); герм. **p** > зн. **pf, f**; герм. **t** > зн. **z, ss, tz**; герм. **k** > зн. **ch**.

3.4. Західногерманське подовження приголосних. Після коротких голосних перед сонорними **r, l** і перед **j, w** у західних германських мовах деякі приголосні подовжувалися.

3.5. Ротацізм. Індоевропейське **s** перейшло в германське **z** за законом К. Вернера, а потім могло перейти в **r** (у скандинавських і західногерманських мовах). Це явище називається ротацізмом (за назвою відповідної літери грецького алфавіту).

3.6. Закон Гольцмана (1870). Германські **j** і **w** в інтервокальній позиції могли часом подвоюватися. Потім германська група **jj** переходить у готській мові в **ddj**, а в скандинавських у **ggj**; германська група **ww** переходить у готській і в скандинавських мовах у **ggw**.

У західногерманських мовах перша частина подвоєного **ww** або **jj** утворює дифтонг з попереднім голосним, тому у цих мовах подвоєні **ww** або **jj** та їх рефлексії не зберігаються.

3.7. Асимілятивні процеси в системі консонантизму

3.7.1. Індоевропейське **dt**, яке виникло на межі морфем, переходить в індоевропейське **tt**. У слов'янській, іранській і грецькій мовах **tt** переходить у **st**; у латинській, кельтській і германських мовах індоевропейське **tt** переходить у **ss**. Після довгої голосної **ss** переходить в **s**.

3.7.2. Іє. **pn** > герм. **pp**; іє. **tn** > герм. **tt**; іє. **dn** > герм. **tt**; іє. **kn** > герм. **kk**; іє. **gn** > герм. **kk**; іє. **ghn** > герм. **kk**.

3.7.3. Іє. **ln** > герм. **ll**.

3.7.4. Іє. **ng** > герм. **nn**.

3.7.5. Іє. **n** + проривний + **n** > **nn**.

3.7.6. Герм. **zm** > **mm**; герм. **zl** > **ll**; герм. **ðl** > **ll**.

3.7.7. Герм. **mb** > **mm**.

3.8. Індоевропейські короткі голосні i, e, u переходять у германські **i, e, u**; індоевропейські короткі голосні **o, a, ə** (шва прімум) переходять у германське **a** (див табл. 3). Індоевропейське **ə** було редукованою формою довгих **ē, ō, ā**.

3.9. Індоевропейські довгі голосні змінювалися таким чином (див. табл. 3): іє. **ī** > герм. **ī**; іє. **ē** > герм. **æ**; іє. **ō** > герм. **ō**; іє. **ū** > герм. **ū**; іє. **ā** > герм. **ō**.

3.10. Дифтонгізація і монофтонгізація. Ці фонетичні явища поширені в германських мовах. Рефлекси індоевропейських дифтонгів з довгими голосними здебільшого збігаються у германських мовах з рефлексами дифтонгів, які містять коротку голосну. Важливим для фонетичного ладу германських мов винятком є дифтонги **eī** і **ēī**.

3.10.1. Іє. дифтонг **eī** > герм. **i + i** > **ī**; іє. **ēī** > т. з. герм. **ē-2**, яке у двн. дифтонгізується: **ē-2** > двн. **ia**.

3.10.2. Одним з поширених типів дифтонгізації були переходи: герм. **ū** > **au** (в англ. і нім. мовах); герм. **ī** > **ai** (у нім. та англ. мовах).

3.10.3. Поширеним типом монофтонгізації (окрім названих вище) були переходи: герм. **ai** > да. **ā** > **ō**; герм. **ai** > двн. **ē** (перед **h, r, w**); герм. **au** > двн. **ō** (перед **h, r** і дентальними звуками).

3.10.4. Іноді індоевропейське **ōu** могло переходити у германське **ō** (або в разі скорочення другої половини дифтонга, або в результаті його стягнення): наприклад, герм. **flōd-**, герм. **skōh-**.

3.11. Умлаут у германських мовах – це комбінаторна (асимілятивна) зміна голосного кореня під впливом наступного голосного

суфікса або флексії. Найпоширенішим типом умлауту був умлаут на **i**, в результаті дії якого **a > e**, **ā > æ**, **u > y** і т. д.

Таблиця 3

Голосні в індоєвропейських мовах

іє.	дін.	гр.	лат.	стел.	герм.	гот.	да.	двн.	дісл.
а	а	а	а	о	а	а а, æ, ea а, е а			
о	а	о	о	о	а				
ə	і	а	а	о	а				
е	а	е	е	е	е	і	е, і	е, і	е, ja, jō
і	і	і	і	ь (і)	і	і	і	і	і
у	у	у	у	ъ (у)	у	у, о	у, о	у, о	у, о
ā	ā	ā, ē	ā	а	ō	ō	ō	uo, ua	ō
ō	ā	ō	ō	а	ō	ō	ō	uo, ua	ō
ē	ā	ē	ē	ě	æ	ē	æ, ēa	ā	ā
ī	ī	ī	ī	і	ī	ī	ī	ī > ei	ī
ū	ū	ū (y)	ū	у (ы)	ū	ū	ū, y	ū > au	ū
ai	ē	ai	ae	ē	ai	ai	ā, æ	ei, ē	ei, ā
oi	ē	oi	ū	ē	ai	ai	ā, æ	ei, ē	ei, ā
ei	ē	ei	ī	і	ī	ī	ī	ī > ei	ī
au	ō	au	au	u	au	au	ēa	uo, ō	au, ey
ou	ō	ou, ū, y	ū, ō	u	au	au	ēa	uo, ō	au, ey
eu	ō	eu	ū	iu	eu/iu	iu	ēo, īo	iu, io	jū, jō
en	an	en	en	ę	en/in	in	in	in	in
on	an	on	on	o	an	an	an, on	an	a(n)
ŕ	ŕ	ra, ar	or, ur	ръ/гъ	ur/or	or	or/ur	or	or/ur
l̥	l̥	la, al	ol, ul	ль/лъ	ul/ol	ul	ol/ul	ol	ol/ul
m̥	a	a	em	ę	um/om	um	um	um	um
n̥	a	a	en	ę	un/on	un	un	un	un

3.12. Заломлення (Vrechung) – це асимілятивне явище, яке сто- сується зміни **e** на **i** або **u** на **o** в корені слова під впливом наступних голосних високого або (відповідно) низького піднесення, які міс- тяться у суфіксі або флексії. У давньоісландській мові **e** перейшло в **ja** (переломлення на **a**), **e** перейшло у **jō** (заломлення на **u**).

3.13. Аблаут – це спонтанне чергування голосних кореня, яке відіграє в германських мовах важливу роль як один із граматичних способів у системі словотвору і словозміни.

3.13.1. Індоевропейському чергуванню **e – o – ē – ō** відповідають германські **e/i – a – æ – ō**.

3.13.2. Індоевропейському чергуванню **eī – oi – i – ī** відповідають германські **ī – ai – i – ī**.

3.13.3. Індоевропейському чергуванню **eu – ou – u – ū** відповідає германське **eu/iu – au – u – ū**.

3.13.4. Іє. **ē, ō, a** > герм. **æ, ō, a**.

3.13.5. Іє. **ā, a** > герм. **ō, a**.

3.13.6. Іє. **ŕ, ʎ, m, n** > герм. **ur/or, ul/ol, um/om, un/on**.

3.14. Лабіалізація і делябіалізація голосних. Процес лабіалізації (огублення) голосних спостерігається порівняно рідко. Наприклад, двн. *finf* > нім. *fünf*. В англійській мові поширений зворотний процес – делябіалізація голосних (наприклад, [y], який виник у результаті умлауту): да. *fyrst* > англ. *first*.

3.15. Редуція голосних і приголосних. Оскільки наголос у германських мовах закріпився за першим складом кореня (або, рідше, слова), ненаголошені голосні у префіксах, суфіксах і флексіях зазнають повної або часткової редуції. Так, германські **i, u, a** редукувалися в **e**, в тому числі і в деяких дифтонгах (іє. **eu** > герм. **iu** > свн. **ie** > нім. [i:]). У прагерманській мові зникають усі кінцеві приголосні, за винятком **s** і **r**: **r** зберігається у всіх мовах, **s** – у готській і в скандинавських мовах (у варіанті фонемі **r**); **m** часто редукується в **n**. У давньоісландській мові кінцеве **n** зникло в інфінітиві, у флексіях іменників, у прийменниках і прислівниках.

3.16. Випадіння, вставки і перестановки деяких звуків.

3.16.1. Випадіння **n** (**ŋ**) перед фрикативними викликає подовження попереднього голосного (з наступною його зміною). При цьому герм. **iŋX** > **iX**, **aŋX** > **āX**, **uŋX** > **ūX** та ін.

3.16.2. Випадіння **h** у початкових сполученнях **hl-, hn-, hr-, hw-**.

3.16.3. У скандинавських мовах **j** і **w** відпадають на початку слова перед задньоязичними.

3.16.4. Виникнення голосних (анаптіксис). У західногерманських мовах перед сонорними **r, l, m, n** іноді розвивається голосний.

3.16.5. У західногерманських мовах спостерігається перестановка (метатеа) **r**: корені типу *tret* перетворюються у корені типу *tert*.

3.17. Мови „кентум” і „сатем”. В індоєвропейській мові-основі реконструюються три типи аспірованих і неаспірованих **k** і **g**: веллярні **k** і **g**, палатальні **k̠** і **g̠**, лабіовеллярні **kʷ** і **gʷ**. У різних індоєвропейських мовах із цих трьох типів **k** і **g** представлені лише по два звуки (або їх рефлексії). Мови, в яких веллярний ряд збігається з палатальним і протиставляється лабіовеллярному, називаються „кентум”. У слов’янських мовах, які належать до типу „сатем”, іноді спостерігаються коливання у розподілі рефлексіїв палатальних і веллярних.

3.18. Рухоме S. Деякі корені в індоєвропейських мовах трапляються у двох варіантах – з початковим **S** і без цього звука. Тому індоєвропейське **sk** може дати або германське **sk** (якщо **S** зберігається), або **h** (якщо **S** не зберігається): іє. **st** > герм. **st** або **þ**, іє. **sl** > герм. **sl** або **l** і т. д. Звук **S** одержав назву **S mobile** або „рухоме S”.

3.19. Чергування приголосних в індоєвропейському корені. В індоєвропейській мові спостерігається чергування дзвінких і глухих приголосних **k – g**, **p – b** та інших у кінці морфеми, а також чергування аспіранових і неаспіранових **dh – d**, **gh – g** на початку морфеми. Рідше трапляється чергування сонорних **r – l** у коренях з однаковим значенням (*bhel-/bher-* „сяяти”, *guel-/guer-* „ковтати”). Внаслідок I пересуви приголосних у германських мовах приголосні індоєвропейського кореня, які чергуються, дають неоднакові рефлексії.

3.20. Визначники кореня. Прості за своєю фонеморфологічною структурою індоєвропейські корені могли розширюватися за допомогою різних формантів (формативів) **dh**, **m**, **p**, **b**, **t**, **d**, **g** та ін., які одержали назву „визначники кореня” (Є. Курилович). У деяких коренях спостерігається чергування дзвінких і глухих визначників.

3.21. Інфіксація в індоєвропейському корені. Часом індоєвропейські корені трапляються як варіанти з назалізованим голосним (з інфіксом **n** або **m**). Така інфіксація спостерігається в нульовому ступені або в ступені редукції індоєвропейського аблауту. Так, нім. *dumm* „дурний”, англ. *dumb* „німий” походить з індоєвропейського ***dhumbhos**, що є назалізованим варіантом індоєвропейського ***dheubh-** у нульовому ступені аблауту (*dhubh-* > *dhumbh*).

4. ЕТИМОЛОГІЧНІ ЗАДАЧІ

4.1. Методичні вказівки до рішення етимологічних задач

Більшість етимологічних задач побудовано на зміні германських приголосних (першому і другому пересуві приголосних), хоча, зрозуміло, в задачах охоплено весь основний матеріал, пов'язаний з розвитком фонологічної системи германських мов. У найпростіших випадках потрібно змінити іє. приголосні, щоб отримати звуки, які виникли в результаті першого пересуву (такими будуть приголосні в готській, англійській або скандинавських мовах), або щоб отримати звуки, які виникли в результаті другого пересуву (такими будуть приголосні німецької мови). Тому дані таких етимологічних задач рекомендується розмістити на одному або двох із трьох можливих рівнів: „індосвропейський”, „германський”, „німецький”. Наприклад, дано іє. корінь *bheugh-; потрібно знайти німецьке слово (дієслово). Модель для рішення задачі буде виглядати так:

іє.	<u>*bheugh-</u>	
герм.	_____	
нім.	_____	(Модель 1)

Рішення такої задачі зводиться до послідовного переходу з верхнього рівня на нижній:

іє.	<u>*bheugh-</u>
герм.	<u>biug-</u>
нім.	<u>bieg-</u>

Оскільки потрібно знайти дієслово, то в готській (германській) мові необхідно додати суфікс інфінітива **-an**, в німецькій **-en**. Різновидами такого роду задач можуть бути моделі:

іє.	_____	
герм.	<u>biug-</u>	
нім.	_____	(Модель 2)

У моделі 2 представлена форма середнього (германського) рівня; потрібно знайти або німецьку форму, або іє. форму, або обидві.

У складніших випадках крім германських форм наводяться форми інших мов (латинської, слов'янських, давньоіндійської). Наприклад, дано: нім. *Buch*, англ. *book*, лат. *fāgus*. Потрібно рекон-

струювати іє. корінь. У цьому випадку негерманські форми рекомендуємо розташувати справа від іє. рівня:

іє. _____ лат. *fāgus*

герм. book

нім. Buch

(Модель 3)

Задача зводиться до того, щоб, з'єднавши вертикальну і горизонтальну лінії розвитку, отримати ідентичну іє. праформу. Порівняння нім. *Buch* та англ. *book* свідчить про те, що на германському рівні ми маємо довге **ō** (про це, зокрема, свідчить написання **oo** в англійському слові); німецьке **u** в *Buch* у цьому випадку розвинулось у результаті дифтонгізації та монофтонгізації **ō** > **uo** > **u**. Герм. **ō** могло виникнути або з іє. **ō**, або з іє. **ā**, а приголосні германського рівня (за першим пересувом) відповідають іє. **bh** і **g**. Таким чином, вертикальна лінія розвитку приводить нас до форми ***bh-(ō)-(a)-g-**. Остаточне рішення можливе з урахуванням лат. *fāgus*.

Задачі можуть бути ускладнені дією таких процесів, як дифтонгізація і монофтонгізація, умлаут, чергування за аблаутом, подвоєння приголосних, закон Вернера. Перевірити правильність отриманих відповідей або отримати додаткові дані для успішного вирішення задач можна за допомогою етимологічного словника.

При реконструюванні іє. праформ слід мати на увазі, що іє. корінь був переважно односкладовим, а найбільш типовою моделлю іє. кореня була модель ППП („приголосний + голосний + приголосний”), де в ролі першого елемента могли виступати і сполучення звуків на кшталт **st**, **gl**, **kl**, **kr**, а в ролі голосного – дифтонги. Звісно, можливі й інші моделі іє. кореня, наприклад, ПГ (***dhē-**) або ГП (***ed-**).

Іє. слово, згідно висновків порівняльно-історичного аналізу, складалося з кореня, основотворчого суфікса й флексії. Наприклад, називний відмінок іменника-прикметника мав закінчення **-s**. Тому в формі ***ghost-i-s** перша морфема – корінь, друга – основотворчий суфікс, а третя – закінчення називного відмінку однини. Оскільки інфінітив як особлива форма дієслова (віддієслівний іменник) з'явився в окремих іє. мовах вже після розпаду іє. спільності, форми інфінітиву в різних групах мов не збігаються (у слов'янських – **tī**, у германських – **an**, у латинській – **se**), а тому інфінітив дієслова можна реконструювати у випадку необхідності лише для окремих груп мов.

Іє. корінь міг включати до свого складу формальні „визначники”, які називаються „формативами”, „детермінативами” й іншими термінами. Ці розширювачі змінювали форму кореня і, звичайно, його значення. При реконструкції кореня може виявитись, що детермінативи слів, які порівнюють, не збігаються. У цьому випадку виокремлюють і реконструюють спільну для всіх порівнюваних слів форму (вона, як правило, зводиться до моделі ППП або навіть до моделі ПП). За необхідності можна знайти ширші форми для різних груп слів всередині однієї мови або всередині однієї й тієї ж групи мов. Наприклад, при порівнянні стсл. *домъ*, лат. *domus*, ді. *dámah*, лит. *dimstis* „садиба”, гр. *demein* „будувати”, гот. *timrjan* „будувати”, двн. *zimbar*, англ. *timber* „будівельний ліс”, н. *Zimmer* „кімната” спільним елементом є **d – m**, при цьому для одних форм (слов’янських, латинських) передбачається коренева голосна **o**, а для інших – (германських, грецької) коренева голосна **e**. Таке чергування обумовлено аблаутом. Отже, іє. корінь може бути реконструйований у декількох варіантах (у цьому випадку – **dem/dom**). Аналогічні варіанти представлені і в етимологічному словнику.

4.2. Голосні

4.2.1 Дано: лат. *piscis*, гот. *fisks*, двн. *fisc*, н. *Fisch*, а. *fish*. Реконструювати іє. голосну в корені слова.

4.2.2. Дано:

ді. <i>vidhávā</i>	–	ді. <i>vidmá</i> „знаємо”
гот. <i>widuwā</i>		гот. <i>w-X-tum</i> „знаємо”

Знайти голосну X у готському слові.

4.2.3. Дано:

лат. <i>ferre</i>	–	лат. <i>sex</i> „шість”
гот. <i>bairan</i>		гот. <i>s-X-hs</i> „шість”

Знайти голосну X в готському слові.

4.2.4. Дано: лат. *ovis*, рос. *овца*. Встановіть голосну X в готському слові *Xweþi* „отара овець”.

4.2.5. Дано: лат. *ventus* „вітер”, гот. *winds*, англ. *wind*, нім. *Wind*. Сформулюйте правило переходу іє. **e** > герм. **i** перед групою „носовий + приголосний”. На основі цього правила відновіть готську (німецьку, англійську) форми іє. кореня **bhendh-*. За значенням англійського і німецького слів відновіть значення іє. **bhendh-*.

4.2.6. Дано: іє. *sē- „сіяти”. Чи відповідає голосна **ā** в двн. *sāto* цьому кореню?

4.2.7. Дано: іє. *medhu- „мед”, ді. *madhu* „напій”, стсл. *медъ*, да. *medu*, двн. *metu* „напій”. Довести спорідненість.

4.2.8. Дано: рос. *вы-* (дієслівний префікс), гот. *ūt*, двн. *ūz*, нім. *aus* „з”, ді. *ūd* „вгору”. Довести спорідненість, пояснити появу елемента **в** у слов’янському слові.

4.2.9. Дано: укр. *володіти*, *влада*, нім. *walten*, гот. *waldan*. Довести спорідненість.

4.2.10. Дано: лат. *flōs*, гот. *blōta*, да. *blōta*, двн. *bluota*, нім. *Blume* „квітка”. Довести спорідненість.

4.2.11. Дано: лат. *māter*, ді. *mātā(r)*, рос. *мать*, да. *mōðor*, двн. *muoter*, англ. *mother*, нім. *Mutter*. Довести спорідненість.

4.2.12. Дано: лат. *tū*, рос. *ты*, гот. *þū*, англ. *thou*, нім. *du*. Довести спорідненість.

4.2.13. Дано: стсл. *хызъ*, рос. *хижина*. Назвати гот., да., двн., англ., нім. форми слів, які відповідають слов’янському *хызъ*.

4.2.14. Порівняйте слова: лат. *ducere* (u < eu), гот. *tiuhan*, двн. *ziohan*, свн. *ziehen*, нім. *ziehen* (читається [tʰi:ən]). Як розвивався іє. дифтонг **eu** в герм. мовах? Назвати його рефлекс у латинській мові.

4.2.15. На основі даних, отриманих в 4.2.14, назвати готський корінь, який відповідає іє. **bheugh-*. Від готської перейти до давньоверхньонімецької, а потім до сучасної німецької мови. Враховуючи розвиток іє. **bh** у латинській мові, довести справедливість генетичної рівності іє. **bheugh-* і лат. *fūg-*.

4.3. Перший і другий пересуви приголосних

4.3.1. Дано: англ. *bind* „зв’язувати”. Відновити іє. приголосні.

4.3.2. Дано: іє. **bhreg-*. Назвати германський і німецький корені. Встановити значення німецького слова.

4.3.3. Дано: іє. **bheidh*, гот. *beidan* (ei=i), англ. *bide* „очікувати”. Довести спорідненість, зробити висновок про розвиток іє. дифтонга **ei** в германських мовах. Вставити першу букву у відповідному латинському слові -*idere*.

4.3.4. Дано: англ. *blade*. Відновити приголосні індоєвропейського та німецького кореня.

4.3.5. Дано: гот. *biugan*, лат. *fugio* „втікаю”. Відновити іє. корінь.

4.3.6. Дано: гот. *brikan*, лат. *frangere*. Відновити приголосні в іє. корені. Зверніть увагу на наявність **n** у латинському та його відсутність у готському (і в індоєвропейському) слові.

4.3.7. Дано: рос. *борода*, да. *beard*, нім. *Bart*. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні.

4.3.8. Дано: іє. **dhē*. Назвати приголосний у германському, німецькому і латинському корені.

4.3.9. Дано: іє. *dhogh-* (о-коротке). Назвати німецьке слово.

4.3.10. Дано: англ. *dream*. Назвати іє. приголосні.

4.3.11. Дано: лит. *slidŋs* (d < іє. dh) „слизький”. Назвати англ. і нім. слова.

4.3.12. Дано: іє. **gheud*, нім. *gießen*. Довести спорідненість, відновити готське слово.

4.3.13. Дано: іє. **weġh*. Назвати німецьке слово.

4.3.14. Дано: гот. *gub* „Бог”. Відновити іє. приголосні.

4.3.15. Дано: англ. *sleep*, нім. *schlafen*. Відновити іє. приголосні.

4.3.16. Дано: англ. *shape*, гот. *skapjan*, нім. *schaffen*. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні.

4.3.17. Дано: рос. *яблоко*, лит. *obelis* „яблоня”, англ. *apple*, нім. *Apfel*. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні.

4.3.18. Дано: латиськ. *skarbs*, нім. *scharf*, англ. *sharp*. Довести спорідненість.

4.3.19. Дано: герм. **kambaz*. Відновити іє. слово (герм. a < іє. o).

4.3.20. Дано: нім. *Herz*. Відновити іє. приголосну, яка відповідає нім. **z**.

4.3.21. Дано: лат. *edēre*. Назвати англійський і німецький приголосний, який відповідає лат. **d**.

4.3.22. Дано: нім. *Zahm*, двн. *zam*, англ. *tame*, да. *tam*, гот. *gatamtjan* „приручати”. Довести спорідненість. Пояснити появу **h** у німецькому слові, відновити першу приголосну іє. кореня.

4.3.23. Порівняйте наступні слова:

1) іє. **k^hetwōr(es)*

лат. *quattuor*

лит. *keturi*

ді. *čatvāras*

рос. четверо, четыре

3) лат. *quod*

гр. *róte*

рос. ко-го

лит. *kās*

ді. *kaas*

гот. *huas*

2) лат. *que*
гр. *te*
ді. *ča „i”* (a < e)

4) ді. *kataras* (a < o)
рос. *который*
гр. *róteros*

Перед якими голосними балто-слов'янський і ді. **k**, який походить з іє. *k^w*, у подальшому змінився (перейшов у *č*)? Перед якими голосними приголосний **k** не змінився? Як розвивався герм. **h** у німецькій мові? Порівняйте:

гот. <i>nahts</i>	нім. <i>Nacht</i>
гот. <i>taihun</i>	нім. <i>zehn</i>
гот. <i>hwas</i>	нім. <i>wer, was</i>
гот. <i>ahva</i>	двн. <i>aha „річка”</i>

4.3.24. Довести спорідненість: лат. *aqua*, рос. *Ока*, двн. *aha*, да. *ēa „річка”*.

4.3.25. Довести спорідненість: лат. *quis*, гот. *hwas*, да. *hwā*, англ. *who*, двн. *hwer*, нім. *wer*.

4.3.26. Дано: укр. *судиму* (*d* < іє. *d*). Назвати відповідні приголосні в англійській, німецькій та готській мовах.

4.3.27. Дано: англ. *sweet*, лат. *suadēre*, нім. *süß*. Довести генетичну рівність приголосних.

4.3.28. Дано: нім. *Netz*. Назвати англійське слово; відновити іє. приголосні.

4.3.29. Дано: укр. *дерево*, гот. *triu* (род. *triwis*), англ. *tree*. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні.

4.3.30. Дано: іє. **lēd*. Назвати англійське слово.

4.3.31. Дано: укр. *дiм*, англ. *timber*, нім. *Zimmer*. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні; пояснити перехід англ. *mb* > нім. *mm*.

4.3.32. Дано: укр. *до*. Назвати відповідні форми в англійській і німецькій мовах.

4.3.33. Дано: англ. *toe*, нім. *Zeh*, гр. *daktylos*. Довести спорідненість, пояснити появу **h** у німецькому слові.

4.3.34. Дано: англ. *sheet*, гот. *skauts* „край плаття”, нім. *Schoß*. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні.

4.3.35. Дано: англ. *shirt*, нім. *Schürze*. Відновити іє. приголосні.

4.3.36. Дано: гот. *tiuhan* „тягнути, вести”; відновити іє. корінь, назвати лат. слово.

4.3.37. Дано: іє. **melġ* „доїти”, нім. *Milch* „молоко”. Довести спорідненість, назвати англ. слово.

4.3.38. Дано: іє. **gombhos*. Назвати англійське слово.

4.3.39. Враховуючи, що укр. *зуб*, англ. *comb*, нім. *Kamm* походять з іє. **gombhos*, встановити тип *g* в іє. корені. Пояснити перехід: англ. *mb* > нім. *mm*.

4.3.40. Дано: нім. *tachen*, рос. *мазать*. Довести спорідненість, встановити приголосні іє. кореня.

4.3.41. Дано: англ. *corn*, нім. *Korn*, лат. *granum*, дін. *jīrna* „розтертий”, укр. *зерно*, лит. *žirnis* „горох”. Довести спорідненість, встановити приголосні іє. кореня.

4.3.42. Чи можуть бути спорідненими слова: гот. *kniu* „коліно”, лат. *genu* „коліно”, нім. *Knie* „коліно”, англ. *knee* „коліно”?

4.3.43. Дано: іє. **gwem-*, гот. *qiman* „приходити”. Довести, що гот. *qiman* походить з **gwem-*.

4.3.44. Дано: герм. **kaldaz*. Назвати німецьке слово.

4.3.45. Дано: англ. *foot*, нім. *Fuß*. Відновити приголосні іє. кореня.

4.3.46. Дано: лат. *pondus* „вага”, англ. *pound*, нім. *Pfund*. Це генетична спорідненість чи запозичення?

4.3.47. Дано: рос. *постыться*. Назвати німецьке слово, відновити іє. корінь.

4.3.48. Чи можуть бути спорідненими слова: лат. *plūma* „перо, пух”, англ. *fly*, да. *flēogan*, нім. *fliegen*?

4.3.49. Дано: англ. *pistil*, лат. *pistillum*. Спорідненість чи запозичення?

4.3.50. Дано: лат. *palma* „рука; долоня”, англ. *feel* „відчувати”, нім. *fühlen*. Чи можлива спорідненість?

4.3.51. Дано: лат. *cella* „кімната”, нім. *Zelle* „клітка”, англ. *hall*, нім. *Halle*. Чи є генетичний зв'язок між цими словами? Чому латинське *c* у слові *celle* в німецькій мові має два різних звуки (*z* і *h*)?

4.3.52. Чи можуть бути спорідненими рос. *камень* і нім. *Hammer* „молоток”?

4.3.53. Дано: лат. *canēre* „співати”, нім. *Hahn* „півень”, гот. *hana* „півень”. Довести спорідненість.

4.3.54. Дано: іє. **rektos*. Назвати німецьку форму.

4.3.55. Дано: нім. *denken*. Відновити приголосні іє. кореня.

4.3.56. Дано: нім. *Dorf* „село”. Назвати англійський і іє. відповідники.

4.3.57. Дано: нім. *Dorn* „колючка”. Назвати укр. і гот. генетичні відповідники.

4.3.58. Дано: укр. *тонкий*, англ. *thin*, нім. *dünn*. Довести можливість спорідненості.

4.4. Другий пересув приголосних

4.4.1. Дано: англ. *paw*, нім. *Pfote*; англ. *snipe*, нім. *Schnepfe*; англ. *plight*, нім. *Pflicht*; англ. *pluck*, нім. *pflücken*; англ. *step-son*, нім. *Stiefsohn*; англ. *pit*, нім. *Pfütze*; англ. *penny*, нім. *Pfennig*; англ. *plough*, нім. *Pflug*; англ. *post*, нім. *Pfosten*. Встановити значення, довести спорідненість відповідних пар слів.

4.4.2. Встановити пропущені букви в німецьких словах: англ. *cramp*, нім. *Kram-*; англ. *cup*, нім. *Kor-*.

4.4.3. Дано: англ. *help*, *stamp*, *open*; назвати німецькі форми (дієслова).

4.4.4. Дано: нім. *scharf*, *Pfund*, *Krampf*. Назвати англійські слова.

4.4.5. Дано: лат. *papa*, *planta*. Назвати німецькі відповідники, враховуючи, що лат. слова були запозичені до припинення дії другого пересуву приголосних.

4.4.6. Дано: лат. *porca* „грядка”, нім. *Furche*, англ. *furrow* „борозна”. Довести спорідненість.

4.4.7. Дано: англ. *tousle*, нім. *zausen* „тріпати”, „скуйовджувати”, англ. *tip* „кінчик”, нім. *Zipfel* „верхівка”, англ. *touch* „торкатися”, нім. *zucken* „здригатися”. Довести спорідненість.

4.4.8. Чи можуть бути спорідненими: англ. *tweak*, нім. *zwicken* „щипати”?

4.4.9. Дано: гот. *taikns*, *tweifls*. Назвати німецькі відповідники.

4.4.10. Дано: англ. *tack*, *tough*, *tear*. Назвати перші приголосні німецьких слів: *-acke* „зубець”, *-äh*, *-ehren*.

4.4.11. Дано: англ. *tire*, *tame*, *tug*, *tale*. Назвати німецькі слова.

4.4.12. Дано: нім. *Zunge*, *Zopf*. Назвати англійські відповідники.

4.4.13. Дано: нім. *Zeit*, двн. *zīt*. Встановити да. слово.

4.4.14. Чи можуть бути спорідненими нім. *Fuß* „нога”, англ. *fuss* „суета”; нім. *voll*, англ. *full* „повний”; англ. *tee* „мішень”, нім. *Tee* „чай”?

4.4.15. Дано: англ. *sweat*, нім. *Schweiß*, нім. *schwitzen* „потіти”. Довести спорідненість, встановити герм. приголосну в кінці кореня.

4.4.16. Довести генетичну відповідність приголосних, пояснити, чому герм. *t* в деяких випадках залишається в німецьких словах без змін: англ. *great*, нім. *groß*; англ. *gate*, нім. *Gasse*; англ. *stutter*, нім. *stoßen*; англ. *clap*, нім. *klaffen*; англ. *cleat*, нім. *Kloß*.

4.4.17. Дано: англ. *stilt*, нім. *Stelze* „ходуля”; англ. *smite* „вдарити”, нім. *schmeißen* „кидати”; англ. *slit*, нім. *Schlitz* „розріз (плаття)”. Довести спорідненість. Порівнявши з даними завдання 4.4.15, зробити висновок про можливий розвиток герм. *s* у німецькій мові.

4.4.18. Дано: англ. *swart* „смуглий”, гот. *swarts*. Назвати німецьке слово.

4.4.19. Дано: англ. *sport*, нім. *Sport*; англ. *butter*, нім. *Butter*. Чим пояснюється схожість – генетичною спорідненістю чи запозиченням? Чому?

4.4.20. Дано: англ. *nut*, *hot*, *white*. Назвати німецькі слова.

4.4.21. Дано: нім. *essen*, *Wasser*, *Straße*, *Kessel*. Назвати англійські відповідники.

4.4.22. Дано: нім. *schlecht* „поганий”, англ. *slight* „слабкий, незначний”. Довести спорідненість, пояснити відсутність пересуви в німецькому слові.

4.4.23. Дано: англ. *streak* „смужка”, англ. *break* „ломать”, нім. *streichen* „фарбувати”, *brechen* „ламати”. Довести спорідненість.

4.4.24. Дано: нім. *Eiche*, *machen*, *Loch*, *wach*, *Lerche*, *Leiche*, *suchen*. Вставити пропущені букви в англійські слова: *oa-*, *ma-e*, *lo-*, *wa-e*, *lar-*, *li-e*, *see-*.

4.4.25. Дано: нім. *Streik*, англ. *strike*; нім. *Storch*, англ. *stork*. Спорідненість чи запозичення?

4.4.26. Дано: герм. **raikjan*, герм. **blaikaz*. Назвати нім. форми (герм. *ai* > нім. *ei*).

4.4.27. Дано: англ. *thank*, нім. *danken*; англ. *that*, нім. *das*. Довести спорідненість відповідних пар слів.

4.4.28. Дано: англ. *clothe*, *sheath*, *south*. Вставити пропущені букви в нім. словах: *Klei-*, *Schei-e*, *Sü-en*.

4.4.29. Дано: нім. *Daumen*, *durch*, *Donner*, *Heide*. Вставити пропущені букви в англ. словах: *-umb*, *-rough*, *-under*, *hea-*. Якому нім. слову споріднене гот. *haiþi*?

4.4.30. Враховуючи дані 4.4.28, назвати готське слово, яке відповідає нім. *Eid*. Вставити пропущені букви в англ. *oa-*.

4.4.31. Дано: нім. *dünn, dick, Leder, Ding, sieden*. Назвати англійські слова.

4.4.32. Дано: англ. *than, feather, path, smith*; назвати німецькі слова.

4.4.33. Дано: гот. *pan*. Назвати нім. слово.

4.4.34. Дано: гот. *balps* “хоробрий”. Назвати нім. відповідники, пояснити семантичний розвиток нім. слова.

4.4.35. Дано: гот. *dal*, нім. *Tal*, англ. *dale*. Довести спорідненість.

4.4.36. Дано: нім. *Tat*, англ. *deed*. Довести спорідненість.

4.4.37. Дано: нім. *taub*, англ. *deaf*. Чи можуть ці слова бути спорідненими?

4.4.38. Дано: гот. *daupjan*, нім. *taufen*. Довести спорідненість.

4.4.39. Дано: нім. *Tod*, гот. *daupus*, англ. *death*. Довести спорідненість.

4.4.40. Дано: нім. *tapfer*, англ. *dapper*. Довести спорідненість.

4.4.41. Дано: англ. *drink*, гот. *driugkan*. Назвати відповідне нім. слово.

4.4.42. Дано: нім. *Traum*. Вставити пропущену букву в англ. слові *-ream*.

4.4.43. Дано: гот. *dails*. Назвати нім. слово. Чи може бути спорідненим англ. *deal*?

4.4.44. Дано: англ. *deer* „олень”, нім. *Tier* „тварина”. Довести спорідненість, пояснити семантичний розвиток.

4.5. Закон Вернера. Ротацизм

4.5.1. Пояснити чергування приголосних у наступних словах, відновити місце наголосу в мові-основі:

гот. *fra-wairpan* „гинути” – *fra-wardjan* „губити”;

гот. *weihan* „битися” – *wigana* „війни”;

гот. *afar* „після” – двн. *abur* „знову”;

нім. *ziehen* – *zogen* („тягнути” – „тягнули”).

4.5.2. Чим пояснюється чергування приголосних у нім. формах *schneiden* – *schnitt*? Від яких герм. звуків походять нім. **d** і **t**? Яке герм. чергування лежить в основі нім. чергування **d** – **t**? Від якого іє. звука походять нім. **d** і **t** в обидвох формах?

4.5.3. Чи можуть бути спорідненими лат. *captivus* і нім. *haben*; лат. *septem*, нім. *sieben*, англ. *seven*?

4.5.4. Відновити іє. приголосні у коренях слів даних у задачі 4.5.1.

4.5.5. Дано: нім. *heben* „піднімати” і *Hefe* „дріжджі”. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні, пояснити фонетичний і семантичний розвиток.

4.5.6. Порівняти наступні слова: гот. *maiza*, двн. *mēro*, нім. *mehr*, да. *māra*, англ. *more*. Довести їх спорідненість. Пояснити перехід **z** > **r**. Пояснити наявність **h** у нім. слові і зникнення кінцевого голосного в цьому слові. Як називається перехід **ai** > **e**?

4.5.7. Дано: гот. *auso*, нім. *Ohr*, англ. *ear*. Довести спорідненість.

4.5.8. Чи споріднені корені: нім. *Verlust* і *verlieren*?

4.6. Західногерманське подвоєння приголосних

4.6.1. Порівняйте наведені нижче слова і поясніть причини подвоєння приголосних у нім. та англ. словах:

гот. *sibja*, да. *sibb*, двн. *sippa* „рід, спорідненість”;

гот. *kuni*, да. *сunn*, двн. *kunni* „рід, племя”;

гот. *baitrs*, да. *bittor*, двн. *bittar* „гіркий”;

гот. *snutrs*, да. *snottor*, двн. *snottar* „мудрий”;

ді. *epli*, да. *æppel*, двн. *apful* „яблуко”.

4.6.2. Дано: лат. *ager*, гот. *akrs*, нім. *Acker*. Довести спорідненість. Яким був голосний **a** в іє. корені: коротким чи довгим?

4.6.3. Дано: гот. *leitils* „маленький”, да. *lýtél*, двн. *luzzil*. Яким були голосні **y** та **u** (за кількістю) у да. і в двн.?

4.6.4. Дано: гот. *badi*, да. *bedd*, нім. *Bett*. Довести спорідненість, пояснити наявність двох **t** у нім. слові і одного **d** у сучасному англ. слові *bed*.

4.7. Закон А. Гольцмана

4.7.1. Дано: англ. *blow*, нім. *bleuen* „бити”, гот. *bliggwan*. Довести спорідненість.

4.7.2. Дано: герм. **daww-* „роса”, англ. *dew* „роса”, нім. *Tau* „роса”. Назвати відповідник герм. **-ww-** у скандинавських мовах.

4.7.3. Дано: герм. *ejja-* „йшов”, гот. *iddja*, да. *ēode* „йшов”. Пояснити відповідності між західно- і східногерманськими формами.

4.7.4. Дано: англ. *egg* „яйце”, нім. *Ei* „яйце”, швед. *ägg*, дісл. *egg*, гот. **addja*, герм. **ajja-* „яйце”, укр. *яйце*, псл. **aje-*. Чи англійське слово є західногерманським чи запозичене зі скандинавських мов?

4.8. Комбінаторні зміни голосних і приголосних

4.8.1. Дано: герм. *anþaraz* „інший, наступний”, гот. *anþar*, англ. *other* „інший”, да. *oðer*, нім. *ander*. Довести спорідненість англ. *other* і нім. *ander*.

4.8.2. Дано: нім. *bringen* „приносити”, мин. ч. *brachte*, гот. *brāhta*. Пояснити походження нім. форми минулого часу.

4.8.3. Дано: англ. *goose* „гуска”, да. *gōs*, нім. *Gans* „гуска”, герм. **gāns-* „гуска”. Довести спорідненість.

4.8.4. Дано: англ. *five* „п’ять”, да. *fif*, нім. *fünf*, днв. *finf*, герм. **finf-/fimf-*. Довести спорідненість англійської і німецької форм.

4.8.5. Дано: англ. *fist* „кулак”, да. *fyst*, нім. *Faust* „кулак”, днв. *fūst*, герм. **funhstiz*, рос. за-*пясть*, псл. **pêstj*. Довести спорідненість германських і слов’янських форм. Пояснити всі зміни голосних в англійській і німецькій мовах.

4.8.6. Дано: нім. *uns* „нас”, англ. *us* „нас”, да. *ūs*, гот. *uns*, сл. *нас*, лат. *nōs*, іє. *ŋ-s* / *nō-s*. Довести спорідненість між германськими, латинськими і слов’янськими формами. Пояснити відповідність між англійським *us* і німецьким *uns*.

4.9. Умлаут

4.9.1. Дано: гот. *nati* „сіть”, днв. *nezzi*, англ. *net*. Довести спорідненість, пояснити зміни голосних і приголосних.

4.9.2. Порівняти наступні слова: гот. *batiza*, днв. *bezziro*, да. *betera*, англ. *better*, нім. *besser*. Довести спорідненість цих слів. Пояснити:

а) який процес лежить в основі зміни *a > e*;

б) який процес лежить в основі зміни *t > z*;

в) який процес лежить в основі зміни *z > r*;

г) який процес лежить в основі зникнення кінцевого голосного в німецькому і англійському словах *besser* і *better* та зміни *i > e*;

д) який процес лежить в основі подвоєння приголосних?

4.9.3. Дано: гот. *wasjan* „носити одяг, бути вдягнутим”, англ. *wear*. Довести спорідненість.

- 4.9.4. Дано: нім. *Rücken*, двн. *hrukki*. Пояснити фонетичні зміни.
- 4.9.5. Дано: гот. *marei*, нім. *Meer*, англ. *mere*. Довести спорідненість, пояснити зміни голосних.
- 4.9.6. Дано: англ. *sheen* „блискучий”, дс., двн. *scōni*, нім. *schön* „гарний”. Довести спорідненість.
- 4.9.7. Дано: гот. *arbja*, нім. *Erbe*. Довести спорідненість.
- 4.9.8. Дано: гот. *aupida* „пустеля”, нім. *öde* „пустельний, безлюдний”. Довести спорідненість.

4.10. Дифтонгізація і монофтонгізація

- 4.10.1. Дано: лат. *flōs*, гот. *blōma*, двн. *bluoma*, нім. *Blume* „квітка”; лат. *frāter*, гот. *brōþar*, двн. *bruoder*, нім. *Bruder* „брат”. Довести спорідненість нім. *Blume* і лат. *flōs*, нім. *Bruder* і лат. *frāter*. Як називається перехід $\bar{o} > uo$; $uo > u$?
- 4.10.2. Дано: гот. *biugan* „гнути”, двн. *biogan*, нім. *biegen*. Довести спорідненість, пояснити розвиток голосних.
- 4.10.3. Дано: гот. *dīus* „тварина”, нім. *Tier* „тварина”, англ. *deer* „душа”. Довести спорідненість.
- 4.10.4. Довести, що нім. *ver-drießen* походить з іє. **treud-*.
- 4.10.5. Дано: двн. *īs*, да. *īs*, нім. *Eis*, англ. *ice*. Довести спорідненість, пояснити зміни голосних.
- 4.10.6. Дано: гот. *eisarn* ($ei = \bar{i}$), нім. *Eisen*, да. *īren*, англ. *iron*. Довести спорідненість, пояснити зміни $\bar{i} > ei$, $s > r$.
- 4.10.7. Дано: нім. *eitel*, двн. *ītal*, англ. *idle*, да. *īdel* „пустий, марний”. Довести спорідненість.
- 4.10.8. Дано: нім. *raunen* „шепотіти”, двн. *rūnen*, англ. *roun*, гот. *rūna* „таємниця”. Довести спорідненість.
- 4.10.9. Дано: нім. *Laus*, двн. *lūs*, англ. *louse*, да. *lūs*. Пояснити розвиток голосних.
- 4.10.10. Дано: нім. *Laut*, двн. *hlūt*, англ. *loud*, да. *hlūd*, рос. *слыть*, іє. **klū-*. Довести спорідненість.
- 4.10.11. Дано: гот. *rūms*, нім. *Raum*, англ. *room*. Довести спорідненість.
- 4.10.12. Дано: гот. *hails* „цілий, здоровий”, двн. *heil*, да. *hāl*; гот. *hailjan* „зцілювати”, да. *hælan*. Довести спорідненість.
- 4.10.13. Дано: гот. *stains* „камінь”, да. *stān*, са. *ston*, *stoon*, англ. *stone*. Пояснити розвиток голосного в корені слова.

4.11. Аблаут

4.11.1. Дано: гот. *biugan* : *baug* : *bugum* : *bugans*. Довести, що у готських формах має місце іє. чергування *e – o – нуль*. Якщо у формі *bugum* і *bugans* має місце нульовий ступінь аблаута, то як пояснюється наявність у ній звука **u**?

4.11.2. Відновити за інфінітивом і наведеним у дужках типом індоєвропейського чергування відповідні форми (1 особу однини, 1 особу множини претерита і дієприкметник II) готських дієслів:

biudan	„наказувати”	(eṷ : ou : u)
drigkan	„пити”	(en : on : ŋ)
driusan	„падати”	(eṷ : ou : u)
duginnan	„починати”	(en : on : ŋ)
galeiþan	„приходити”	(ei : oi : i)
gateihan	„повідомляти”	(ei : oi : i)
qiþan	„говорити”	(e : o : ē)
rinnan	„бігти”	(en : on : ŋ)
reisan	„підійматися”	(ei : oi : i)
wairþan	„ставати”	(er : or : r)
skeinan	„сяяти”	(ei : oi : i)
liugan	„брехати”	(eṷ : ou : u)
fraliusan	„губити”	(eṷ : ou : u)
giutan	„лити”	(eṷ : ou : u)
liudan	„рости”	(eṷ : ou : u)
siggwan	„співати”	(en : on : ŋ)
swiltan	„вмирати”	(ei : ol : l)
spinnan	„прясти”	(en : on : ŋ)
stilan	„красти”	(e : o : ē)
ligan	„лежати”	(e : o : ē)
itan	„їсти”	(e : o : ē)
sitan	„сидіти”	(e : o : ē)
ganisan	„одужувати”	(e : o : ē)
wisan	„бути”	(e : o : ē)

4.11.3. Встановити тип індоєвропейського чергування:

гот. *bairan* – *bar* – *bērum* – *baurans*

гот. *leiþan* – *laiþ* – *liþum* – *liþans*

гот. *tiuhan* – *tauh* – *tauhum* – *tau hans*

гот. *bindan* – *band* – *bundum* – *bundans*

гот. *giban* – *gaf* – *gēbum* – *gibans*

гот. *wairpan* – *warp* – *waurpum* – *waurpans*

4.11.4. Визначити тип іє. чергування у наступних формах:

нім. *binden* – *Bund*

англ. *bear* – *bore*

нім. *springen* – *Sprung*

англ. *break* – *broke*

нім. *finden* – *fand* – *gefunden*

англ. *give* – *gave* – *given*

нім. *fahren* – *Fahrt*

англ. *run* – *ran* – *run*

англ. *begin* – *began* – *begun*

англ. *spin* – *span* – *spun*

англ. *swing* – *swung*

англ. *find* – *found*

англ. *bind* – *bound*

англ. *rise* – *rose* – *risen*

4.12. Задачі на всі види фонетичних змін

4.12.1. Дано: англ. *quick* (да. *cwic*), нім. *Queck(silber)*, гот. *quis*, лит. *gūwas*, стсл. живъ, дін. *jīvá*, гр. *bios* „життя”, лат. *vīvus* (із **gvivos*). Встановити:

а) від якого іє. приголосного походить герм. *kw*;

б) якому литовському звуку відповідає іє. *gw*;

в) якому укр. звуку відповідає у цьому випадку лит. *g*;

г) якому гр. звуку на початку слова відповідає іє. *gw*.

4.12.2. Звук *г* у рос. *говядина* і звук *ж* у рос. *живой* походить від іє. *gw*. Встановити:

а) в який звук перейшло іє. *gw* у слов'янських мовах;

б) як і залежно від чого змінився цей звук в укр. (рос.) мові?

4.12.3. Враховуючи результати, отримані в 4.12.1 і 4.12.2, відновити перший приголосний в іє. корені, який відповідає гр. *boi̯s* “бик” (пор. рос. *говядина*, англ. *cow*, нім. *Kuh*).

4.12.4. Відновити початковий приголосний іє. кореня, який відповідає готському *qīma* „приходжу”, гр. *bainō* „йду”. Чи може входити в цю ж генетичну групу лат. *venio* „приходжу” (див. 4.12.1).

4.12.5. Нім. *Queck* „ртуть” і *keck* (двн. *chec*) „сміливий, відважний” походять від одного і того ж кореня; від цього ж кореня походять гот. *quis* „живий”, англ. *quick* „швидкий” (див. 4.12.1). Звідси випливає, що герм. *kw* могло дати два рефлекси: *k* (пор. *keck*) і *kw* (пор. *quick*). Чи підтверджується цей висновок даними задачі 4.12.3?

4.12.6. Враховуючи дані задач 4.12.4. і 4.12.5., довести спорідненість слів: англ. *come* (да. *cuman*), гот. *qīman*, двн. *quetan*, нім. *kommen*, лат. *venire*.

4.12.7. Довести спорідненість гот. *qens*, рос. *жена*. З якого іє. звука походить гот. *q(kw)* і рос. *ж*?

4.12.8. Дано: дін. *raŕu* (*a < e*). Назвати готське слово.

4.12.9. Дано: англ. *wife*, нім. *Weib*. Довести спорідненість.

4.12.10. Дано: англ. *leaf*, нім. *Laub*, гот. *laufs* (pl. *laubos*) „лист, листя”, укр. *лунити*. Відновити іє. приголосні.

4.12.11. Дано: нім. *Teig* „тісто”, лат. *fingerē* „надавати форми”, укр. *діжа* „бочка”. Довести спорідненість.

4.12.12. Дано: гот. *hrōþjan*, нім. *rufen*. Чи можуть бути спорідненими ці слова?

4.12.13. Дано: укр. *берег*, нім. *Berg*. Довести спорідненість. Відновити іє. приголосні.

4.12.14. Дано: укр. *долина* (*ð > іє. dh*, *o < іє. o*). Відновити гот., англ. та нім. корені.

4.12.15. Дано: нім. *Zelt*, англ. *tilt*, да. *teld*. Назвати приголосні іє. кореня.

4.12.16. Дано: англ. *listen*, да. *hlystan*, герм. **hlius-*, укр. *слух*. Довести спорідненість, відновити іє. корінь.

4.12.17. Дано: англ. *lot* „жереб”, нім. *Los*, да. *hlot*, гот. *hlauts*. Довести спорідненість.

4.12.18. Дано: нім. *Rücken* „спина”, двн. *hrukki*, англ. *ridge* „гребінь, хребет”, да. *hrycg*, лат. *crux* „хрест”. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні.

4.12.19. Дано: англ. *dike* „дамба”, нім. *Deich* „гребля”, нім. *Teich* „ставок”. Яке слово запозичене в нім. літературну мову з нижньонімецької?

4.12.20. Дано: укр. *депу*, драть, гр. *dérō* „здираю”, нім. *zerren* „смикати, тягнути”. Чи можуть бути ці слова спорідненими?

4.12.21. Дано: укр. *беру*, лат. *fero* „несу”. Назвати грецьку форму. Чи може бути спорідненим нім. *ge-boren* „народжений”?

4.12.22. Дано: укр. *борона*, лат. *forāre* „свердлити”. Назвати нім. корінь. Відновити іє. приголосні.

4.12.23. Дано: нім. *ver-gessen* „забути”, лат. *pre-hendo* „хапаю”, укр. *гадати*. Відновити іє. приголосні.

4.12.24. Дано: англ. *loud*, да. *hlūd*, нім. *laut*, дін. *ŕutá* (*r < іє. l*). Довести спорідненість, відновити іє. корінь.

4.12.25. Дано: англ. *sear* „зів'ялий”, лит. *sausas* „сухий”, укр. *сухий*. Довести спорідненість, відновити іє. голосні.

4.12.26. Дано: іє. **dheusóm*. Назвати гот. і нім. відповідники.

4.12.27. Дано: лат. *firmus* „твердий, стійкий”, дін. *dhárman* „право, закон”, англ. *firm*. Довести спорідненість; де вона обумовлена запозиченням, а де вона є генетичною?

4.12.28. Дано: лат. *findere*, нім. *beißen*. Відновити іє. приголосні (сонорний *n* в іє. корені відсутній).

4.12.29. Назвати герм. відповідник слов. *цРль* (< іє. **koil-*).

4.12.30. Дано: нім. *Maß, messen*. Встановити іє. корені, пояснити чергування *a/e*.

4.12.31. Дано: англ. *edge*, да. *ecg*, нім. *Ecke*, гр. *akis* „крапка”, дін. *açri-* „вістря”. Довести спорідненість, відновити іє. корінь.

4.12.32. Дано: лит. *káimas* „село”, гот. *haims* „село”, нім. *Heim*, англ. *home* „дім”. Довести спорідненість, назвати іє. корінь.

4.12.33. Дано: іє. **geus*. Чи може походити нім. слово *er-koren* з того ж кореня?

4.12.34. Дано: іє. **melg-*, гот. *miluks*, да. *milc*, англ. *milk*. Назвати нім. слово. Пояснити зміну *e > i*.

4.12.35. Дано: укр. *борошно*, лат. *far* „полба”; назвати першу герм. приголосну, іє. приголосну.

4.12.36. Дано: укр. *боруц* (< **bъršць*), нім. *Borste, Bürste*, англ. *bristle*. Довести спорідненість, відновити приголосні іє. кореня.

4.12.37. Дано: нім. *Grütze* „крупа”. Назвати іє. приголосні. Чи може бути нім. слово спорідненим зі слов. словом *грудя*?

4.12.38. Дано: укр. *багаття*, гр. *phōgō* „смажу”, двн. *bahhan*, нім. *backen* „пекти”. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні.

4.12.39. Дано: гр. *kratŷs* „сильний, міцний”, гот. *hardus* „строгий, міцний”, англ. *hard*, нім. *hart*. Довести спорідненість, відновити приголосні в іє. корені.

4.12.40. Дано: гот. *fōdjan*. Назвати німецьке слово.

4.12.41. Дано: дін. *çasa* „заяць”, дпрус. *sas-nis* (< **kasnis*), англ. *hare*, нім. *Hase*. Довести спорідненість і відновити іє. приголосні.

4.12.42. Дано: іє. *dhoutós*. Назвати англ. і нім. відповідники.

4.12.43. Дано: свн. *diezen* „робити шум”, гот. *but-(haurn)* „горн, ріжок”, англ. *toot* „дути в ріжок”, лат. *tundīre* „колотити, вдаряти” (*n*)

в іє. відсутнє). Довести спорідненість, встановити приголосні в іє. корені; в якому слові приголосні розвивалися нерегулярно?

4.12.44. Дано: рос. *брюхо*, нім. *Brust* „груди”, гот. *brust* „груди”. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні.

4.12.45. Дано: лит. *tánkŋs* „тісний, щільний”, ді. *pettr* „густий”, англ. *tight*, нім. *dicht*. Довести можливість спорідненості, в якому герм. слові перший приголосний не узгоджується з генетичними відповідниками.

4.12.46. Дано: гот. *faþa* „паркан”, англ. *fathom* „сажень”, нім. *Faden* „нитка”. Чи можуть бути ці слова спорідненими?

4.12.47. Дано: укр. *плесту*, лат. *plectere*. Відновити іє. і нім. корені.

4.12.48. Дано: укр. *город*, гот. *gards* „дім”, лит. *gardas* „огорожа”. Відновити іє. приголосні.

4.12.49. Дано: англ. *grab* „хапати”, укр. *грабувати*. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні.

4.12.50. Дано: лат. *frangere*, англ. *break*, гот. *brikan*; відновити приголосні іє. кореня. Назвати нім. відповідник.

4.12.51. Дано: англ. *tooth*, да. *tōð*, двн. *zant*, гот. *tunþus*, лат. *dens* (*dentis*). Довести спорідненість, відновити іє. корінь, пояснити відсутність **n** в англ. слові.

4.12.52. Дано: англ. *hoard*, нім. *Hort*. Довести спорідненість, назвати перший і останній приголосний іє. кореня.

4.12.53. Дано: укр. *бгати*, нім. *biegen*. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні.

4.12.54. Дано: лит. *būti*, лат. *fū-i*, двн. *būan*. Назвати: укр. дієслово, нім. дієслово та іє. корінь.

4.12.55. Дано: укр. *вертатися*, нім. *werden*, лат. *vertēre*. Довести спорідненість, відновити іє. і герм. приголосні.

4.12.56. Дано: нім. *Sohn*, да. *sunu*, гот. *sunus*, стел. *сынъ*, дін. *sūnus*. Довести спорідненість.

4.12.57. Дано: англ. *bid*, гот. *bidjan*, лат. *fides* „віра”. Відновити іє. приголосні, назвати нім. слово.

4.12.58. Дано: дін. *viç* „селище”, рос. *весь* „село”, лат. *vicus* „селище”. Відновити іє. приголосні і назвати гот. форму (голосна – за лат. словом).

4.12.59. Дано: англ. *laugh*, да. *hlahhan*, нім. *lachen*, гот. *hlahjan*. Відновити приголосні. іє. кореня.

4.12.60. Дано: рос. *воз*, нім. *Wagen* „візок”. Чи можуть бути ці слова спорідненими?

4.12.61. Дано: англ. *shave*, гот. *skaban*, рос. *о-скопить* (*о* = іє. *а*), нім. *schaben*. Довести спорідненість, відновити іє. корінь.

4.12.62. Дано: англ. *sheep*, нім. *Schaf*, лит. *škāpas*. Чи можуть бути ці слова спорідненими?

4.12.63. Дано: рос. *суровый* (спочатку „*сирый*”), *сырой*, лит. *sūr̃ņs* „солений”, да., двн. *sūr*. Довести спорідненість, назвати англ. та нім. слова.

4.12.64. Дано: нім. *greifen*. Назвати англ., гот. та іє. форми.

4.12.65. Дано: лат. *pectere* „причісувати”, нім. *fechten*. Чи можуть бути ці слова спорідненими?

4.12.66. Дано: лат. *fido* „вірю” (*d* < *dh*). Назвати англ. слово.

4.12.67. Дано: гот. *mats* „їжа”, англ. *meat* „м’ясо”, нім. *Messer* „ніж”. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні. Пояснити семантичний розвиток.

4.12.68. Дано: лат. *flōrēre* „цвісти”, англ. *blade* „лист”, нім. *Blatt* „лист”, нім. *blūhen* „цвісти”. Довести спорідненість, встановити іє. приголосні.

4.12.69. Дано: нім. *blau*, англ. *blue*, лат. *flāvus* „жовтий”. Чи можуть ці слова бути спорідненими.

4.12.70. Дано: рос. *добрый*, нім. *tapfer* „сміливий”. Довести спорідненість, відновити іє. приголосні.

4.12.71. Дано: лат. *frango* (звук [n] в іє. корені був відсутнім). Встановити англ. і нім. слово.

4.12.72. Дано: нім. *grüßen* „вітати”, двн. *gruozen*, англ. *greet*, да. *grētan*, гот. *grētan* „плакати, голосити”, герм. **grōtjan*. Довести спорідненість, пояснити зміни голосних і приголосних.

4.12.73. Дано: нім. *Geiß* „коза”, двн. *geiz*, гот. *gaits*, англ. *goat*, лат. *haedus* „козеня”. Відновити іє. корінь.

4.12.74. Дано: нім. *gelb* „жовтий”, двн. *gelo*, англ. *yellow*, укр. *зелений*, лат. *helvus* „медовожовтий”. Довести спорідненість, відновити іє. корінь. Якщо врахувати, що до цієї ж сім’ї слів належить гр. *chlōrōs* „жовтозелений”, то якому іє. звуку відповідає гр. *ch* (χ)? Реконструювати значення іє. кореня, враховуючи, що його рефlekсами

є, крім названих слів, нім. *Gold* „золото”, *Glas* „скло”, *Glanz* „блиск”, *glühen* „горіти, світитися”.

4.12.75. Дано: нім. *Grimm* „лютість”, англ. *grim*, укр. *grimіти*, *grim*. Відновити іє. корінь.

4.12.76. Дано: іє. **ghrē-/ghrō-/ghrā-*, нім. *Gras* „трава”, англ. *grass*, гот. *gras*, нім. *grün* „зелений”, двн. *gruoni*, англ. *green*, рос. *граница*. Від якого з трьох варіантів іє. кореня походить кожна з наведених герм. форм.

4.12.77. Дано: нім. *Holz* „дерево (матеріал)”, двн. *holz*, англ. *holt*, да. *holt*, укр. *колода*, герм. **hult-*. Відновити варіанти іє. кореня.

4.12.78. Дано: нім. *Halm* „стебло, соломинка”, двн. *hal(a)m*, укр. *солома*. Відновити іє. корінь.

4.12.79. Дано: нім. *hetzen* „нацькувати”, *Haß* „ненависть”, гот. *hatjan* „ненавидіти”, да. *hettan* „переслідувати”. Відновити герм. корінь, пояснити зміни голосних і приголосних у нім. мові.

4.12.80. Дано: нім. *Heer* „військо”, двн. *heri*, гот. *harjis*. Відновити іє. корінь, пояснити зміни голосних у нім. мові (герм. *a* < іє. *o*).

4.12.81. Дано: нім. *Hirsch* „олень”, двн. *hir(u)z*, лат. *cervus* „олень”, гр. *kéras* „ріг”, рос. *корова*. Відновити варіанти іє. кореня.

4.12.82. Дано: нім. *Haut* „шкіра”, двн. *hūt*, англ. *hide*, да. *hūd*, гр. *kūtos* „оболонка”, лат. *cutis* „шкіра”. Вся група походить від іє. **(s)keu-* „покривати”. Пояснити всі фонетичні зміни, беручи до уваги розвиток іє. дифтонга *eu*.

4.12.83. Дано: укр. *коло*, гр. *pólos* „вісь”; назвати нім. слово.

4.12.84. Дано: укр. *глибокий*, рос. *глубокий*, *глубь*, псл. *glybь*, двн. *klübōn* „розщипляти”, нім. *Kluft* „безодня, ущелина”. Враховуючи дані задачі 4.12.82, відновити іє. корінь.

4.12.85. Дано: нім. *Qual* „мўка”, двн. *quelan*, да. *swelan*, лит. *gėlti* „колоти”, рос. *жало* (< псл. *žędlo* < **gel-dl-o*). Відновити іє. корінь.

4.12.86. Дано: гот. *drōbjan* „підбурювати”, двн. *truobi*, нім. *trübe* „сумний, похмурий”. Відновити герм. корінь, пояснити фонетичні зміни.

4.12.87. Дано: нім. *Weide* „верба”, двн. *wīda*, англ. *withy* „прут, лоза”, лат. *vītis* „лоза”, ді. *váyati* „ткати”, укр. *вуті*. Відновити іє. корінь.

4.12.88. Дано: нім. *Weichsel* „черешня”, двн. *wīhsila*, лат. *viscum* „пташиний клей”, укр. *вишня*, псл. **višnja*. Відновити іє. корінь.

4.12.89. Дано: укр. *бердо* „частина ткацького станка”, гот. *baurd* (< *fotu-baurd* „підставка для ніг”), двн. *bort*, да. *bord* „стіл”. Відновити іє. корінь.

4.12.90. Дано: нім. *über*, двн. *ubar*, англ. *over*, да. *ofer*, гот. *ufar*, гр. *hypér*, лат. *super*. Відновити іє. корінь.

4.12.91. Дано: нім. *Euter* „вим’я”, двн. *ūtar*, да. *ūder*, ді. *ūdhar*, укр. *вим’я*, псл. *vutę* (< **vydmen*). Відновити іє. корінь.

4.12.92. Дано: нім. *Esche* „ясень”, англ. *ash*, герм. **askiz*, укр. *ясень*. Відновити іє. корінь, пояснити **j** на початку рос. слова.

4.12.93. Дано: нім. *Faust* „кулак”, двн. *fūst*, англ. *fist*, да. *fǿst*, герм. **funhstiz*, рос. *за-пястье*. Пояснити: а) розвиток двн. *fūsts* > нім. *Faust*; б) появу довгого *ū* в двн. *ī* *ū* в да. слові; в) відповідність приголосних *p* і *f* у слов’янських і германських словах. Відновити іє. корінь

4.12.94. Дано: нім. *Flut* „потік”, двн. *flout*, гот. *floodus*, англ. *flood*, гр. *plōtós* „пливучий”. Відновити іє. корінь.

4.12.95. Дано: нім. *finden* „знаходити”, англ. *find*, гот. *finþan*, лат. *pōns*, *pontis* „міст”, гр. *póntos* „шлях через море”, ді. *pánthāh* „шлях”, псл. *póть*, рос. *путь*. Відновити іє. корінь.

4.12.96. Дано: нім. *zäh*, двн. *zāhi*, англ. *tough*, герм. **tanhuz*, да. *ge-tenge* „закривати”, англ. *tongs* „щипці”, нім. *Zange* „щипці”, ді. *dāšati* „кусає”, іє. **denī-/donī-*. Довести спорідненість всіх наведених форм.

4.12.97. Дано: іє. *gher-/ghor-/ghr* „обносити парканом”. Звести наведені нижче форми до одного з трьох варіантів іє. кореня: укр. *жердь*, укр. *город*, нім. *Gürtel* „пояс”, дісл. *gyrðile*, гот. *gairda* „пояс”, англ. *gird* „підперізувати” (да. *gyrdan*), англ. *yard* „двір”, да. *geard*.

4.12.98. Дано: укр. *вермиму*, лат. *vertere* „вертати”, нім. *werden*, *wurde*, *geworden*, да. *weorþan*, гот. *wairþan*. Відновити відповідні варіанти іє. кореня, від якого походять наведені герм., слов. і лат. слова.

4.12.99. Дано: англ. *while* „час”, да. *hwīl*, нім. *Weile* „деякий час”, гот. *hveila* „час”, рос. *по-кой*, лат. *quiēs* „спокій”. Відновити іє. корінь.

КЛЮЧІ ДО ЕТИМОЛОГІЧНИХ ЗАДАЧ

Замість відповіді в ключах подається посилання на відповідне гніздо слів у короткому етимологічному словнику.

4.2. Голосні

- 4.2.1. fisks-
- 4.2.2. wīð-
- 4.2.3. sehs-
- 4.2.4. aun-/awi-
- 4.2.5. bind-/band-/bund-
- 4.2.6. sǣ-
- 4.2.7. með²-
- 4.2.8. ūt-
- 4.2.9. wald-
- 4.2.10. blǣ-/blō-/bla-
- 4.2.11. mōðer-
- 4.2.12. þū-
- 4.2.13. hūs-
- 4.2.14. teuh-
- 4.2.15. beug-/baug-/bug-/būg-

3.3. Перший і другий пересуви приголосних

- 4.3.1. bind-/band-/bund-
- 4.3.2. brek-/brak-
- 4.3.3. bīð-/bið-
- 4.3.4. blǣ-/blō-/bla-
- 4.3.5. beug-/baug-/bug-/būg-
- 4.3.6. brek-/brak-
- 4.3.7. barð-
- 4.3.8. dǣ-/dō-/da-
- 4.3.9. dag-
- 4.3.10. dreug¹-
- 4.3.11. līm-/laim-
- 4.3.12. geut-/gaut-/gut-
- 4.3.13. weg-/wag-/wæg-
- 4.3.14. guð-

- 4.3.15. slāp-/slap-
 4.3.16. skab-/skap-/skōb-/skōp-
 4.3.17. apl-
 4.3.18. sker-/skar-/skur-
 4.3.19. kamb-
 4.3.20. hert-
 4.3.21. et-
 4.3.22. tim-/tam-/tum-
 4.3.23. 1) fiðwōr-, 2) þau-(h)-, 3) hwa-/hwi-, 4) hwa-/hwi-
 naht-
 teh-/tig-
 hwa-/hwi-
 ahw-/agw-
 4.3.24. ahw-/agw-
 4.3.25. hwa-/hwi-
 4.3.26. set-/sat-/sōt-
 4.3.27. swōt-/swat-
 4.3.28. nā-/na-
 4.3.29. trew-.
 4.3.30. lāet-/lat-
 4.3.31. tim-/tam-/tum-
 4.3.32. tō-
 4.3.33. tīh-/taih-/taig-
 4.3.34. skeut-/skaut-/skut-
 4.3.35. sker-/skar-/skur-
 4.3.36. teuh-/tauh-/tug-
 4.3.37. mel²-/mul-
 4.3.38. kamb-
 4.3.39. kamb-
 4.3.40. mak-
 4.3.41. kern-/kurn-
 4.3.42. kneu-/ken-/kun-
 4.3.43. kwem-
 4.3.44. kal¹-/kōl-
 4.3.45. fōt-
 4.3.46. swær-
 4.3.47. fast-

- 4.3.48. fleug-/flaug-/flug-
- 4.3.49. —
- 4.3.50. fōl-/ful-
- 4.3.51. hal-/hel-/hul-
- 4.3.52. him-/ham-
- 4.3.53. han-/hōn-
- 4.3.54. reht-
- 4.3.55. þink-/þank-/þunk-
- 4.3.56. þurp-
- 4.3.57. þurn-
- 4.3.58. þen-/þan-/þun-

4.4. Другий пересув приголосних

- 4.4.1. Див. sne-; steup¹-; swǣr-; hōh-
- 4.4.2. kraþ̄-; kupp-
- 4.4.3. help-; stap-/stōp-/stump-; uf-/uþ̄-
- 4.4.4. sker-/skar-/skur-; swǣr-; kraþ̄-
- 4.4.5. —
- 4.4.6. farh-/furh-
- 4.4.7. tas-/tus-; tapp-/tupp-; teuh-/tauh-/tug-
- 4.4.8. —
- 4.4.9. tīh-/taih-/taig-; twai- + falþ-
- 4.4.10. tanh-/tang-; tahr-
- 4.4.11. tim-/tam-/tum-; teuh-/tauh-/tug-; tel-/tal-
- 4.4.12. tung-; tapp-/tupp-
- 4.4.13. tī-/ti-
- 4.4.14. fōt-; fel²-/ful-
- 4.4.15. swait-/swit-
- 4.4.16. greut-/graut-/grut-; gat-; steu-/stau-/stu-; klaut-/klut-/klūt-
- 4.4.17. stel¹-/stal-/stul-; smīt-; slīt-
- 4.4.18. swart-
- 4.4.19. salþ̄-
- 4.4.20. hnut-; hi¹-/hai-; hwīt-/hwait-
- 4.4.21. et-; wat-/wæt-; strǣ-/strau-/ster-; skat²-
- 4.4.22. sleht-
- 4.4.23. strǣ-/strau-/ster-; brek-/brak-
- 4.4.24. aik¹-; mak-; lauk-/luk-/lūk-; wah²-/wak-; laiw-; līk-; sōk-/sak-

- 4.4.25. strā-/strau-/ster-; ster-/star-/stur-
 4.4.26. —
 4.4.27. þink-/þank-/þunk-; þe-/þa-
 4.4.28. klīþ-/klaiþ-/kliþ-; skī²-/skai-/ski-; sunþ-
 4.4.29. þeu²-/þū-; þerh-/þurh-; þun-; haiþ-
 4.4.30. aiþ-
 4.4.31. þen-/þan-/þun-; þikw-; leþr-; þen-/þan-/þun-; seup-/sauþ-
 4.4.32. þe-/þa-; feð-; smīþ-/smaiþ-/smiþ-
 4.4.33. þe-/þa-
 4.4.34. balþ-
 4.4.35. dal-
 4.4.36. dā-/dō-/da-
 4.4.37. dauþ-/dumb-
 4.4.38. deup-/daup-/dup-
 4.4.39. dauþ-
 4.4.40. dap-
 4.4.41. drink-
 4.4.42. dreug¹-/draug-
 4.4.43. dail-
 4.4.44. deus-/daus-/dus-/dūs-

4.5. Закон Вернера. Ротацизм

- 4.5.1. werþ-/warþ-/wurþ-; wīh-; af²-/of-; teuh-/tauh-/tug-
 4.5.2. snīþ-
 4.5.3. haþ-/haf-/hōf-; siþun-
 4.5.4. werþ-/warþ-/wurþ-; wīh-; af²-/of-; teuh-/tauh-/tug-
 4.5.5. haþ-/haf-/hōf-
 4.5.6. mais¹-/maiz-
 4.5.7. auz-
 4.5.8. leus-/laus-/lus-

4.6. Західногерманське подвоєння приголосних

- 4.6.1. siþ¹-; kneu-/ken-/kun-; bīt-/bait-/bit-; sne-; apl-
 4.6.2. akr-
 4.6.3. lut-/līt-
 4.6.4. bað¹-

4.7. Закон А. Гольцмана

- 4.7.1. blaww-
- 4.7.2. daww-
- 4.7.3. īl- + gai-/gǣ-
- 4.7.4. ajj-

4.8. Комбінаторні зміни голосних і приголосних

- 4.8.1. anþar-
- 4.8.2. bring-/brang-
- 4.8.3. gans-
- 4.8.4. finf-/fimf-
- 4.8.5. fūst-
- 4.8.6. uns-

4.9. Умлаут

- 4.9.1. nǣ-/na-
- 4.9.2. bat-/bōt-
- 4.9.3. was-
- 4.9.4. hrug¹-
- 4.9.5. mar-
- 4.9.6. skau(n)-
- 4.9.7. arþ-
- 4.9.8. auþ-

4.10. Дифтонгізація і монофтонгізація

- 4.10.1. blǣ-/blō-/bla-; brōþer-
- 4.10.2. beug-/bauī-/bug-/būg-
- 4.10.3. deus-/daus-/dus-/dūs-
- 4.10.4. þreut-
- 4.10.5. īs-
- 4.10.6. īsarn-
- 4.10.7. īdl-
- 4.10.8. rūn-
- 4.10.9. lūs-
- 4.10.10. hleu(s)-/hlu(s)-/hlū(s)-
- 4.10.11. rūm-
- 4.10.12. hail-
- 4.10.13. stain-

4.11. Аблаут

4.11.1. beug-/baug-/bug-/būg-

4.11.2. beuð-/bauð-/buð-

drink-

drius-

ginn-/gann-

līþ-/laiþ-

tīh-/taih-/taig-

kweð¹-

rin-/ran-/run-

rīs¹-/rais-/ris-

werþ-/warþ-/wurþ-

skī¹-/skai-/ski-

leug-/laug-/lug-

leus-/laus-/lus-

geut-/gaut-/gut-

leuð-/lauð-/luð-

singw-/sangw-

swilt-

spin-/span-/spun-

stel²-/stæ¹/stul-

leg-/lag-/læg-

et-

set-/sat-/sōt-

nes-/nas-

wes-

4.11.3. ber²-/bar-/bur-

līþ-/laiþ-

teuh-/tau^h-/tug-

bind-/band-/bund-

geb¹-/gab-

werp-

4.11.4. bind-/band-/bund-

spring-

finþ-

far-

ber²-/bar-/bur-

brek-/brak-

geb¹-/gab-

rin-/ran-/run-

ginn-/gann-
swingw-
bind-/band-/bund-

spin-/span-/spun-
finþ-
rīs¹-/rais-/ris-

4.12. Задачі на всі види фонетичних змін

- 4.12.1. kwi(k)w-
- 4.12.2. kwi(k)w-
- 4.12.3. kō-
- 4.12.4. kwem-
- 4.12.5. kwi(k)w-
- 4.12.6. kwem-
- 4.12.7. kwæ̃n-
- 4.12.8. feh-/fah-
- 4.12.9. wīþ-
- 4.12.10. lauþ-
- 4.12.11. dīg-/daig-
- 4.12.12. hrō¹-
- 4.12.13. berg¹-/burg-
- 4.12.14. dal-
- 4.12.15. teld-
- 4.12.16. hleu(s)-/hlu(s)-/hlū(s)-
- 4.12.17. hleut-/hlaut-/hlut-
- 4.12.18. hrug¹-
- 4.12.19. dīk-
- 4.12.20. ter-/tar-/tur-
- 4.12.21. ber²-/bar-/bur-
- 4.12.22. ber³-/bar-/bur-
- 4.12.23. get-
- 4.12.24. hleu(s)-/hlu(s)-/hlū(s)-
- 4.12.25. sauz-
- 4.12.26. deus-/daus-/dus-/dūs-
- 4.12.27. trā̃g-
- 4.12.28. bīt-/bait-/bit-
- 4.12.29. hail-
- 4.12.30. met-
- 4.12.31. ah²-/ag-
- 4.12.32. hai-/hī-

- 4.12.33. —
- 4.12.34. mel²-/mul-
- 4.12.35. bar-
- 4.12.36. burst-
- 4.12.37. greut-/graut-/grut-
- 4.12.38. ba-/bǣ-/bō-
- 4.12.39. harð-
- 4.12.40. fōð-/fað-
- 4.12.41. haz-/has-
- 4.12.42. daup-
- 4.12.43. þeut-
- 4.12.44. breust-/brust-
- 4.12.45. þinh-
- 4.12.46. faþ¹-/fōð-
- 4.12.47. fleh-/flah-
- 4.12.48. gerð-/garð-/gurð-
- 4.12.49. graþ-/grōþ-
- 4.12.50. brek-/brak-
- 4.12.51. tanþ-/tenþ-/tunþ-
- 4.12.52. huzd-
- 4.12.53. beug-/baug-/bug-/bōg-
- 4.12.54. beu-
- 4.12.55. werþ-/warþ-/wurþ-
- 4.12.56. su-/sū-
- 4.12.57. bīð-/bið-
- 4.12.58. wīh²-
- 4.12.59. hlah-
- 4.12.60. weg-/wag-/wæg-
- 4.12.61. skaþ-/skap-/skōþ-/skōp-
- 4.12.62. skǣp-
- 4.12.63. sūr-
- 4.12.64. grīp-/graip-/grip-
- 4.12.65. feh-/fah-
- 4.12.66. bīð-/bið-
- 4.12.67. mat¹-
- 4.12.68. blǣ-
- 4.12.69. blǣw-

- 4.12.70. dap-
- 4.12.71. brek-/brak-
- 4.12.72. grōt-/græt-
- 4.12.73. gait-
- 4.12.74. gelw-/gulw-
- 4.12.75. grem-/gram-
- 4.12.76. gra-/grō-
- 4.12.77. helt-/halt-/hult-
- 4.12.78. hal(a)m-
- 4.12.79. hat-
- 4.12.80. har¹-
- 4.12.81. her¹-/har-/hur-
- 4.12.82. hūð-
- 4.12.83. hals-
- 4.12.84. kleuþ-/kluþ-
- 4.12.85. kwæł-/kwel-/kul-
- 4.12.86. drōþ-/draþ-
- 4.12.87. wīþ-/wajj-
- 4.12.88. wīhs-
- 4.12.89. ber³-/bar-/bur-
- 4.12.90. uf-/uþ-
- 4.12.91. ūðr-
- 4.12.92. ask¹-
- 4.12.93. fūst-
- 4.12.94. fleut-/flaut-/flut-
- 4.12.95. finþ-/fanþ-
- 4.12.96. tanh- /tang-
- 4.12.97. gerð-/garð-/gurð-
- 4.12.98. werþ-/warþ-/wurþ-
- 4.12.99. hwīl-

5. ОСНОВНІ ТИПИ ВІДМІНЮВАННЯ У ГОТСЬКІЙ МОВІ

5.1. Іменник

5.1.1. Основи на голосний (сильна відміна)

основи на -а- (-ja-, -wa-)						основи на -ō-		
	-а- (S1)		-ja- (S2)		-wa- (S3)	-ō- (S4)	-jō- (S5)	
	m	n	m	n	n	f	f	
Sg.	<i>день</i>	<i>слово</i>	<i>пастух</i>	<i>рід</i>	<i>коліно</i>	<i>дар</i>	<i>окови</i>	
N.	dags	waurd	haīrdeis	kuni	kniu	giba	bandi	
G.	dagis	waurdis	haīrdeis	kunjis	kniwis	gibōs	bandjōs	
D.	daga	waurda	haīrdja	kunja	kniwa	gibai	bandai	
A.	dag	waurd	haīrdi	kuni	kniu	giba	bandja	
V.	—	—	haīrdi	—	—	—	—	
Pl.								
N.	dagōs	waurda	haīrdjōs	kunja	kniwa	gibōs	bandjōs	
G.	dagē	waurdē	haīrdjē	kunjē	kniwē	gibō	bandjō	
D.	dagam	waurdam	haīrdjam	kunjam	kniwam	gibōm	bandjōm	
A.	dagans	waurda	haīrdjans	kunja	kniwa	gibōs	bandjōs	

Основи на -i- (S6)			Основи на -u- (S7)			Кореневі (S8)		
	m	f	m	f	n	f	m	
	Sg.	<i>гість</i>				<i>милість</i>	<i>син</i>	<i>рука</i>
N.	gast	ansts	sunus	handus	faihu	baurgs	manna	
G.	gastis	anstais	sinaus	handaus	faihaus	baurgs	mans	
D.	gasta	anstai	sunau	handau	faihau	baurg	mann	
A.	gast	anst	sunu	handu	faihu	baurg	mannan	
V.	gast	—	sunu	—	—	—	—	
Pl.								
N.	gasteis	ansteis	sunjus	handjus	—	baurgs	mannans	
G.	gastē	anstē	suniwē	handiwē	—	baurgē	manne	
D.	gastim	anstim	sunum	handum	—	baurgim	mannam	
A.	gastins	anstins	sununs	handuns	—	baurgs	mannans	

5.1.2. Основи на приголосний

Основи на -n- (слабка відміна)					Основи на -r- (S12)	Основи на -nd- (S13)
	-in-/-an- (S9)		-ōn- (S10)	-ein- (S11)		
	m	n	f	f	m, f	m
Sg.	<i>людина</i>	<i>серце</i>	<i>язик</i>	<i>натовп</i>	<i>брат</i>	<i>друг</i>
N.	<i>guma</i>	<i>haīrtō</i>	<i>tuggō</i>	<i>managei</i>	<i>brōpar</i>	<i>frijōnds</i>
G.	<i>gumins</i>	<i>haīrtins</i>	<i>tuggōns</i>	<i>manageins</i>	<i>brōprs</i>	<i>frijōndis</i>
D.	<i>gumin</i>	<i>haīrtin</i>	<i>tuggōn</i>	<i>managein</i>	<i>brōpr</i>	<i>frijōnd</i>
A.	<i>guman</i>	<i>haīrtō</i>	<i>tuggōn</i>	<i>managein</i>	<i>brōpar</i>	<i>frijōnd</i>
Pl.						
N.	<i>gumans</i>	<i>haīrtōna</i>	<i>tuggōns</i>	<i>manageins</i>	<i>brōprjus</i>	<i>frijōnds</i>
G.	<i>gumanē</i>	<i>haīrtanē</i>	<i>tuggōnō</i>	<i>manageinō</i>	<i>brōprē</i>	<i>frijōndē</i>
D.	<i>gumam</i>	<i>haīrtam</i>	<i>tuggōm</i>	<i>manageim</i>	<i>brōprum</i>	<i>frijōndam</i>
A.	<i>gumans</i>	<i>haīrtōna</i>	<i>tuggōns</i>	<i>manageins</i>	<i>brōpruns</i>	<i>frijōnds</i>

5.2. Займенник

5.2.1. Відмінювання особових займенників

Sg.	я (P1)	ти (P2)	він (P3)	воно (P4)	вона (P5)
N.	<i>ik</i>	<i>ɸu</i>	<i>is</i>	<i>ita</i>	<i>si</i>
G.	<i>meina</i>	<i>ɸeina</i>	<i>is</i>	<i>is</i>	<i>izos</i>
D.	<i>mis</i>	<i>ɸus</i>	<i>imma</i>	<i>imma</i>	<i>izai</i>
A.	<i>mik</i>	<i>ɸuk</i>	<i>ina</i>	<i>ita</i>	<i>ija</i>
двоїна					
N.	<i>wit</i>	–	–	–	–
G.	–	<i>igkara</i>	–	–	–
D.	<i>ugkis</i>	<i>igqis</i>	–	–	–
A.	<i>ugkis</i>	<i>igqis</i>	–	–	–

Pl.	ми (P6)	ви (P7)	вони (ч. р.) (P8)	вони (с. р.) (P9)	вони (ж. р.) (P10)
N.	<i>weis</i>	<i>jus</i>	<i>eis</i>	<i>ija</i>	<i>ijōs</i>
G.	<i>unsara</i>	<i>izwara</i>	<i>izē</i>	<i>izē</i>	<i>izō</i>
D.	<i>uns, -is</i>	<i>izwis</i>	<i>im</i>	<i>im</i>	<i>im</i>
A.	<i>uns, -is</i>	<i>izwis</i>	<i>ins</i>	<i>ija</i>	<i>ijōs</i>

5.2.2. Відмінювання питальних займенників

	хто, який (P11)	що, яке (P12)	хто, яке (P13)
N.	huas	hʌ	hʊḃ
G.	huis	huis	hʊizōs
D.	hʌmma	hʌmma	hʊizai
A.	hʌna	hʌ	hʊo
I.	–	hʌe	–

5.2.3. Відмінювання неозначених займенників

	кожен, будь-який (P14)	кожен, будь-який (P15)	ніхто, жодний (P16)
N.	hʌzuh	hʌrʒizuh	ainshun
G.	hʌizuh	hʌrʒizuh	ainishun
D.	hʌammeh	hʌrʒameh	ainummēhun
A.	hʌanoh	hʌrʒanoh	ainōhun

5.2.4. Відмінювання вказівних займенників

Sg.	той, цей (P17)	те, це (P18)	та, ця (P19)
N.	sa	ʔata	sō
G.	ʔis	ʔis	ʔizōs
D.	ʔamma	ʔamma	ʔizai
A.	ʔana	ʔata	ʔō

Pl.	ці (P20)	ці (P21)	ці (P22)
N.	ʔai	ʔō	ʔōs
G.	ʔizē	ʔizē	ʔizō
D.	ʔaim	ʔaim	ʔaim
A.	ʔans	ʔō	ʔōs

5.2.5. Відмінювання відносних займенників

Sg.	який, котрий (P23)	яке, котре (P24)	яка, котра (P25)
N.	saei	ḡatei	sōei
G.	ḡizei	ḡizei	ḡizōzei
D.	ḡammei	ḡammei	ḡizaei
A.	ḡanei	ḡatei	ḡōei
Pl.			
N.	ḡaiei	ḡōei	ḡōzei
G.	ḡizēei	ḡizēei	ḡizōei
D.	ḡaimei	ḡaimei	ḡaimei
A.	ḡanzei	ḡōei	ḡōzei

5.3. Прикметник

5.3.1. Сильна відміна (A1)

Sg.	m	n	f
N.	blinds	blinds, blindata	blinda
G.	blindis	blindis	blindaizōs
D.	blindamma	blindamma	blindai
A.	blindanā	blind, blindata	blinda
Pl.			
N.	blindai	blinda	blindōs
G.	blindaizē	blindaizē	blindaizō
D.	blindaim	blindaim	blindaim
A.	blindans	blinda	blindōs

5.3.2. Слабка відміна (A2)

Sg.	m	n	f
N.	blinda	blindō	blindō
G.	blindins	blindins	blindōns
D.	blindin	blindin	blindōn
A.	blindan	blindō	blindōn
Pl.			
N.	blindans	blindōna	blindōns
G.	blindanē	blindanē	blindōnō
D.	blindam	blindam	blindōm
A.	blindans	blindōna	blindōns

5.4. Дієслово

5.4.0. Сім рядів аблауту у системі германського дієслова

іє. герм.	eī – oi – i ī- ai – i	steigan – staig – stigum – stigans
іє. герм.	eu – ou – u eu/iu – au – u	biugan – baug – bugum – bugans
іє. герм.	en – on – n en/in – an – un	bindan – band – bundum – bundans
іє. герм.	em – om – ēm em/im – am – ēm	qīman – qam – qēmum – qumans
іє. герм.	e – o – ē e/i – a – ē	gīban – gaf – gēbum – gibans
іє. герм.	o(ā) – ō – ō a – ō – ō	faran – fōr – fōrum – farans
іє. герм.	ē – ō ē – ō	lētan – lailōt – lailōtum – lētans

5.4.1. Відмінювання сильних дієслів 1-6 рядів (V1)

Теперішній час

	А к т и в			М е д і о п а с и в	
	Індикатив	Оптатив	Імператив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. nīma	nīmau	–	nīmada	nīmaidau
	2. nīmis	nīmais	nīm	nīmaza	nīmaizau
	3. nīmiþ	nīmai	nīmadau	nīmada	nīmaidau
двоїна	1. nomōs	nīmaiwa	–	–	–
	2. nīmats	nīmaits	nīmats	–	–
множ.	1. nīmam	nīmaima	nīmam	nīmanda	nīmaindau
	2. nīmiþ	nīmaiþ	nīmiþ	nīmanda	nīmaindau
	3. nīmand	nīmaina	nīmandau	nīmanda	nīmaindau

Минулий час

	Індикатив	Оптатив
одн.	1. nam	nēmjau
	2. namt	nēmeis
	3. nam	nēmi
двоїна	1. nēmu	nēmeiwa
	2. nēmuts	nēmeits
множ.	1. nēmum	nēmeima
	2. nēmuþ	nēmeiþ
	3. nēmum	nēmeina

дієприкметник I
nimands

дієприкметник II
numans

інфінітив

nīman

5.4.2. Відмінювання сильних дієслів 7 ряду (V2)

Теперішній час

А к т и в				М е д і о п а с и в	
	Індикатив	Оптатив	Імператив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. haita	haitau	–	haitada	haitaidau
	2. haitis	haitais	hait	haitaza	haitaizau
	3. haitiþ	haitai	haitadau	haitada	haitaidau
двоїна	1. haitōs	haitaiwa	–	–	–
	2. haitats	haitaits	haitats	–	–
множ.	1. haitam	haitaima	haitam	haitanda	haitaindau
	2. haitiþ	haitaiþ	haitiþ	haitanda	haitaindau
	3. haitand	haitaina	haitandau	haitanda	haitaindau

Минулий час

	Індикатив	Оптатив	
одн.	1. haihait	haihaitjau	дієприкметник I haitands
	2. haihaist	haihaiteis	
	3. haihait	haihaiti	дієприкметник II haitans
двоїна	1. haihaitu	haihaiteiwa	
	2. haihaituts	haihaiteits	
множ.	1. haihaitum	haihaiteima	інфінітив haitan
	2. haihaitus	haihaiteis	
	3. haihaitun	haihaiteina	

5.4.3. Відмінювання слабких дієслів 1-го класу (V3)

Теперішній час

А к т и в				М е д і о п а с и в	
	Індикатив	Оптатив	Імператив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. nasja	nasjau	–	nasjada	nasjaidau
	2. nasjis	nasjais	nasei	nasjaza	nasjaizau
	3. nasjiþ	nasjai	nasjadau	nasjada	nasjaidau
двоїна	1. nasjōs	nasjaiwa	–	–	–
	2. nasjats	nasjaits	nasjats	–	–
множ.	1. nasjam	nasjaima	nasjam	nasjanda	nasjaindau
	2. nasjiþ	nasjaiþ	nasjis	nasjanda	nasjaindau
	3. nasjand	nasjaina	nasjandau	nasjanda	nasjaindau

Минулий час

	Індикатив	Оптатив
одн.	1. nasida	nasidēdjau
	2. nasides	nasidēdeis
	3. naside	nasidēdi
двоїна	1. nasidēdu	nasidēdeywa
	2. nasidēduts	nasidēdeits
множ.	1. nasidēdum	nasidēdeima
	2. nasidēduþ	nasidēdeipþ
	3. nasidēdun	nasidēdeina

дієприкметник I
nasjands

дієприкметник II
nasipþ

інфінітив
nasjan

5.4.4. Відмінювання слабких дієслів 2-го класу (V4)

Теперішній час

А к т и в				М е д і о п а с и в	
	Індикатив	Оптатив	Імператив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. salbō	salbō	–	salbōda	salbōdau
	2. salbōs	salbōs	salbō	salbōza	salbōzau
	3. salbōþ	salbō	salbōdau	–	–
двоїна	1. salbōs	salbōwa	–	–	–
	2. salbōts	salbōts	salbōts	–	–
множ.	1. salbōm	salbōma	salbōm	salbōnda	salbōndau
	2. salbōþ	salbōþ	salbōþ	salbōnda	salbōndau
	3. salbōnd	salbōns	salbōndau	salbōnda	salbōndau

Минулий час

	Індикатив	Оптатив
одн.	1. salbōda	salbōdēdjau
	2. salbōdēs	salbōdēdeis
	3. salbōda	salbōdēdi
двоїна	1. salbōdēdu	salbōdēdeywa
	2. salbōdēduts	salbōdēdeits
множ.	1. salbōdēdum	salbōdēdeima
	2. salbōdēduþ	salbōdēdeipþ
	3. salbōdēdun	salbōdēdeina

дієприкметник I
salbōnds

дієприкметник II
salbōpþ

інфінітив
salbōn

5.4.5. Відмінювання слабких дієслів 3-го класу (V5)

Теперішній час

А к т и в				М е д і о п а с и в	
	Індикатив	Оптатив	Імператив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. haba	habau	–	habada	habaidau
	2. habais	habais	habai	habaza	habaizau
	3. habaiþ	habai	habadau	habada	habaidau
двоїна	1. habōs	habaiwa	–	–	–
	2. –	habaits	–	–	–
множ.	1. habam	habaima	habam	habanda	habaindau
	2. habaiþ	habaiþ	habaiþ	habanda	habaindau
	3. haband	habaina	habandau	habanda	habaindau

Минулий час

	Індикатив	Оптатив	
одн.	1. habaida	habaidēdjau	дієприкметник I habands
	2. habaides	habaidēdeis	
	3. habaida	habaidēdi	дієприкметник II habaiþs
двоїна	1. habaidēdu	habaidēdeiwa	
	2. habaidēduts	habaidēdeits	
множ.	1. habaidēdum	habaidēdeima	інфінітив haban
	2. habaidēduþ	habaidēdeip	
	3. habaidēdun	habaidēdeina	

5.4.6. Відмінювання слабких дієслів 4-го класу (V6)

<i>Теперішній час (актив)</i>				<i>Минулий час</i>	
	Індикатив	Оптатив	Імператив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. fullna	fullnau	–	fullnōda	fullnōdēdjau
	2. fullnis	fullnais	fulln	fullnōdes	fullnōdēdeis
	3. fullniþ	fullnai	fullnadau	fullnōda	fullnōdēdi
двоїна	1. fullnōs	fullnaiwa	–	fullnōdēdu	fullnōdēdeiwa
	2. fullnats	fullnait	fullnats	fullnōdēduts	fullnōdēdeits
множ.	1. fullnam	fullnaima	fullnam	fullnōdēdum	fullnōdēdeima
	2. fullniþ	fullnaiþ	fullniþ	fullnōdēduþ	fullnōdēdeip
	3. fullnand	fullnaina	fullnandau	fullnōdēdun	fullnōdēdeina
	Інфінітив [ga]fullnan	Дієприкметник I fullnands		Дієприкметник II —	

5.4.7. Відмінювання претерито-презентних дієслів

witan – знати (V7)

<i>Теперішній час</i>			<i>Минулий час</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. wait	witjau	wissa	wissēdjau
	2. waist	witeis	wissēs	wissēdeis
	3. wait	witi	wissa	wissēdi
множ.	1. witung	witeima	wissēdum	wissēdeina
	2. wituþ	witeiþ	wissēduþ	wissēdeīþ
	3. witun	witeina	wissēdun	wissēdeīna
Інфінітив witan		Дієприкметник I witands	Дієприкметник II —	

kunnan – знати (V8)

<i>Теперішній час</i>			<i>Минулий час</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. kann	kunnjau	kunþa	kunþedjau
	2. kannt, kant	—	—	—
	3. —	—	—	—
множ.	1. kunnan	—	—	—
	2. —	—	—	—
	3. —	—	—	—
Інфінітив kunnan		Дієприкметник I kunnands	Дієприкметник II —	

þaūrban – потребувати (V9)

<i>Теперішній час</i>			<i>Минулий час</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. þarf	þaurbjau	þaūrfða	—
	2. þarft	—	—	—
	3. —	—	—	—
множ.	1. þaūrbum	þaūrbeima	—	—
	2. —	þaūrbeiþ	—	—
	3. —	—	—	—
Інфінітив þaūrban		Дієприкметник I þaūrbands	Дієприкметник II —	

gadaūrsan – сміти, наважуватися (V10)

<i>Теперішній час</i>			<i>Минулий час</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. gadars	gadaūsjau	gadaūrsta	–
	2. –	–	–	–
	3. –	–	–	–
множ.	1. gadaūrsum	–	–	–
	2. –	–	–	–
	3. –	–	–	–
Інфінітив gadaūrsan		Дієприкметник I gadaūrsands	Дієприкметник II gadaūrþs	

skulan – бути повинним (V11)

<i>Теперішній час</i>			<i>Минулий час</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. skal	skuljau	skulda	skuldēdjau
	2. skalt	–	–	skuldēdi
	3. –	–	–	–
множ.	1. skulum	–	–	–
	2. –	–	–	–
	3. –	–	–	–
Інфінітив slulan		Дієприкметник I skulands	Дієприкметник II skulþs	

munan – думати, гадати (V12)

<i>Теперішній час</i>			Минулий час	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. man	munjau	munda	–
	2. mant	–	–	–
	3. –	muni	–	–
множ.	1. munum	muneima	–	–
	2. –	muneip	–	–
	3. –	–	–	–
Інфінітив munan		Дієприкметник I munands	Дієприкметник II munds	

gamōtan – мати місце (V13)

<i>Теперішній час</i>			<i>Минулий час</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. gamōt	gamōtjau	gamōsta	–
	2. gamōst	–	–	–
	3. –	–	–	–
множ.	1. gamōtum	gamōtum	–	–
	2. –	–	–	–
	3. –	–	gamōstēdum	–

ōgan – боятися (V14)

<i>Теперішній час</i>			<i>Минулий час</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. ōg	ōgjau	ōhta	–
	2. ōht	ōgeis	–	–
	3. –	–	–	–
мно ж.	1. ōgum	–	–	–
	2. –	ōgeiþ	–	–
	3. –	–	–	–
Інфінітив ōgan		Дієприкметник I ōgands	Дієприкметник II –	

magan – могти (V15)

<i>Теперішній час</i>			<i>Минулий час</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. mag	magjau	mahta	mahtēdjau
	2. magt	–	–	–
	3. –	–	–	mahtēdi
двоїна	1. magu	–	–	–
	2. maguts	–	–	–
множ.	1. magum	–	–	–
	2. maguþ	–	–	–
	3. magun	–	–	mahtēdeina
Інфінітив magan		Дієприкметник I magands	Дієприкметник II mahts	

aigan (aihan) – мати (V16)

<i>Теперішній час</i>			<i>Минулий час</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. aih (aig)	–	aihta	–
	2. aiht	–	–	ahtēdeis
	3. –	aigi	–	–
множ.	1. aigum (aihum)	–	–	–
	2. aihup	aigeip	–	–
	3. aigun	aigeina	aihtēdun	–
Інфінітив aigan (aihan)		Дієприкметник I aigands	Дієприкметник II –	

willjan – хотіти (V17)

<i>Теперішній час</i>			<i>Минулий час</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. –	wiljau	wilda	wildēdjau
	2. –	wileis	–	–
	3. –	wili	–	wildēdi
двоїна	1. –	–	–	–
	2. –	wileits	–	–
множ.	1. –	wileima	–	–
	2. –	wileip	–	wildēdeip
	3. –	wileina	–	–

5.5. Відмінювання неправильних дієслів

wisan – бути (V18)

<i>Теперішній час</i>			<i>Претерит</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. im	sijau	was	wēsiau
	2. is	sijais	wast	wēseis
	3. ist	sijai	was	wēsi
двоїна	1. siju	sijaiwe	wesu	wēseiwa
	2. sijuts	sijaits	wesuts	wēseits
	1. sijum	sijaima	wēsum	wēseima

множ.	2. sijub	sijaip	wēsub	wēseip
	3. sind	sijaina	wēsun	wēseina
Інфінітив wisan		Дієприкметник I wisands	Дієприкметник II —	

gaggan – іти (V19)

<i>Теперішній час</i>			<i>Претерит</i>	
	Індикатив	Оптатив	Індикатив	Оптатив
одн.	1. gagga	gaggau	iddja	—
	2. gaggis	gaggais	—	—
	3. gaggiþ	gaggai	iddja	—
двоїна	1. gaggōs	gaggaiwa	—	—
	2. gaggats	gaggaits	—	—
множ.	1. gaggam	gaggaima	iddjēdum	—
	2. gaggiþ	gaggaiþ	iddjēdup	—
	3. gaggand	gaggaina	iddjēdun	iddjēdeina
Інфінітив gaggan		Дієприкметник I gaggands	Дієприкметник II gaggans	

6. Порівняльні морфологічні таблиці германських мов

Sg.	гот.	дісл.	дсакс.	дангл.	двн.	герм.	іє.
N.	dags	dagr	dag	dæg	tac	dagaz	os
G.	dagis	dags	dages	dæges	tages	dagas/is	eso/oso esjo/osjo
D.	daga	dege	dage	dæge	tage	dagai	ōī/oī
A.	dag	dag	dag	dæg	tac	daga	om
I.	—	—	dagu	—	tagu	—	—

Pl.

N.	dagōs	dagar	dagos	dagas	taga	dagōz	ōs
G.	dagē	daga	dago	daga	tago	dagō	ōm/ēm
D.	dagam	dōgom	dagum	dagum	tagum	dagamiz /maz	mis/mos
A.	dagans	daga	dagos	dagas	taga	daganz	ons

Sg.	гот.	дісл.	дсакс.	дангл.	двн.	герм.	іє.
N.	hana	hane	hano	hana	hano	hane, o	ēn/ōn/ō
G.	hanins	hane	henon, -an	hanan	hanen	haniniz, -inaz	enes, enos
D.	hanin	hana	hanon, -an	hanan	hanen	hanini	eni
A.	hanan	hana	hanon, -an	hanan	hanon	hananu	on-

Pl.

N.	sa	sā	thē	sē	der	sa/pe/sō	te/to, so/sā
G.	þis	þess	thes	þæs	des	þesa	tosjo
D.	þamma	þeim	themu, themo	þæm	demu, demo	þazmō, þazmé	tosmei
A.	þana	þann	thena, thana	þone	den	þan, þanon	tom, tod
I.	–	–	–	þȳ	diu	–	–

		гот.	дісл.	дсакс.	да.	двн.	герм.
Sg.	1	binda	bind	bindu,-o	binde, -u	bintu	benðō
	2	bindis	bindr	bindis	bindes(t)	bintis	beðis(i)
	3	bindiþ	bindr	bindið	bindeð, ið	bintit	benðių(i)
D.	1	bindōs	–	–	–	–	benðōų(i)z -aųiz
	2	bindats	–	–	–	–	benðap̃s
Pl.	1	bindam	bindum	bindath	bindað	binte-mēs	benðamiz
	2	bindiþ	bindið	bindath	bindað	bintet, -at	benðiþ(i)
	3	bindand	binda	bindath	bindað	bintant -ent	benðanþ(i)

	гот.	дісл.	дсакс.	дангл.	двн.	герм.	іє.
N.	ik	ek	ik/ek	ic, ĩc	ih	ek/ik	egō, eghom
G.	meina	mīn	mīn	mīn	mīn	mīnō	mene
D.	mis	mēr	mī	mē	mir	mes/miz	mei/moi
A.	mik	mik	mī, mē, mik	mē, mec	mih	mek/mik	me, mē, mēm

6. ТЕКСТИ ДЛЯ ЧИТАННЯ І АНАЛІЗУ

Pairh Marku, 1- 8

¹Anastodeins aiwaggeljons Iesus Xristaus sunaus gudis, ²swe gameliþ ist in Esaïin praufetau: sai, ik insandja aggilu meinana faura þus, saei gamanweiþ wig þeinana faura þus. ³Stibna wopjandins in auþidai: manweiþ wig frauþins, raihtos waurkeiþ staigos gudis unsaris. ⁴was Iohannes daupjands in auþidai jah merjands daupein idreigos du aflageinai frawaurhte. ⁵jah usiddjedun du imma all Iudaialand jah Iairusaulwmeis, jah daupidai wesun allai in Iaurdane ahvai fram imma, andhaitandans frawaurhtim seinaim. ⁶wasuþ-Pan Iohannes gawasiþs taglam ulbandaus jah gairda filleina bi hup seinana jah matida þramsteins jah miliþ haiþiwisk. ⁷jah merida qiþands: qimiþ swinþoza mis sa afar mis, þizei ik ni im wairþs anahneiwards andbindan skaudaraip skohe is. ⁸aþþan ik daupja izwis in watin, iþ daupeiþ izwis in ahmin weihamma.

Пояснення до тексту

1. ... daupein idreigos du aflageinai frawaurhte (4) – хрещення, покаяння для прощення гріхів.
2. ... wasuþ = wasuh – дієслово was + енклітична частка -uh, в якій -h перед -þ асимілювалося до þ. Якщо частка -uh приєднувалася до слова, яке закінчувалося голосним, то відпадав або голосний цього слова, або голосний частки, яка набувала вигляду -h. Наприклад, soh = so + h.

Питання і завдання

1. Прочитайте текст; порівняйте подані зліва готські слова з відповідними англійськими, німецькими чи латинськими, доведіть їх спорідненість і встановіть значення готських слів.

in	прийм.	н. <i>in</i> , а. <i>in</i> , лат. <i>in</i>
ik	особ. займ.	да. <i>ic</i> , двн. <i>ih</i> , н. <i>ich</i> , а. <i>I</i> , лат. <i>ego</i>
meins	присв. займ.	да., двн. <i>mīn</i> , н. <i>mein</i> , а. <i>my</i>
faura	прийм.	а. <i>be-fore</i> , н. <i>vor</i>
þu	особ. займ.	да. <i>þu</i> , а. <i>thou</i> , н. <i>du</i> , лат. <i>tu</i>
þeins	присв. займ.	да. <i>þin</i> , двн. <i>dīn</i> , н. <i>dein</i>
unsar	присв. займ.	да. <i>ūsar</i> , двн. <i>unsēr</i> , н. <i>unser</i> , а. <i>our</i>

imma	особ. займ.	н. <i>ihm</i> , двн. <i>imu</i>
alls	прикм.	да. <i>eall</i> , двн. <i>al</i> , а. <i>all</i> , н. <i>all(e)</i>
fram	прийм.	да, двн. <i>fram</i> , а. <i>from</i>
seins	присв. займ.	да. <i>sīn</i> , двн. <i>sīn</i> , н. <i>sein</i>
Pan	присл.	а. <i>than</i> , н. <i>dann</i>
bi	прийм.	да. <i>bi</i> , <i>be</i> , двн. <i>bī</i> , а. <i>be-</i> , <i>by</i> , н. <i>bei</i>
mis	особ. займ.	н. <i>mir</i> , а. <i>me</i>
ni	запер. частка	да. <i>ne</i> , двн. <i>ni</i> , н. <i>nicht</i>
is	особ. займ.	н. <i>er</i> , дат. <i>is</i>
izwis	особ. займ.	н. <i>ihr</i> , <i>euch</i> , двн. <i>iuwih</i>
sunus	іменник, <i>m</i>	да., двн. <i>sunu</i> , а. <i>son</i> , н. <i>Sohn</i>
guP(d)	іменник, <i>m</i>	да., а. <i>god</i> , двн. <i>got</i> , н. <i>Gott</i>
ist	дієсл., 3. ос.	н. <i>ist</i> , а. <i>is</i>
in-sandjan	сл. дієсл.	да. <i>sendan</i> , двн. <i>senten</i> , а. <i>send</i> , н. <i>senden</i>
wigs	іменник, <i>m</i>	да. <i>weg</i> , двн. <i>wec</i> , а. <i>way</i> , н. <i>Weg</i>
stibna	іменник, <i>f</i>	да. <i>stefen</i> , н. <i>Stimme</i>
auPida	іменник, <i>f</i>	двн. <i>odi</i> , н. <i>Öde</i>
raihts	прикм.	да. <i>riht</i> , а. <i>right</i> , н. <i>recht</i> , лат. <i>rectus</i>
waurkjan	сл. дієсл.	да. <i>wyrcan</i> , двн. <i>wirchan</i> , н. <i>wirken</i> , а. <i>work</i>
staiga	іменник, <i>f</i>	н. <i>Steig</i>
daupjan	сл. дієсл.	да. <i>dīepan</i> , двн. <i>touffan</i> , н. <i>taufen</i> ; а. <i>deep</i> , н. <i>tief</i>
merjan	сл. дієсл.	да. <i>mæran</i> , двн. <i>māri</i> , н. <i>Märchen</i>
was	прет. дієслова	а. <i>was</i> , н. <i>war</i>
wesun	прет. дієслова	н. <i>ge-wesen</i> , да., двн. <i>wesan</i>
aha	іменник, <i>f</i>	лат. <i>aqua</i> , да. <i>ēa</i> , двн. <i>aha</i> , <i>awa</i> , н. <i>Au(e)</i>
wasjan	сл. дієсл.	двн. <i>werian</i> , а. <i>wear</i> , лат. <i>vestis</i> , н. <i>Weste</i>
gairda	іменник, <i>f</i>	да. <i>gyrdan</i> , н. <i>Gürtel</i> , а. <i>girdle</i>
fileins	прикм.	гот. <i>fill</i> , да., а. <i>fell</i> , двн. <i>fel</i> , н. <i>Fell</i> , лат. <i>pellis</i>
hups	іменник, <i>m</i>	да. <i>hype</i> , двн. <i>huf</i> , а. <i>hip</i> , н. <i>Hüfte</i>
wairP	прикм.	да. <i>weorð</i> , двн. <i>werd</i> , а. <i>worth</i> , н. <i>wert</i>

qiman	сильне дієсл.	да. <i>cuman</i> , двн. <i>queman</i> , н. <i>kommen</i> , а. <i>come</i>
im	форма дієсл.	двн. <i>bim</i> , н. <i>bin</i> , а. <i>am</i>
and-bindan	сильне дієсл.	а. <i>bind</i> , н. <i>ent-binden</i>
skohs	іменник, <i>m</i>	да. <i>sceō</i> , а. <i>shoe</i> , двн. <i>scuoh</i> , н. <i>Schuh</i>
wato	іменник, <i>n</i>	да. <i>wæter</i> , двн. <i>wazzar</i> , а. <i>water</i> , н. <i>Wasser</i>

2. Визначте відмінок і число наведених нижче іменників, прикметників і займенників:

а) *sunaus, ulbandaus; gudis; aiwaggeljons, frauins, wopjandins, is* (7)¹, *unsaris*;

б) *meinana, Peinana, seinana; Pus, mis; auPidai, ahvai, aflaginai; weihamma, imma; seinaim, taglam, frawaurhtim*.

3. Яким відмінком керують у цьому тексті прийменники *in, fram, du, bi, afar*?

4. В якому значенні вжито прийменник *fram* у вірші 5? Які прийменники вживаються в аналогічних випадках у сучасних англійській та німецькій мовах?

5. Визначте форми дієслів: *insandja* (2), *daupja* (8); *gamanweiP* (2), *qimiP* (7); *waurkeiP* (3), *manweiP* (3); *daupjands, merjands, andhaitandans, qiPands, anahneiwands, gawasiPs* (6); *matida, merida*.

6. Встановіть керування дієслова *andhaitan* (5).

7. Чи тотожні морфологічно та синтаксично форми *is* у (7) та (8)?

8. Встановіть ступінь порівняння прикметника *swinBoza* (7); в якому відмінку вжитий після нього особовий займенник?

9. Перекладіть сполучення *ni im* (7); встановіть місце заперечення в готському реченні, порівняйте з сучасними англійською та німецькою мовами.

10. Знайдіть у тексті аналітичні форми на кшталт „дієприкметник + допоміжне дієслово”, зробіть їх синтаксичний аналіз.

¹ Тут і далі цифра в дужках вказує на відповідний вірш Євангелія, в якому трапилося це слово.

Pairh Lukan, II, 1-8

¹Warþ Ðan in dagans jainans, urrann gagrefts fram kaisara Agustau, gameljan allana midjungard. ²soh Ðan gilstrameleins frumista warþ at raginondin Saurim Kwreinaiau. ³jah iddjedun allai, ei melidai weseina, hvarjizuh in seinai baurg. ⁴Urrann Ðan jah Iosef us Galeilaia, us baurg Nazaraiþ, in Iudaian, in baurg Daweidis sei haitada Beþlahaim, duþe ei was us garda fadreinais Daweidis. ⁵anameljan miþ Mariin sei in fragiftim was imma qens, wisandein inkilþon. ⁶warþ Ðan, miþþanei þo wesun jainar, usfullnodedun dagos du bairan izai. ⁷jah gabar sunu seinana Ðana frumabaur jah biwand ina jah galagida ina in uzetin, unte ni was im rumis in stada þamma. ⁸jah hairdjos wesun in þamma samin landa, þairhwakandans jah witandans wahtwom nahts ufaro hairdai seinai.

Пояснення до тексту

1. *at raginondin Saurim Kwreinaiau...* Конструкція *at + dat.* близька до *dat. abs.* Вона перекладається за допомогою підрядного речення часу: „... коли Квіріній правив Сирією”.
2. *usfullnodedun dagos* (6) – настав час.
3. *þairhwakandans jah witandans wahtwom ...* – котрі не спали і сторожили.

Питання і завдання

1. Прочитайте текст; порівняйте подані зліва готські слова з відповідними англійськими, німецькими чи латинськими, доведіть їх спорідненість і встановіть значення готських слів.

warþ	форма дієсл.	н. <i>wurde</i> , да. <i>weorðan</i> , двн. <i>werdan</i>
dags	іменник, <i>m</i>	да. <i>dæg</i> , двн. <i>tac</i> , а. <i>day</i> , н. <i>Tag</i>
jains	вказ. займ.	да. <i>geon</i> , двн. <i>jener</i> , а. <i>yon, yonder</i>
kaisar	іменник, <i>m</i>	лат. <i>Caesar</i> , рос. <i>царь</i> , н. <i>Kaiser</i>
at	прийм. асс.	да. <i>æt</i> , двн. <i>thou</i> , а. <i>du</i> , лат. <i>tu</i>
baurgs	іменник, <i>f</i>	да. <i>burh</i> , двн. <i>burg</i> , а. <i>borough</i> , н. <i>Burg</i>
haitan	сильне дієсл.	да. <i>hātan</i> , двн. <i>heizzan</i> , н. <i>heißen</i>
miþ	прийм. dat.	да. <i>mið</i> , двн. <i>mit</i>
qens	іменник, <i>f</i>	да. <i>cvēn</i> , двн. <i>quena</i> , а. <i>queen</i> , рос. <i>же-на</i>
usfullnan	сл. дієсл.	н. <i>aus-füllen</i>

fulls	прикм.	да., а. <i>full</i> , двн. <i>fol</i> , н. <i>voll</i>
bairan	сильне дієсл.	да., двн. <i>beran</i> , а. <i>bear</i> , н. <i>Bahre</i>
izai	особ. займ.	н. <i>ihr</i>
ga-bairan		н. <i>gebären</i>
bi-windan	сильне дієсл.	а. <i>wind</i> , н. <i>winden</i>
ina	особ. займ.	н. <i>ihn</i> , двн. <i>inan</i> , <i>in</i>
galagjan	сл. дієсл.	н. <i>legen</i> , а. <i>lay</i>
rums	іменник, <i>m</i>	да., двн. <i>rum</i> , а. <i>room</i> , н. <i>Raum</i>
staPs	іменник, <i>m</i>	да. <i>stede</i> , двн. <i>stat</i> , а. <i>stead</i> , н. <i>Stätte</i>
Pamma	вказ. займ.	двн. <i>demo</i> , н. <i>dem</i>
hairdeis	іменник, <i>m</i>	двн. <i>hirti</i> , н. <i>Hirt</i> , да. <i>hyrde</i> , а. <i>shepherd</i>
sama	прикм.	да., а. <i>same</i> , двн. <i>sam</i> , рос. <i>самый</i>
land	іменник, <i>n</i>	да., а. <i>land</i> , н. <i>Land</i>
nahts	іменник, <i>f</i>	а. <i>night</i> , н. <i>Nacht</i> , лат. <i>nox</i>
ufaro	присл.	да. <i>ofer</i> , а. <i>over</i> , двн. <i>ubar</i> , н. <i>über</i> , лат. <i>super</i>
hairda	іменник, <i>f</i>	да. <i>heord</i> , двн. <i>herta</i> , а. <i>herd</i> , н. <i>Herde</i>

- Визначіть відмінок і число наведених іменників, прикметників і займенників: *dagans, jainans; allana, seinana, Pana, ina; im (7), Pamma, fragiftim; izai, hairdai, seinai*.
- Назвіть інфінітиви наступних дієслів: *iddjedun (3), warP, urrann, wesun, gabar, biwand, galagida, was*. Визначте, які з цих дієслів сильні, які слабкі.
- Визначіть, до якої частини мови відносяться слова: *raginondin (2), melidai (3), wisandein (5), Pairhwakandans, witandans (8)*.
- Використовуючи готсько-український словник, зробіть морфологічний і словотвірний аналіз слів: *urrann, gameljan, midjungards, gilstrameleins, hvarjizuh, fadreinai, anameljan, fragiftim, inkilPon, usfullnodedun, frumabaur, biwand, galagida, Pairhwakandans*.
- Встановіть значення префіксів *ga-, ur-, fra-, us-, bi-, Pairh-, in-*. Назвіть їхні генетичні відповідники в англійській і німецькій мовах.
- Зробіть морфологічний аналіз слова *haitada*.
- Знайдіть в тексті складні речення і зробіть їх синтаксичний аналіз.

Pairh Lukan, II, 9-16

⁹iP aggilus frauġins anaqam ins jah wulþus frauġins biskain ins, jah ohtedun agisa mikilamma. ¹⁰jah qaþ du im sa aggilus: ni ogeiþ, unte sai, spillo izwis faheid mikila, sei wairþiþ allai managein. ¹¹þatei gabaurans ist izwis himma daga nasjands, saei ist Xristus frauja, in baurg Daweidis. ¹²jah þata izwis taikns: bigitid barn biwundan jah galagid in uzetin. ¹³jah anaks warþ miþ þamma aggilau managei harġis himinakundis hazjandane guþ jah qiþandane. ¹⁴wulþus in hauhistjam guda jah ana airþai gawairþi in mannam godis wilġins. ¹⁵jah warþ, biþe galiþun fairra im in himin þai aggiljus, jah þai mans þai hairdjos qeþun du sis misso: þairhgaggaima ju und Beþlahaim jah saiþuaim waurd þata waurþano, þatei frauja gakannda unsis. ¹⁶jah qemun sniumjandans jah bigetun Marian jah Iosef jah þata barn ligando in uzetin.

Пояснення до тексту

1. *hmma daga* – у цей день
2. *du sis misso* – один одному (пор. *sis ta misso*)

Питання і завдання

1. Прочитайте текст; порівняйте наведені зліва готські слова з відповідними англійськими, німецькими чи латинськими, доведіть їх спорідненість і встановіть значення готських слів.

biskeinan	сильне дієсл.	да. <i>scīnan</i> , двн. <i>skīnan</i> , а. <i>shine</i> , н. <i>scheinen</i>
managei	іменник, <i>f</i>	н. <i>Menge</i> , див. <i>manags</i>
manags	прикм.	да. <i>manig</i> , двн. <i>manac</i> , а. <i>manu</i> , н. <i>manch</i>
taikns	іменник, <i>f</i>	н. <i>Zeichen</i> , а. <i>token</i> , да. <i>tācen</i> , лат. <i>digitus</i>
airþa	іменник, <i>f</i>	да. <i>eorðe</i> , двн. <i>erda</i> , а. <i>earth</i> , н. <i>Erde</i>
ana	прийм.	н. <i>an</i> , а. <i>on</i> , двн. <i>ana</i>
manna	іменник, <i>m</i>	да. <i>mann</i> , двн., а. <i>man</i> , н. <i>Mann</i>
harġis	іменник, <i>m</i>	н. <i>Heer</i> , двн. <i>heri</i> , да. <i>here</i>
goþs	прикм.	да. <i>gōd</i> , двн. <i>guot</i> , н. <i>gut</i> , а. <i>good</i>
wilja	іменник, <i>m</i>	н. <i>Wille</i>

saihuan	сильне дієсл.	да. <i>sēon</i> , двн. <i>sehan</i> , а. <i>see</i> , н. <i>sehen</i>
waard	іменник, <i>n</i>	да. <i>word</i> , двн. <i>wort</i>
unsis	присв. займ.	н. <i>uns</i> , а. <i>us</i>
hauhs	прикм.	да. <i>hēah</i> , а. <i>high</i> , н. <i>hoch</i>

2. Встановіть значення готських слів шляхом словотвірного аналізу: *anaqiman*, *Pairhgaggan*. Яким відмінком керує дієслово *anaqiman* (див. текст)?
3. Визначіть відмінок і число наведених нижче іменників, прикметників і займенників: *ins*, *im* (10), *fraujins*, *godis*, *wiljins*; *mikilamma*, *hauhstjam*, *airPai*, *mannat*. В якому ступені порівняння вжито слово *hauhstjam*?
4. Знайдіть у тексті сильні, слабкі і неправильні дієслова, назвіть їх інфінітиви.
5. Визначіть форми таких слів: *wairPiP* (10), *gabaurans* (11), *nasjands* (11), *biwundan*, *galagid* (12), *hazjandane*, *qiPandane* (13), *Pairhgaggaima*, *saihvaima* (15), *waurPano* (15), *sniumjands*, *ligando* (16).
6. Зробіть словотвірний аналіз слів *barn*, *himinakunds*, *gawairPi*, *biPe*, *gakannjan*.
7. Знайдіть у тексті складнопідрядні речення і проаналізуйте їх.

Pairh Lukan, IV, 1-8

¹IP Iesus, ahmins weihis fulls, gawandida sik fram Iaurdanau jah tauhans was in ahmin in auPidai. ²dage fidwor tigungs, fraisans fram diabulau; jah ni matida waitht in dagam jainam, jah at ustauhanaim Paim dagam, biPe gredags warP. ³jah qaP du imma diabulus: jabai sunaus sijais gudis, qiP Pamma staina ei wairPai hlaibs. ⁴jah andhof Iesus wiPra ina qiPands: gamelid ist Patei ni bi hlaib ainana libaid manna, ak bi all waurde gudis. ⁵jah ustiuhands ina diabulaus ana fairguni hauhata, ataugida imma allans Piudinassuns Pis midjungardis in stika melis. ⁶jah qaP du imma sa diabulus: Pus giba Pata waldufni Pize allata jah wulPu ize, unte mis atgiban ist, jah Pishammeh Pei wiljau, giba Pata. ⁷Pu nu jabai inweitis mik in andwairPja meinamma, wairPiP Pein all. ⁸jah andhafjands imma Iesus qaP: gamelid ist, frauhan guP Peinana inweitaish jah imma ainamma fulla-fahjais.

Пояснення до тексту

1. *Pata waldufni Þize allata* (6) – ... влада над всіма цими (царствами)
2. *jah Þishammeh Þei wiljau* (6) – ... кому хочу

Питання і завдання

1. Прочитайте текст; порівняйте наведені зліва готські слова з відповідними англійськими, німецькими чи латинськими, доведіть їх спорідненість і встановіть значення готських слів.

gawandjan	сл. дієсл.	н. <i>wenden</i> , а. <i>wend</i>
sik	звор. займ.	н. <i>sich</i>
tiuhan	сильне дієсл.	н. <i>ziehen</i> , двн. <i>ziohan</i> , да. <i>tēon</i> , а. <i>tug</i> , лат. <i>ducere</i>
fidwor	числівник	н. <i>vier</i> , а. <i>four</i>
tigus	іменник, <i>m</i>	н. <i>-zig</i> , а. <i>-ty</i> , рос. <i>десяток</i>
waihts	іменник, <i>f</i>	да., двн. <i>wiht</i> , а. <i>wight</i> , н. <i>n-icht</i>
wiljan	непр. дієсл.	да. <i>willan</i> , двн. <i>wellen</i> , а. <i>will</i> , н. <i>wollen</i>
stains	іменник, <i>m</i>	да. <i>stān</i> , а. <i>stone</i> , н. <i>Stein</i> , укр. <i>стіна</i>
hlaifs	іменник, <i>m</i>	да. <i>hlāf</i> , двн. <i>hlaib</i> , а. <i>loaf</i> , н. <i>Laib</i> , рос. <i>хлеб</i>
wiPra	прийм.	да. <i>wīder</i> , двн. <i>widar</i> , н. <i>wider</i>
liban	сл. дієсл.	да. <i>lifian</i> , двн. <i>lebén</i> , а. <i>life</i> , н. <i>leben</i>
giban	сильне дієсл.	а. <i>give</i> , н. <i>geben</i>
nu	присл.	да., двн. <i>nū</i> , а. <i>now</i> , н. <i>nun</i>
Pata	вказ. займ.	н. <i>das</i> , а. <i>that</i>

2. Встановіть значення готських слів шляхом словотвірного аналізу: *ataugjan*, *ustiuhan*, *Þiudanassus*, *midjungards*, *atgiban*, *andwairÞja*, *fullafahjan*.

3. Визначіть відмінок і число наведених нижче іменників, прикметників і займенників: *Iaurdanau* (1), *diabalau*, *dagat*, *Þaim*, *ustauhanaim* (2), *gudis* (3), *weihis* (1), *allans* (5), *meinamma* (7), *ainamma* (8).

4. Визначіть керування слів *fulls* (1), *wiPra* (4), *ataugjan* (5), *atgiban* (6), *fullafahjan* (8).

5. Знайдіть у тексті дієслова в теперішньому і минулому часі.

6. Знайдіть у тексті сильні і слабкі дієслова, назвіть ознаки, за якими їх класифікують.
7. Знайдіть у тексті дієприкметники, визначіть їх функцію в реченні.
8. Зробіть синтаксичний аналіз сполучення *ni matida waiht*. Порівняйте сполучення *ni ... waiht* з двн. *ni wiht*, н. *nicht*, да. *nāwiht*, а. *not*, *nought*. Як утворилися н. *nicht*, а. *not*?
9. Зробіть морфологічний аналіз: *sijais* (3), *inweitaish* (8), *fullafahais* (8).
10. Зробіть синтаксичний аналіз конструкції *at ustauhanaim Paim dagam* (2); перекладіть її українською мовою (див. пояснення до тексту).

Pairh Lukan, IV, 9-19

⁹PaProh gatauh ina in Iarusalem jah gasatida ina ana giblin alhs jah qaP du imma: jabai sunus sijais gudis, wairp Puk PaPro dalaP; ¹⁰gamelid ist auk Patei aggilum seinaim anabiudiP bi Puk du gafastan Puk, ¹¹jah Patei ana handum Puk ufhaband, ei huan ni gastagqjais bi staina fotu Peinana. ¹²jah andhafjands qaP imma Iesus Patei giPan ist: ni fraisais frauhan guP Peinana. ¹³jah ustiuhands all fraistubnjo diabulus, afstoP fairra imma und mel. ¹⁴jah gawandida sik Iesus in mahtai ahmins in Galeilaian, jah meriPa urrann and all gawi bisitande bi ina. ¹⁵jah is laisida in gaqumPim ize, mikilids fram allaim. ¹⁶jah qam in NazaraiP, Parei was fodiPs, jah galaiP inn bi biuhtja seinamma in daga sabbato in swagogein jah usstoP siggwan bokos. ¹⁷jah atgibanos wesun imma bokos Eisaeiins praufetus, jah uslukands Pos bokos bigat stad, Parei was gamelid: ¹⁸ahma frauhan ana mis, in Pizei gasalboda mik du wailamerjan unledaim, insandida mik du ganašjan Pans gamalwidans hairtin, ¹⁹merjan frahunPanaim fralet jah blindaim siun, fraletan gamaidans in gaPrafstein, merjan jer frauhan andanem.

Питання і завдання

1. Прочитайте текст; порівняйте наведені зліва готські слова з відповідними англійськими, німецькими чи латинськими, доведіть їх спорідненість і встановіть значення готських слів.

gasatjan	сл. дієсл.	a. <i>set</i> , н. <i>setzen</i>
gibla	іменник, <i>m</i>	a. <i>gable</i> , н. <i>Giebel</i>
wairpan	сильне дієсл.	да. <i>weorpan</i> , двн. <i>werfan</i> , а. <i>warp</i> , н. <i>werfen</i>
handus	іменник, <i>f</i>	да. <i>hand</i> , двн. <i>hant</i> , а. <i>hand</i> , н. <i>Hand</i>
haban	сл. дієсл.	a. <i>have</i> , н. <i>haben</i>
fotus	іменник, <i>m</i>	да. <i>fõt</i> , двн. <i>fuoz</i> , а. <i>foot</i> , лат. <i>pes</i>
af-standan	сильне дієсл.	н. <i>stehen</i> , а. <i>stand</i>
fairra	присл.	н. <i>fern</i> , двн. <i>ferro</i> , да. <i>feorran</i>
mahts	іменник, <i>f</i>	н. <i>Macht</i> , а. <i>might</i>
sitan	сильне дієсл.	да. <i>sittan</i> , двн. <i>sizzan</i> , а. <i>sit</i> , н. <i>sitzen</i>
laisjan	сл. дієсл.	да. <i>læran</i> , двн. <i>léran</i> , н. <i>lehren</i>
fodjan	сл. дієсл.	н. <i>füttern</i> , а. <i>feed</i>
siggwan	сильне дієсл.	двн., да. <i>singan</i> , н. <i>singen</i> , а. <i>sing</i>
jabai	сполучник	a. <i>if</i> , н. <i>ob</i>
bòka	іменник, <i>f</i>	да. <i>bōc</i> , двн. <i>buoh</i> , а. <i>book</i> , н. <i>Buch</i>
salbon	сл. дієсл.	двн. <i>salbòn</i> , <i>salba</i> , да. <i>sealf</i> , а. <i>salve</i> , н. <i>Salbe</i>
jer	іменник, <i>n</i>	н. <i>Jahr</i> , а. <i>year</i>
blinds	прикм.	а., н. <i>blind</i>
hairto	іменник, <i>n</i>	да. <i>heorte</i> , двн. <i>herza</i> , а. <i>heart</i> , н. <i>Herz</i>
letan	редупл. дієсл.	да. <i>lætan</i> , а. <i>let</i> , двн. <i>lāzzan</i> , н. <i>lassen</i>

2. Встановіть значення готських слів шляхом словотвірного аналізу: *dalaP*, *anabiudan*, *gafastan*, *ufhaban*, *afstandan*, *meriPa*, *bisitan*, *gaqumPs*, *mikiljan*, *wailamerjan*, *fraletan*.

3. Знайдіть у тексті іменники, прикметники та займенники, вжиті: а) в давальному; б) в знахідному; в) в родовому відмінках.

4. Знайдіть у тексті сильні і слабкі дієслова, назвіть ознаки, за якими їх класифікують.

5. Знайдіть у тексті аналітичні конструкції з дієприкметниками, зробіть їх синтаксичний аналіз, перекладіть їх українською мовою.

6. Знайдіть у тексті конструкції на кшталт *дієслово + du + Inf.*, зробіть їх синтаксичний аналіз.

7. Знайдіть у тексті складнопідрядні речення, назвіть сполучники, якими вони вводяться, перекладіть їх українською мовою.

Pairh MaPpau, VIII, 1-15

¹DalaP Pan atgaggandin imma af fairgunja, laistidedun afar imma iumjons managos. ²jah sai, manna Prutsfill habands durinnands inwait ina qiPands: frauja, jabai wileis, magt mik gahrainjan. ³jah ufrakjands handu attaitok imma qiPands: wiljau, wairP hrains! jah suns hrain warP Pata Prutsfill is. ⁴jah qaP imma Iesus: sailu ei mann ni qiPais, ak gagg, Puk silban ataugei gudjin jah atbair giba Pœi anabauP Moses du weitwodiPai im. ⁵afaruh Pan Pata innatgaggandin imma in Kafarnaun, duatiddja imma hundafaPs bidjands ina ⁶jah qiPnads: frauja, Piumagus meins ligiP in garda usliPa, harduba balwiPs. ⁷jah qaP du imma Iesus: ik qimands gahailja ina. ⁸jah andhafjands sa hundafaPs qaP: frauja, ni im wairPs ei uf hrot mein inngaggais, ak Patainei qiP waurda jah gahailniP sa Piumagus meins. ⁹jah auk ik manna im nabands uf waldufnja meinamma gadrauhitins jah qiPa du Pamma: gagg, jah gaggiP; jah anPamma: qim, jah qimiP; jah du skalka meinamma: tawei Pata, jah taujiP. ¹⁰gahausjands Pan Iesus sildaleikida jah qaP du Paim afarlaistjandam: amen, qiPa izwis, ni in Israela swalauda galaubein bigat. ¹¹aPPan qiPa izwis Patei managai fram urrunsa jah saggqa qimand, jah anakumbjand miP Abrahama jah Isaka jah Iakoba in Pjudangardjai himine; ¹²iP Pai sunjus Pjudangardjos uswairpanda in riqis Pata hindumisto: jainar wairPiP grets jah krusts tunPiwe. ¹³jah qaP Iesus Pamma hundafada: gagg, jah swaswe galaubides wairPai Pus. jah gahailnoda sa Piumagus is in jainai hueilai. ¹⁴jah qimands Iesus in garda Paitraus, (jah) gasah swaihron is ligandein (jah) in heitom. ¹⁵jah attaitok handau izos jah aflailot ija so heito; jah urrais jah andbahtida imma.

Питання і завдання

1. Прочитайте текст; порівняйте наведені зліва готські слова з відповідними англійськими, німецькими чи латинськими, доведіть їх спорідненість і встановіть значення готських слів.

af	прийм.	да. <i>aef</i> , а. <i>of</i> , двн. <i>aba</i> , н. <i>ab</i>
magan	прет.-през. дієсл.	да., двн. <i>tugan</i> , н. <i>mögen</i> , а. <i>may</i>
hrains	прикм.	двн. <i>hreini</i> , н. <i>rein</i>
silba	займ.	да. <i>sylf</i> , двн. <i>selb</i> , а. <i>self</i>

bidjan	сильне дієсл.	двн. <i>bitten</i> , да. <i>biddan</i> , а. <i>bid</i>
hailjan	сл. дієсл.	да. <i>hælan</i> , двн. <i>heilan</i> , а. <i>whole</i> , н. <i>heil</i>
anPar	займ.	а. <i>other</i> , н. <i>ander</i>
ga-hausjan	сл. дієсл.	да. <i>hēran</i> , а. <i>hear</i> , н. <i>hören</i>
ga-laubeins	іменник, <i>f</i>	да. <i>gelēofa</i> , а. <i>belief</i> , н. <i>Glaube</i>
himins	іменник, <i>m</i>	да. <i>heofon</i> , а. <i>heaven</i> , двн. <i>himil</i> , н. <i>Himmel</i>
hindumists	прикм.	а. <i>be-hind</i> , н. <i>hinter</i>
tunPus	іменник, <i>m</i>	да. <i>tōð</i> , двн. <i>zant</i> , н. <i>Zahn</i> , а. <i>tooth</i> , лат. <i>dens</i>
heila	іменник, <i>f</i>	а. <i>while</i> , н. <i>Weile</i>
swaihro	іменник, <i>f</i>	да. <i>sweger</i> , двн. <i>swigar</i> , лат. <i>socrus</i> , рос. <i>свекровь</i>
heito	іменник, <i>f</i>	н. <i>Hitze</i> , <i>heiß</i> , а. <i>hot</i>

2. Шляхом словотвірного аналізу встановить значення наступних слів: *atgaggan*, *durinnan*, *gahrainjan*, *atbairan*, *inngaggan*, *innatgaggan*, *gahailjan*, *uswairpan*, *aftetan*, *duatgaggan*.

3. Зробіть словотвірний аналіз наведених слів, встановить їх пряме та переносне значення: *Prutsfill*, *weitwodiPa*, *harduba*, *usliPa*, *hunda-faPs*, *Piunagus*, *urrunsa*, *saggqa*, *Piudangards*.

4. Знайдіть у тексті: а) сильні дієслова; б) слабкі дієслова; в) претерито-презентні дієслова; г) неправильні дієслова.

5. Знайдіть у тексті дієприкметники, назвіть інфінітиви, від яких вони утворені, встановить їх синтаксичну функцію в реченні.

6. Зробіть морфологічний аналіз слів *wairP*, *saihu*, *gagg*, *ataugei*, *atbair*, *qim*, *tawei*.

7. Знайдіть дієслова в 1 і 3 особі теперішнього часу.

8. Знайдіть у тексті дієслова, вжиті в теперішньому і минулому часі.

9. Знайдіть у тексті форми займенника *sa* і встановить їх функцію в реченні.

10. Знайдіть у тексті займенники, визначте їх розряд, відмінок, число.

11. Визначте керування прийменників *af*, *afar*, *attekan*, *duatgaggan*.

12. Знайдіть у тексті: а) конструкції *dativus absolutus*; б) складно-підрядні речення; зробіть їх синтаксичний аналіз і перекладіть українською мовою.

Pairh MaPpau, VIII, 16-32

¹⁶at andanahtja Pan waurPanamma, atberun du imma daimonarjans managans, jah uswarp Pans ahmans waurda jah allans Pans ubil habandans gahailida. ¹⁷ei usfullnodedi Pata gamelido Pairh Esaian praufetu qiPandans: sa unmahtins unsaros usnam jah sauhtins usbar. ¹⁸gasaih ands Pan Iesus managans hiuhmans bi sik, haihait galeiPan siponjans hindar marein. ¹⁹jah duatgaggands ains bokareis qaP du imma: laisari, laistja Puk, Dishuaduh Padei gaggis. ²⁰jah qaP du imma Iesus: fauhons grobos aigun, jah fuglos himinis sitlans, iP sunus mans ni habaiP luar haubiP sein anahnaiwjai. ²¹anParuh Pan siponje is qaP du imma: frauja, uslaubei mis frumist galeiPan jah gafilhan attan meinana. ²²iP Iesus qaP du imma: laistei afar mis jah let Pans dauPans filhan seinans dauPans. ²³jah innatgaggandin imma in skip, afariddjedun imma siponjos is. ²⁴jah sai, wegs mikils warP in marein, swaswe Pata skip gahuliP wairPan fram wegim; iP is saislep. ²⁵jah duatgaggandans siponjos is urraisidedun ina qiPandans: frauja, nasei unsis, fraqistnam. ²⁶jah qaP du im Iesus: hwa faurhteip, leitul galaubjandans! Panuh urreisands gasok windam jah marein, jah warP wis mikil. ²⁷iP Pai mans sildaleikidedun qiPandans: huileiks ist sa, ei jah windos jah marei ufhausjand imma? ²⁸jah qimandin imma hindar marein in gauja Gairgaisaine, gamotidedun imma twai daimonarjos us hlaiwasnom rinnandans, sleidjai filu, swaswe ni mahta manna usleiPan Pairh Pana wig jainana. ²⁹jah sai, hropidedun qiPandans: hwa uns jah Pus, Iesu, sunau gudis? qamt her faur mel balwjan unsis? ³⁰wasuh Pan fairra im hairda sweine managaize haldana. ³¹iP Po skohsla bedun ina qiPandans: jabai uswairpis uns, uslaubei uns galeiPan in Po hairda sweine. ³²jah qaP du im: gaggiP! IP eis usgaggandans galiPun in hairda sweine; jah sai, run gawaurhtedun sis alla so hairda and driuson in marein jah gadauPnodedun in watnam.

Питання і завдання

1. Прочитайте текст; порівняйте наведені зліва готські слова з відповідними англійськими, німецькими чи латинськими, доведіть їх спорідненість і встановіть значення готських слів.

ubils	прикм.	да. <i>yfel</i> , двн. <i>ubil</i> , н. <i>übel</i> , а. <i>evil</i>
marei	іменник, <i>f</i>	да. <i>mere</i> , двн. <i>meri</i> , н. <i>Meer</i> , лат. <i>mare</i>
faoho	іменник, <i>f</i>	двн. <i>voha</i> , <i>fuhs</i> , н. <i>Fuchs</i> , а. <i>fox</i>

aigan	прет.-през. дієсл.	да. <i>āgan</i> , двн. <i>eigen</i> , н. <i>eigen</i> , а. <i>own</i>
groba	іменник, <i>f</i>	двн. <i>gruoba</i> , н. <i>Grube</i>
fugls	іменник, <i>m</i>	да. <i>fugol</i> , двн. <i>fogal</i> , н. <i>Vogel</i> , а. <i>fowl</i>
haubiÐ	іменник, <i>n</i>	да. <i>héafod</i> , двн. <i>houbit</i> , н. <i>Haupt</i>
atta	іменник, <i>m</i>	двн. <i>atto</i> , лат. <i>atta</i> , рос. <i>omeц</i>
skip	іменник, <i>n</i>	да. <i>scip</i> , двн. <i>scif</i> , н. <i>Schiff</i> , а. <i>ship</i>
slepan	ред. дієсл.	а. <i>sleep</i> , н. <i>schlafen</i>
faurhtjan	сл. дієсл.	да. <i>forhtian</i> , двн. <i>forahtan</i> , н. <i>Furcht</i> , а. <i>fright</i>
leitils	прикм.	да. <i>lytel</i> , а. <i>little</i> , двн. <i>luzzil</i>
hweileks	прикм.	да. <i>hwilc</i> , двн. <i>(h)welīh</i> , н. <i>welcher</i> , а. <i>which</i>
filu	присл.	н. <i>viel</i>
hrōpjan	сл. дієсл.	двн. <i>(h)ruofan</i> , да. <i>hrōpan</i> , н. <i>rufen</i>

2. Зробіть словотвірний аналіз слів *bokareis*, *laisareis*, *daimonareis*, *andanahs*.

3. Встановіть керування: *laistjan*, *uslaubjan*, *letan*, *nasjan*, *ufhausjan*, *gamotjan*, *gasakan*, *fairra*, *afargaggan*.

4. Встановіть число і відмінок: *managans*, *hiuhmans*, *Pans*, *allans*, *siponjans*, *laisari* (19), *grobos*, *sitlans* (20), *mans* (20), *attan*, *frauja*, *meinana* (21), *dauPans* (22), *wegs*, *mikils* (24), *ina*, *unsis* (25), *wegim*, *windam* (26).

5. Знайдіть у тексті дієслова, вжиті в оптативі.

6. Визначте в тексті функції слова *is*.

7. Знайдіть у тексті слова з часткою *-uh*.

8. Знайдіть у тексті частку (сполучник) *ei*, визначте її функцію.

9. Знайдіть у тексті редульковані дієслова, назвіть їх інфінітиви.

10. Знайдіть у тексті конструкції *dativus absolutus*, перекладіть їх українською мовою.

Pairh Marku, VIII, 1-10

¹In jainaim Ðan dagam aftra at filu managai managein wisandein jah ni habandam hua matidedeina, athaitands siponjans qaÐuh du im: ²infeinoda du Ðizai managein, unte ju dagans Ðrins miÐ mis wesun jah ni haband hua

matjaina; ³jah jabai fraleta ins lausqiPrans du garda ize, ufligand ana wiga; sumai raihtis ize fairraPro qemun. ⁴jah andhofun imma siponjos is: huaPro Pans mag hwas gasoPjan hlaibam ana auPidai? ⁵jah frah ins: huan managans habaiP hlaibans? iP eis qePun: sibun. ⁶jah anabauP Pizai managein anakumb jan ana airPai; jah nimands Pans sibun hlaibans jah awiliudonds gabrak jah atgaf siponjam seinaim, ei atlagidedeina faur; jah atlagidedun faur Po managein. ⁷jah habaiedun fiskans fawans, jah Pans gaPiuPjands qaP ei atlagidedeina jah Pans. ⁸gamatidedun Pan jah sadai waurPun; jah usnemun laibos gabruko sibun spwreidans. ⁹wesunuP-Pan Pai matjandans swe fidwor Pusundjos; jah fralailot ins. ¹⁰jah galaiP sunsaiw in skip miP siponjam seinaim, jah qam ana fera Magdalan.

Питання і завдання

1. Прочитайте текст; порівняйте подані зліва готські слова з відповідними англійськими, німецькими чи латинськими, доведіть їх спорідненість і встановіть значення готських слів.

sums	займ.	да., двн. <i>sum</i> , а. <i>some</i>
niman	сильне дієсл.	да. <i>niman</i> , двн. <i>neman</i> , н. <i>nehmen</i>
gabrikan	сильне дієсл.	а. <i>break</i> , н. <i>brechen</i>
fisks	іменник, <i>m</i>	да., двн. <i>fisc</i> , а. <i>fish</i> , н. <i>Fisch</i> , лат. <i>piscis</i>
faws	прикм.	да. <i>fēa</i> , двн. <i>fōh</i> , а. <i>few</i> , лат. <i>paucus</i>
saPs	прикм.	двн. <i>sat</i> , н. <i>satt</i>
laiba	іменник, <i>f</i>	да. <i>lafan</i> , двн. <i>-liban</i> , а. <i>leave</i> , н. <i>bleiben</i>
Pusundi	іменник, <i>f</i>	н. <i>tausend</i> , а. <i>thousand</i>

2. Зробіть морфологічний аналіз слів *infeinoda* (2), *atlagidedeina* (6), *matjaina* (2).

3. Встановіть значення наведених слів шляхом словотвірного аналізу: *lausqiPrans*, *ufligan*, *fairraPro*, *gaPiuPjan*, *gabruka*, *sunsaiw*.

4. Знайдіть у тексті дієприкметники, визначте їх функцію в реченні.

5. Знайдіть у тексті іменники і займенники, які стоять: а) у називному; б) у давальному; в) у родовому; г) у знахідному відмінках.

6. Знайдіть у тексті конструкції *at + dat.*, перекладіть їх українською мовою.

Pairh Marku, XI, 12-20, 27-33

¹²jah iftumin daga usstandandam im us BePaniin gredags was. ¹³jah gasaihvands smakkabgm fairraPro habandan lauf atiddja, ei aufto bigeti huaana imma; jah qimands at imma ni waiht bigat ana imma niba lauf; ni auk was mel smakkane. ¹⁴jah usbairands qaP du imma: ni PanaseiPs us Pus aiw manna akran matjai. jah gahausidedun Pai siponjos is. ¹⁵jah iddjedun du Iarusaulwmai. jah atgaggands Iesus in alh dugann uswairpan Pans frabugjandans jah bugjandans in alh jah mesa skattjane jah sitlans Pize frabugjandane ahakim uswaltida. ¹⁶jah ni lailot ei huas Pairhberi kas Pairh kim uswaltida. ¹⁷jah laisida qiPands du im: niu gameliP ist Patei razn mein razn bido haitada allaim Piudom? iP jus gatawideduP ita du filigrja waidedjana. ¹⁸jah gahausidedun Pai bokarjos jah gudjane auhumistans jah sokidedun, huaiwa imma usqistidedeina: ohtedun auk ina, unte alla managei sildaleikidedun in laiseinais is. ¹⁹jah biPe andanahti warP, usiddja ut us Pizai baurg. ²⁰jah in maurgin faurgaggandans gasehvun Pana smakkabgm Paursjana us waurtim.

²⁷jah iddjedun aftra du Iairusaulwmai, jah in alh huarbondin imma, atiddjedun du imma Pai auhumistans gudjans jah bokarjos jah sinistans. ²⁸jah qePun du imma: in huamma waldufnje Pata taujis? Jah huas Pus Pata waldufni atgaf, ei Pata taujis? ²⁹iP Iesus andhafjands qaP du im: fraihna jahik izwis ainis waurdis jah andhafjiP mis, jah qiPa izwis in huamma waldufnje Pata tauja. ³⁰daupeins Iohannis uzuh himina was Pau uzuh mannam? andhafjiP mis. ³¹jah Pahtedun du sis misso qiPandans, jabai qiPam: us himina, qiPiP: aPpan duhue ni galaubideduP imma? ³²ak qiPam: us mannam uhtedun Po managein. allai auk alakjo habaidedun Johannen Patei bi sunjai praufetus was. ³³jah andhafjandans qePun du Iesua: ni witum. jah andhafjands Iesus qaP du im: nih ik izwis qiPa huamma waldufnje Pata tauja.

Питання і завдання

1. Прочитайте текст; порівняйте наведені зліва готські слова з відповідними англійськими, німецькими чи латинськими, доведіть їх спорідненість і встановіть значення готських слів.

bagms	іменник, <i>m</i>	да. <i>bēat</i> , двн. <i>bout</i> , а. <i>beat</i> , н. <i>Baum</i>
laufs	іменник, <i>m</i>	двн. <i>loub</i> , да., а. <i>leaf</i> , н. <i>Laub</i>

aiws	іменник, <i>m</i>	двн. <i>ewa</i> , н. <i>ewig</i> , а. <i>age</i> , лат. <i>aevum</i>
hawaiwa	присл.	да. <i>hū</i> , двн. <i>(h)wio</i> , а. <i>how</i> , н. <i>wie</i>
Paurusus	прикм.	а. <i>thirst</i> , н. <i>dürr</i>
waurts	іменник, <i>f</i>	да. <i>wyrt</i> , двн. <i>wurz</i> , н. <i>Wurzel</i> , а. <i>wort</i>
fraithnan	сильне дієсл.	да. <i>frignan</i> , двн. <i>frāgē n</i> , лат. <i>precari</i> , рос. <i>просить</i>
Pagkjan	сл. дієсл.	а. <i>think</i> , н. <i>denken</i>
witan (wait,	прет.-през.	да. <i>witan</i> , двн. <i>wizzan</i> , н. <i>wissen</i> , а. <i>wit</i>
wissa)	дієсл.	

- Зробіть словотвірний аналіз слів *usbairan*, *PanaseiPs*, *akran*, *frabugjan*, *Pairhbairan*, *faurgaggan*, *laiseins*, *uzuh*, *nih*.
- Назвіть інфінітиви дієслів *iddjedun*, *dugann*, *bigeti*, *ohtedun*, *pahtedun*, *uhtedun*.
- Знайдіть у тексті дієслова, вжиті в оптативі, медіопасиві, імперативі.
- Знайдіть у тексті конструкції, які вводяться сполучником *ei*, перекладіть їх.
- Знайдіть у тексті частку (сполучник) *ei*, визначте її функцію.
- Знайдіть у тексті конструкції з *dativus absolutus*, перекладіть їх українською мовою.

Pairh Marku, IV, 1–24

¹Jah aftra (Jesus) dugann laisjan at marein, jah galesun sik du imma manageins filu, swaswe ina galeiPan(dan) in skip gasitan in marein; jah alla so managei wiPra marein ana staPa was. ²jah laisida ins in gajukom manag, jah qaP im in laiseinai seinai: ³hauseiP! sai, urrann sa saians du saian fraiwa seinamma; ⁴jah warP, miPPanei saiso, sum raihtis gadraus faur wig, jah qemun fuglos jah fretun Pata. ⁵anParuPPan gadraus ana stainamma, Parei ni habaida airPa managa, jah suns urrann, in Pizei ni habaida diupaizos airPos; ⁶at sunnin Pan urrinnandin ufbrann, jah unte ni habaida waurtins, gaPaursnoda.

⁷jah sum gadraus in Paurnuns; jah ufarstigun Pai Paurnjus jah afahpidedun Pata, jah akran ni gaf. ⁸jah sum gadraus in airpa goda, jah gaf akran urrinnando jah wahsjando, jah bar ain -l- jah ain -j- jah ain -r-. ⁹jah qaP: saei habai ausona hausjandona, gahausjai. ¹⁰iP biPe warP sundro, frehun

ina Pai bi ina miP Paim twalibim Bizos gajukons. ¹¹jah qaP im: izwis atgiban ist kunnan runa Piudangardjos gudis, iP jainaim Paim uta in gajukom allata wairPiP. ¹²ei sailuandans sailuaina jah ni gaumjaina, jah hausjandans hausjaina jah ni fraPjaina, ibai huan gawandjaina sik jah afletaindau im frawaurhteis. ¹³jah qaP du im: ni wituP Po gajukon, jah huaiwa allos Pos gajukons kunneiP? ¹⁴sa saijands wurd saijiP. ¹⁵aPPan Pai wiPra wig sind, Parei saiada Pata wurd, jah Pan gahausjand unkarjans, suns qimiP Satanas jah usnimiP wurd Pata insaiano in hairtam ize. ¹⁶jah (Pai) sind samaleiko Pai ana stainahamma saianans, Paiei Pan hausjand Pata wurd, suns miP fahedai nimand ita. ¹⁷jah ni haband waurtins in sis, ak hueilahuairbai sind; PaProh, biPe qimiP aglo aiPPau wrakja in Pis waurdis, suns gamarzjanda. ¹⁸jah Pai sind Pai in Paurnuns saianans, Pai wurd hausjandans. ¹⁹jah saurgos Bizos libainais jah afmarzeins gabeins jah Pai bi Pata anPar lustjus innatgaggandans afhuapjand Pata wurd, jah akranalaus wairPiP. ²⁰jah Pai sind Pai ana airPai Bizai godon saianans, Paiei hausjand Pata wurd jah andnimand jah akran bairand, ain -l- jah ain -j- jah ain -r-. ²¹jah qaP du im: ibai lukarn qimiP duPe ei uf melan satjaidau aiPPau undar ligr? niu ei ana lukarnastaPan satjaidau? ²²nih allis ist luafulginis Patei ni gabairhtjaidau: nih warP analaugn, ak ei swikunP wairPai. ²³jabai h as habai ausona hausjandona, gahausjai. ²⁴jah qaP du im: sailuip, hua hauseiP! in Pizaiei mitaP mitiP, mitada izwis jah biaukada izwis Paim galaubjandam.

Пояснення до тексту

1. *ain -l- jah ain -j- jah ain -r-* (8) – інше 30, інше 60, інше 100. Під впливом грецької мови в готській мові букви використовувались для позначення цифр.

2. *aPPan Pai wiPra wig sind, Parei saiada Pata wurd, jah Pan gahausjand unkarjans, suns qimiP Satanas ...* (15) – посяєне біля дороги позначає тих, в яких сіється слово, але до яких, коли почують, одразу приходить чорт ...

Питання і завдання

1. Прочитайте текст; порівняйте наведені зліва готські слова з відповідними англійськими, німецькими чи латинськими, доведіть їх спорідненість і встановіть значення готських слів.

saiso (див. saian)	ред. дієсл.	a. <i>sow</i> , н. <i>säen</i>
fretun (див. fraitan)	сильне дієсл.	да. <i>etan</i> , двн., <i>ezzan</i> , н. <i>essen</i> , а. <i>eat</i>
diups	прикм.	да. <i>dēop</i> , двн. <i>tiuf</i> , а. <i>deep</i> , н. <i>tief</i>
sunno	іменник, <i>f</i> або <i>n</i>	двн. <i>sunna</i> , да. <i>sunne</i> , н. <i>Sonne</i> , а. <i>sun</i>
uf-brinnan	сильне дієсл.	да. <i>byrnan</i> , свн. <i>brinnan</i> , а. <i>burn</i> , н. <i>brennen</i>
steigan	сильне дієсл.	да., двн. <i>stīgan</i> , н. <i>steigen</i>
Paurnus	іменник, <i>m</i>	двн. <i>dorn</i> , а. <i>thorn</i>
goPs	прикм.	а. <i>good</i> , н. <i>gut</i>
wahsjan	сильне дієсл.	да. <i>weaxan</i> , двн. <i>wahsan</i> , н. <i>wach-</i> <i>sen</i>
auso	іменник, <i>n</i>	да. <i>ēare</i> , двн. <i>ōra</i> , а. <i>ear</i> , н. <i>Ohr</i>
kunnan	прет.-през. дієсл.	да. <i>cunnan</i> , двн. <i>kunnan</i> , а. <i>know</i> , н. <i>kennen</i>
uta	присл.	н. <i>außen</i> , <i>draußen</i> , а. <i>out</i> , н. <i>aus</i>
saurga	іменник, <i>f</i>	да. <i>sorg</i> , а. <i>sorrow</i> , н. <i>Sorge</i>
lustus	іменник, <i>m</i>	да., двн. <i>lust</i> , а. <i>lust</i> , н. <i>Lust</i>

2. Зробіть словотвірний аналіз слів *swaswe*, *gajuko*, *fraitan*, *anParauP*, *ufarsteigan*, *unkarja*, *usniman*, *samaleiks*, *weilahvarbs*, *afmarzeins*, *akranalaus*, *lukarnastaPa*, *swinkunPs*, *biaukan*.

3. Знайдіть у тексті дієслова, вжиті в оптативі та медіопасиві.

4. Знайдіть у тексті дієприкметники, встановіть їх синтаксичні функції.

5. Зробіть синтаксичний аналіз конструкцій: *swaswe ina galeiPan-dan in skip gasitan in marein* (1); *at sunnin Pan urrinnandin* (6).

Pairh Marku, VI, 14-29

¹⁴Jah gahausida Piudans Herodes, swikunP allis warP namo is, jah qaP Patei Iohannis sa daupjands us dauPaim urrais, (jah) duPPe waurkjand Pos mahteis in imma. ¹⁵anParai Pan qePun Patei Helias ist; anParai Pan

qePun Patei praufetes ist swe ains Þize praufete. ¹⁶gahausjands Pan Herodes qaP Patei Þammei ik haubiP afmaimait Iohanne, sa ist: sah urrais us dauÞaim. ¹⁷sa auk raihtis Herodes insandjands gahabaida Iohannen jah gaband ina in karkarai in Hairodiadins qenais Filippaus broÞrs seinis, unte Þo galiugaida. ¹⁸qaP auk Iohannes du Heroda Patei ni skuld ist Þus haban qen broÞrs Þeinis. ¹⁹iP so Herodia naiw imma jah wilda imma usqi-man jah ni mahta; ²⁰unte Herodis ohta sis Iohannen, kunnands ina wair garaihtana jah weihana, jah witaida imma jah hausjands imma manag gatawida jah gabaurjaba imma andhausida. ²¹jah waurÞans dags gatils, Pan Herodis mela gabaurÞais seinazos nahtamat waurhta Þaim maistam seinaze jah Þusundifadim jah Þaim frumistam Galeilias. ²²jah atgaggandein inn dauhtar Herodiadins jah plinsjandein jah galeikandein Heroda jah Þaim miÞanakumbjandam, qaP Þiudans du Þizai maujai: bidei mik Þishvizuh Þei wileis, jah giba Þus. ²³jah swor izai Patei Þishvah Þei bidjais mik, giba Þus und halba Þiudangardja meina. ²⁴iP si usgaggandei qaP du aiÞein senai: hwis bidjau? IP si qaP: haubidis Iohannis Þis daupjandins. ²⁵jah atgaggandei sunsaiw sniumundo du Þamma Þiudana baP qiÞandei: wiljau ei mis gibais ana mesa haubiP Iohannis Þis daupjandins. ²⁶jah gaur waurÞans sa Þiudans in Þize aiÞe jah in Þize miÞanakumbjandane ni wilda izai ufbrikan. ²⁷jah suns insandjands sa Þiudans spaikulatur, ana-bauP briggan haubiP is. IP is galeiÞands afmaimait imma haubiP in karkarai. ²⁸jah atbar Þata haubiP is ana mesa jah atgaf ita Þizai maujai, jah so mawi atgaf ita aiÞein seinai. ²⁹jah gahausjandans siponjos is qemun jah usnemun leuk is jah galagidedun ita in hlaiwa.

Питання і завдання

1. Зробіть повний граматичний і лексикологічний аналіз тексту, перекладіть його українською мовою.
2. Знайдіть у тексті зворот *accusativus absolutus*, перекладіть його українською мовою.

Þairt Iohannen, XVIII, 1-12

¹Þata qiÞands lesus usiddja miÞ siponjam seinaim ufar rinnon Þo Kaidron, Þarei was aurtigards, in Þanei galaiP Iesus jah siponjos is. ²wissuh Pan jah Iudas sa galewjands ina Pana stand, Patei ufta gaiddja Iesus jainar

miP siponjam seinaim. ³iP Iudas nam hansa jah Pize gudjane jah Fareisaie andbahtans, iddjuh jaindwairPs miP skeimam jah haizam jah wepnam. ⁴iP Iesus witands alla Poei qemun ana ina, usgaggands ut qaP im: huana sokeiP? ⁵andhafjandans imma qePun: Iesu, Pana Nazoraiu. Paruh qaP im Iesus: ik im. stoPuh Pan jah Iudas sa lewjands ina miP im. ⁶Paruh swe qaP im Patei ik im, galiPun ibukai jah gadrusun dalaP. ⁷PaProh Pan ins aftra frah: huana sokeiP? iP eis qePun: Iesu, Pana Nazoraiu. ⁸andhof Iesus: qaP izwis Patei ik im; jabai nu mik sokeiP, letiP Pans gaggan. ⁹ei usfullnodedi Pata wurd Patei qaP, ei Panzei atgaf mis, ni fraqistida ize ainummehun. ¹⁰iP Seimon Paitrus habands hairu, uslauk ina jah sloh Pis auhumistins gudjins skalk jah afmaimait imma auso taihswo; sah Pan haitans was namin Malkus. ¹¹Paruh qaP Iesus du Paitrau: lagei Pana hairu in fodr. stikl Panei gaf mis atta, niu drigkau Pana? ¹²Paruh hansa jah sa PusundifaPs jah andbahtos Iudaie undgripun Iesu jah gabundun ina.

Питання і завдання

1. Зробіть повний граматичний і лексикологічний аналіз тексту, перекладіть його українською мовою.

Pairh Marku, XV, 1-28

¹Jah sunsaiw in maurgin garuni taujandans Pai auhumistans gudjans miP Paim sinistam jah bokarjam, jah alla so gafaurds gabindandans Iesu brahtedun ina at Peilatau. ²jah frah ina Peilatus: Pu is Piudans Iudaie? iP is andhafjands qaP du imma: Pu qiPis. ³jah wrohidedun ina Pai auhumistans gudjans filu. ⁴iP Peilatus aftra frah ina qiPands: niu andhafjis ni waiht? sai, huan filu ana Puk weitwodjand. ⁵iP Iesus Panamais (waiht) ni andhof, swaswe sildaleikida Peilatus. ⁶iP and dulP hwarjoh fralailot im ainana bandjan Panei bedun. ⁷wasuh Pan sa haitana Barabbas miP Paim miP imma drobjandam gabundans, Paiei in auhjodau maurPr gatawide-dun. ⁸jah usgaggandei alla managei dugunnun bidjan, swaswe sinteino tawida im. ⁹iP Peilatus andhof im qiPands: wileidu fraletan izwis Pana Piudan Iudaie? ¹⁰wissa auk Patei in neiPis atgebun ina Pai auhumistans gudjans. ¹¹iP Pai auhumistans gudjans inwagidedun Po managein ei mais Barabban fralailoti im. ¹²iP Peilatus aftra andhafjands qaP du im: hua nu wileiP ei taujau Pammei qiPiP Piudan Iudaie? ¹³iP eis aftra hropidedun:

ushramei ina. ¹⁴iP Peilatus qaP du im: hua allis ubilis gatawida? iP eiP mais hropidedun: ushramei ina. ¹⁵iP Peilatus wiljands Pizai managein fullafahjan, fralailot im Pana Barabban, iP Iesu atgaf usbliggwands, ei ushramiPs wesi. ¹⁶iP gadrauhteis gatauhun ina innana gardis, Patei ist praitoriaun, jah gahaihaitun alla hansa; ¹⁷jah gawasidedun ina paurpurai jah atlagidedun ana ina Paurneina wipja uswindandans; ¹⁸jah dugunnun goljan ina: hails, Piudan Iudaie! ¹⁹jah slohun is haubiP rausa jah bispiwun ina jah lagjandans kniwa inwitun ina. ²⁰jah biPe bilailaikun ina andwasidedun ina Pizai paurpurai jah gawasidedun ina wastjom swesaim. ²¹jah undgripun sumana manne, Seimona Kwreinaiu, qimandan af akra, attan Alaiksandraus jah Rufaus, ei nemi galgan is. ²²jah attauhun ina ana GaulgauPa staP, Patei ist gaskeiriP huairneins staPs. ²³jah gebun imma drigkan wein miP smwrna; iP is ni nam. ²⁴jah ushramjandans ina disdailjand wastjos is wairpandans hlauta ana Pos, hvarjizuh hua nemi. ²⁵wasuh Pan hueila Pridjo, jah ushramidedun ina. ²⁶jah was ufarmeli fairinos is ufarmeliP: sa Piudans Iudaie. ²⁷jah miP imma ushramidedun twans waidedjans, ainana af taihswon jah ainana af hleidumein is. ²⁸jah usfullnoda Pata gamelido Pata qiPando: jah miP unsibjaim rahniPs was.

Питання і завдання

1. Зробіть повний граматичний і лексикологічний аналіз тексту, перекладіть його українською мовою.

Lucas, I, 5 - 13

A

⁵was in dagam Herodes Piudanis Iudaias gudja namin Zakarias, us afar(am) Abijins, jah qens is us dauhtrum Aharons, jah namo izos AileisabaiP. ⁶wesunuh Pan garaihta ba in andwairPja gudis, gaggandona in allaim anabusnim jah garaihteim fraujsins unwaha. ⁷jah ni was im barne, unte was AileisabaiP stairo, jah ba framaldra dage seinaize wesun. ⁸warP Pan, miPPanei gudjinoda is in wikon kunjis seinis in andwairPja gudis. ⁹bi biuhtja gudjinassaus hlauts imma urrann du saljan, atgaggands in alh fraujsins. ¹⁰jah alls hiuhma was manageins beidandans uta hueilai Pwmiamins. ¹¹warP Pan imma in siunai aggilus fraujsins standans af taihswon hunslastadis Pwmiamins. ¹²jah gadrobnoda Zakarias gasaihands, jah agis

disdraus ina. ¹³qaþ Ðan du imma sa aggilus: ni ogs Þus, Zakaria, duþe ei andhausida ist bida þeina, jah qens þeina ... gabairid sunu Þus, jah haitais namo is Iohannen.

B

⁵Uuas in tagun Herodes thes cuninges Iudeno sumer biscof namen Zacharias fon themo uuehsale Abiases inti quena imo fon Aarones tohterun inti ira namo uuas Elisabeth. ⁶Siu uuarun rehtiu beidu fora gote, gangenti in allem bibotum inti in gotes rehtfestin uzzan lastar. ⁷inti ni uuard in sun, bithiu uuanta Elisabeth uuas unberenti inti beidu framgi-giengun in iro tagun. ⁸Uuard tho, mit thiu her in biscofheite giordinot uuas in antreitu sines uuehsales fora gote. ⁹after giuonu thes biscofheites, in lozze framgieng, thaz her uuihrouh branti ingangenti in gotes tempal. ¹⁰inti al thiu menigi uuas thes folkes uzze betonti in thero ziti thes rouhennes. ¹¹Araugta sih imo gotes engil, stantenti in zeso thes altares thero uuihrouhbrunsti. ¹²Thanan tho Zacharias uuard gitruobit thaz sehenti, inti forhta anafiel ubar inan. ¹³Quad tho zi imo thie engil: ni forhti thu thir, Zacharias, uuanta gihorit ist thin gibet, inti thin quena ... gibirit thir sun, inti nemnis thu sinan namon Iohannem.

C

⁵On Herodes dagum, Iudea cyninges, wæs sun sacerd on naman Zacharias, of Abian tune: his wif wæs of Aarones dohtrum, and hyre nama wæs Elisabeth. ⁶Soðlice hig wæron butu ryhtwyse beforan Gode, gangende on eallum hys bebodum and rihtwisnessum, butan wrohte. ⁷And hig næfdon nan bearn, forþam ðe Elizabeth wæs unberende, and hig on heora dagum butu forð-eodon. ⁸Soðlice wæs geworden, þa Zacharias his sacerdhades breac, on his gewrixles endebyrdnesse, beforan Gode. ⁹æfter gewunan þæs sacerdhades hlotes, he eode þæt he his offrunge sette. ¹⁰Ða he on Godes tempel eode, eall werod þæs folces wæs ute gebiddende on þære offrunge timan. ¹¹Ða ætywde hym Dryhtnes engel standende on þæs weofodes swy ran healfe. ¹²Ða wearð Zacharias gadrefed þæt geseonde, and hym ege onhreas. ¹³Ða cwæð se engel hym to: Ne ondræd þu ðe, Zacharias; forþam ðe þin ben ys gehyred; and þin wif, ... þe sunu cenð and þu nemst hys naman Iohannes.

D

⁵Zu der Zeit des Herodes, des Königs in Judäa, war ein Priester von der Ordnung Abia, mit Namen Zacharias, und sein Weib war von der Töchtern Aarons, welche hieß Elisabeth. ⁶Sie waren aber alle beide fromm vor Gott und wandelten in allen Geboten und Satzungen des Herrn untadelig. ⁷Und sie hatten kein Kind; denn Elisabeth war unfruchtbar, und waren beide wohlbetagt. ⁸Und es begab sich, da er des Priesteramts pflegte vor Gott zur Zeit seiner Ordnung. ⁹Nach Gewohnheit des Priestertums, und an ihm war, daß er räuchern sollte, ging er in den Tempel des Herrn. ¹⁰Und die ganze Menge des Volkes war draußen und betete unter der Stunde des Räucherns. ¹¹Es erschien ihm aber der Engel des Herrn und stand zur rechten Hand am Räucheraltar. ¹²Und als Zacharias ihn sah, erschrak er, und es kam ihn eine Furcht an. ¹³Aber der Engel sprach zu ihm: Fürchte dich nicht, Zacharias, denn dein Gebet ist erhört; und dein Weib ... wird dir einen Sohn gebären, des Namen sollst du Johannes heißen.

E

⁵There was in the days of Herod, the king of Judea, a certain priest named Zacharias, of the course of Abia; and his wife was of the daughters of Aaron, and her name was Elisabeth. ⁶And they were both righteous before God, walking in all the commandments and ordinances of the Lord blameless. ⁷And they had no child, because that Elisabeth was barren, and they both were (now) well stricken in years. ⁸And it came to pass, that while he executed the priest's office before God in the order of his course. ⁹According to the custom of the priest's office, his lot was to burn incense when he went into the temple of the Lord. ¹⁰And the whole multitude of the people were praying without at the time of incense. ¹¹And there appeared unto him angel of the Lord standing on the right side of the altar of incense. ¹²And when Zacharias saw (him), he was troubled, and fear fell upon him. ¹³But the angel said unto him, Fear not, Zacharias; for thy prayer is heard; and thy wife ... shall bear thee a son, and thou shalt call his name John.

Текст Lucas I, 5 - 13 наведений готською, давньоверхньонімецькою, давньоанглійською, новонімецькою і навоанглійською мовами.

Завдання для студентів німецького відділення

1. Порівняйте тексти А і В; використовуючи текст D і готсько-український словник, встановіть значення всіх слів у тексті А; по можливості зробіть це й у тексті В; проведіть лексикологічний і граматичний аналіз тексту А.
2. Знайдіть у текстах А і В всі лексичні та морфологічні одиниці, які генетично відповідають одна одній, доведіть їх спорідненість.
3. Порівняйте тексти В і D, знайдіть фонетичні зміни, які відбулися у порівнюваних Вами лексичних і морфологічних одиницях.

Завдання для студентів англійського відділення

Виконайте завдання, наведені вище, порівнюючи відповідно тексти А, С, Е (завдання 1), А і С (завдання 2), С і Е (завдання 3).

ГОТСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК

Після іменників у словнику вказано:

ahma, m, (→ S 9) (*ah^l*) (m – чоловічий рід; → S 9 – відмінювання див. табл. S 9; *ah^l* – посилання на відповідну статтю в короткому етимологічному словнику).

Дієслова мають ремарки: слд. (слабке дієслово), снд. (сильне дієслово), прет.-през. (претерито-презентне), ред. (редупліковане), непр. (неправильне); цифри після ремарки вказують на клас дієслова, у дужках наведено посилання на таблицю відмінювання. Префікси і перші частини складних слів відокремлені дефісом.

Після прийменників наведена вказівка на відмінок, яким вони керують.

А

af	прийм. dat. з, до, від
afar	прийм. dat., асс. після, за
afar-gaggan	непр. дієсл. (→ V 19) <i>ити</i> (за ким, чим) (див. <i>gaggan</i>)
afariddjedun	див. <i>afargaggan</i>
afar-laistjan	див. <i>laistjan</i> (līs-)
afar-uh	присл. після, коли; див. <i>afar + uh</i>
af-dōmeins	f (→ S 4 або S 6) <i>прокляття, вирок</i> (dæ-)
af-hvarþjan	слд. 1 (→ V 3) <i>душити, заглушити</i> (hvarþ-)
af-lageins	f (→ S 4 або S 6) <i>прощення, зняття</i> ; див. <i>ligan</i> (leg-)
af-lailot	див. <i>aletan</i> і <i>letan</i>
af-lētan	ред. дієсл. (→ V 2) <i>залишити</i> ; див. <i>letan</i> (læt-)
af-lēts	m (→ S 1) <i>указ, розпорядження</i>
af-maimait	див. <i>af-maitan</i> (mīt-)
af-maitan	ред. дієсл. (→ V 2) (<i>maimait, maitans</i>) <i>відрубати, відсікати</i>
af-marzeins	f (→ S 4 / S 6) <i>омана, спокуса</i> ; див. <i>gamarþjan</i> (marz-)
af-standan	снд. 6 (→ V 1) <i>відійти, віднасти</i> ; див. <i>standan</i> (sta-)
afstop	див. <i>afstandan</i>
aftra	присл. знову, назад
aggilus	m (→ S 7 або S 6) гр. <i>ангел</i>

agis	n (→ S 1) <i>страх, переляк</i> (ag-)
aglō	f (→ S 10) <i>біль</i> (ag-)
ahags	f (→ S 6) <i>домашній білий голуб</i> (ah ¹)
ahma	m (→ S 9) <i>дух</i> (ah ¹)
ahva	f (→ S 4) <i>вода, ріка</i> (ahw-)
aigan	прет.-през. дієсл. (→ V 16) <i>мати</i> (aih-)
ains	числ. <i>один</i> (ain-)
ainshun	займ. (→ P 16) <i>ніхто</i> (вживається із запереч. <i>ni</i>)
ainohun	див. <i>ainshun</i>
ainummehun	див. <i>ainshun</i>
airpa	f (→ S 4) <i>земля, країна</i> (erp-)
aipei	f (→ S 11) <i>мати</i>
aiḗs	m (→ S 1) <i>клятва</i>
aiḗpau	спол. <i>або, але, однак</i>
aiwaggēljō	f (→ S 10) <i>Євангеліє</i>
aiws	m (→ S 1/S 6) <i>час, вічність; ni aiw – ніколи</i> (aiw-)
ak	спол. <i>але, а, бо</i>
akran	n (→ S 1) <i>плід; від akrs</i> (akr-)
akrana-laus	прикм. <i>безплідний; див. akran, laus</i>
akrs	m (→ S 1) <i>поле, рілля</i> (akr-)
alakjō	присл. <i>усе разом, всього</i>
alhs	f (→ S 8) <i>храм</i> (alh-)
allis	присл. <i>взагалі, зовсім</i> (al)
alls	прикм. (→ A 1) <i>весь, усякий, кожен, цілий</i>
ana	прийм. dat., асс. <i>за, на</i>
anabaup	див. <i>anabiudan</i>
ana-biudan	снд. 2 (→ V 1) <i>веліти, наказувати</i> (baup, budun, budans) (beuḗ-)
ana-hneiwan	снд. 1 (→ V 1) <i>нахилитися, схилитися</i> (hnaiw, hniwun, hniwans) (hnīgw-)
anaks	присл. <i>раптово</i>
ana-kumbjan	слд. 1 (→ V 3) <i>лежати</i> (за столом)
ana-laugns	прикм. (→ A 1) <i>таємний</i> (leug-)
ana-mēljan	слд. 1 (→ V 3) <i>записуватися; див. meljan</i> (mail-)
anaqam	див. <i>anaqitan</i>

ana-qıman	снд. 4 (→ V 1), асс. <i>nidiyiti</i> ; див. <i>qıman</i> (kwem-)
ana-stōdeins	f (→ S 6 / S 4) <i>початок</i> ; див. <i>standan</i> (sta-)
and	прийм. асс. <i>но, вдовж, на, до</i>
anda-nahti	n (→ S 2) <i>вечір</i> ; див. <i>nahts</i> (naht-)
anda-nēms	прикм. <i>прислний</i>
and-bahtjan	слд. 1 (→ V 3) <i>служити</i>
and-bahts	m (→ S 1) <i>слуга</i>
and-bindan	снд. 3 (→ V 1) (<i>band, bundun, bundans</i>) <i>розв'язувати</i> (bind-)
and-hafjan	ред. 6 (→ V 2) (<i>hof hofun, hafans</i>) <i>відповідати</i> (haf-)
and-haitan	ред. дієсл. dat. (→ V 2) <i>признаватися, сповідувати, визнавати</i> , див. <i>haitan</i> (hait-)
and-hausjan	слд. 1 (→ V 3) <i>слухати</i> (haus-)
and-nıman	снд. 4 (→ V 1) <i>приїмати, сприймати</i> (nem-)
and-wairpi	n (→ S 2) <i>присутність; теперішній час; особа, особистість</i> ; пор. <i>wairpan</i>
and-wasjan	слд. 1 (→ V 3) <i>знімати одяг</i> ; див. <i>gawasjan</i> (was-)
an̄ar	прикм. <i>інший</i> (an̄ar)
an̄arup	див. <i>an̄ar</i>
at	прийм. dat., асс. <i>до, за, по, при</i> ; пор. ді. <i>at</i> , да. <i>aet</i> , двн. <i>az</i> , англ. <i>at</i> ; лат. <i>ad</i>
at-augjan	слд. 1 (→ V 3) <i>показувати</i> ; див. <i>augjan</i> (aug-)
at-bairan	снд. 4 (→ V 1) <i>віднести</i> ; див. <i>bairan</i> (ber-)
atgaf	див. <i>atgiban</i> (geḑ-)
at-gaggan	<i>сходити, виходити</i> ; див. <i>gaggan</i> (→ V 19)
at-giban	снд. 5 (→ V 1) <i>віддати, зрадити</i> ; див. <i>giban</i>
at-haitan	ред. дієсл. (→ V 2) <i>закликати, скликати</i> ; див. <i>haitan</i>
at-iddja	див. <i>atgaggan</i> і <i>gaggan</i> (→ V 19)
at-lagjan	слд. 1 (→ V 3) <i>покласти, настромити</i> (leg-)
atta	m (→ S 9) <i>батько</i> (aḑ)
at-taitok	див. <i>attekan</i>
at-tēkan	ред. (taitōk) (→ V 2) <i>торкатися</i> (tæk-)
attiuhan	снд. 2 (→ V 1) <i>приводити</i> ; див. <i>tiuhan</i> (teuh-)
aḑpan	спол. <i>але, бо, усе ж</i>
aufṭō	присл. <i>можливо, може бути</i>

augjan	слд. 1 (→ V 3) <i>показати</i> (aug-)
augō	п (→ S 9) <i>око</i> (aug)
auhjōdus	т (→ S 7) <i>заколот, бунт</i>
auhuma	прикм. вищ. ст. (→ A 2) <i>вищий</i>
auhumists	прикм.; див. <i>auhuma; auhumista gudja</i> – первосвященник
auk	спол. <i>бо, саме, також</i> ; да. <i>ēas</i> , двн. <i>ouh</i> , нім. <i>auch</i>
aurti-gards	т (→ S 6) <i>сад</i> ; див. <i>gards</i>
aurtja	т (→ S 9) <i>виноградар</i>
ausō	п (→ S 9) <i>вуха</i> (auz-)
auþida	f (→ S 4) <i>пустеля</i> (auþ-)
awi-liudōn	слд. 2 (→ V 4) <i>дякувати, хвалити</i> (liuþ-)

В

ba	енклітична частка
bairan	снд. 4 (→ V 1) (<i>bar, berun, baurans</i>) <i>носити, народжувати</i> (ber-)
balwjan	слд. 1 (→ V 3) <i>мучити</i> (balw-)
bandja	т (→ S 9) <i>в'язень, полонений</i> (bind-)
barn	п (→ S 1) <i>дитина</i> ; див. <i>bairan</i>
baþ	див. <i>bidjan</i>
baurgs	f (→ S 8) <i>місто, замок</i> (berg-)
bedun	див. <i>bidjan</i>
bi	прийм. dat., асс. <i>на, навколо, біля</i> (bi)
bi-aukan	ред. (→ V 2) <i>додати, додавати</i> (auk-)
bida	f (→ S 4) <i>бажання, молитва, прохання</i> ; пор. <i>bidjan</i>
bidjan	снд. 5 (→ V 1) (<i>baþ, bedun, bidans</i>) <i>просити, молитися</i> (bið-)
bigat	див. <i>bigitan</i>
bigitan	снд. 5 (→ V 1) (<i>gat, getun, gitans</i>) <i>знаходити</i> (get-)
bi-laikan	ред. дієсл. (→ V 2) (<i>lailaik, lailaikun, laikans</i>) <i>насміхатися</i>
bi-sitan	снд. 5 (→ V 1) <i>знаходиться навколо</i> ; див. <i>sitan</i> (set-)
biskain	див. <i>biskeinan</i>

bi-skeinan	снд. 1 (→ V 1) (skain, skinun, skinans) <i>освітлювати, осяювати</i> (skī-)
bi-speiwan	снд. 1 (→ V 1) (spraiw, spiwun, spiwans) <i>обплювати</i> (spīw-)
bispiwun	див. <i>bispeiwan</i>
bi-þē	присл. <i>потім, пізніше, коли</i> ; спол. <i>коли, після того як</i> (bi+þe, instr. від займ. <i>sa, þata</i>)
biūhti	n (→ S 2) <i>звичка, звичай</i> (unht-)
biwand	див. <i>biwindan</i>
bi-windan	снд. 3 (→ V 1) (wand, wundun, wundans) <i>сповити</i> (wind-)
biwundan	див. <i>biwindan</i>
blinds	прикм. <i>сліпий</i> (blind-)
bōka	f (→ S 4) <i>літера, буква</i> ; мн. <i>книги</i> (bōk-)
bōkareis	m (→ S 2) <i>книжник, книгар</i> (bōk-)
briggan	непр. дієсл. (→ V 1) (прет. <i>brahta</i>) <i>приводити</i> (bring-)
brōþar	m (→ S 12) <i>брат</i> ; пор. англ. <i>brother</i> , нім. <i>Bruder</i> (brōþer)
bugjan	непр. дієсл. (→ V 1) (bauhta, bauhts) <i>купувати; продавати</i> (beug-)

D

dags	m (→ S 1) <i>день</i> (dag-)
daimōnareis	m (→ S 2) запоз. (гр.) <i>одержимий</i>
dalaþ	присл. <i>униз, ниць</i> (dal-)
dauhtar	f (→ S 12) <i>донька</i> (dohter)
daupeins	f (→ S 6 / S 4) <i>хрещення</i> ; див. <i>daurjan</i> (deup-)
daurjan	слд. 1 (→ V 3) <i>хрестити</i>
dauþs	прикм. <i>мертвий</i> (dauþ-)
diabulus (diabaulus)	m (→ S 7) <i>диявол, чорт, сатана</i>
dis-dailjan	слд. 1 (→ V 3) <i>ділити</i> (dail)
dīups	прикм. <i>глибокий</i> (deup)

drigkan	снд. 3 (→ V 1) (<i>dragk, drugkun, drugkans</i>) <i>пити</i> (drink)
driusan	снд. 2 (→ V 1) <i>падати</i>
drōbjan	слд. 1 (→ V 3) <i>каламутити, мутити, обурюватися, підбурювати до заколоту; miþ þaim miþ imma drobjandam – зі своїми спільниками</i> (drōb-)
du	прийм. dat. <i>до, для</i> ; у сполученні з інфінітивом утворює обставину мети; у складних словах як префікс має значення наближення (пор. <i>duatgaggan</i>) або початку дії (пор. <i>durinnan</i>)
du-at-gaggan	снд. (→ V 19) <i>підійти</i> ; див. <i>gaggan</i>
duatiddja	див. <i>duatgaggan</i>
dugann	див. <i>duginnan</i>
du-ginnan	снд. 3 (→ V 1) (<i>gann, gunnun, gunnans</i>) <i>починати</i>
du-hvē	присл. <i>для чого, чому</i>
dulþs	f (→ S 6 / S 8) <i>свято</i>
du-rinnan	снд. 3 (→ V 1) <i>підбігти</i> ; див. <i>rinnan</i>
du-þē	спол. <i>бо, тому що, тому</i>

E

ei	відн. част., спол. <i>коли, що, щоб; так, щоб, хай, нехай, ж</i>
eis	особ. займ. (→ P 8) <i>вони</i>

F

fadrein	n (→ S 1) субст. прикм. <i>рід, спорідненість</i> ; мн. <i>батьки</i> (faðar)
fahēþs / faheds	f (→ S 6) <i>радість, утіха</i>
fairguni	n (→ S 2) <i>горе</i>
fairina	f (→ S 4) <i>вина, звинувачення</i>
fairra	присл. <i>вдалині, далеко</i> ; прийм. dat. <i>від</i> (fir)
fairraþrō	присл. <i>здалека</i>
fauhō	f (→ S 10) <i>лис</i>
faur / faura	прийм. dat. <i>перед</i> ; присл. <i>вперед</i> (fir)
faur-gaggan	снд. (→ V 19) <i>проходити мимо</i> ; див. <i>gaggan</i>

faurhtjan	слд. 1 (→ V 3) <i>боятися</i> ; вживається із звор. займ. <i>sis</i> (dat.) (<i>furh</i>)
faws	прикм. вищ. ст. <i>fawiza</i> <i>небагато</i> , <i>кілька</i> (<i>fauh-</i>)
fēra	f (→ S 4) <i>міцевість</i> , <i>країна</i> , <i>сторона</i> , <i>область</i>
fidwōr	числ. <i>чотири</i> (<i>fiðwōr</i>)
filigri	n (→ S 2) <i>вертеп</i>
filleins	прикм. <i>шкіряний</i> (<i>fell-</i>)
filu	присл. <i>багато</i> , <i>багато хто</i> (<i>fel-</i>)
fisks	m (→ S 1) <i>риба</i> (<i>fisk</i>)
fōdjan	слд. 1 (→ V 3) <i>вигодовувати</i> , <i>годувати</i> (<i>fōð-</i>)
fōdr	n (→ S 1) <i>ніхва</i> (<i>fōðr</i>)
fōtus	m (→ S 7) <i>нога</i> (<i>fōt</i>)
fra-bugjan	слд. 1 (→ V 3) <i>продавати</i> ; див. <i>bugjan</i>
fra-gifts	f (→ S 6) <i>заручини</i> ; див. <i>giban</i>
frah	див. <i>fraihnan</i>
fra-hinþan	снд. 3 (→ V 1) <i>узяти в полон</i> , <i>полонити</i> (<i>hand-</i>)
frahunþans	див. <i>frahinþan</i>
fraihnan	снд. 5 (→ V 1) (<i>frah</i> , <i>frahun</i> , <i>fraihans</i>), acc., gen. <i>ни-тати</i> (<i>farh-</i>)
fraisan	ред. 7 (→ V 2) (<i>faifrisais</i> , <i>faifrisaisun</i> , <i>fraisans</i>) <i>спокушати</i> , <i>випробовувати</i>
fraistubni	f (→ S 5) <i>спокуса</i>
fra-itan	снд. 5 (→ V 1) (<i>fret</i> , <i>fretun</i>) <i>їсти</i> , <i>поїдати</i> (<i>et-</i>)
fraiw	n (→ S 3) <i>сім'я</i>
fralailot	див. <i>fraletan</i> , <i>letan</i> (<i>læt-</i>)
fra-lēt	n (→ S 1) <i>звільнення</i> ; <i>відпущення</i> <i>grīxiv</i>
fra-lētan	снд. 7 (→ V 2) <i>відпускати</i> ; див. <i>letan</i>
fram	прийм. dat. <i>від</i> , <i>з</i> ; присл. <i>дали</i>
framaldrs	прикм. <i>похилий</i> , <i>похилого віку</i>
fra-qistnan	слд. 4 (→ V 6) <i>гинуть</i>
fraþjan	снд. 6 (→ V 1) (<i>froþ</i> , <i>froþun</i> , <i>froþans</i>) <i>розуміти</i> (<i>frōð</i>)
frauja	m (→ S 9) <i>Господь</i> , <i>пан</i> (<i>fir</i>)
fra-waurhts	f (→ S 6) <i>grīx</i> ; див. <i>waurkjan</i>
fretun	див. <i>fraitan</i>
fruma	прикм. <i>перший</i> (<i>fir</i>)

fruma-baur	m (→ S 6) <i>первісток</i> (<i>fruma</i> перший + <i>baur</i> син)
frumists	найв. ст.; див. <i>fruma</i>
fugls	m (→ S 1) <i>птаха</i>
fulgins	прикм. <i>таємний</i>
fulla-fahjan	слд. 1 (→ V 3) <i>служити; робити приємне, догоджати</i>
fulls	прикм. (→ A 1) ген. <i>повний, неповний, сповнений</i> (fel-)

G

ga-bairan	снд. 4 (→ V 1) (<i>bar, berun, baurans</i>) <i>народжувати</i> ; див. <i>bairan</i>
ga-bairhtjan	слд. 1 (→ V 3) <i>з'являтися, ставати очевидним</i> ; див. <i>bairths</i> (berh-)
gabar	див. <i>gabairan</i>
ga-baurjaba	присл. <i>охоче</i>
ga-baurþs	f (→ S 6) <i>народження</i>
gabei	f (→ S 11) <i>багатство</i>
ga-bindan	снд. 3 (→ V 1) (<i>band, bundun</i>) <i>зв'язувати</i>
gabrak	див. <i>gabrikan</i>
ga-brikan	снд. 4 (→ V 1) <i>заломлювати, зламати</i> (brek-)
ga-bruka	f (→ S 4) <i>шматок</i> ; див. <i>brikan</i>
gabundun	див. <i>gabindan</i>
ga-daupnan	слд. 4 (→ V 6) <i>гинути, вмирати</i> ; див. <i>daupþs</i>
ga-drauhts	m (→ S 6) <i>воїн</i>
gadraus	див. <i>gadriusan</i>
ga-driusan	снд. 2 (→ V 1) (<i>draus, drusun, drusans</i>) <i>упасти</i>
ga-fastan	слд. 3 (→ V 5) <i>зберегти, запам'ятати</i>
ga-faurds	f (→ S 6) <i>вища рада; суд; синедріон</i>
ga-filhan	снд. 3 (→ V 1) <i>поховати</i>
gaggan	ред. непр. дієсл. (→ V 19) <i>ити</i> (gai)
ga-grēfts	f (→ S 6) <i>веління, наказ</i> ; in gagreftai wisan <i>бути ухваленим</i>
gahaihaitun	див. <i>gahaitan</i>
ga-hailjan	снд. 1 (→ V 1) див. <i>hailjan</i>

ga-hailnan	слд. 4 (→ V 6) див. <i>hailnan</i>
ga-haitan	ред. (→ V 2) <i>зібрати, скликати</i> ; див. <i>haitan</i>
ga-hausjan	слд. 1 (→ V 3) <i>чутти, почутти</i> ; див. <i>hausjan</i>
ga-hrainjan	слд. 1 (→ V 3) <i>очистити</i> ; див. <i>hrains</i>
ga-huljan	слд. 1 (→ V 3) <i>покритися (hal-)</i>
gairda	f (→ S 4) <i>пояс (gerǫ-)</i>
ga-jukō	f (→ S 10) <i>порівняння, притча (juk-)</i>
ga-kannjan	слд. 1 (→ V 3) <i>сповіщати, звіщати, звістити</i> ; пор. <i>kunnan</i>
ga-lagjan	слд. 1 (→ V 3) <i>класти, покладати</i>
ga-laiþ	див. <i>galeiþan</i>
ga-laubeins	f (→ S 6) <i>віра</i> ; див. <i>galaubjan</i>
ga-laubjan	слд. 1 (→ V 3) <i>вірити (leuþ-)</i>
ga-leikan	слд. 3 (→ V 5) <i>сподобатися, догодити</i>
ga-leiþan	снд. 1 (→ V 1) (laiþ, liþun, liþans) <i>ніти, відпливти, іти; прийти (liþ-)</i>
galesun	див. <i>galisan</i>
ga-lēwjan	слд. 1 (→ V 3) <i>зраджувати</i> ; див. <i>lewjan</i>
ga-lisan	снд. 5 (→ V 1) (las, lesun, lisans) <i>збирати (les-)</i>
galipun	див. <i>galeiþan</i>
galiugan	слд. 3 (→ V 5) <i>одружитися, взяти за дружину</i>
galga	m (→ S 9) <i>хрест, стовп</i> ; пор. да. <i>gealga</i> , двн. <i>galgo</i> , англ. <i>gallows</i> , нім. <i>Galgen</i>
gamaidans	див. <i>gamaiþs</i>
ga-maiþs	прикм. <i>слабий, скалічений, змучений, вимучений</i>
ga-malwjan	слд. 1 (→ V 3) <i>розламувати, розтроцювати</i> ; <i>gamal-widans hairtin</i> <i>зжурених, знівечених, розтрочених серцем</i>
ga-manwjan	слд. 1 (→ V 3) <i>готувати, приготувляти</i> ; див. <i>tan-wjan</i>
ga-marzjan	слд. 1 (→ V 3) <i>злостити, спокушати</i>
ga-matjan	див. <i>matjan</i>
ga-mēljan	слд. 1 (→ V 3) <i>написати</i> ; пор. <i>mel</i>
ga-mōtjan	слд. 1 (→ V 3) <i>зустрітися</i>

ga-nasjan	слд. 1 (→ V 3) <i>рятувати, книжн. зціляти; див. nasjan</i>
ga-qumpš gards	f (→ S 6) <i>збори, школа, синагога; див. qitan</i> m (→ S 6) <i>будинок, двір; спорідн. з гот. gairdan</i> <i>оперізувати, оточувати (gerð-)</i>
ga-rūni	n (→ S 2) <i>рада, нарада</i>
ga-saihan	снд. 5 (→ V 1) <i>побачити; див. saihan</i>
ga-sakjan	снд. 6 (→ V 1) (sok) <i>забороняти</i>
ga-salbōn	слд. 2 (→ V 4) <i>мазати, помазати; див. salbon</i>
ga-satjan	слд. 1 (→ V 3) <i>поставити, посадити</i>
ga-sitan	снд. 5 (→ V 1) (sat, setun, sitans) <i>сидіти (set-)</i>
ga-skeirjan	слд. 1 (→ V 3) <i>значити, пояснювати</i>
gasok	див. <i>gasakjan</i>
ga-sōþjan	слд. 1 (→ V 3) <i>накормити, наситити; див. saþs</i>
ga-stagjan	слд. 1 (→ V 3) <i>спіткнутися, нашттовхнутися</i>
gatauh	див. <i>gatiuhan</i>
ga-taujan	слд. 1 (→ V 3) <i>робити; див. taujan</i>
ga-tils	прикм. <i>зручний, відповідний (til)</i>
ga-tiuhan	снд. 2 (→ V 1) <i>вести; див. tiuhan</i>
ga-þairsan	снд. 3 (→ V 1) (þars, þaursun, þaursans) <i>засихати</i> (þers-)
ga-þairsnan	слд. 4 (→ V 6) <i>засохнути</i>
ga-þiupjan	слд. 1 (→ V 3) <i>dat., асс. благославляти</i>
ga-þrafsteins	f (→ S 6 / S 4) <i>утіха, втіха</i>
gaumjan	слд. 1 (→ V 3) <i>dat. помітити, помічати</i>
gaurs	прикм. <i>сумний, журливий, засмучений</i>
ga-wairþi	n (→ S 2) <i>мир; див. wairþan</i>
ga-wandjan	слд. 1 (→ V 3) <i>повернутися, обернутися (wind-)</i>
ga-wasjan	слд. 1 (→ V 3) <i>одягати, носити одяг (was-)</i>
ga-waurkjan	слд. 1 (→ V 3) <i>робити готувати, здійснювати</i> (werk-)
gawi	n (→ S 2) <i>країна, околиця</i>
giba	f (→ S 4) <i>дарунок, дар; див. giban</i>
giban	снд. 5 (→ V 1) (gaf gebun, gibans) <i>давати (geþ-)</i>

gibla	m (→ S 9) <i>фронтон</i> , зменш. <i>вежка</i> ; пор. англ. <i>gable</i> , нім. <i>Giebel</i>
gilstra- mēleins	f (→ S 6 / S 4) <i>переніс</i>
gōljan	слд. 1 (→ V 3) <i>вітати</i>
gōþs (-d-)	прикм. <i>добрий, гарний</i> (gōð-)
grēdags	прикм. <i>голодний</i> (græð-)
grēts	f (→ S 6) <i>плач</i>
grōba	f (→ S 4) <i>нора</i> ; див. <i>graban</i>
gudja	m (→ S 9) <i>священник</i>
guþ (-d-)	m (→ S 1) <i>Бог</i> (guð-)

Н

haban	слд. 3 (→ V5) <i>мати</i>
hafjan	снд. 6 (→ V 1) (<i>hof hofun, hafans</i>) <i>піднімати</i> (haþ-)
haihait	див. <i>haitan</i>
haljan	слд. 1 (→ V 3) книжн. <i>зіліти</i> ; див. <i>hails</i>
hailnan	слд. 4 (→ V 6) книжн. <i>зілітися, видужувати</i>
hails	прикм. <i>цілий, здоровий</i> (Marcus, XV, 18 – <i>радій, радуйся</i>) (hail-)
hairda	f (→ S 4) <i>стадо</i> (herð-)
hairdeis	m (→ S 2) <i>пастух</i> (herð-)
hairtō	n (→ S 9) <i>серце</i> (hert-)
hairus	m (→ S 7) <i>меч</i>
haitan	ред. (→ V 2) (<i>haihait</i>) <i>називати, веліти, кликати</i> (hait)
haiþi-wisks	прикм. <i>дикий</i> (haiþ-)
haizam	дав. в. мн. <i>світильник</i>
halbs	прикм. (→ A 1) <i>половинний</i> (halb-)
haldan	ред. (→ V 2) <i>пасту</i> (hald-)
handus	f (→ S 7) <i>рука</i> (hand)
hansa	f (→ S 4) <i>загін</i>
harduba	присл. <i>твердо</i> ; див. <i>hardus</i> (harð-)
harjjs	m (→ S 2) <i>військо, вояцтво</i> (har-)
haubip	n (→ S 1) <i>голова</i> (hauf-)

hauhjan	слд. 1 (→ V 3) <i>прославляти</i> ; див. <i>hauhs</i>
hauhs	прикм. <i>високий</i> (hauh-)
hausjan	слд. 1 (→ V 3) <i>чути</i> (haus-)
hazjan	слд. 1 (→ V 3) <i>хвалити, вихвалити</i>
heitō	f (→ S 10) <i>лихоманка</i> ; пор. <i>hit</i>
hēr	присл. <i>тут, сюди</i> ; пор. англ. <i>here</i> , нім. <i>hier</i>
himina-kunds	прикм. <i>небесний</i> ; див. <i>himins</i>
himins	m (→ S 1) <i>небо</i> ; пор. да. <i>heofon</i> , англ. <i>heaven</i> , нім. <i>Himmel</i>
himma	dat. <i>himma daga</i> у цей день
hindar	прийм. dat., асс. <i>заду, з того боку</i> ; пор. англ. <i>behind</i> , нім. <i>hinter</i>
hindumists	найвищ. ст. <i>найостанніший, найвіддаленіший</i>
hiuhma	m (→ S 9) <i>натовп, сила, безліч</i>
hlaifs	m (→ S 1) <i>хліб</i> ; пор. ді. <i>hleifr</i> , двн. <i>hlaib</i> , да. <i>hlāf</i> англ. <i>loaf</i> , нім. <i>Laib</i> ; сюди ж англ. <i>lord</i> (да. <i>hlāford</i> охоронець хліба > пан)
hlaiw	n (→ S 1) <i>могила, труна</i>
hlaiwasnos	pl., f (→ S 4) <i>могили, печери для поховань</i>
hlauts	m (→ S 1) <i>жерев, доля</i> ; пор. дісл. <i>hlutr</i> , двн. <i>hloz</i> , да. <i>hlot</i> , англ. <i>lot</i> , нім. <i>Los</i>
hleiduma	прикм. (→ A 2) <i>лівий, лівий бік</i> ; пор. англ. <i>left</i> , нім. <i>links</i>
hrains	прикм. <i>чистий</i> (hrain-)
hrōpjan	слд. 1 (→ V 3) <i>кричати</i> (hrōp-)
hrōt	n (→ S 1) <i>дах</i>
hunda-faþs	m (→ S 6) <i>сотник</i> (faþ-)
hups	m (→ S 6) <i>стегно</i> (heup-)

Ї

hva	пит. / неозн. займ. (→ P 12) <i>що, яке</i>
huairban	снд. 3 (→ V 1) <i>бродити</i>
huairnei	f (→ S 11) <i>череп</i> ; <i>huairneins staþs</i> лобне місце; пор. нім. <i>Hirn</i>

huaiwa	присл. як; пор. да. <i>hū</i> , двн. (<i>h</i>) <i>wio</i> , англ. <i>how</i> , нім. <i>wie</i>
huama	див. <i>has</i> або <i>ha</i>
huammeh	див. <i>hazuh</i>
huan	присл. коли, коли-небудь; як (перед прикм.) наскільки (перед вищим ст.)
huana	див. <i>has</i> (→ P 11)
huanoh	див. <i>hazuh</i>
hwar	присл. де; пор. ді. <i>hvār</i> , да. <i>hwār</i> , двн. <i>wā</i> , англ. <i>where</i> , нім. <i>wo</i>
hwarbōn	слд. 2 (→ V 4) бродити, ходити
hwarjameh	див. <i>hvarjizuh</i>
hwarjanoh	див. <i>hvarjizuh</i>
hvarjizuh	неозн. займ. (→ P 15) кожний
hwarjoh	and dulḅ hwarjoh на кожне свято
huas	m (→ P 11) хто, який
huap̄ro	присл. звідки
huazuh	неозн. займ. чол. рід. мн. (→ P 14) кожний
hue	див. <i>ha</i>
hueila	f (→ S 4) час, година (<i>hwīl-</i>)
hueila-huairbai	див. <i>heilahvarbs</i>
hueila-huarbs	присл. непостійний; див. <i>hueila</i> , <i>huairban</i>
hui-leiks	прикм. що за, який; пор. ді. <i>hvīlīkr</i> , да. <i>hwīlc</i> , двн. (<i>h</i>) <i>welīh</i> , англ. <i>which</i> , нім. <i>welch</i>
huis	див. <i>has</i> або <i>ha</i>
huizai	див. <i>hō</i>
huizōs	див. <i>hō</i>
huizuh	див. <i>hazuh</i>
hūō	пит. / неозн. займ. f (→ P 13) хто, яка

I

ibai	пит. част. <i>хіба не</i>
ibuks	прикм. який (що) відійшов, який (що) відступив
iddjedun	див. <i>gaggan</i>
idreiga	f (→ S 4) каяття, покута, розкаяння
iftuma	прикм. наступний; <i>iftumin daga</i> наступного дня

ija	особ. займ. сер. рід (→ P 9) <i>вони</i> ; жін. рід (→ P 5) <i>iī</i>
ijōs	особ. займ. жін. рід. мн. (→ P 10) <i>вони</i>
ik	особ. займ. (→ P 1) <i>я</i> (ек-)
im	див. <i>wisan</i> ; <i>is</i>
imma	див. <i>is</i> / <i>ita</i>
in	прийм. dat., асс. <i>в, у</i> ; ген. <i>заради, задля, через, за</i> ; in ꝑis <i>тому</i>
ina	особ. займ. див. <i>is</i> (→ P 3)
in-feinan	слд. 4 (→ V 6) <i>жаліти, зглянутися, змилюватися</i>
in-kilþō	f (→ S 10) субст. прикм. <i>вагітна</i> (kilþ)
inn	присл. <i>всередину</i> ; пор. да. <i>inn</i> , двн. <i>īn</i> , нім. <i>hin-ein</i>
innana	присл., прийм. ген. <i>всередину, зсередини</i>
inn-at-gaggan	непр. дієсл. <i>увійти</i> ; див. <i>gaggan</i>
ins	особ. займ. див. <i>eis</i> (→ P 8)
in-saian	снд. 7 (→ V 2) <i>носіяти</i> ; див. <i>saian</i>
in-sandjan	снд. 1 (→ V 1) <i>носилати</i> (sinþ-)
in-wagjan	слд. 1 (→ V 3) <i>збуджувати, викликати, підбурювати</i> ; пор. англ. <i>wag</i> , нім. <i>bewegen</i>
inwait	див. <i>inweitan</i>
in-weitan	снд. 1 (→ V 1) (inwait) <i>вітати, кланятися</i> ; пор. да. <i>wītan дивитися</i> , двн. <i>wīzan карати</i>
is	особ. займ. (→ P 3) <i>він</i> ; пор. нім. <i>er</i> , лат. <i>is</i>
is	див. <i>wisan</i>
ist	див. <i>wisan</i>
iþ	сполучн. <i>а, але, бо</i> (на початку речення)
ita	особ. займ. сер. роду (→ P 4) <i>воно</i>
iurjō	f (→ S 10) <i>натовп</i>
izai	див. <i>si</i>
izē	див. <i>eis</i> / <i>ija</i>
izō	див. <i>ijōs</i>
izōs	див. <i>si</i>
izwara	див. <i>jus</i>
izwis	див. <i>jus</i>

Ј

jabai	спол. <i>якщо</i> ; пор. да. <i>gif</i> , двн. <i>iba, ibi, ube, obe</i> , англ. <i>if</i> , нім. <i>ob</i>
jah	спол. <i>і, також</i> (початку реченні)
jainar	присл. <i>там</i>
jaind	присл. <i>туди</i>
jaind-wairḡs	прикм. <i>який (що) приходить</i> ; пор. гот. <i>jaind, wair-ḡan</i>
jains	займ. <i>той</i> ; пор. да. <i>geon</i> , двн. <i>jener</i> , англ. <i>yon</i>
jēḡ	n (→ S 1) <i>рік</i>
ju	присл. <i>уже, віднині, відтепер</i>
jus	особ. займ. (→ P 7) <i>ви</i>

К

kaisar	m (→ S 6) <i>кесар</i> (лат. <i>Caesar</i>)
karkara	f (→ S 4) заст. книжн. <i>темниця, в'язниця</i>
kas	n (→ S 1) <i>посудина, горщик</i> ; пор. ді. <i>ker</i> , двн. <i>char</i>
kniu	n (→ S 3) <i>коліно</i> ; lagjandans kniwa <i>стаючи на коліна</i> (kniu)
krusts	m (→ S 6) <i>скрегіт</i>
kuni	n (→ S 2) <i>рід, плем'я</i>
kunnan	прет.-през. (→ V 8) (kann, kunnun; kunḡa, kunḡs) <i>знати</i> (kan-)
kunḡs	прикм. <i>відомий</i> (kan-)

Л

laibōs	f pl. <i>решткі</i> (→ S 4); пор. да. <i>læfan</i> , англ. <i>leave</i> , нім. <i>bleiben</i>
laisareis	m (→ S 2) <i>учитель</i> ; див. <i>laisjan</i> ; пор. двн. <i>lērari</i>
laisains	f (→ S 4 / S 6) <i>вчення, наука</i> ; див. <i>laisjan</i>
laisjan	слд. 1 (→ V 3) <i>вчити, проповідувати</i> (līs-)
laistjan	слд. 1 (→ V 3) <i>іти, проходити</i> (līs-)
land	n (→ S 1) <i>країна, земля</i> ; пор. англ. <i>land</i> , нім. <i>Land</i>
laufs	m (→ S 1) <i>листя, листок</i> (lauḡ-)
laus	прикм. ген. <i>порожній</i> (leus-)

laus-qīprs	прикм. з порожнім шлунком, натще
leihuan	снд. 1 (→ V 1) (laihu, laihuun, laihuans) <i>позичити</i> (līhw-)
leik	п (→ S 1) <i>тіло</i>
leiks	прикм. <i>однаковий</i> ; пор. двн. <i>līh</i> , англ. <i>like</i> , нім. <i>gleich</i>
leitils	прикм. <i>маленький, деякий</i> ; leitil galaubjandans <i>маловіри, недовірки</i> ; пор. двн. <i>luzzi</i> , да. <i>lýt</i> el, англ. <i>little</i>
lētan	ред. (→ V 2) (lailot, lailotun, letans) <i>примушувати, велити, відпускати</i> (læt-)
lēwjan	слд. 1 (→ V 3) <i>зрадити</i> ; пор. да. <i>læwan</i> , двн. <i>fir-læn</i>
libains	f (→ S 6) <i>життя</i>
liban	слд. 3 (→ V 5) <i>жити</i> ; пор. англ. <i>live</i> , нім. <i>leben</i>
ligan	снд. 5 (→ V 1) <i>лежати</i> (leg-)
ligrs	m (→ V 1) <i>ліжка</i> , заст. поет. <i>ложе</i> ; див. <i>ligan</i>
liubs	прикм. <i>дорогий, улюблений</i>
lukarn	п (→ S 1) <i>свічка, світильник</i> (лат. <i>lucerna</i>)
lukarna-staba	m (→ S 9) <i>підсвічник</i>
lustus	m (→ S 7) <i>бажання</i> ; пор. англ. <i>lust</i> , нім. <i>Lust</i>

М

magan	прет.-през. дієсл. (→ V 15) (mahta, mahtedun) <i>могти</i> (mag-)
mahta	див. <i>magan</i>
mahts	f (→ S 6) <i>міць, могутність, сила, влада</i> ; диво (mag-)
mais	присл. (→ A 2) вищ. ст. (filu) <i>більше</i>
managei	f (→ S 11) <i>натовп, сила, численність, народ</i> ; див. <i>manags</i>
manags	прикм. <i>багато хто</i> ; пор. да. <i>manig</i> , двн. <i>manas</i> , англ. <i>manu</i> , нім. <i>manch</i>
manna	m (→ S 8) <i>чоловік, людина</i> ; пор. англ. <i>man</i> , нім. <i>Mann</i>
manwjan	слд. 1 (→ V 3) <i>готувати, приготувати</i>

marei	f (→ S 11) <i>море</i> ; пор. ді. <i>marr</i> , да. <i>tere</i> , англ. <i>tere</i> став, двн. <i>marī</i> , лат. <i>mare</i> , укр. <i>море</i>
matjan	слд. 1 (→ V 3) <i>їсти, кормитися</i> ; див. <i>mats</i> (mat-)
maurgins	m (→ S 1) <i>ранок</i> (murg-)
maurþr	n (→ S 1) <i>вбивство</i> (murð-)
mawi	f (→ S 5) <i>дівчина</i> , фолькл. <i>дівця</i>
meina	див. <i>ik</i>
meins	присв. займ. <i>мій</i>
mēl	n (→ S 1) <i>час, година; писання</i> ; mel smakkane <i>час збирання плодів</i> ; пор. нім. <i>Mal</i>
mela	m <i>міра, посудина</i>
mēljan	слд. 1 (→ V 3) <i>писати</i>
meriþa	f (→ S 4) <i>чутки</i> ; див. <i>terjan</i>
mērjan	слд. 1 (→ V 3) <i>говорити, проповідувати</i> ; пор. двн. <i>māri</i> , нім. <i>Märchen</i>
mēs	n, (→ S 1) <i>блюдо, стіл</i>
midjun-gards	m (→ S 6) <i>земля</i> ; див. <i>gards</i>
mik	див. <i>ik</i>
mikiljan	слд. 1 (→ V 3) <i>вихваляти</i> ; див. <i>mikils</i>
mikils	прикм. <i>великий</i> ; пор. да. <i>micel</i> , двн. <i>mihhil</i> , англ. <i>tisch</i>
milip	n <i>мед</i>
mis	див. <i>ik</i>
missō	присл. <i>один одному</i>
mitan	снд. 5 (→ V 1) (mat, metun, mitans) <i>міряти</i> (met-)
miþ	прийм. dat. з, <i>разом з</i> ; пор. да. <i>tið</i> , нім. <i>mit</i>
miþ-ana-kumbjan	слд. 1 (→ V 3) dat. <i>лежати з кимось за столом</i> ; див. <i>anakumbjan</i>
miþ-þan-ei	спол. <i>коли, у той час коли</i>
munþs	m (→ S 1) <i>рот</i> (munþ-)

N

nahta-mats	m (→ S 6) <i>бенкет</i> (mats-)
nahts	f (→ S 8) <i>ніч</i> (dat., gen. вночі) (naht-)
nam	див. <i>nitan</i>

naiw	див. <i>neiwan</i>
namō	п (→ S 10) <i>ім'я</i> ; пор. англ. <i>name</i> , нім. <i>Name</i>
nasjan	слд. 1 (→ V 3) <i>рятувати</i> , рел. <i>спасати</i> ; пор. да. <i>genesān</i> , нім. <i>genesen</i> , гот. <i>nasjands</i> рятівник, спаситель
neiþ	п, (→ S 1) <i>зздрість, ненависть</i> ; пор. ді. <i>nīð</i> , да. <i>nīð</i> , двн. <i>nīd</i> , нім. <i>Neid</i>
neiwan	снд. 1 (→ V 1) dat. <i>ненавидіти, злоститися</i>
ni	запер. част. <i>не</i> ; пор. да. <i>ne</i> , двн. <i>ni, ne</i>
niba	част. <i>окрім, якщо / коли не, крім</i> (можлива також форма <i>nibai</i>)
nih (ni + uh)	запер. част. <i>навіть не, не</i> (стоїть на початку речення); пор. да. <i>ne</i> , двн. <i>noh (ne + ouh)</i> , нім. <i>noch</i> , лат. <i>neque</i>
niman	снд. 4 (→ V 1) (nam, nemun, numans) <i>взяти</i> (nem-)
niu	пит.-запер. част. <i>не; хіба не</i> ; пор. ді. <i>ne</i> , двн. <i>ni</i> , англ. <i>not</i> , нім. <i>nicht</i>
nu	присл. <i>ось, і ось, тепер, зараз</i> ; пор. да., двн. <i>nī</i> , англ. <i>now</i> , нім. <i>nun</i> , лат. <i>nunc</i>

O

ohtedun	див. <i>ogan</i>
ōgan	прет.-през. дієсл. (→ V 14) (ohta, ohtedun) <i>боятися</i> (ag-)
ōgjan	слд. 1 (→ V 3) <i>налякати</i>

P

purpura (paurpaura)	f (→ S 4) <i>пурпур, багрянця</i>
plinsjan	слд. 1 (→ V 3) <i>танцювати, гопцювати</i>
praitōria (praitōriaun)	запоз. (гр.) <i>преторія; приміщення суду</i>
praufētus	m запоз. (гр.) <i>пророк</i>

Q

qaf	див. <i>qifan</i>
qemun	див. <i>qiman</i>
qēns	f (→ S 6) <i>дружина, жінка</i> (kwæn)
qiman	снд. 4 (→ V 1) (qam, gemun, qumans) <i>ити, приходити</i> (kwem-)
qifan	снд. 5 (→ V 1) (gaf, qefun, qifans) <i>сказати, говорити; називати</i> ; пор. дісл. <i>qveda</i> , да. <i>swedan</i> , двн. <i>quedan</i> , англ. <i>quoth</i> сказав

R

raginōn	слд. 2 (→ V 4) <i>керувати, правити, володіти</i>
rahnjan	слд. 1 (→ V 3) <i>прилічувати, прираховувати</i>
raihtis	спол. <i>бо, оскільки, а саме</i>
raihts	прикм. <i>прямий, правильний, вірний</i> ; пор. англ. <i>right</i> , нім. <i>recht</i> , лат. <i>rectus</i>
raus	n (→ S 1) <i>труба, тростина, ціпок</i> ; пор. двн. <i>rōr</i> , нім. <i>Rohr</i>
razn	n (→ S 1) <i>дім</i>
rinnan	снд. 3 (→ V 1) <i>бігти, текти</i> ; пор. англ. <i>run</i> , нім. <i>rinnen</i>
rinnō	f (→ S 10) <i>потік, струмок</i> ; пор. нім. <i>Rinne</i>
riqis	n (→ S 1) <i>нітьма, темрява</i>
rūms	m (→ S 1 / S 6) <i>місце, приміщення</i> ; пор. да., двн. <i>rūt</i> , англ. <i>root</i> , нім. <i>Raum</i> , лат. <i>rūs</i> „поле”
rūna	f (→ S 4) <i>таємниця</i> (rūn)
runs	m (→ S 6) <i>біг</i> ; run gawaurkjan sis <i>кинутися</i> ; пор. да. <i>ryne</i> , дісл. <i>run</i>

S

sa	m (→ P 17) вказ. займ. <i>цей, той</i>
sadai	див. <i>saps</i>
sa-ei	відн. займ. (→ P 23) <i>який, котрий</i>
saggqa	дав. відм. <i>захід</i> (sinkw-)
sah	див. sa i -uh <i>цей самий</i>

sai	частка <i>ось</i>
saiān	ред. (→ V 2) dat., acc. (saiso) <i>сіяти</i> ; <i>saiānds сівач</i> , <i>сіяч</i> (sæ-)
saihuan	снд. 5 (→ V 1) <i>дивитися</i> , <i>бачити</i> ; <i>помічати</i> (Mark., 4, 24) (seh-)
saiso	див. <i>saisan</i>
salbōn	слд. 2 (→ V 4) <i>мазати</i> , <i>мастити</i> ; пор. англ. <i>salve</i> , нім. <i>Salbe</i>
saljan	слд. 1 (→ V 3) церк. <i>кадити</i> , <i>приносити жертву</i>
sama	прикм. <i>той самий</i> ; пор. англ. <i>same</i> , нім. <i>zu-sam-men</i> ; рос. <i>сам</i>
sama-leiks	прикм. <i>однаковий</i> ; див. <i>leiks</i>
saps	прикм. <i>ситий</i> (sap-)
sauhts	f (→ S 6) <i>хвороба</i> ; див. <i>siuks-</i>
saurga	f (→ V 4) <i>турбота</i> ; пор. да. <i>sorg</i> , англ. <i>sorrow</i> , <i>sorry</i> , нім. <i>Sorge</i>
sei	f (→ P 25) відн. займ. <i>яка</i>
si	f (→ P 5) особ. займ. <i>вона</i> ; пор. двн. <i>sī</i> , нім. <i>sie</i>
siggwan	снд. 3 (→ V 1) <i>співати</i> , <i>читати співучим голо-сом</i> (молитву); пор. англ. <i>sing</i> , нім. <i>singen</i>
sik	(acc.) звор. займ. <i>себе</i>
silba	займ. <i>самий</i> , <i>сам</i> ; пор. да. <i>sylf</i> , англ. <i>self</i> , нім. <i>selb</i>
silda-leikjan	слд. 1 (→ V 3) <i>дивуватися</i> ; пор. да. <i>seldum підкісний</i> , англ. <i>seldom</i> , нім. <i>selten</i>
sineigs	найв. ст. <i>sinista</i> , прикм. <i>старіший</i> ; <i>старіишина</i> ; пор. лат. <i>senex</i>
sinteins	прикм. <i>щоденний</i> , <i>повсякчасний</i>
sipōneis	m (→ S 2) <i>учень</i>
sitan	снд. 5 (→ V 1) (sat, setun) <i>сидіти</i> (set-)
sitls	m (→ S 1) <i>гніздо</i> , <i>лавка</i> (set-)
siuns	f (→ S 6) <i>зір</i> , <i>прозріння</i> ; <i>видіння</i> , <i>образ</i>
skalks	m (→ S 1) <i>слуга</i> ; пор. да. <i>scealc</i> , двн. <i>scalch</i> , нім. <i>Schalk</i>
skattja	m (→ S 9) <i>міняйло</i> (skatt-)
skauda-raips	m <i>ремінь</i> , <i>ремінець</i> , <i>пасок</i> (взуття) (raip-)
skeima	m <i>ліхтар</i> , <i>світильник</i> (skī-)

skeinan	снд. 1 (→ V 1) <i>світити, сьяти</i> (skī-)
skip	п (→ S 1) <i>човен</i> ; пор. ді. <i>skip</i> , да. <i>scip</i> , двн. <i>scif</i>
skōhs	т (→ S 1) <i>взуття</i> ; пор. ді. <i>skōr</i> , да. <i>sceō</i> , двн. <i>scuch</i> , англ. <i>shoe</i> , нім. <i>Schuh</i>
skōhsl	п (→ S 1) <i>злий дух, демон, біс, чорт</i>
skulan	прет.-през. дієсл. (→ V 11) (skal, skulan, skulda) <i>бути повинним, забов'язаним</i> ; (skal-)
slahan	снд. 6 (→ V 1) (sloh) <i>бити, ударяти</i> (slah-)
sleip̃s (-d-)	прикм. <i>моторний, жорсткий</i>
slēpan	ред. дієсл. (→ V 2) (saislep) <i>спати</i> (slæp-)
sloh	див. <i>slahan</i>
smakka	т, (→ S 9) <i>фіга, смоква</i>
smakka-bagms	т (→ S 1) <i>фігове дерево, смоківниця</i>
smwrn	п (→ S 1) <i>смирна, запашна смола</i>
sniumjan	слд. 1 (→ V 3) <i>спішити, поспішати</i>
sniumundō	присл. <i>поспішно, швидко</i>
so	f (→ P 19) вказ. займ. <i>ця, та</i>
sōei	f (→ P 25) відн. займ. <i>ця, яка</i>
soh (so + h)	див. <i>so</i>
sōkjan	слд. 1 (→ V 3) <i>шукати, пробувати</i> (sōk-)
spaikulatur	<i>зброносець</i> (лат. <i>speculator</i>)
spillōn	слд. 2 (→ V 4) <i>повідомляти, розповідати</i> ; пор. англ. <i>spell</i> , нім. <i>spellen</i>
spyreida	т <i>кошик</i> (запоз. гр.)
staiga	f (→ S 4) <i>шлях, дорога, стежка</i> ; пор. да. <i>stīgan</i> , англ. <i>sty</i> , нім. <i>Steig</i> ; див. <i>steigan</i>
stainahs	прикм. <i>кам'янистий</i> ; Mark., 4 <i>кам'янисте місце</i>
stains	т (→ S 1) <i>камінь</i> (stain-)
standan	снд. 6 (→ V 1) (stoþ, stoþun) <i>стояти</i> (sta-)
staþs (-d-)	т (→ S 6) <i>місце, притулок, сховище, житло, помешкання</i> (sta-) ана Gaulgaþa staþ <i>на лобному місці</i>
steigan	снд. 1 (→ V 1) (staig, stigon) <i>підійматися</i> ; пор. нім. <i>steigen</i> ; див. <i>staiga</i>
stibna	f (→ S 4) <i>голос</i> ; пор. да. <i>stefn</i> , нім. <i>Stimme</i>

stiks	m (→ S 6) <i>крапка, момент</i> ; in stika melis <i>миттю</i> , <i>умить</i> ; пор. англ. <i>stick</i> , нім. <i>stechen</i>
stop	див. <i>standan</i>
stopuh	див. <i>stop</i> + <i>-uh</i>
sums	неозн. займ. <i>якийсь, інший</i> ; пор. англ. <i>some</i> , двн. <i>sum</i>
sundrō	присл. <i>один, у (на) самотині, самотно</i> ; пор. англ. <i>asunder</i> , нім. <i>sonder</i>
sunja	f (→ S 5) <i>істина, правда</i>
sunnō	f (→ S 10) <i>сонце (sun-)</i>
suns	присл. <i>негайно, зараз, раптом</i>
suns-áiw	присл. <i>негайно, зараз же</i>
sunus	m (→ S 7) <i>син (sunu-)</i>
swaihra	m (→ S 9) <i>тесть, свекор (swehr-)</i>
swaihrō	f (→ S 10) <i>свекруха, теця (swehr-)</i>
swa-lauþs (-d-)	прикм. <i>такий великий</i>
swaran	снд. 6 (→ V 1) (<i>swor, sworun, swarans</i>) <i>клястися</i> ; пор. англ. <i>swear</i> , нім. <i>schwören</i>
swa-swē	присл. <i>так, так що, бо, оскільки</i>
swē	присл. <i>як</i>
swein	n (→ S 1) <i>свиня (swīn-)</i>
swes	прикм. <i>власний</i>
swi-kunþs	прикм. <i>добре відомий</i>
swinþs	прикм. <i>міцний</i> ; пор. нім. <i>ge-schwind</i> , англ. <i>sound</i> , нім. <i>ge-sund</i>
swor	див. <i>swāran</i>

Т

tagl	n (→ S 1) <i>волосся, шерсть (tagl-)</i>
taihswa	прикм. <i>правий</i>
taihswō	f (→ S 10) <i>права рука, правий бік (teus-)</i>
taikns	f (→ S 6) <i>знак, диво</i> ; пор. да. <i>tācen</i> , англ. <i>token</i> , нім. <i>Zeichen</i>
tauhans	див. <i>tiuhan</i>
táujan	слд. 1 (→ V 3) (мин. ч. <i>tawida</i>) <i>робити, здійснювати</i>

tawei	див. <i>taujan</i>
tigus	m <i>десяток</i> ; служить для утворення числівників 20, 30, 40, 50, 60 (teh-)
tiuhan	снд. 2 (→ V 1) (tāuh, taūhun, taūhans) <i>тягнути</i> (teuh-)
tunpus	m (→ S 7) <i>зуб</i> (tanp-)
twái	pl. <i>два</i> (twai)
twalif (-b-)	<i>дванадцять</i>

Р

pad-ei	присл. <i>куди</i>
pagkjan	непр. слд. (→ V 3) (pahta, pahtedun) <i>думати</i> (pink)
pai	вказ. займ., чол. рід, множина (→ P 20) <i>ці</i>
paím	вказ. займ. (→ P 20), (→ P 21), (→ P 22) <i>цей</i>
pairh	прийм. асс. <i>через</i> ; служить для вказівки на засіб, інструмент, з допомогою якого відбувається дія, або на суб'єкт дії; пор. англ. <i>through</i> , нім. <i>durch</i>
pairh-bairan	снд. <i>проносити</i> ; див. <i>bairan</i>
pairhberi	див. <i>pairhbairan</i> , <i>bairan</i>
pairh-gaggan	<i>проходити</i> , <i>іти</i> ; див. <i>gaggan</i>
pairh-wakan	снд. 6 (→ V 1) (wok, wokun, wakans) <i>вартувати</i> , <i>чатувати</i> , <i>не спати</i> ; пор. англ. <i>wake</i> , нім. <i>wachen</i>
ramma	вказ. займ. (→ P 17), (→ P 18) <i>цей</i>
rammei	див. <i>saei</i>
ran	присл. <i>тоді</i> ; спол. <i>коли, якщо</i> ; пор. да. <i>donne</i> , двн. <i>danne</i> , англ. <i>than</i> , нім. <i>dann</i>
rana	вказ. займ. (→ P 17)
ranamáis	присл. <i>і далі, ще, більше</i>
rana-seiþs	присл. <i>відтепер</i> ; пор. да. <i>sīð</i> , двн. <i>sīt</i> , англ. <i>since</i> , нім. <i>seit</i>
paneí	спол. <i>коли</i>
þans	див. <i>þai</i>
þanzei	див. <i>sōei</i>
þarei	присл. <i>де</i>
þaruh	присл. <i>там, тоді</i> ; частка <i>ж</i>

ƀata	займ. (→ P 18) <i>це, те, яке</i> ; пор. да. <i>ƀaet</i> , англ. <i>that</i> , нім. <i>das</i>
ƀatainei	присл. <i>лише, тільки</i>
ƀatei	відн. займ. (→ P 24) <i>яке; те, що; бо, тому, що</i>
ƀaƀrōh	присл. <i>потім, відтак; звідси, звідти</i>
ƀáu	спол. <i>однак, або</i> ; після вищ. ст. <i>як</i> ; пор. англ. <i>though</i> , нім. <i>doch</i>
ƀaurneins	прикм. <i>терновий</i> ; див. <i>ƀaurnus</i>
ƀaurnus	m (→ S 7) <i>терен</i> (ƀurn-)
ƀaursus	прикм. <i>сухий</i> (ƀers-)
ƀei	спол. <i>що, щоб, оскільки</i>
ƀeina	особ. займ., див. <i>ƀi</i>
ƀeins	присв. займ. <i>твій</i> ; пор. да. <i>ƀīn</i> , двн. <i>dīn</i> , нім. <i>dein</i>
ƀis	див. <i>sa</i> (→ P 17) або <i>ƀata</i> (→ P 2)
ƀis-huaduh	присл. <i>куди б, куди ж</i> (<i>bis</i> род. від <i>sa</i> + <i>huaf</i> + <i>uh</i>)
ƀis-huammeh	неозн. займ. (→ P 14) <i>кому</i> (ім. <i>huazuh</i>)
ƀis-huizuh	неозн. займ. (→ P 14) <i>чого б</i> (ім. <i>huah</i>)
ƀiuda	f (→ S 4) <i>народ</i> (ƀeud-)
ƀiudan-gardi	f (→ S 5) <i>царство</i>
ƀiudans	m (→ S 1) <i>цар</i>
ƀiudinassus	m (→ S 7) <i>царство</i>
ƀiumagus	m (→ S 7) <i>слуга</i> ; пор. <i>ƀius</i> слуга, <i>magus</i> слуга
ƀiuƀ	n <i>гарне, добре</i>
ƀiuƀeigs	прикм. <i>добрий, благословенний</i>
ƀizai	див. <i>sō</i>
ƀize	див. <i>ƀai</i> (→ P 20) або <i>ƀō</i> (→ P 21)
ƀizei	(<i>ƀis</i> + <i>ei</i>) див. <i>saei</i> або <i>ƀatei</i>
ƀizō	див. <i>ƀōs</i>
ƀizōs	див. <i>sō</i>
ƀō	вказ. займ. (→ P 21) <i>ці; або</i> (→ P 19)
ƀōei	відн. займ. (→ P 24) <i>які, котрі; або</i> (→ P 25) <i>яка, котра</i>
ƀōs	вказ. займ. жін. роду множ. (→ P 22) <i>ці</i>
ƀramstei	f (→ S 11) <i>саранча</i>
ƀreis	<i>три</i> (ƀrij-)
ƀrins	див. <i>preis</i>

þrūts-fill	n (→ S 1) <i>проказа</i> ; див. <i>filleins</i>
þu	особ. займ. (→ P 2) <i>ти</i> (þū)
þuk	див. <i>þu</i>
þus	див. <i>þu</i>
þūsundi	f (→ S 5) <i>тисяча</i> ; пор. англ. <i>thousand</i> , нім. <i>tausend</i>
þūsundi-faþs	m (→ S 6) <i>тисячочоначальник, ватажок тисячі воїнів</i>

U

ubils	прикм. <i>поганий, злий</i> ; пор. да. <i>yfel</i> , двн. <i>ibil</i> , англ. <i>evil</i> , нім. <i>übel</i>
uf	прийм. асс., dat. <i>нід, між, серед</i> ; пор. да. <i>urr</i> , двн. <i>ūf</i> , англ. <i>ur</i> , нім. <i>auf</i>
ufar	прийм. асс., dat. <i>над, за</i> ; пор. англ. <i>over</i> , нім. <i>über</i> , лат. <i>super</i>
ufar-mēli	n (→ S 2) <i>напис</i>
ufar-mēljan	слд. 1 (→ V 3) <i>надписати</i> ; див. <i>meljan</i>
ufarō	присл. <i>наверху, зверху</i> ; прийм. з род., дав. <i>через</i>
ufar-steigan	снд. 1 (→ V 1) <i>сходити</i> ; див. <i>steigan</i>
ufbrann	див. <i>ufbrinnan</i>
uf-brikan	снд. 4 (→ V 1) <i>відкидати, відмовляти</i>
uf-brinnan	снд. 3 (→ V 1) (<i>brann, brunnun, brunnans</i>) <i>в'янути</i> (<i>brin-</i>)
uf-haban	слд. 3 (→ V 5) <i>нести</i>
uf-hausjan	слд. 1 (→ V 3) <i>слухатися, коритися, скорятися</i> ; див. <i>hausjan</i>
uf-ligan	снд. 5 (→ V 1) <i>лягти, ослабнути від голоду</i> ; див. <i>ligan</i>
uf-rakjan	слд. 1 (→ V 3) <i>простягати</i> ; пор. двн. <i>recchan</i> , нім. <i>recken</i>
ufta	присл. <i>часто</i> ; пор. англ. <i>often</i> , нім. <i>oft</i>
-uh	частка <i>й, ж, же</i> (після голосних – <i>h</i> , перед наступним <i>þ</i> переважно <i>-uf</i>)
uhtedun	див. <i>ohtedun, ogran</i>
ulbandus	m (→ S 7) <i>верблюд</i>

und	прийм. <i>до, для</i>
und-greipān	снд. 1 (→ V 1) (graip, grīpun, grīpans) <i>ханати, схопити</i> (grīp-)
un-karja	m (→ S 9) субст. прикм. <i>безтурботний</i> ; пор. англ. <i>care</i> , двн. <i>chara</i> „стогін”; лат. <i>cura</i>
un-leþs (-d-)	прикм. <i>бідний, убогий, злиденний</i>
un-mahts	f (→ S 6) <i>неміч, слабість, безсилля</i> ; пор. <i>mahts</i>
unsar	присв. займ. <i>наш</i> ; пор. да. <i>ūser</i> , двн. <i>unsēr</i> , англ. <i>our</i>
unsara	див. <i>weis</i>
un-sibjjs	-ja-, прикм. <i>беззаконний, безбожний; лиходій</i> ; пор. да. <i>sib</i> споріднення, <i>gossip</i> (< godsib), нім. <i>Sippe</i>
unsis	див. <i>weis</i>
untē	спол. <i>бо, оскільки</i> ; пор. <i>unz</i>
unwāhs	прикм. <i>чесний, бездоганний, безвадний</i>
urrais	див. <i>irreisan</i>
urraisjan	слд. 1 (→ V 3) <i>розбудити</i>
ur-reisan	снд. 1 (→ V 1) (rais, risun, risans) <i>повстати, воскреснути</i> (rīs)
urrann	див. <i>urrinnan</i>
ur-rinnan	снд. 3 (→ V 1) <i>виходити, сходити, вибігати</i> ; див. <i>rinnan</i>
ur-runs	m (→ S 6) <i>схід</i> (від <i>сходити</i>), <i>схід</i> ; f <i>вихід, кінець, результат</i>
us	прийм. dat. з, від
us-bairan	снд. 4 (→ V 1) <i>понести, завагітніти</i> ; див. <i>bairan</i>
us-bliggwan	снд. 2 (→ V1) (blaggw, bluggwun, bluggwans) <i>бити</i> (blaww-)
us-fullnan	слд. 4 (→ V 1) <i>виповнитися, скінчитися, збуватися</i> ; див. <i>fulls</i>
us-gaggan	снд. (→ V 19) <i>вийти, піднятися</i> ; див. <i>gaggan</i>
us-hramjan	слд. 1 (→ V 3) <i>розірнути, розп'ясти</i>
usiddjedun	див. <i>usgaggan</i>
us-laubjan	слд. 1 (→ V 3) <i>дозволяти</i> ; пор. да. <i>ālīefan</i> , двн. <i>irlouben</i> , нім. <i>erlauben</i> (leub-)
uslauk	див. <i>uslukan</i>

us-leiþan	снд. 1 (→ V 1) <i>пройти, проходити</i> ; див. <i>galeiþan</i>
us-liþa	т (→ S 9) <i>хворий</i> (lī-)
us-lūkan	снд. 2 (→ V 1) (<i>uslauk</i>) <i>відкрити</i> (книгу), <i>виймати</i> (меч)
usnam	див. <i>usniþan</i>
us-niþan	снд. 4 (→ V 1) <i>відбирати, взяти на себе</i> (Matþ., 8, 17), <i>викрадати, відбирати</i> (Mark., 4, 15)
us-qiman	снд. 4 (→ V 1) <i>убити, погубити, згубити</i> (kwem-)
us-qistjan	слд. 1 (→ V 3) <i>погубити, згубити</i> (kwist-)
us-standan	снд. 6 (→ V 1) <i>вийти, встати</i>
usstoþ	див. <i>usstandan</i>
us-tiuhan	снд. 2 (→ V 1) (<i>tauh</i>) <i>вивести, завести; минути, закінчитися, минути</i> (про час); див. <i>tiuhan</i>
us-wairpan	снд. 3 (→ V 1) <i>виганяти, викидати, скидати</i> (werg-)
us-waltjan	слд. 1 (→ V 3) <i>перекинути</i> ; пор. нім. <i>um-wälzen</i>
us-windan	снд. 3 (→ V 1) (<i>wand</i>) <i>плетсти</i> (<i>wind</i>)
ūt	присл. <i>зовні, поза</i> ; пор. англ. <i>out</i> , нім. <i>aus</i>
ūta	присл. <i>поза, зовні</i> ; пор. нім. <i>außen</i>
uzeta	т (→ S 9) <i>ясла</i> (et-)
uzuh	з (us + uh)

W

wahsjan	снд. 6 (→ V 1) (<i>wohs, wohsun, wahsans</i>) <i>виростати</i> (<i>wah-</i>)
wahtwō	f <i>лише у формі wahtwom варта, чати, сторожа</i>
wāi-dēdja	т (→ S 9) <i>розбійник</i>
waihts	f (→ S 6) <i>річ, справа, щось</i> ; ні <i>waihts нічого</i> (<i>weht-</i>)
waila	присл. <i>добре</i> ; пор. двн. <i>wola, wela</i> , англ. <i>well</i> , нім. <i>wohl</i>
waila-mērjan	слд. 1 (→ V 3) <i>благовістити</i>
wair	т (→ S 1) <i>людина, чоловік</i> (<i>werg-</i>)
wairpan	снд. 3 (→ V 1) (<i>warg, waurpun</i>) <i>кидати</i> (<i>werg-</i>)

wairþan	снд. 3 (→ V 1) (warþ, waurþun, waurþans) <i>стати, ставати, траплятися</i> (werþ-)
wairþs	прикм. <i>гідний</i> (werþ-)
waldufni	п (→ S 2) <i>сила, влада</i> ; пор. гот. <i>waldan</i> , англ. <i>wield</i> , нім. <i>walten</i> ; рос. <i>владесть</i>
warþ	див. <i>wairþan</i>
was	див. <i>wisan</i>
wasjan	слд. 1 (→ V 3) <i>одягати, носити одяг</i> (was-)
wasti	f (→ S 5) <i>одяг</i> ; пор. нім. <i>Weste</i> , гот. <i>wasjan</i>
wasuþ	див. <i>was + ih</i>
watō	п (→ S 9) <i>вода</i> (wat-)
waurd	п (→ S 1) <i>слово</i> (worð)
waurkjan	слд. 1 (→ V 3) <i>робити, зробити</i> (werk-)
waurts	f (→ S 6) <i>корінь</i> (wurt-)
wēgs	м (→ V 1) <i>шторм, хвилі</i> ; пор. ді. <i>vāgr</i> , да. <i>wæg</i> , двн. <i>wāg</i> , нім. <i>Woge</i>
weihs	прикм. <i>святий</i> ; пор. двн. <i>wīh</i> , нім. <i>weihen</i>
wein	п (→ S 1) <i>вино</i> ; пор. англ. <i>wine</i> , нім. <i>Wein</i> , лат. <i>vīnum</i>
weis	особ. займ. (→ P 6) <i>ми</i>
weitwodīþa	f (→ S 4) <i>свідчення</i> ; див. <i>wetwodjan</i>
weitwōdjan	слд. 1 (→ V 3) <i>сповістити, показати, довести</i>
wērna	рл., п (→ S 1) <i>зброя</i> ; пор. англ. <i>weapon</i> , нім. <i>Waffe</i>
weseina	див. <i>wisan</i>
wesun	див. <i>wisan</i>
wigs	м (→ S 1) <i>шлях, дорога</i> ; пор. да. <i>weg</i> , двн. <i>wec</i> , англ. <i>way</i>
wiko	f <i>черга, тиждень</i>
wilja	м (→ S 9) <i>воля</i> ; пор. англ. <i>will</i> , нім. <i>Wille, wollen</i>
wiljan	непр. дієсл. (→ V 17) <i>хотіти</i> ; пор. да. <i>willan</i> , двн. <i>wellen</i>
winds	м (→ S 1) <i>вітер</i> (winda-)
wipja	f (→ S 5) <i>вінок</i> ; пор. нім. <i>Wipfel</i>
wis	п, (→ S 1) <i>штиль</i>
wisan	снд. 5 (→ V 18) (was, wesun) <i>бути, існувати</i> (wes-)

wissuh	wissa + uh; див. <i>witan</i>
witan	прет-през. дієсл. (→ V 7) <i>знати</i> ; dat. <i>спостерігати, берегти</i> ; <i>witandans wahtwom нести варту (wit-)</i>
wiþra	прийм. асс. <i>напроти</i> ; пор. да. <i>wiðer</i> , двн. <i>widar</i> , нім. <i>wider</i>
wrakja	f (→ S 5) <i>гоніння, переслідування</i> ; пор. англ. <i>wreak</i> , нім. <i>Rache</i> , гот. <i>wrikan</i> переслідувати; рос. <i>враг</i>
wrōhjan	слд. 1 (→ V 3) <i>звинувачувати</i>
wōrþjan	слд. 1 (→ V 3) <i>кричати, лементувати, голосити</i> ; пор. англ. <i>weer</i> , двн. <i>wiofan</i> стогнати
wulþus	m (→ S 7) <i>слава, розкіш, пишнота</i>

КОРОТКИЙ ЕТИМОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК ГЕРМАНСЬКИХ МОВ

А

AF-/æf-

а. *after* „після, позаду, пізніше”, да. *after*, голл. *achter*; н. *After* „зад”, двн. *aftar* „після, позаду”, шв. *efter*, дісл. *aptr*, гот. *aftra* „знову, назад”; < герм. **aftar-* „після, позаду”

// гр. *epi* „на чомусь, на що-небудь”, лат. *ob* „на чомусь”, гр. *opse* „пізно”; < іє. **ep-* /*op-* „після, біля чогось”.

Сюди ж: гот. *iftuma* „наступний (день)”, *ibuks* „назад”, *aftana* „позаду”, *aftuma* „останній”.

Ag-

а. *awe* „страх”, да. *ege* „страх”, *egesa*, двн. *egiso*, *agiso* „страх, жах”, гот. *agis* „побоювання”, дісл. *agi*; гот. *ōgan* „боятися” < герм. **ag-* /*ōg-* „боятися”; *agiz-* „страх” (*s*-основа)

// гр. *áchos* „біль, страждання”; < іє. **agh-* „страждання”.

Сюди ж: а. *ail* „здавати страждання”, да. *eglan* „турбувати”; гот. *agls* „ганебний”, *aglus* „тяжкий”.

AH-

н. *Acht* „увага”, двн. *ahta*, да. *eaht*, голл. *acht*, шв. *akt* „увага”, гот. *aha* „смысл, розум”, *ahjan* „вірити”, *ahma* „дух”, дісл. *ætla* (< **ahtilōn*) „думати”; < герм. **ah-* „думати, гадати; розум”; **ahtō* „увага”.

Сюди ж: н. *be-ob-achten* „спостерігати”; гот. *ahaks* „білий голуб” (як символ святого духу); < іє. **aha+k*, де другий компонент < іє. **go-* в позначеннях птахів (пор. а. *hawk*).

АНТŌU-/АНТАU-

а. *eight-* „вісім”, да. *eahta*, н. *acht*; двн. *ahto*, голл. *acht*, дфриз. *achta*, шв. *åtta*, дісл. *ātta*, гот. *ahtau*; < герм. **ahtōu* / *ahtau* „вісім”

// гр. *oktō*, лат. *octō*, дірл. *ocht*, ді. *ástáu*, лит. *ástuoni*, рос. *восемь*, псл. **osmь* „вісім” (< *hvosmь* „восьмий”), алб. *tetë*, вірм. *ut*, тох.-А *okār*; < іє. **oitō(u)* „вісім”.

За своєю формою іє. корінь – це двоїна з можливим значенням „два по чотири (кінчики пальців)”.

АНW-/AgW-

н. *Au, Aue* „луг, низина”, двн. *ouw(i)a* „місцевість біля води, острів”, да. *īeg* „острів”, шв. *ö* „острів”, дісл. *eu* „острів”; а. *is-land* (*s* помилково замість *g* під впливом а. *isle* < лат. *insula* „острів”), н. *Eiland* „невеликий острів”; гот. *ahva* „вода, річка”, да. *ēa*, двн. *aha*, шв. *å* „річка”, дісл. *ō* „тж”; < герм. **a(g)wǭ* (> *awjō*) „місцевість біля води”; **ahwō* „вода, річка”

// лат. *aqua* „вода”, лтс. *aka* „джерело, колодязь”, рос. *Ока* (гідронім); хет. *eku-/aku-* „пити”; < іє. **ak ā / ək ā* „вода”, **akulā* „острів, місцевість біля води”.

Сюди ж: топонім *Skandin-avia*; н. *Gau* „край, округ”, двн. *gou*, да. *-gē* „околиця” (у складаннях), гот. *gawi* „країна, околиця” (< герм. **ga-awja-*).

AIH-/AIg-

а. *own* „власний”, да. *āgen* „страх”, н. *eigen* „власний”, двн. *eigen*, голл. *eigen*, дс. *ēgan*, шв. *egen*, дісл. *eiginn*, гот. *aigan* „мити”; *aihts* „майно”, да. *æht*, двн. *ēht*, шв. *ätt* „рід” < герм. **aih- / aig-* „мати”; *aganaz* „той, що володіє” (дієприкметник II); **aihtiz* „майно”

// ді. *īś* „володіти”; < іє. *eik- / oik-* „мати, володіти”.

◇ Герм. *aig-* > да. *āg* > са. *ōw*, тому н. *eigen* // а. *own*.

Сюди ж: а. *freight* „вантаж”, са. *freyte*, н. *Fracht* „вантаж” (< **fra-aihti-*).

AIN-

а. *one* „один”, да. *ān*, н. *ein* „один”, двн. *ein*, голл. *een*, дс. *ēn*, шв. *en*, дісл. *einn*, гот. *ains*; < герм. **ainaz* „один, одинокий”

// гр. *oinē* „очко гральної кістки”, лат. *ūnus* „один” (< **oinos*), дпрус. *ains*, рос. *иной, ин-ок, од-ин*; < іє. **oinos* „одинокий” ⇐ **ei-*вказ. займ.

Сюди ж: а. *anu* „який-небудь”, да. *ænig* (< да. *ān*); н. *einig*, двн. *einag*, н. *ein*, а. *a(n)* – неозн. артикль; н. *kein* – заперечення перед ім., двн. *nihhein*; н. *nein* – заперечення, *ein-sam* „одинокий”, *einzeln* „окремий”, двн. *einaz*, н. *einst* „колись, одного разу”, а. *once* „колись”.

AIR-

а. *ere* „до, перед”, да. *ār*, порівн. ст. *ær*, н. *eher* „раніше”, двн. *ēr*, *ēriro*, дісл. *ār* „рано”, шв. *arla* „тж”, гот. *air* „рано”, порівн. ст. *airis*; < герм. **air* „рано”

// гр. *ēri* „вранці”, авест. *ayarā* „день”; < іє. **aġ(e)r-/ajen-* „вранці, рано”.

Сюди ж: н. *erst* „перший”, двн. *ēristo* – вищ. ст., гот. *airiza* – порівн. ст.; н. *ehe* „поки не”.

AIP-

а. *oath* „клятва”, да. *āð*, н. *Eid* „клятва”, двн. *eit*, голл. *eed*, дс. *ēth*, шв. *ēd*, дісл. *eiðr*, гот. *aip̃s*; < герм. **aip̃az* „клятва”. Давніші запозичення з кельтськ: дірл. *ōeth* (іє. *oġtos*) „клятва”.

AIW-

1. а. *au* „завжди” (сканд. запоз.), да. *ā* „вічно”, *æ*, *æw* „закон, звичай”, н. *ewig* „вічний”, двн. *ēwig*, н. *Ehe* „шлюб”, двн. *ēwa* „вічність, закон”, дісл. *ei* „завжди”, *æwi* „життя”, гот. *aiws* „час, вічність”; < герм. **aiw(-a/i-)* „час, вічність”

// гр. *aiōn* (< **aiFōn*) „час, життя”, лат. *aevum* „вічність, час, життя”, *aetās* (< **aevitas*) „століття, вік”; < іє. **āiu-* / *āiū-* „час, життя” < **ej-* „йти”.

Сюди ж: 2. н. *je* „коли-небудь”, двн. *io*, *eo*, да. *ā*, дісл. *æ*, н. *immer* „завжди” (*je+mehr* „більше”); *jetzt* „зараз”, *nie* „ніколи”; 3. н. *echt* „справжній, дійсний” (голл. запоз.), двн. *ēohaft* „закономірний”; 4. а. *each* „кожний”, да. *ælc* (*ā+ge+līc*), н. *jeglich* „кожний” (двн. *io+gi+līh*; див. *līk*); 5. н. *jeder* „кожний”, двн. *ioweder* (*io+hwedar* „один з двох”); 6. а. *yon* „он той”, да. *geon*, н. *jener* „той”, двн. *jener*, гот. *jains* (див. *aŋ̃ar*); 7. н. *jemand* „хтось” (двн. *io+man* „людина”; див. *mann-*).

AJJ-

а. *egg* (сканд.) „яйце”, да. *æg*, н. *Ei* „яйце”, двн. *ei*, голл., дс. *ei*, шв. *ägg*, дісл. *egg*, гот. **addja*, крим.-гот. *ada*; < герм. **ajjaz* (основа на -s) „яйце”

// гр. *ōiōn* „яйце”, лат. *ōvum*, рос. *яйцо*, псл. **aje* (рос. -*у*- // іран. -*к*-); < іє. **ō(u)ġo-* „яйце”.

AKR-

а. *acre* „акр”, да. *æcer* „поле”, н. *Acker* „поле, пашня”, двн. *acchar*, голл. *akker*, дс. *ackar*, дфриз. *ekker*, шв. *åker*, дісл. *akr*, гот. *akrs*; < герм. *hwakraz* „поле, пашня”

// гр. *agrós* „поле, земля”, лат. *ager* „поле, пашня”, *agere* „гнати”, ді. *ájra-h* „вигін” < іє. **aġ-* „гнати, пасти” (<іє. **aġros* „вигін”).

AKW-

а. *ax*, *axe* „сокира”, да. *æx*, *æcus*, н. *Axt* „сокира”, двн. *ackus*, дс. *accus*, шв. *уха*, дісл. *óx*, гот. *agizi* „сокира”; < герм. **akwezjō* /*akusjō* „сокира” (< іє. **agwesī* - /*akusī*).

AL¹-

1. а. *old* „старий”, да. *eald*, н. *alt* „старий”, голл. *oud* (*ou* < *al*), дфриз. *ald*, шв. *äldre* (порівн. ст.) „старший”, гот. *alpeis*; гот. *alan* „рости”, да. *alan* „годувати”, дісл. *ala* „народжувати”; < герм. **alan-* „годувати, виростити”; зах.-герм. **aldaz* „який виріс, старший”; **alhja-* (для гот.)

// гр. *ánaltos* „ненаситний”, лат. *altus* „високий”, *alere* „прогодувати”; < іє. **al-* „виростити” (> іє. **altós* – прикм. від **al-*).

Сюди ж: 1.1. н. *Alter* „вік”; н. *Eltern* „батьки (дослівно „старші”); 1.2. а. *world* „світ”, н. *Welt*, шв. *värld* – перв. складне слово: да. *weorold*, двн. *weralt*, герм. **weraldi*, де перший компонент означає „людина” (див. *wer-*), а другий походить від герм. **ald* (> гот. *alds* „час”, дісл. *old* „людство, час”). Таким чином, **weraldi* могло означати „людство, світ”; 1.3. гот. *fram-aldrs* „похилий”, *aldōma*, „вік”;

2. а. *all* „усі”, да. *eall*, н. *all(e)*, двн. *al*, голл. *al*, дфриз. *al(l)*, шв. *all*, дісл. *allr*, гот. *alls*; < герм. **alla-* (< **alnaz*; *ln* > *ll*); 2.1. н. *als*, *also* (стяжіння *all+so*), а. *as*, *al-so* (стяжіння *eal+swā*); 2.2. а. *almost* „майже”, да. *ealmæst* (*eal* „увесь” + *mæst* „більший”, „більша частина” > „майже все”); 2.3. а. *alone* „один, самотній”, са. *al one*, н. *allein*.

AL²-

1. а. *else* „інший”, да. *elles* „інакше”, свн. *alles*, *elles* „тж”, шв. *eljes(t)* „інакше”, дісл. гот. *alpeis* „рости”; < герм. **alan-* „інший”.

// гр. *allos* „інший”, лат. *alius* „інший”, *alter* „інший з двох”, *altus* „інший”; < іє. **al-* (> *aljos*) „інший”.

Сюди ж: 2. гот. *alja* „крім, лише”, *aljar* „де-небудь, десь”, *aljarf* „куди-небудь”. У герм. та інш. формах *ll* < *lj* (асиміляція).

ALH- / ALg-

гот. *alhs* „храм”, да. *ealh*, дс. *alah* „храм”, да. *ealgian* „охороняти”; < герм. **alh-* / *alg-* „оберігати, охороняти; храм”.

// лит. *aĩkas* „святий гай”; < іє. **alk-* „оберігати, охороняти” ← **al-* „ростити”. Див. **al¹**-.

Як свідчать численні факти, у давніх народів святі місця знаходилися спочатку в лісі. Звідси зв’язок понять „гай” і „храм”.

ANA-

а. *on* „на, зверху”, да. *on*, н. *an* „на, до”, двн. *an(a)*, голл. *aan*, шв. *å*, дісл. *ā* (< *an*) гот. *ana* „до, на”; < герм. **ana-* „на чомусь, до чогось”

// гр. *aná* „на, вздовж”, авест. *ana*, дпрус. *no, na* „геть”, рос. *на*; < іє. **ana-* „до чогось, вздовж ч.-н.”.

ANS-

н. *Ase* „бог з роду Асів”, двн. *ans-*, да. *ōs* „бог”, дісл. *äss*, рун. *ansur*, гот.-лат. *anses* (мн.), шв. *aska* „грім”, (< *hwas- ækia* „поїздка Аса”); < герм. **ans-* „бог з роду Асів”

// ді. *ásura-* „бог, дух”, авест. *ahū* „пан”, хет. *âaš-* „народжувати”; < іє. **ons-/n̄s-* (з врахуванням хеттського *hons-/h̄ns-*) „народжувати” (> „засновник роду” > „бог”).

За іншою версією це гніздо пов’язане з іє. коренем **an-* „дихати”.

ANÞAR-

а. *other* „інший”, да. *ōðer*, н. *ander* „тж”, двн. *andar*, голл. *ander*, дс. *ōðar*, шв. *annan*, дісл. *annarr*, гот. *anþar*; < герм. **anþaraz/anþeraz* „інший, наступний”

// гр. *ēnē* „день після завтра, той день”, ді. *ántara-h* „інший”, лит. *aĩtras* „інший”, *aĩs* „той, він”, рос. *он, оный*, стсл. *онъ*; < іє. **on-/en-* „той” (> *on-ter/ n̄ter*).

APL-

а. *apple* „інший”, да. *æppel*, н. *Apfel* „тж”, двн. *apful*, голл. *appel*, дс. *appul*, шв. *äpple*, дісл. *epli*, крим.-гот. *apel*; < герм. **aplu-/apli-* „яблуко”

// укр. яблуко, псл. *ablъko* (< **āblu-*); < іє. **ābōl-/ābel-* „яблуко”.

AR-

а. *ear* „орати”, да. *erian*, двн. *erran*, дісл. *erja*, гот. *arjan*; < герм. **arjan-* „орати”

// гр. *aroûn* „орати”, лат. *arāre*, сірл. *airim* „орю”, лит. *árti*, укр. *орати*; < іє. **ar(ə)* - „орати”.

ARb-

н. *Erbe* „спадщина”, двн. *erbi*, да. *ierfi*, шв. *arv*, гот. *arbi*; н. *Erbe* „спадкоємець”, двн. *erbo*, да. *ierfa*, дісл. *arfi*, гот. *arbja*; < герм. *harb-ja-/jōn* „спадщина, спадкоємець”

// гр. *orphanós* „сирота”, лат. *orbis* „пограбований, сирота”, дірл. *orb*, ді. *árbha-h* „маленький, слабкий”, рос. *ребенок, раб*; < іє. *hvorbhos* „осиротілий”.

ARM-

а. *arm* „рука”, да. *earm*, н. *Arm* „гж”, двн. *arm*, голл. *arm*, дфриз. *erm*, шв. *arm*, дісл. *armr*, гот. *arms*; < герм. *harmaz* „рука”

// гр. *armós* „зв’язок, з’єднання”, лат. *armus* „плече, лопатка, верхня частина руки”, стсл. *rato* „плечі”, укр. *ярем*; < іє. *hvarāto* „суглоб, з’єднання” ← іє. *hvar(ā)-/rē-* „приєднати, підганяти”.

AS-/AZ-

а. *earn* „заробляти”, да. *earnian*, н. *Ernte* „врожай”, двн. *arnōti* „час збирання врожаю”, *ar(a)n* „врожай”, *arnōn* „збирати врожай”, да. *ernð* „жнива”, дс. *asna* „плата”, дісл. *onn* (< *hwaznu*), гот. *asans* „жнива, літо”; < герм. **as-*: **az(a)nō /aznu-* „літо, час збирання врожаю”; **aznōjan-/æjan-* „збирати врожай”

// прус. *assanis* „осінь”, рос. *осень*; < іє. **os-/es-* „збирати врожай”.

ASK-

а. *ash* „ясень”, да. *æsc*, н. *Esche* „ясень”, двн. *asc*, голл. *esch*, дс. *asc*, шв. *ask*, дісл. *askr*; < герм. **ask-iz* „ясень”

// гр. *oxúē* „бук”, лат. *ornus* (< *ōsinos*) „ясень”, укр. *ясень*; < іє. **osk-/ōs(en)-* „ясень”.

АТ-

а. *at* „у, на, в”, да. *aet*, дс. *at*, двн. *az*, гот. *at* „у, при”, шв. *åt* „до, на”, дісл. *at*; < герм. **at* – прийм. зі значенням наближення

// лат. *ad* – прийм. „до”, дірл. *ad-*; < іє. **ad-*.

Ар- / Об-

н. *Adel* „дворянство”, двн. *adel* „знатний рід”, н. *edel* „благородний”, *edili* „знатний”, да. *ǣdelu* (мн.) „знатне походження, знать”, *ǣðele* „знатний”, голл. *adel*, дісл. *aðal* „рід, природа; головний” (у складних словах); < герм. **apal-* „знатний рід”.

◇ Корінь невідомого походження. Можливо, пов'язаний з міграційним коренем *atta*, рефлексии якого зафіксовані в рос. *отец*, гот. *atta*, двн. *atto*, гр. *átta* „батько”, тюрк. *ata*, герм. *Attila*, н. *Etzel*.

АUг-

1. а. *eye* „око”, да. *ēage*, н. *Auge* „тж”, двн. *ouga*, голл. *oog*, дс. *ōga*, дфриз. *āge*, шв. *öga*, дісл. *auga*, гот. *augō*; < герм. **augan-* „око”

// гр. *optikós* (*p* < іє. *ky*), лат. *oculus*, ді. *ákši*, лит. *akis*, укр. *око*; < іє. **okʰ* - „бачити”.

◇ Дифтонг *ai* в герм. корені виник у результаті перестановки іє. *u/i* (< *ky*) в попередній склад. Аналогічн. фонет. розвиток див. *haup-*

Сюди ж: 2. н. *sich ereignen* „траплятися”, двн. *ir-ougen* „з'являтися перед очима”, гот. *at-augjan* „з'являтися перед очима” (н. *ei* < *ou-*).

АУК-

1. а. *eke* „додаватися”, да. *ēacan*, двн. *ouhhōn*, шв. *öka*, дісл. *auka*, гот. *aukan*; < герм. **auk-* „збільшуватися”

// лат. *augēre* „збільшуватися”, лит. *áugti* „рости”; < іє. **auēg-/aug-* „збільшуватися”.

2. а. *eke* (заст.) „теж, також”, да. *ēc*, *ēac*, н. *auch* „теж“, двн. *ouh*, дс. *ōk*, дісл., гот. *auk* „оскільки, саме” (герм. **auk-* „додай”).

АUN-/AWI-

а. *ewe* „вівця”, да. *ēowi*, двн. *ouwi*, а. *yeap* „окотитися”, да. *ēanian*; гот. *awēþi* „стадо овець”. Порівняння з даними інших мов – лат. *agnus* „ягня”, стсл. *agne*, укр. *ягня*, лат. *ovis* „вівця”, ді. *avi-* „вівця”, лит. *avìs* „тж”, рос. *овца* дає можливість реконструювати іє. **agynos*.

АУР-

н. *öde* „пустельний”, двн. *ödi*, да. *īede*, шв. *öde*, дісл. *aubr*, гот. *aubr(ei)s* „пустельний”, *aubida* „пустеля”; < герм. **aubrja-* „пустий” (< іє. **autio-*)

// гр. *áutōs* „даремний, незначний”, лат. *au* „геть”, ді. *áva* „з чого-н. вниз”, рос. у- „геть, віддалення” (*у-ходить*), стсл. *ou*; < іє. **au-/aue-* „геть”.

AUZ-

а. *ear* „вухо”, да. *ēare*, н. *Ohr* „вухо”, двн. *ōra*, голл. *oor*, дс. *ōra*, шв. *öra*, дісл. *eura*, гот. *ausō*; < герм. **auzan-* „вухо”

// гр. *oũs*, лат. *auris*, дірл. *au* (< **āus-*), авест. *uši* (дв.) „вуха”, рос. *ухо*; < іє. **ōus-/āus-/us-* „вухо”.

Іє. **ōus-/āus-* „вухо” вважається дериватом кореня **au-* зі значенням „сприймати”, засвідченим у таких формах: лат. *audīre* „слухати”, ді. *āvis*, авест. *āviš* „очевидно”, стсл. *(j)avě* „очевидно”, рос. *явиться*, *ум* (< **au-mo*).

В

BALW-

а. *bale* „зло, хвороба”, да. *balu* (род. відм. *balwes*), двн. *balo* „нещастя”, дісл. *bol* „тж”, гот. *balwjan* „мучити”; < герм. **balwjan-* „задавати страждання”; **balwa-* „біль, страждання; хворий”

// корн. *bal* „хвороба”, рос. *боль*; < іє. **bhel-/bhol-* „пухнути, набухати”. За іншою версією герм. *balw-* < іє. **bhleu-* „бити” (див. *blaww-*).

BAR-

а. *barley* „ячмінь”, да. *bærlic* „ячмінноподібний; вид ячменю”, дісл. *barr* (< **barz*) „зерно, ячмінь”; а. *bere* „ячмінь”, да. *bere*, гот. *baris-* (у складі прикм. *barizeins* „ячмінний”); < герм. **bariz-/az* „ячмінь”

// лат. *fār, farris* „полба”, ірл. *barr* „вістря”, ді. *bhṛṣṭī-h* „вістря”, можл., укр. *борошно*, псл. **borchъno* (< **borsъno-*); < іє. **bhar-s* „шпильчастий”.

BARĎ-

а. *beard* „борода”, да. *beard*, н. *Bart* „тж”, двн. *bart*, голл. *baard*, дс.

bard; < зах.-герм. **barð*-

// лат. *barba* (< **farba*) „борода”, дпрус. *bordus*, рос. *борода*, псл. **borda*; < іє. **bhar-dhā* „борода”.

Вважається, що герм. **barð*- покладено в основу назви племені лангобардів (*lang-* + *bard-* „довгобороді”).

ВАТ-/ВŌТ-

а. *better* „краще” (порівн. ст. від *good*), да. *betera*, н. *besser*, двн. *bezziro*, голл. *beter*, дс. *betara*, шв. *bättre*, дісл. *betr*, гот. *batiza*; н. *baß* (заст.) у слові *für-baß* „далі, вперед”; < герм. **bat-* „хороший”.

Сюди ж: н. *Vuße* „покаяння”, двн. *buoza* „покращення, покаяння”, а. *boot* „вигода”, да. *bōt* „допомога, втіха”, гот. *bōta* „користь, вигода” (< герм. **bōt*).

BER-/BAR-/BUR-

а. *bear* „нести”, да. *beran*, н. *ge-bären* „народжувати”, двн. *beran* „нести, народжувати”, голл. *baren* „народжувати”, шв. *bära*, дісл. *bera*, гот. *bairan* „народжувати”; а. *bairn* „дитина”, да. *bearn*, гот. *barn* „дитина”; < герм. **ber-/bar-* „нести”

// гр. *phóros* „дохід, податок” („те, що принесли”), *pherein* „нести”, лат. *ferre* „тж”, дісл. *berim* „несу”, ді. *bhárati* „несе”, лит. *berti* „висипати, сипати”, рос. *братъ, бремя, брак* „шлюб”; < іє. **bher-/bhor-/bhr-* „нести”. Герм. форми з *-o-* (а. *born*, н. *geboren*) утворені від нульового ступеня аблаута, тобто від іє. **bhr-*.

BERg-/BURg-

а. *barrow* „курган, могильник”, да. *beorg* „пагорб, курган”, н. *Berg* „гора”, двн. *berg*, шв. *berg*, дісл. *bjarg*; а. *borough* „невелике місто”, да. *burh*, н. *Burg* „замок”, двн. *burg*, гот. *baurgs* „місто”, дісл. *borg*; < герм. **bergaz-/bur-gaz* (раніше коренева основа) „гора, укриття”; сюди ж гот. *bairgahei* „гірська місцевість”; можл. сюди ж а. *belfry* „дзвіниця” (< франкськ. **berg-frið-* „безпечне місце”)

// ді. *brhant-* „високий”, авест. *berəz* „укріплена висота, сховище”, рос. *берег*; < іє. **bhergh-* „ховати; сховища” ← іє. **bher-* „нести”.

BERH-

а. *bright* „світлий, яскравий”, да. *berht*, двн. *beraht*, свн. *brecht*, шв.

bjärt, дісл. *bjartr*, гот. *bairhts* „світлий, ясний”; < герм. **berhtaz* „світлий, ясний, яскравий”

// гр. *phorkós* „білий”, кіпр. *berth* „гарний”, ді. *bhár-ga-h* „блиск”, алб. *bardhë* „білий”; < іє. **bher-/bhor-/bhr-* „білий, блискучий, червоно-коричневий”.

BERK-

а. *birch* „береза”, да. *birce*, н. *Birke*, двн. *birka*, шв. *björk*, дісл. *bjork*; < герм. **berkjō(n)-/berkō-* „береза”

// лат. *frāxinus* „ясень”, ді. *bhūrjā-h* „вид берези”, лит. *bēržas* „береза”, укр. *береза*, псл. **berza* (< **berǵa*); < іє. **bhereǵ-/bherēǵ-/bhrǵ-/bhǵ-* „блищати, сяяти, світитися” < іє. **bher-* з тими ж значеннями.

BEU-

1. а. *be* „бути”, да. *bēon*, н. *bauen* „обробляти землю”, двн. *būan* „жити, населяти, обробляти землю”, да. *būan*, голл. *bouwen* „будувати”, шв. *bo* „жити”, дісл. *būa* „тж”, гот. *bauan* „жити”; < герм. **bew-/bōw-/bū-* „жити, бути”

// лат. *fuisse, futūrus*, гр. *phýō* „росту”, *phýsis* „природа”, ди. *bhū-* „ставати, існувати”, лит. *būti* „бути”, укр. *бути*, псл. **byti* (< **būtei*); рос. *былинка, бльь* „трава“ < іє. **bheue-/bhoу- /bhōу-/bhū-* „рости” > „бути”.

Сюди ж: 2. н. *Bauer* „селянин”, двн. *gibūre*, а. *boor* „груба, невихована людина”, голл. *boer* „селянин” > „бур” (мешканець ПАР); дісл. *bondi* „вільний селянин” (< **būandi* дісприкм. I від *būa*). 3. а. *husband* „чоловік”, да. *hūs-bon-da* (сканд.), дісл. *hūsbondi* „господар дому”. 4. а. *neighbour* „сусід”, н. *Nachbar* „сусід”, двн. *nāhgibūro* „той, що близько живе”.

BEUǵ-/BAUǵ-/BUǵ-

н. *bieten* „пропонувати”, двн. *biotan* „показувати”, да. *bēodan* „пропонувати, наказувати, показувати”, голл. *bieden*, дс. *biodan*, шв. *bjuda* „пропонувати”, дісл. *bjōða*, гот. *biudan* „наказувати”; < герм. **beidan* „показувати, пропонувати”

// ді. *bódhati* „пробуджуватися”, рос. *бдеть, будить, блюсти, бодрый*; < іє. **bheudh-/bhoудh-/bhudh-* „спостерігати, не спати”.

Приголосні *bj-* (губний + *i*) > сл. *bl-*, тому іє. *hubheу-* > псл. *bju-* >

bji- > *bli-*. У кінцевому підсумку форма *блюд-ет* генетично дорівнює н. *bietet*.

BEUg -/BAUg -/BUg -/BŪg-

1. а. *bow* „гнути”, да. *būgan*, н. *biegen* „гнути”, двн. *biogan*, голл. *buigen*, шв. *buga*, дісл. *bjūga*, гот. *biugan*; < герм. **beug-/būg-* „гнути, згинати”

// гр. *bódhati* „уникати”, лат. „втікати”, укр. *бгати*, рос. *бугор*; < іє. **bheugh-* „згинати, гнути”.

Сюди ж: 2. а. *buu* „купляти”, да. *bucgan*, дісл. *byggja* „одружуватися” (< „викупляти”), гот. *bugjan* „купляти” (< герм. **bug-*).

BI-/BĪ-

1. а. *by* „біля”, да. *bī*, н. *bei* „біля”, двн. *bī*, дс. *bī*, шв. *be-*, гот. *bi-*; у ненаголошеній позиції – префікс (у результаті редукції): а. *be-speak*, н. *be-sprehen*; < герм. **bi-/bī-* „біля, навколо”

// лат. *am-bi* „по обидві сторони, навколо”, гр. *am-phī* „тж”, рос. *об*; < іє. **bhi-*, **ambhī/bhi* „навколо, біля”.

Сюди ж: 2. н. *um* „навколо”, двн. *umbi*, да. *umbe*; 3. а. *both* „обидва”, са. *bā+þe*; н. *beide* „обидва”, двн. *beide*, гот. *bai* „обидва”, *bajōþs* „тж”, шв. *båda* (другий компонент < вказ. займ. *þa-*) // укр. *обидва*, лат. *ambō*.

BIND-/BAND-/BUND-

а. *bind* „зв’язувати”, да. *bindan*, н. *bindan*, двн. *bintan*, голл. *binden*, дс. *bindan*, шв., дісл. *binda*, гот. *bindan*; < герм. **bindan-* (< **bendan-*) „зв’язувати”

// ді. *badhnāti* (< *bandhati*) „зв’язувати”, лит. *beñdras* „товариш”; < іє. **bhndh-* „зв’язувати”.

BĪð-/BĪð-

1. а. *bid* (заст.) „просити”, да. *biddan*, н. *bitten* „тж”, двн. *bittan*, голл. *bidden*, дс. *biddian*, шв. *bedja*, дісл. *biðja*, гот. *bidjan* „просити”; < герм. **biðjan-* (< **beðjan-*) „просити”.

2. а. *bide* „вичікувати, чекати”, да. *bīdan*, двн. *bītan*, шв. *bida* „чекати”, дісл. *bīða*, гот. *beidan* „чекати”; < герм. **bīðan-* „чекати, просити” (*ī* < іє. *ei*)

// гр. *peĩtheein* „вмовляти, переконувати”, лат. *fĩdere* „вірити”, *foe-dus* „союз”; < іє. **bheidh-* „плести, зв’язувати” (> „зв’язувати договоро-м” > „переконувати, примушувати”).

ВІТ-/ВАІТ-/ВІТ-

а. *bite* „кусати”, да. *bītan*, н. *beißen* „тж”, двн. *bīzzan*, голл. *bijten*, дс. *bītan*, шв. *bita*, дісл. *bīta*, гот. *beitan* „кусати”; < герм. **bītan-* „розщиплювати, кусати”

// лат. *findere* „розщиплювати”, лат. *benim* „ріжу, б’ю”, ді. *bhināti* „розділяти, розщепити”, рос. *бить, бой*; < іє. **bhei(ā)-* „бити, розщиплювати, розколювати” (> **bheid-*).

BLAWW -

а. *blow* „вдаряти”, са. *blowe*, н. *bleuen* „бити”, двн. *bliuwan* „тж”, гот. *bliggwan*; < герм. **blaww-/bliww-* „бити” < іє. **bhleu-*.

BLæ-/BLŌ-/BLA-

1. а. *bloom* „цвіт, цвітіння”, да. *blōte*, н. *Blume* „квітка”, двн. *bluoto*, голл. *bloet*, дс. *blōto*, шв. *blomma*, дісл. *blōm* „тж”, гот. *blōma*; < герм. **blōma-/blōman* „квітка”

// лат. *flōs* „квітка”, *folium* „лист”, дірл. *blāth* „квітка”; < іє. **bhlē-/bhlō-/bhlā-* „пухнути, набухати, вздуватися”.

2. а. *blood* „кров”, да. *blōd*, н. *Blut* „тж”, двн. *bluot*, голл. *bloed*, дс., дфриз. *blōd*, шв. *blod*, дісл. *blōð*, гот. *blōþ* < герм. **blōða-* „кров”.

3. а. *blade* „лист; лезо клинка”, да. *blæd* „лист”, н. *Blatt*, двн. *blat*, голл., дс., шв. *blad*, дісл. *blað*; < герм. **blaða-* „лист” (< іє. **bhlā-to-* „те, що розквітло”).

BLæW-

а. *blue* „синій”, са. *bleu*, н. *blau*, двн. *blāo*, голл. *blauw*, дс. *blāo*, шв. *blå*, дісл. *blār*; < герм. **blæwaz* „квітка”

// лат. *flāvus* „жовтий, золотистий”, кімр. *blawr* (< **bhlō-r-*) „сірий”, укр. *білий*; < іє. **bhel-/bhlē-* „сяяти”.

BLIND-

а. *blind* „синій”, да. *blind*, н. *blind* „тж”, двн. *blint*, голл., дс., дфриз.

blind, шв. *blind*, дісл. *blindr*, гот. *blinds*; < герм. **blendaz* (> **blindaz*) „сліпий, незрячий”

// рос. *блуд*, *блуждать*, лит. *plandys* „мутний, темний”; ← іє. **bhel-/bhlē-* „світити, сяяти”. Германо-балто-слов. ізогласа.

ВЌК-

1. а. *beech* „бук”, да. *bēce*, н. *Buche* „тж”, двн. *buohha*, голл. *beuke-boom*, дс. *bōka*, дісл. *bōk*; < герм. **bōkjon-/bōkō* „бук”

// лат. *fāgus* „бук”, *phēgós* „дуб”; < іє. **bhāgos* „дерево з їстівними плодами” (пор. гр. *phageîn* „їсти”).

2. а. *book* „книга”, да. *bōc*, н. *Buch* „книга”, двн. *buoh*, голл. *boek*, дс. *bōk*, шв. *bok*, дісл. *bōkr* (мн.), гот. *bōka* „буква”, *bōkōs* (мн.) „писання, написане” (> „книга”); < герм. **bōk-(iz)* „буква, букова паличка” (раніше коренева основа).

Сюди ж: гот. *bōkareis* „книжник”, да. *bōcere*, двн. *buoh-hari*; дісл. *bōk-stafr* „букова паличка, буква”, да. *bōcstæf*.

BREK-/BRAK-

а. *break* „ламати”, да. *brecan*, н. *brechen* „ламати”, двн. *brehhan*, голл. *breken*, дс. *brekan*, шв., ісл. *braka*, гот. *brikan*; < герм. < **brekan* „ламати”

// лат. *frangere, fractum* „ломати”, кіпр. *brau* „тендітний”; < іє. **bhreġ-/bhrāġ-/bhraġ-* „ламати” ← **bher-* „обробляти гострим інструментом”.

BRUST-/BRUST-

1. а. *breast* „груди”, да. *brēost*, н. *Brust* „груди”, двн. *brust*, голл. *borst*, шв. *bröst*, дісл. *brjōst*, гот. *brusts*; < герм. **breusta-/brusti-/brust-* „груди”

// лат. *frutex* „кущ”, рос. *брюхо* (< **bhreus-*), укр. *брость* „брунька”; < іє. **bhreus-* ← іє. **bher-* (> **bhreu-*) „набухати, пухнути, випирати”.

2. н. *Bürste* „щітка”, двн. *bursti*, н. *Borste* „щетина”, двн. *burst*, а. *bristle* „щетина”, да. *byrst*, шв. *borst*, дісл. *bursti*; < герм. **bursti-* „щетина, паростки”

// лат. *fastġium* (< **farst*) „верх, дахівка”, укр. *боруц*, псл. *bъrŝць* – назва трави з гострим листям, яку вживали в їжу.

BRIN-/BRAN-/BRUN-

а. *burn* „горіти”, да. *birnan*, н. *brennen* „горіти, палати”, двн. *brinnan*, шв. *brinna*, гот. *brinnan*; < герм. **brinnan*- „горіти”; з цього сильн. дієслова утворено каузативне слабке дієслово зі значенням „палити”: да. *bærnan*, н. *brennen*, шв. *bränna*, дісл. *brenna*, гот. *brannjan*; < герм. **brannjan*-. У суч. англ. і нім. мовах форми сильного і слабого дієслова збіглися.

// лат. *fervēre* „кипіти”, сірл. *berbaim* „варю, кип’ячу”, ді. *bhuráti* „швидко рухається”, *bhurváni-h* „неспокійний, схвильований”; < іє. **bherā*- „кипіти, вирувати” (< іє. **bhren*-).

BRING-/BRANG-

а. *bring* „приносити”, да. *bringan*, н. *bringen* „приносити”, гот. *bringan* (мин. ч. *brāhta*), голл. *brengen*, дс. *brengian*, шв. *bringa*; < герм. **bringan*-; **brangjan*- „приносити” (< іє. **bhrenk*-/*bhronk*-).

BRŌþER-

а. *brother* „брат”, да. *brōðor*, н. *Bruder* „тж”, двн. *bruoder*, шв. *broder*, дісл. *brōðir* (мн.), гот. *brōþar*; < герм. **brōþar* „брат”

// гр. *phrētēr*, лат. *frāter* „член фратрії”, ді. *bhrāta(r)*-, рос. *брат*, псл. *bratrъ*, ірл. *brāthair*, тох.-А *pracar*; < іє. **brātēr* „брат”.

BRŪð-

а. *bride* „наречена”, да. *brȳd*, н. *Braut* „наречена”, двн. *brūt*, голл. *bruid*, дс. *brūd*, шв. *brud*, дісл. *brūðr*, гот. *brūþs* „молода жінка”; < герм. **brūðiz* „наречена, молода жінка”.

BRŪK-

а. *brook* „терпіти”, да. *brūcan* „використовувати”, н. *brauchen* „потребувати”, двн. *brūhhan*, голл. *ge-bruiken* „вживати”, дс. *brūkan*, шв. *bruka*, гот. *brūkjan* „вживати, насолоджуватися”; < герм. **brūk*- „вживати”

// лат. *fructus* „вживання”, *frui* „мати користь, насолоджуватися”; < іє. **bhreū(g)*-/*bhrū(g)*- „їсти, скуштувати”.

BRŪN-

а. *brown* „коричневий”, да. *brūn*, н. *braun* „коричневий, карий”,

двн. *brūn*, голл. *bruin* „вживати“, дс. *brūn*, шв. *brun*, дісл. *brūnn*; < герм. **brūn-az* „коричневий”

// гр. *phrṽnē* „жаба” (букв. „коричнева“), ді. *ba-brú-h* „рудувато-коричневий“, рос. (діал.) *бруный* „червоний”; < іє. **bhrū(n)-* ← *bher-* „блискучий, червоно-коричневий”.

D

DAḥ-/DOḥ-

а. *deft* „моторний, вмілий”, да. *dæfte*, *ge-dæfte* „м’який, ніжний”, н. *deftig* (голл. або фриз. запозич.) „тяжкий”, гот. *ga-dōfs* „вправний”, *ga-daban* „підходити, пасувати”; < герм. **daḥ-/dōḥ-* „пасувати”

// лит. *dabinti* „прикрашати”, укр. *доба*, рос. *удобный*; < іє. **dhabh-/dhābh-* „підходити, задовільняти”.

DAg-

а. *day* „день”, да. *dæg*, н. *Tag*, двн. *tac*, голл., дс. *dag*, шв. *dag*, дісл. *dagr*, гот. *dags*; < герм. **dagaz* „день”

// лат. *fovēre* „зігрівати”, ді. *dāhati* „горить”, прус. *dagis* „літо”; < іє. **dheg(u)h-* „горіти”.

DAIL-

а. *deal* „кількість”, да. *dēl* „частина, доля”, н. *Teil* „частина, доля”, двн. *teil*, голл. *deel*, дс. *dēl*, шв. *del*, дісл. *deill*, гот. *dails* „частина”; < герм. **dail-i/a-z* „частина”

// ді. *dáuyati* „ділити”, лит. *dalyti* „ділити”, рос. *делить*; < іє. **dhāi-/dāi-* „ділити” ← **dā-* /*dā-*.

Ді. і гр. форми передбачають іє. **dai-*; германські – **dhai-*, а сл. і балт. можуть бути зведені до **dhai-* або до **dai-*.

DAJJ-/DæJ-/DI-

гот. *daddjan* „годувати груддю”, шв. *dägga* „тж”, двн. *tāan* „годувати груддю”, *tila* „сосок”, да. *delu* „тж”, дісл. *dilkr* „ягня”; < герм. **dajj-/dæj-/di-* „ссати грудь; годувати груддю” (розвиток *jj* – за законом Хольцмана)

// гр. *thēlys* „самка”, *thēlē* „материнська грудь”, лат. *fēlāre* „ссати грудь”, *fēmina* „жінка”; *filius* „син”, *fēlix* „родючий, щасливий”, дірл.

dīnim „ссу грудь”, *dīnu* „ягня”, ді. *dháyati* „ссе грудь”, *dhātrī* „няня, годувальниця”, лтш. *dēls* „син”, рос. *дету, доуть, дева*; < іє. **dhē(i)*- „ссати грудь; годувати груддю”.

DAL -

а. *dale* „долина”, да. *dāl*, н. *Tal*, двн. *tal*, голл., дс. *dal*, шв. *dal*, дісл. *dalr*, гот. *dal* „діл”; < герм. **dala* - „діл”

// гр. *thólos* „купол”, кимр. *dol* „луг, долина”, рос. *дол*; < іє. **dhel-/dhol-* „згин; гнутися”.

DAP -

а. *dapper* „швидкий, моторний” (голл. запоз.), н. *tapfer* „хоробий”, двн. *tapfar* „тяжкий”, голл. *dapper* „хоробрий”, норв. *daper* „вагітна”, дісл. *dapr* „сумний”; < герм. **dap-* „тяжкий”. Походження не зовсім зрозуміле. Можл., пов’язане з рос. *добрый*, псл. **dobrъ, дебелий*, псл. **debelъ*, дпрус. *debīkan* „великий”, хет. *tapiš* „весь”, тох.-А *tāppo* „сила” (< іє. **deb-/dob-*).

DAU̯-/DUMB-

а. *deaf* „глухий”, да. *dēaf*, н. *taub* „глухий”, двн. *toub* „глухий, дурний”, голл. *doof*, дс. *dōf*, шв. *döv* „глухий”, дісл. *dauf*, гот. *daufs* „глухий”; < герм. **daubaz* - „оглушений”

// гр. *tāphos* „дим, чад”, дірл. *dub* „чорний”; < іє. **dheu̯bh-/dhou̯bh-/dhubh-* ← іє. **dheu̯ā-* „димитися, куритися, бути вкритим туманом”.

DAUg-

н. *taugen* „годитися”, двн. *tugan*, да. *dugan*, голл. *deugen*, дс. *dog* (3 ос. одн.), шв. *duga*, дісл. *duga*, гот. *daug* „гідний, годитися”; < герм. **daug-/dug-* „бути придатним”

// гр. *týchē* „щастя, вдача”, дірл. *dūal* (< **dhugh-lo*) „пасувати”, ді. *duháti* „витягує, доїть”, лит. *daũg* „багато”, укр. *дужий*; < іє. **dheugh-(gh)* „бути придатним”.

DAU̯p-

а. *death* „смерть”, да. *dēaf*, н. *Tod* „смерть”, двн. *tōd*, свн. *tōd*, голл. *dood*, дс. *dōth*, шв. *död*, дісл. *daudr*, гот. *daupus*; < герм. **daupuz-* „смерть” (< іє. **dhou̯t-* ← іє. **dheu̯-/dhou̯-* „куритися, бути вкритим

туманом”).

Можливий розвиток значення: „оглушений” > „втрапивший свідомість” (див. *deuþ-* „оглушений” – розширення того ж іє. кореня).

Сюди ж: 2. а. *die* (сканд.) „помирати”, да. **degan*, дісл. *deuja*, дс. *dōian*, двн. *touwen*, гот. *diwan* „помирати”; а. *dead* „мертвий”, да. *dēad*, н. *tot*, двн. *tōt*, дісл. *daudr*, гот. *daufs* „мертвий” (дієприкм. II від дієсл. *dauwjan-*; < герм. **daufaz*).

DAWW -

а. *dew* „роса”, да. *dēaw*, н. *Tau* „тж”, двн. *tu*, голл. *dauw*, шв. *dagg*, дісл. *dogg*; < герм. **dawwa-/dawwō-* „роса”

// гр. *thēein* „текти”, дірл. *dhávatē* „тече, біжить”; < іє. **dhoṷ-* „текти, бігти”.

DEUP-/DAUP-/DUP-

1. а. *deep* „глибокий”, да. *dēop*, н. *tief* „глибокий”, двн. *tiof*, голл. *dier*, дс. *dior*, шв. *djur*, дісл. *djūr*, гот. *diups*; < герм. **deup-/diup-az* „глибокий”

// лит. *dubns* „глибокий”; < іє. **dheṷb-* „глибокий”.

2. н. *taufen* „хрестити, занурювати у воду”, двн. *toufen*, да. *diepan*, голл. *dopen*, дс. *dōrian*, шв. *dōra*, дісл. *deura*, гот. *daupjan* „хрестити”; < герм. **daupjan* „занурювати у воду”.

DEUS-/DAUS-/DUS-/DŪS-

1. а. *deer* „олень”, да. *dēor* „дика тварина”, н. *Tier*, двн. *tior*, голл. *dier*, дс. *dior*, шв. *djur*, дісл. *djūr* „тварина”, гот. *dius* „тварина”; < герм. **deuza-* (< іє. **dheṷsó-*) „тварина, яка має душу, яка дихає”

// лит. *daūsos* „повітря”, рос. *душа*, *дух*, укр. *дихати*; < іє. **dheṷs-* ← іє. **dheṷ-* „димитися, дути, дихати”.

2. н. *Tor* „дурень, блазень”, свн. *tōre* (субст. прикм. „дурний” < „оглушений”) < герм. **dauz-* „оглушений”

// рос. *дурь*, *дурак* < іє. **dhoṷ-r-* той же іє. корінь „дути”, але з іншим суфіксальним розширювачем.

Dæ-/DŌ-/DŪ-

1. а. *deed* „справа, подвиг”, да. *dæd*, н. *Tat* „справа, вчинок”, двн. *tāt*, шв. *dād*, дісл. *dād*, гот. *ga-dēps* „діяння, справа”; < герм. **dæðiz*

„справа, діяння” (< іє. **dhētis*-)

// гр. *tī-thē-mi* „кладу”, *thēsis* „установлення, викладення”, лат. *facere, fē-ci* „робити”, *ab-dere* „відкласти”, ді. *dhā* „класти”, лит. *dėti* „класти”, рос. *деть, дело*; < іє. **dhē-/dhō-/dhā-* „класти”.

2. а. *do* „робити”, да. *dōn*, н. *tun* „робити”, двн. *tōan, tuan*, голл. *doen*, дс. *dōn*; < герм. **dō-* „робити, класти”.

3. а. *doom* „вирок, закон, положення”, да. *dōm* „доля, вирок, суд, судження”, двн. *tuom* „судження, звичай, положення, стан”, дісл. *dōmr* „вирок, судження, стан”, гот. *dōms* „судження”; < герм. **dōmaz* „положення, вирок”.

Dīg -/DAIq-

1. а. *dough* „тісто”, да. *dāh* (род. *dāges*), н. *Teig* „тж”, двн. *teig*, голл. *deeg*, шв. *deg*, дісл. *deigr*, гот. *daigs* „тісто”, *deigan* „місити”; < герм. **dīgan* „надавати форми”; **daigaz* „тісто”

// лат. *figūra, fingere* „формувати, ліпити”, ді. *dēhati* „змазує”, укр. *діжа* „квашня, кадка для тіста”, псл. **děža* (< *hv dēzjā*); < іє. **dheigh-* „надавати форми, місити”.

DīK-

1. а. *ditch* „канава, рів”, да. *dīc* „рів, яма, земляний вал”, н. *Teich* „ставок”, пвн. *tīch*, н. *Deich* „земляна дамба” (голл. запоз.), свн. *dīch*, голл. *dijk*, шв. *dike* „вал, рів”, дісл. *dīki* „калюжа, болото”; < герм. **dīk-ja-* „яма, рів”

// лат. *fīgere (fixi)* „прикріпляти; простромлювати, проколювати, втикати”, лит. *diegti* „втикати в землю; колоти”; < іє. **dheig-* „втикати, колоти”.

DOHTER-

а. *daughter* „донька”, да. *dohtor*, н. *Tochter* „донька”, двн. *tohter*, голл. *dochter*, дс. *dohtar*, шв. *dotter*, дісл. *dōttir*, гот. *dauhtar*; < герм. **duhtēr* „донька”

// гр. *thygátēr*, ді. *duhitār-*, авест. *dugādar*, лит. *duktē*, рос. *дочь*, стсл. *dъšti*, псл. **dъkti*, род. **dъktere*, тох.-В *tkācer*; < іє. **dhug[h]ātēr*.

DREŕ-/DREP-

н. *treffen* „зустрічати; влучити”, двн. *treffan* „бити, штовхати”, да.

drepan, шв. *dräpa* (заст.) „вбивати”, дісл. *drepa* „вбивати”, гот. *ga-drāban* „вирубувати, висікати”; < герм. **dreþ-/drep-* „бити, вдаряти”

// лит. *drebeynos* „залишки, руїни”, рос. *дробь*, псл. **drobhь*; < іє. **dhrebh-* „бити, ломати, дробити”.

DRINK-

а. *drink* „пити”, да. *drincan*, н. *trinken* „пити”, двн. *trinkan*, голл. *drinken*, дс. *drinkan*, шв. *dricka*, дісл. *drekka*, гот. *drigkan*; < герм. **drīnk-* (< **dreŋkan-*) „пити”. Походження неясне.

DRIUS-

а. *dreary* „похмурий, печальний”, да. *drēor*, н. *trauern* „журитися”, да. *drūsian* „безсило ниспадати”, дс. *driosan* „падати”, да. *drēosan*, гот. *driusan* „падати”, *driusō* „схил”, *drus* „падіння”, дісл. *dreyra* „стікати (про кров)”; < герм. **drius-/drūs-* „падати”

// гр. *thrāuein* „розбивати, розмолоти”; < іє. **dhrey-* „розбивати”.

DRĪb-/DRAĪb-

а. *drive* „гнати, переслідувати”, да. *drīfan*, н. *treiben* „гнати”, двн. *trīpan*, голл. *drijven*, дс. *driban*, шв. *driva*, дісл. *drīfa*, гот. *dreiban*; < герм. **driban-* (< **dreiban-*) „гнати”.

DRŌb-/DRAb-

а. *draff* „барда”, са. *draf* „поміи”, н. *trübe* „похмурий, сумний”, двн. *truobi*, да. *drōf* „мутний”, *drēfan* „турбувати”, голл. *droef* „сумний”, дс. *drōbi*, дісл. *draf* „залишки, лушпиння”, гот. *drōbjan* „підбурювати”; < герм. **drāb-/drōb-* „піднімати”

// гр. *trēphein* „турбувати”, дірл. *drab* „осадок, барда”, лит. *dērgti* „бруднити”, рос. *дроба* „осадок”, укр. *дріжджі*, лат. *foria* „екскременти”; < іє. **dher(ā)/dhrō-* „мутний осадок у рідині, бруд; робити мутним” (з розш. *g, gh, bh*).

DRUg-/DREUg-/DRAUg-

гот. *driugan* „воювати, рушати в похід”, *drauhti-wi-tōþ* „військовий похід”, *ga-drauhts* „воїн”, дісл. *drōtt* „дружина, свита, охорона”, *drōttin* „князь”, да. *dryhten* „військовоначальник”, двн. *truht* „загін”, *truhtin* „князь”; < герм. **dreug-/draug-/drug-* „вести військові дії”

// дірл. *drong* „загін, банда”, лит. *draiūgas* „супутник, товариш”, рос. *друг, дружина*; < іє. **dher-* „бути твердим, міцним” (< іє. **dhreug-/dhroug-/dhrug-* германо-балто-слов. ізоглоса).

DUR-

а. *door* „двері”, да. *dor, duru*, н. *Tor* „брама”, двн. *tor*, н. *Tür* „двері”, двн. *turi*, голл. *deur*, дс. *duri*, шв. *dörr*, дісл. *dyrr*, гот. *daur*; < герм. **dur-(-a/u(i-))* „двері, хвіртка, брама”

// гр. *thýrē* „двері”, лат. *forēs* „двійчаті двері”, кіпр. *dor*, ді. *dvāra* „двері, брама, прохід”, лит. *dūrys* „двері”, рос. *двери*, псл. **dvьrь*, укр. *двір*, псл. **dvorь*, алб. *derë* „двері”, вірм. *durk* „двері”; < іє. **dh̥er-/dh̥or/dhur-* „прохід”.

E

Еѣ-

а. *if* „якщо”, да. *gif*, дс. *ef*, н. *ob* (спол.) „чи”, двн. *obe, ibu, ubi*, шв. *om*, дісл. *ef*, гот. *ibai* – пит. част., *jabai* (спол.) „якщо”, *ba* – енкліт. частка. Спочатку складання з вказ. займ. **e-/ei-* й емпатичної частки *bhe-/bho-, bhē-/bhō-*. За такою ж моделлю утворені ді. *a-sau* „цей”, рос. *э-том*. Другий компонент можна зіставати з гр. *phé* „ніби, схоже на те”, авест. *bā* „справді”, лит. *ba* – ствердж. частка, укр. *ба*, рос. *ибо*, укр. *бо*, вірм. *ba* – емпатична частка.

Еѡ-Іѡ-

гот. *ip* „але, бо”; у дгерм. мовах зберігається в складаннях: гот. *id-weit* „ганьба”, да., дс. *ed-wīt*, двн. *ita-wīð* „докір”, дісл. *ið-gnōgr* „надмірно”; < герм. **eð-/ið-* „понад, дуже”

// ді. *āti*, авест. *aiti* „понад міри, дуже”, гр. *ēti* „далі, ще”, лат. *et* спол. „і”, дірл. *aith-*, лит. *at-* „знову”, стсл. *otь* (< **otь*), рос. *om*; < іє. **ati-/eti-* „понад щось, понад міри”.

ЕК-ІК-

а. *I* „я”, да. *īc/īc*, н. *ich*, двн. *ih*, голл., дс. *ik*, шв. *jag*, дісл. *ek*, гот. *ik*; < герм. **ek-/ekan-* „я”

// гр. *egó*, лат. *ego*, ді. *ahám*, лит. *āš*, стсл. *azь*, рос. *я*, псл. **azь/jazь* (< **jězь*), хет. *ug*; < іє. **egō/eghom* „я”.

ERp -

a. *earth* „земля”, да. *eorðe*, н. *Erde* „земля”, двн. *erda*, голл. *aarde*, дс. *ertha*, шв. *jord*, дісл. *jord*, гот. *airþa* „земля”; < герм. **erþō*- „земля” (< іє. **ert-*)

// гр. *ēraze* (присл.) „до землі”, кімр. *erw* „поле“, вірм. *erkir* „земля”; < іє. **er-* „земля” (з розш. *t i y*).

ET-

a. *eat* „їсти”, да. *etan*, н. *essen* „тж”, двн. *ezzan*, голл. *eten*, дс. *etan*, шв. *äta*, дісл. *eta*, гот. *itan*; < герм. **etan-* „їсти”

// гр. *ēdein* „їсти“, лат. *edere*, рос. *еда, есть* (< *ēsti* < *ed-ti*), хет. *ed-/ad-* „їсти”; < іє. **ed-* „їсти”.

F

FAðAR-

a. *father* „батько”, да. *fāder*, н. *Vater* „батько”, голл. *vader*, дс. *fadar*, шв. *fader*, дісл. *faðir*, гот. *fadar*; < герм. **faðar* „батько” (іє. *t* > герм. *ð* – за законом Вернера)

// гр. *patér*, лат. *pater*, ді. *pitár-*, дірл. *athir*, вірм. *hair*, тох.-А *pācar*; < іє. **pātér-* „батько”.

2. н. *Vetter* „двоюрідний брат”, двн. *fetiro*, *fatiro* „брат батька”, да. *fædera*; < герм. **faður-wjon* „дядя по батькові” (> нім. „двоюрідний брат” в рнвн. період)

// гр. *pátrōs* „брат батька”, лат. *patruus* „брат батька”, ді. *pitryua-* „тж”, укр. *стрий*, рос. (заст.) *строй* „дядя по батькові”, псл. **stryjь* (*st* > *pt*); < іє. **pātrūjo-/pātrūjo-* „брат батька”. Брат по матері позначався в іє. мовах іншим словом. Давнє розрізнення родинних відношень по лінії батька і матері втрачено в суч. мовах (пор. укр. *вуй* і *стрий*).

Сюди ж: гот. *fadrein* „походження, рід”.

FAg-/FAh

a. *fain* „схильний, вимушений; щасливий, радісний”, да. *fæg(e)n*, дісл. *feginn*; да. *gefēa*, двн. *gifeho*, гот. *fahēps* „радість”; *fulla-fahjan* „догодити, зробити послугу”; < герм. **fag-/fah-* „радість; радіти”. Походження неясне.

Сюди ж: гот. *faginōn* „радїти”, дісл. *fagna*, да. *fǣgnian*, двн. *faginōn*.

FAH-/FaK-

1. а. *fadge* (заст.) „пасувати, годитися”, да. *fēgan* „приєднувати, підганяти”, н. *fügen*, двн. *fuogan*, норв. *faga* „задовільняти”; < герм. **fah-/fag-* „підганяти, приєднувати”

// гр. *pēgós* „тривалий, міцний”, лат. *pangere* „укріпяти”, *pacīscī* „укладати угоду” (> *накт*), *pāx* „мир”, ді. *paś* „з’єднувати”, рос. *паз* (< **pāzjos*); < іє. **paî-/pāî-*, *paġ-/pāġ-* „зв’язувати, з’єднувати”.

2. а. *fang* „ікло, бивень”, да. *fang* „той, що хапає”, н. *fangen* „хапати, ловити”, двн. *fāhan* „ловити”, да. *fōn*, голл. *vangen*, дс. *fāhan*, шв. *få*, дісл. *fā*, гот. *fāhan* „ловити”; < герм. **fanh-* „хапати” (іє. **pāŋk-* > герм. **fanh* > *fāh*).

FAIH¹/FAIġ-

а. *foe* „ворог”, да. *fāh*, н. *Fehde* „ворожнеча”, двн. (*gi*)-*fēhida*, да. *fāhð(u)*, а. *feud* „ворожнеча”, нім. *feige* „боягузливий”, двн. *feigi*, а. *feu* „приречений на смерть”, да. *fǣge*, дісл. *feigr* „приречений на смерть, проклятий”, шв. *feg* „боягузливий”, гот. *faih* „обман”; < герм. **faih-/feig-* „ворожнечий”; **faiho* „ворожнеча”

// гр. *pikrós* „гіркий”, лит. *piktas* „злий, гнівний”; < іє. **peī(k/g)-* „ворожий” < іє. **peī-/pī-* „завдавати шкоди”.

FAIH²/FAIġ-

н. *Feh* „білка, біляче хутро”, двн. *fēh*, да. *fāh* „строкатий”, гот. *filu-faihs* „різноманітний”; < герм. **faih-* „строкатий”

// гр. *poikilos* „строкатий”, ді. *paru-pēša* „різноманітний”, рос. *пестрый, писать*, лит. *piěšti* „малювати”; < іє. **peīġ-/peig-* „різати, вирізати” (> „малювати, мережити, робити строкатим”).

FALþ-

1. а. *fold* „складка, складати”, да. *fealdan*, н. *falten* „складати”, двн. *faldan*, голл. *vouwen* „складати”, сголл. *vouden*, шв. *fälla* „обрамляти”, дісл. *falda*, гот. *falþan* „складати” (редупл. дієсл.); < герм. **falþan-* „складати”

// гр. *plássein* (< **platjein*) „надавати форму”, *di-plásios* „подвійний, здвоєний”, лат. *plicāre* „складати, згортати”, рос. *полотно*; < іє.

*pel- „складати, надавати форми”.

Сюди ж: 2. а. суф. *-fold*; н. *Falte* „складка”, *Einfalt* „наївність, простота”, двн. *einfalt*, гот. *ainfalps* „простий, простодушний”.

FALW-

а. *fallow* „коричнево-жовтий”, да. *fealu* „жовто-червоний”, н. *fahl* „блідий”, двн. *falo*; голл. *vaal*, дс. *falv*; н. *falb* „бляклий, буланый (кінь)”, свн. *valwer*, дісл. *fōlr*; < герм. **falwaz-* „жовтуватий, бляклий” (< іє. **poluos*)

// гр. *poliós* „сірий”, лит. *paľvas* „блідожовтий”, стсл. *plaxъ*; < іє. **pel-* „блідуватий, жовтуватий” (з розш. *u*, *î* і ін.).

FAN-/FUN

а. *footy* „мутний”, да. *fūhtig*, н. *feucht* „вологий”, двн. *fūhti*, да. *fūht* „вологий”; а. *fen* „трясовина”, да. *fenn*, н. *Fenn* „болотяниста місцевість”, двн. *fenna* „болото”, дісл. *fen* „болото”, гот. *fani* „намул, баговиння”; < герм. **fanja-/funhtiz* „вологий”

// сірл. *en* (< **peno-*) „вода”, ді. *pāñka-h* „баговиння, намул”, дпрус. *pannean* „трясовина”; < іє. **pen-/pon-/pñ-* „болото, баговиння, намул”.

Герм. **funXti* > *fūXti* з умлаутом і дифтонгізацією голосного.

FAR-/FæR-/FÖR-/FUR-

1. а. *fare* „подорожувати”, да. *faran* „рухатися”, н. *fahren* „їхати”, двн. *faran* „рухатися”, голл. *varen* „рухатися”, дс. *faran*, шв. *fara*, гот. *faran*; < герм. **faran-* „рухатися”

// гр. *peráō* „проникаю”, лат. *portāre* „нести”, укр. *перти*; < іє. **per-/por-/pēr-/pōr-/pār-/př-* „проникати, проходити, перевозити”.

2. а. *forld* „брі́д”, да. *ford*, н. *Furt* „брі́д”; < герм. **furđuz* (< іє. **pr̥t̥ns*) „перехід”. Сюди ж: топ.-утв. морфеми: а. *-ford*, н. *-furt* (пор. *Oxford* „бичий брі́д”, *Frankfurt* „перехід франків”)

// лат. *portus*, корн. *rid* „перехід”, авест. *pārātu-* „брі́д”, осет. *furd* „річка”, „брі́д”, гідронім *Прут*.

FARH-/FURH-

1. а. *furrow* „борозна”, да. *furh*, н. *Furche* „гж”, двн. *furuh*; < герм. **furh-* „рити, борознити”

// лат. *porca* „грядка”, кімр. *rhych* „борозна”; германо-італо-кельт.

ізогласа.

2. н. *fragen* „питати”, двн. *frāhēn*, да. *frignan* „дізнаватися”, дісл. *fregna* „питати, дізнаватися”, гот. *fraihnan*; < герм. **freh-/freg-* „питати, дізнаватися, шукати (істину)”

// лат. *precārī* „просити”, ді. *prašná-* „питання”, *praš-* „питати”, авест. *pārās/pars* „тж”, осет. *færsyn* „питати”, рос. *просить*, псл. **prosi*, укр. *прохання* (ch < s); вірм. *harc* „питання”, тох.-А. *pärk-* „просити”; < іє. **prei-/prēi-/pŕi-* „рити, шукати”.

FAp¹-/FÖð-

a. *fathom* „міра довжини, сажень”, да. *fæðm* „відстань між двома розпростертими руками; обійми”, н. *Faden* „нитка”, двн. *fadum*, голл. *vadem* „сажень”, шв. *famn* „міра довжини”, дісл. *faðmr*, гот. *faþa* „ого-рожа, паркан”; < герм. **faþ-* „охоплювати, оточувати, обіймати”; **faþma-/faþmna-* „обхват руками” > „відстань між двома руками”

// лат. *patēre* „протягатися”, дпрус. *pettis* „плече”; < іє. **petā-/pā t-/pōt-/pt-* „розтягувати, витягувати”.

FAp²-

гот. *-faþ* у складаннях: *brūþ-faþs* „молодий одружений чоловік”, *hunda-faþs* „сотник”, *busundi-faþs* „начальник тисячі воїнів”, де *faþ* має значення „володар, ватажок, пан”. Хоча поширення цього кореня в герм. мовах носить обмежений характер, він широко розповсюдженний в інших іє. мовах.

// гр. *pósis* „чоловік”, ді. (вед.) *páti* „пан, господар, чоловік”, авест. *paiti-s* „пан”, лит. *pāts* „чоловік; сам”, тох.-А *pats* „чоловік”, гр. *des-pótēs* (< **dems+potis* „господар дому”), лат. *hospes* „гостинний господар”, рос. *господь*, псл. **gospodь* (< **ghosti-pot-s* „господар гостей”); < іє. **potis* „володар, пан”. Див. *nef-*.

FAUH-

a. *few* „мало, небагато”, да. *fēa*, мн. *fēawe*, двн. *fao*, *fōh*, шв. *få*, дісл. *fār* „деякий”, гот. *fawai* (мн.) „декотрі”. Реконструювати герм. корінь важко; можливі варіанти: герм. **fauh-/fauhw-/faw-* (< іє. *pāuku-* „деякий”) // гр. *paĩros* „мальований”, лат. *paucus* „мальований”, ді. *póta-h* „молода тварина”, рос. *птица*, укр. *птаха*; < іє. **pōu-/pāu-/pu-/pū-* „мальований; небагато”.

FEN-

a. *fee* „масток; винагорода, оплата”, да. *feoh*, *fēo* „майно”, н. *Vieh* „худоба“, двн. *fihu*, *feho*, голл. *vee*, дс. *fehu*, шв. *fä*, гот. *faihu* „майно”; шв. *får* „вівця”, дісл. *fær* „вівця”; < герм. **fehuz-/fahaz-* „худоба”

// лат. *pecus* „мала худоба”, *pecūnia* „майно, гроші”, ді. *pašu-h* „худоба”, осет. *fys* „вівця, баран”, лит. *pėkus* „худоба”; < іє. **peīu-* „худоба”.

FEL-/FUL-

1. н. *viel* „багато”, двн. *filu*, да. *feala*, голл. *veel*, дс. *filu*, дісл. *fjol*, гот. *filu* „багато”; < герм. **felu-* „багато, багато-хто”

// гр. *polýs* „багато-хто”, дірл. *il* „багато”, ді. *purú* „багато-хто” (*r* < *l*); < іє. **pel(u)-* „багато”.

2. а. *full* „повний”, да. *ful*, н. *voll*, голл. *vol*, шв. *full*, дісл. *fullr*, гот. *fulls*; < герм. **fullaz* (< *fulnaz*) „повний”

// лат. *plēnus* „повний”, дірл. *lān* (з втратою *p*), ді. *pūrna-h* „повний”, лит. *pilnas*, укр. *повний*, псл. *hрълнъ*; < іє. **plēn-/pāln-/płn-* „наповнювати” ← **pelā* „лити, наливати, наповнювати, текти”.

FELL-

1. а. *fell* „шкіра”, да. *fel*, *fell*, н. *Fell* „шкіра, міх“, двн. *fel*, голл. *vel*, шв. *fjäll* „луסקа”, дісл. *fjall*, гот. *fill-* (у складному слові *bruts-fill* „проказа”); < герм. **fella-* „шкіра” (< іє. **peln-*)

// лат. *pellis* „шкіра, міх”, лит. *plėvė* „плівка (на молоці)”, рос. *плева*; < іє. **pel-* „покривати оболонкою”.

FELþ-/FOLþ-

а. *field* „поле”, да., дс. *feld*, н. *Feld* „поле”, голл. *veld*, двн. *feld*; да. *folde* „земля“, дс. *folda*, шв. *fält*, дісл. *fold* „земля, вигін”; < герм. **felþa-/fulðō-* „поле, вигін, земля”

// ді. *prthú-* „широкий”, рос. *поле*; < іє. **pel(ā)-* „рівний, плоский, широкий”. Сюди ж: топонім н. *Fulda* (< **płta*).

FI-/FĪ-

1. а. *fiend* „злодій; нелюд”, да. *fēond*, н. *Feind* „ворог“, двн. *fīant*, голл. *vijand*, дс. *fiand*, шв. *fiende*, дісл. *fjāndi*, гот. *fijands* „ворог” – дієприкм. І від дієсл. зі значеннями „ненавидіти, переслідувати”: да. *fēon*, *fīon*, двн. *fīēn*, дісл. *fjā*, гот. *fijan*; < герм. **fijæjan* - „ненавидіти,

шкодити” (< *fījand-* „той, хто ненавидить”)

// лат. *patī* „страждати, терпіти”, ді. *pīyati* „ображає”; < іє. **pē(i)-/pāi-* „здавати шкоди”. Див. *faih¹*-

Сюди ж: 2. гот. *faian* „осуджувати” (< **fæjan-*, іє. **pēi-*).

FIðWōR-/FI(g)WōR-

a. *four* „чотири”, да. *fēower*, н. *vier*, днвн. *fīor*, *feor*, голл. *vier*, дс. *fi(u)war*, шв. *fyra*, дісл. *fjōrir*, гот. *fidwōr*; < герм. **fedwōr/fi(g)wōr/fe-ður-* „чотири”

// лат. *quattuor*, дірл. *ceth(a)ir*, ді. *catvāra-h*, лит. *keturì*, рос. *четыре*, псл. **četyre* (*č* < *k* в результаті палаталізації перед *e*); тох.-А *štwar*, вірм. *č'ork'*; < іє. **k^uetūōres/ k^uek^uōres* „чотири”.

FINF-/FIMF-

a. *five* „п'ять”, да. *fif*, н. *fünf*, днвн. *fimf*, *finf*, голл. *vijf*, дс. *fif*, шв. *fem*, дісл. *fimm*, гот. *fimf*; < герм. **finf-/fimf-* (< іє. **pet-pe* < *peŋkpe* в результаті асиміляції)

// гр. *pēnte*, лат. *quīngue*, дірл. *cōic*, двалл. *pimpr*, ді. *pāñca*, лит. *penkì*, рос. *пять*, псл. **peŋь* (іє. *kt* > сл. *t*); алб. *pesë*, вірм. *hing*; тох.-А. *pāñ*; < іє. **peŋk^ue-* „п'ять”.

FINGR-

a. *finger* „палець”, да., днвн. *finger*, н. *Finger* „палець”, голл. *vinger*, шв. *finger*, дісл. *fingr*, гот. *figgrs*; < герм. **fingraz* „палець” (< іє. **peŋk-rós* „палець”). Пов'язане з поняттями „п'ять” і „кулак” („п'ять пальців”).

FINþ-/FANþ-

a. *find* „знаходити”, да., дс. *findan*, н. *finden* „знаходити”, голл. *vin-den*, шв., дісл. *finna*, гот. *finþan*; < герм. **finþan* (< **fenþan*) „знаходити”

// лат. *pōns* „міст” (> *понтон*), дпрус. *pintis* „шлях”, рос. *путь*; < іє. **pent-/pont-* „шлях; іти”.

FIR-/FAR-/FUR-

Цей герм. корінь походить від іє. *hyper-/por-/pr-/pro-/prō-* зі значенням „ставити вперед, витягувати, виводити”. У герм. мовах від цього кореня утворено багато дериватів.

1. Префікси, прийменники, прислівники зі значеннями „перед”, „попереду”, „спочатку”: а. *be-fore*, да. *biforan*, да. *fyr, for*; н. *vor, ver-, für*, двн. *fir, far-, furi-*; шв. *för(e)*, дісл. *fyr*, гот. *faura-, fair-, fra-*

// гр. *pará* „вздовж, через“, *prō*, лат. *prae-* „перед”, *prō*, дірл. *air* „перед”, ді. *prá* „вперед”, *purá*, рос. *перед*, псл. **perdъ*; хет. *parā* „вперед, далі“.

Сюди ж: а. *from* „від”, да. *fram*, двн., дісл. *fram-*, гот. *fram* „від”, *framis* „далі”. Це гніздо об’єднує основа *fram-* зі значенням „далі, віддалений”, від якої утворені н. *fremd* „чужий”, двн. *fremidi*, да. *fremde*, гот. *frama-beis* „чужий“.

◇ З понятійним комплексом „попереду, спочатку” пов’язані а. *fromm* „набожний”, свн. *vrum* „корисний, хороший, сміливий”, да. *fruma* „початок”, дісл. *framr* „хоробрий”, гот. *fruma-* „перший”, а. *former* „раніше” (іє. **prmo-*), а також н. *früh* „рано”, двн. *fruo* (< **frō-*), н. *Frühling* „весна”; н. *vorn* „попереду”, *fort* „геть”, а. *further* „далі”, да. *fudror* (у нульовому ступені аблаута в герм. **fur-* спостерігається метатеза *-r-*); а. *far*, да. *feor(r)*, н. *fern*, двн. *ferro*, гот. *fairra*, дісл. *fjarri* (< герм. **ferrō* – пор. ст.; іє. **per-*); гот. *fairneis* „старий, минулий”, да. *furn*, двн. *firni* „старий, минулий” (< іє. **per-n-*). Сюди ж відносяться рос. *прочь* (< **prokĭo-*). До цього ж фонет. і семант. комплексу примикає н. *fordern* „вимагати”, двн. *fordarōn* „вимагати вийти вперед (на суді)”, н. *fördern* „доставляти”, двн. *furdiren* „принести, подати вперед” (< **furdizjan*).

2. н. *Fürst* „князь”, двн. *furisto* (субст. присл. в найв. ст. від двн. *furi* „попереду”), а. *first* „перший”, да. *fyrst*, дісл. *fyrstr*; < герм. **furistaz* „передній; найперший; виступаючий вперед”; н. *Frist* „термін”, двн. *frist*, да. *frist, first*, шв. *frist* (< іє. **pers-* „той, що має відбутися” < *per-* + *stā-* „стояти”); н. *First* „вістря, вершина, гребінь даху”, двн. *first*, да. *fierst*.

3. н. *Frau* „жінка, пані”, двн. *fruowa*, да. *frēa*, двн. *frō* „пан”, дісл. *Freyja* (букв. „пані”) – богиня Фрея, гот. *frauja* „господь”; н. *Fron* „панщина”, свн. *vrōn* „святий” („той, що належить Богу”); < герм. **frwjōn/frauja-* „господар; пануючий, виступаючий вперед”.

FISK-

а. *fish* „риба”, да. *fisc*, н. *Fisch* „риба”, двн. *fisk*, голл. *vis*, дс. *fisk*, шв. *fisk*, дісл. *fiskr*, гот. *fisks*; < герм. **fiskaz* „риба”

// лат. *piscis* „риба”, дірл. *īask* (початкове *p*- відсутне); < іє. **peisk-*/*pisk-* „шлях; іти”.

FLEUG -/FLAUG -/FLUG -

а. *fly* „летіти”, да. *flēogan*, н. *fliegen* „летіти”, двн. *fliogan*, голл. *vliegen*, дфриз. *fliāga*, шв. *flyga*, дісл. *fljūga*, гот. *us-flaugjan*; < герм. **fleug* -/*flaug* -/*flug*- „летіти” (< іє. **pleu-k*-)

// ді. *plávate* „пливе, летить”, лит. *plaukti* „пливти”, рос. *плыть*, псл. **pluti*; тох.-А *plu-* „летіти”; < іє. **pleu-/plou-/pl-* „швидко рухатися, пливти, летіти”.

FLEUT -/FLAUT -/FLUT -

а. *fleet* „швидко протікати, пливти”, да. *flēotan*, н. *fließen* „текти, струмувати”, двн. *fliozan*, голл. *vlieten*, дс. *fliotan*, шв. *flyta*, дісл. *fljōta*; < герм. **fleutan-* „текти, пливти”

// гр. *plōtós* „пливучий”, дірл. *lūaidid* „рухається”, ді. *plávate* „пливе, тече”, лит. *plūsti* „заливати, текти”, рос. *плыть*, псл. **pluti*; вірм. *luanam* „мию”, тох.-В *plewe* „судно”; < іє. **pleu* -/*plou* -/*plōu* -/*pl-* „швидко рухати, текти” ← **pelā-* „наповнюватися, текти”.

Іє. *ōu* могло переходити в герм. *ō*. Тому іє. **plōu-* > герм. *flōð-* (гот. *flōdus*, а. *flood*, н. *Flut*).

FŌð-/FAð-

а. *fodder* „корм”, да. *fōdor*, н. *Futter* „корм”, двн. *fuotar*, голл. *voer*, снн. *voder*, шв. *foder*, дісл. *fōðr* „корм”; гот. *fōdjan* „годувати”, а. *food* „їжа”, да. *fōda*, а. *feed* „годувати”, да. *fēdan*, н. *füttern* „годувати”, голл. *voeden*, шв. *föda*, дісл. *fōða*; < герм. **fōðjan-* „годувати”; **fōðra* „корм, їжа”

// гр. *pateīsthai* „харчуватися”, рос. *наести*; < іє. **pā-(t)/pā(t)-* „харчуватися, годувати”.

FŌðR-

н. *Futter* „підкладка; втулка, коробка”, двн. *fuotar* „футляр, підкладка”, да. *fōðder* „піхви”, шв. *foder* „підкладка”, дісл. *fōðr*; гот. *fōðr* „піхви”; < герм. **fōðra-* „футляр, піхви”

// ді. *pátram* „посудина, футляр”; тох.-АВ *pātro-* „посудина для подаяння”, хет. *pattar* „корзина”; < іє. **pō(i)-/pāi-/pī-* „пасти худобу,

охороняти, укривати”.

◇ Іє. суф. *-tro-/tlo-* слугував для утворення ім. зі значеннями інструментів і предметів. Цей суф. був варіантом суф. *dhro-/dhlo-*. Чергування *t/dh* пояснюється законом Бартоломе.

FÖL-/FUL-

a. *feel* „відчувати”, да. *fēlan*, н. *fühlen*, двн. *fuolen*, голл. *voelen*, дс. *fōlian*, дісл. *falma* „намацувати, торкатися”, да. *folm* „долоня”, двн. *folma* „рука”; < герм. **fōl-/fol-* „торкатися, намацувати”

// гр. *palámē*, лат. *palma* „долоня”, дірл. *lām-* „рука”, рос. *палец*, псл. **palъ*; < іє. **pōl-/pāl-/p!* „торкатися” (> іє. **p!tmā* „долоня” > герм. **fulm-*).

Сюди ж, очевидно, відноситься гот. *us-filma* „переляканий” (< **pel-m-*), рос. *пере-полох*, *всполохнутъ* (< **pol-s-*). Розвиток значення: „доторкнутися > налякати”.

FÖT-/FAT-/FET-

a. *foot* „нога”, „міра довжини” (30,5 см), да. *fōt* (мн. *fēt*), н. *Fuß* „тж”, двн. *fuoi*, голл. *voet*, дс. *fōt*, шв. *fot*, дісл. *fōtr*, гот. *fōtus* (мн. *fōtjus*); < герм. **fōtuz* „нога” (раніше – коренева основа)

// лат. *pēs*, *pedis* „нога”, гр. *pēdón* „нога, ступня”, *poús*, *podós* (> подіум), ді. *pāda-* „ступня”, рос. *нод* „низ”; < іє. **ped-/pod-*, *pēd-/pōd-* „нога”.

FRIJ-/FRI-

1. a. *friend* „друг”, да. *frēond*, н. *Freund* „друг”, двн. *friunt*, голл. *vriend*, дс. *friund*, шв. *frände*, дісл. *frændi* „родич”, гот. *frijōnds* – дієприкм. І від дієсл. зі значенням „любити”; гот. *frijōn*, да. *frēogan*; < герм. **frijōjan* „любити, оберігати”

// ді. *priya-h* „жаданий, любий” (*priyā* – жін. р.), *prī-* „любити, радіти”, рос. *приятель*; < іє. **prāi -/pri-* „подобатись, любити” ← **perā(i)* – „близько, біля мене”.

2. a. *free* „вільний”, да. *frēo*, н. *frei* „вільний”.

3. a. *friday* „п’ятниця”, да. *frīge-dæg*, н. *Freitag* „п’ятниця”, двн. *frīatag*, шв. *fredag*, дісл. *frjādagr*.

FRÖð-/FRAP-

гот. *frapjan* „розуміти”, *frōps* „розумний, мудрий”, *frapi* „розум”,

frōdei „розум”, да, дс. *frōd*, двн. *frōt*, *frou*, дісл. *frōdr* „розумний”; < герм. **frōð-/frap-* „розумний”. Походження неясне. Зіставляється з тох.-В. *platim*, лит. *prgtas* „розум”, дірл. *rāth* „завдаток”; < іс. **prat-/prāt-*.

FÜR -/FEWUR-

а. *fire* „вогонь”, да. *fȳr*, н. *Feuer* „вогонь”, двн. *fiur*, *fūir*, голл. *vuur*, дс. *fiur*, шв. *fyr*, дісл. *fȳri*, *fūrr* (поет.); < герм. **fūr-/fewur-* „вогонь”

// гр. *pur* „вогонь”, лат. *pūrus* „чистий”, *putāre* „чистити, підрізати”, ді. *punāti* „очищує”, *pūtā-h* „чистий”, укр. (діал.) *purii*; вірм. *hur* (< **pūr-*) „факел”, тох.-А *por*, тох.-В *puwar* „вогонь”, хет. *paâaur* „вогонь”; < іс. **peuōr/pehur*, *pūnes/punes* „вогонь; горіти; очищати вогнем” < **peu-/pū-* „бути чистим”.

◇ Гетероклітичне відмінювання з основотворчим суф. *r/n*. Форми з -n- засвідчені в дісл. *funi* „вогонь”, гот. *fōn* „вогонь”, н. *Funke* „іскра”, двн. *funcho*.

FŪST-

а. *fist* „кулак”, да. *fȳst*, н. *Faust* „кулак”, двн. *fūst*, голл. *vuist*, дс. *fūst*; < зах.-герм. **fūstiz-* (< **fuḡhstiz*) „п’ять пальців, кулак”; < іс. **pŋkstis*

// рос. *за-пястьє*, псл. **pęstь-*; < іс. **penk-(st)-/pŋk-* „п’ять пальців”. Герм.-слов. ізогласа.

◇ Іс. **pŋkst* > герм. **fuḡxst-* > *fūst*; наявність -i- в суф. основи викликає умлаут (пор. н. *Fäuste*, да. *fȳst* > а. *fist*). Поняття „кулак, п’ять пальців” пов’язане з поняттям „п’ять”. Див. *finf-*.

G

GA-

Загальногерманський префікс, який має іс. паралелі: н. *ge-*, двн. *ga-*, *gi-*, да. *ge-*, дісл. *g-*, гот. *ga-*. Виник з прийменника зі значенням „спільність, об’єднання” (< герм. **ga-*)

// лат. *cum-*, *com-*, *con-*, гр. *syn-*, рос. *с*, *со*, псл. *съn-*, лит. *sam-*, вірм. *ham-*, іран. *ham-*, вед. *ka-*, хет. енклітика *kan*; < іс. **kom-/kon-* „біля; разом з чимось”.

◇ Відхилення у фонетичному розвитку герм. *ga-* (дзвінкий приголосний замість очікуваного глухого) пояснюється відмінністю в тоновому наголосі енклітичних елементів в іє. мові.

GAI-/Gæ-

а. *go* „іти”, да. *gān*, н. *gehen* „йти, ходити”, двн. *gagan*, *gegin*, *gēn*, *gān*, голл. *gaan*, дс. *gān*, шв. *gå*; < герм. **gai-/gæ-* „іти”

// гр. *kichēmenai* „досягати, отримувати”, ді. *jáhāti* „він залишає”; < іє. **ǵhē(i)-/ǵhāi-/ǵhi-* (з розш. *n, r, l, gh, b, s*) „залишати пустим; іти геть”.

◇ Форми минулого часу, деякі форми інфінітива й іменників (пор. н. *Gang* „хід”, двн., да. *gangan*, дісл. *ganga*, гот. *gaggan*) утворені в герм. мовах від назалізованого варіанта іє. кореня **ǵhengh-/ǵhongh-* „крокувати”.

GALG -

а. *gallows* „шибениця”, да. *galga*, н. *Galgen* „шибениця”, двн. *Galga*, голл. *galg*, дс. *galgo*, шв. *galge*, дісл. *galgi*, гот. *galga* „хрест”; < герм. **galgan-* „хрест, шибениця”

// лит. *žalgā* „жердина”, вірм. *jalk* „гілка”; < іє. **ǵhalg(h)-* „жердина, гілка”.

GALL-

а. *gall* „жовч”, да. *gealla*, н. *Galle* „жовч”, двн. *galla*, голл. *gal*, дс., шв. *galla*, дісл. *gall*; < герм. **galla-/an-/ōn (ll < ln)* „жовч”

// лат. *fel, fellis* „жовч” (< **gheln*), гр. *chólos*, авест. *zāra-*, лтс. *žults*, рос. *желчь*, псл. *huzylč*; < іє. **ǵhel-(n)-/ǵhol-(n)-* „блискучий, жовтуватий”. Див. *gelw-*.

GAST-

а. *guest* „гість”, да. *gāest*, *giest*, н. *Gast* „гість”, двн. *gast* „чужинець, гість”, голл., дс. *gast*, шв. *gäst*, дісл. *gestr*, гот. *gasts* „гість”; < герм. **gastiz* „гість, прибулець, незнайомець”

// лат. *hostis* „ворог”, рос. *гость*, псл. **gostь* „прибулець”; < іє. **ghostis*.

GAUM-

гот. *gaumjan* „сприймати”, дісл. *geuma*, да. *gīeman*, н. *gaumen*

„охороняти”, двн. *goutjan, goutōn* „звертати увагу, турбуватися”; дісл. *gaumr* „увага, спостереження”, да. *gūte*, двн. *gouta*; < герм. **gaum-/gum-* „спостерігати, сприймати”

// лат. *favēre* „виявляти схильність, бути милосердним”, рос. *говеть, благоговеть*, псл. **govēti*; < іє. **ghou(ē)*- „звертати увагу”.

GAZD-

а. *yard* „міра довжини” (0,9 м), да. *gyrd, gerd* „палка, прут”, н. *Gerte* „прут, хлист”, двн. *gera* „гілка, прут”, *gart* „гострокінечна палка для погона худоби; міра довжини; шип”, шв. *gadd* „колючка”, дісл. *gaddr*, гот. *gazds* „жало, шип”; < герм. **gazdjō/gazda* „гострокінечна палка”

// лат. *hasta* „палка, жердина, спис”, сірл. *gat* „вербна гілка”; < іє. **ghazdh-/ghast-* „шип, гострокінечна палка”. Германо-італо-кельт. ізогласа.

GEb¹/GAḅ-

а. *give* „давати”, да. *giefan*, н. *geben* „давати”, двн. *geban*, голл. *geven*, дс. *geban*, шв. *giva*, дісл. *gefa*, гот. *giban*; < герм. **geb-/gaḅ-/gæḅ-* (< іє. *e-o-ē*) „давати”

// лат. *habēre* „тримати, мати”, ді. *gábhasti-h* „рука”, укр. *габати* „хапати”; < іє. **ghabh-* „мати, володіти” (з поляризацією значення „хапати ↔ давати”).

GEb²/GAḅ-

1. н. *Giebel* „фронтон”, двн. *gibil*, шв. *gavel* „фронтон”, дісл. *gafl*, гот. *gibla* „фронтон”.

2. н. *Gabel* „виделка, вила”, двн. *gabala*, а. *gable* „фронтон”, гот. *g(e)afol* „вила”.

3. двн. *gibilla* „голова”, двн. *gebal* „голова, череп”; < герм. **gebl-/gaḅl-* „гілка з розгалуженням, вила”

// гр. *kephalē* „череп, голова”, дірл. *gabul* „розгалужена гілка дерева, вила”; тох.-А. *śpāl* „голова”; < іє. **ghebh-* „гілка, розгалуження”.

GELW-/GULW-

а. *yellow* „жовтий”, да. *geolo*, н. *gelb* „жовтий”, двн. *gelo*, голл. *geel*, дс. *gelo*, шв. *gul*, дісл. *gulr* „жовтий”; < герм. **gelwa-/gula-* „давати”

// гр. *chlōrós* „жовтозелений”, лат. *helvus* „медовожовтий”, лит.

geiltas „жовтий”, рос. *желтый, зеленый*; < іє. **ǵhelā-/ǵhlē-/ǵhlō-* „блищати”. Сюди ж, мабуть, укр. *зелo* „зелень”, рос. *злак, зола* (< **zel-/zol-*).

◇ Чергування сл. *ž* і *z* (*жовтий* і *зелений*) дає підставу вважати, що в іє. корені *ǵh* чергуються з *gh*.

GERǾ-/GARǾ-/GURǾ-

1. а. *yard* „подвір’я”, да. *geard*, н. *Garten* „сад”, двн. *garto*, дс. *gardo*, шв. *gård* „двір, маєток”, дісл. *garðr* „паркан”, гот. *garda* „загін для худоби”; < герм. **garǾ-a/i/an-* „огорожа, паркан”

2. а. *gird* „підперізувати, оточувати”, да. *gyrdan*, н. *Gürtel* „підперізувати”, голл. *gorden* „підперезати”, шв. *gjorda*, дісл. *gyrða*, гот. *gairdan* „оточувати, підперізувати”; а. *girdle* „пояс”, н. *Gürtel*, дісл. *gyrðill*, гот. *gairda* „пояс”; < герм. **gerǾ-/gurǾ-(i)-* „оточувати”

// гр. *chórtos* „вигін, пасовисько, загін”, лат. *hortus* „сад”, ді. *grhá-h* „дім”, лит. *gařdas*, рос. *город, ограда*, лит. *žárdas* „жердина”, рос. *жердь*, хет. *gurta-* „фортеця”; < іє. **ǵher-/gher-* „огородити, утримувати” (> іє. **ǵhordnos/ǵhortos-* „огорожа”).

GER(N)-

1. н. *gern* „охоче”, двн. *gerno*, голл. *gaarne*, да. *georn* „жадібний”, шв. *gärna*, дісл. *gjarn*, гот. *faihu-gairns* „жадібний (до грошей), хтивий”; < герм. **gernaz* „жадібний”

2. а. *yearn* „бажати, прагнути, жадати”, да. *giernan*, н. *begehren* „бажати, жадати”, двн. *gerōn*, дісл. *girna* „бажати”, гот. *gairnjan*; < герм. **gernjan-* „бажати”

// лат. *horīrī* „спонукати”, ді. *háryati* „жадає”; < іє. **ǵher-* „хапати, утримувати > жадати”. Мабуть, цей корінь ідентичний кореню **ǵher* „обносити парканом” (див. *gerǾ-*).

GESTR-

а. *yesterday* „вчора”, да. *geostrá*, н. *gestern* „вчора”, двн. *gesterēn*, голл. *gisteren*, шв. *går*, дісл. *ī-gær* „завтра, вчора”, гот. *gistradagis* „завтра”; < герм. **gestra-/gæz-* „інший день”

// лат. *heri* „вчора”, *hesternus* „вчорашній”, ді. *hyáh* „тж”; < іє. **ǵh(Ǿ)jes-+-tro-/no-* „іншого дня”.

GET-

а. *get* „отримувати”, да. *gietan*, н. *vergessen* „забувати”, двн. *firgeiān*, а. *forget* „забувати”, голл. *vergeten*, дс. *fargetan*, дісл. *geta* „досягати, доставляти”, гот. *bigitan* „знаходити”; < герм. **getan-* „досягати, хапати”

// лат. *pre-hendere* „хапати”; < іє. **ghed-* „хапати”.

GEUM-/GAUM-

а. *gum(s)* „десна”, да. *gōma*, н. *Gaumen* „піднебіння”, двн. *goumo*, *giūmo*, *guomo*, шв. *gom* „піднебіння”, дісл. *gōmr*; < герм. **geum-/gaum-/gōm-* „зів, гортань”

// гр. *chaiños* „зяючий”, *cháos* „пустий простір”, лит. *gomurys* „гортань, горло”; < іє. **ghēu-/ghōu-/ghāu-* „зяяти” (з чергуванням іє. *gh-/gh-*). У значенні „гортань” – германо-балт. ізоглоса.

GEUT-/GAUT-/GUT-

н. *gießen* „лити”, двн. *gioiān*, да. *gēotan*, голл. *gieten*, дс. *giotan*, шв. *gjuta*, дісл. *gjōta* „народжувати, метати” (про тварин), гот. *gjutān* „лити”; < герм. **geutan-* „лити”

// гр. *chēmeīa* „змішення рідин”, лат. *fundere* „вилити”; < іє. **gheu-* „лити”.

gINN-/gANN-

а. *begin* „починати”, да. *be-ginnan*, н. *beginnen* „починати”, двн. *beginnan*, голл. *beginnen*, шв. *begynna*, гот. *duginnan* „починати”; < герм. **ginn-* „початок; починати”

// гр. *kainós* (< **kanjos*) „молодий”, лат. *recēns* „новий, недавній”, ді. *kanīna-* „молодий”, рос. *на-чать*, псл. **čъti*, **čъtо* (почну), рос. *конец*, псл. **коньсь* „кінець/початок” (< псл. **конь*); < іє. **ken-/kon-* „проростати, набирати сили”.

GŌđ-/GAđ -

а. *good* „хороший”, да. *gōd*, н. *gut* „добрий, хороший”, двн. *guot*, голл. *goed*, дс. *gōd*, шв. *god*, дісл. *gōdr*, гот. *gōps* „лити”; < герм. **gōdaz* „хороший”

// ді. *gadh-* „прилипати, чіплятися, утримуватися”, лит. *gugdās* „честь, слава”, рос. *год*, *годный*, *погода*, укр. *гожий*, псл. **godъ*

„зручний час”, тох. –АВ *kātk-* „радіти”; < іє. **ghadh-* „бути гідним, підходити”.

GRA-/GRŌ-

1. а. *grass* „трава”, да. *græs*, н. *Gras* „трава”, двн., дс., голл. *gras*, шв. *gräs*, дісл., гот. *gras* „трава”; < герм. **grasa-* „трава”

2. а. *grow* „рости”, да. *grōwan*, двн. *gruoen* „рости, зеленіти”, голл. *groeien*, шв. *gro* „рости”, дісл. *grōa*; < герм. **grō-* „зеленіти, рости”

3. а. *green* „зелений”, да. *grēne*, н. *grün* „тж”, двн. *gruoni*, голл. *groen*, дс. *grōni*, шв. *grön*, дісл. *grünn*; < герм. **grōni-/ja-* „зелений”

// лат. *grāmen-* „трава” (< **grasmen*), галльськ. *grennos* „борода”, рос. *грань, граница*, укр. (діал.) *гряний* „зелений”; < іє. **gher(ā)-/ghrē-/ghrā-/ghrō-* „рости, проростати, випирати”.

GRAþ-/GRŌþ-

а. *grave* (діал.) „копати”, да. *grafan*, н. *graben* „копати”, голл. *graven*, шв. *gräva* „копати”, дісл. *grafa*, гот. *graban* „лити”; < герм. **graban-* „копати”

// ді. *grbhñáti-* „стає”, лит. *grėbti* „обробляти граблями”, рос. *гребу*, укр. *грабати* „розгрібати”, рос. *грабли*, осет. *argævnæ* „кличі”; < іє. **ghrebh-/ghrobh-/ghrōbh-* „копати, скребти, хапати”.

GREUT-/GRAUT-/GRUT-

а. *great* „великий”, да. *grēat* „крупнозернистий”, н. *groß* „великий”, голл. *groot*, дс. *grōt*; н. *Grütze* „крупа”, *Grieff* „гравій”, а. *grout* „мука грубого помолу”, да. *grūt*, а. *grit* „гравій, пісок”, да. *grēot*, шв. *gryt* „кам’янистий ґрунт”, *grōt* „каша”, дісл. *grjot*, а. *groats* „крупа”, са. *grotes*; < герм. **graut-/greut-/grūt-* „роздріблений, крупнозернистий”

// лит. *grūsti-* „товкти, роздавліювати”, укр. *грудень*, псл. **gruda* „глиба”, кіпр. *gro* „гравій”; < іє. **ghrēu-/ghrāu-/ghrū-* ← **gher-* „дрібити, розмолоти”.

GRæð-

а. *greedy* „жадібний”, да. *grædig*, *grēdig*, двн. *grātag*, шв. *grådig* „голодний”, дісл. *grāðr* „голод, пожадливість”, гот. *grēdus* „голод”, *grēdags* „голодний”; < герм. **hgræð-* „голодний”, „голод”.

Походження герм. **græð*- неясне. Можливо, < іє. *gher*- „дробити, розмолоти” (див. *greut*-). У цьому випадку семантичний розвиток відбувався за відомою моделлю: „терти, дробити” > „завдавати болю” > „відчувати біль, голод” (пор. *smert*- і *hunh*-).

GRIÐ-

н. *Gritt* (діал.) „крок”, свн. *grit* „тж”, гот. *grids* (*grīps*) „крок”; < герм. **grīð*- „крок; крокувати”

// лат. *gradus* „крок”, *gradī* „крокувати”, дірл. *in-grennim* „переслідую”, рос. *гряды, грядущий*, псл. **grędó*; < іє. **ghrād*h-/*ghrid*h- „крок; крокувати”.

GRIND-/GRAND-/GRUND-

а. *grind* „розмолоти”, да. *grindan*, н. *Grind* „струп, короста”; н. *Grund* „грунт, земля”, двн. *grunt*, а. *ground* „грунт, земля”, да. *grund*, голл. *grond*, дс. *grund*, шв. *grund*, гот. *grundu-waddjus* „основа; фундаментна стіна”, дісл. *grunnr* „дно”; < герм. **grindan*- (< **grendan*-, іє. **ghrendh*-) „розмолоти”; **grunduz* (< **grunþuz*) „дно, грунт, подрібнена земля” (< іє. **ghrntus*).

// гр. *chóndros* „зерно, крихта”, лат. *frendere* „роздробляти”, лит. *grėndu, grėsti* „терти, царапати”; < іє. **ghren*-/*ghron*-/*ghrñ*- < іє. **gher*- „терти, обробляти гострим інструментом”.

GRĪP-/GRAIP-/GRIP-

а. *gripe* „хапати”, да. *grīpan*, н. *greifen* „хапати”, двн. *grīfan*, голл. *grijpen*, дс. *grīpan*, шв. *grīpa*, дісл. *grīpa*, гот. *greipan*; < герм. **grīpan*- „хапати”. Походження неясне. Можливий зв’язок з *graþ*- „копати”. В цьому випадку припускається іє. **gher*-/*ghrej*- (< **ghrejþ*-) зі значенням „скребти, хапати”.

GRŌT-/GRÆT-

а. *greet* „вітати”, да. *grætan, grōtian* „звертатися до к.-н., заговорити”, н. *grüßen* „вітати”, свн. *gruezen*, голл. *groeten*, дс. *grōtian*, шв. *gråta* „плакати”, дісл. *grāta*, гот. *grētan* „плакати, голосити”; < герм. **grōt-jan*- (< а. *greet*)/*grētan*- (> гот. *grētan*, дісл. *grāta*) „вітати, примусити заговорити”. Походження неясне.

GUð-

а. *god* „Бог”, да. *god*, н. *Gott* „Бог”, двн. *got*, голл., дс. *god*, шв. *gud*, дісл. *guð*, гот. *gub*, *guðis*; < герм. **guda* „Бог” (< іє. **ǵhutó* „той, кого викликають чародійством”).

// ді. *hū́tá-* „покликаний”, *hávātē* „кличе”, лит. *žavėti* „зачарувати”, рос. *звать*; < іє. **ǵhauā-/ǵhu-* „викликати, закликати”.

GULþ-

а. *gold* „золотий”, да. *gold*, н. *Gold* „золото”, двн. *gold*, голл. *goud*, дс. *gold*, шв. *guld*, дісл. *gull*, *goll*, гот. *gulþ*; < герм. **guda* „золото” (< іє. **ǵhłtom*)

// ді. *hári-h* „золотистий”, лтш. *zēlts*, рос. *золото*, псл. **zolto*; < іє. **ǵhel* - „блищати”.

GUM-

гот. *guma* „людина, чоловік”, да. *guma*, дс. *gumo*, двн. *gomo*, дісл. *gumī*; < герм. **guma-* „людина”. У суч. герм. мовах корінь зберігається в складних словах – а. *bridegroom*, н. *Bräutigam*, шв. *brudgum* „наречений”. За межами герм. мов **guma-* має широкі зв’язки: лат. *homo* „людина”, *humus* „земля”, гр. *chtón* „земля”, *chamāī* „на землі”, дірл. *duine* „людина”, авест. *zā*, *zāmō* (род. відм.) „земля”, дперс. *zām-*, лит. *žẽmė*, *žmonės* „люди”, рос. *земля*, псл. **zemja*, алб. *dhe* „земля”, хет. *tekan*, тох.-А *tkam* „земля”. Іє. **dheghōm-/dhghem-/dhghom-* „земний, із землі”. Поняття „людина” виникло на основі семи [земний; із землі].

GUNþ-

а. *gun* (сканд.) „гармата”, да. *gūð* „війна”, двн. *gund*, дісл. *gunnr* „війна”; < герм. **gunþ* (> *gund-* > *gund-* „війна”) < іє. *hvgʰhñ(t)-*

// хет. *kwen-* „гнати”, гр. *theneîn* (< **thenyein*) „бити”, лат. *of-fendere* „штовхати”, дірл. *gonim* „завдаю поранення, вбиваю”, ді. *hánti* „б’є”, рос. *гнать*, псл. **gъnati*, „жати” (> жнива), псл. **žęti* (*ž* < *g* перед *e*), лит. *giñti* „гнати”, алб. *gjanj* „переслідую”, вірм. *gan* „удар”; < іє. **g(u)hen* - „бити”.

Н

НАЪ-/НАФ-/НӦФ-

1. а. *heave* „піднімати”, да. *hebban*, н. *heben* „підіймати”, двн. *heven*, *heffan*, голл. *heffen*, дс. *hebbian*, шв. *håva*, дісл. *hefja*, гот. *hafjan* „піднімати” (мин. час *hōf*); < герм. **hafjan-/habjan-* „піднімати”

// лат. *capere* „хапати”; < іє. **kōp-/kār-* „хапати”.

2. а. *have* „мати”, да. *habban*, н. *haben*, двн. *habēn*, голл. *hebben*, шв. *hava*, дісл. *hafa*, гот. *haban*; < герм. **habæjan-* „мати”.

НАг-

1. а. *haw* „огорожа”, да. *haga* „подвір'я, дім, огорожене місце”, н. *Hag* „огорожа”, двн. *hag* „огорожене місце, місто”, голл. *haag* „живий пліт”, дс. *hag*, шв. *hage*, дісл. *hagi* „пасовисько, огорожений вигін”; < герм. **hag-a/an-* „огорожа”.

2. а. *hedge* „пліт, паркан”, да. *hescg*, н. *Hecke* „пліт, паркан”, двн. *hegga*, голл. *heg*, шв. *häck*; дісл. *heggr* „жердина”, шв. *hägg*; < герм. **hag-(jō-/jōn-/ja-)* „паркан; жердина”

// валл. *cae* „огорожа”, галльська *caio* „насип, огорожа”, лат. *caulae* (< **kaholā*) „огорожа, загін”; < іє. **kagh-* „пліт, паркан”. Германо-італо-кельтська ізогласа.

НАІ-/НІ-

а. *hote* „дім”, да. *hām*, н. *Heim* „дім”, двн. *heima* „сім'я, дім”, голл. *heet*, дс. *hēm*, шв. *hem*, дісл. *heimr* „місце проживання”, гот. *haims* „жити”; < герм. **haimiz/haimaz* „село, дім”

// гр. *kōtē* „село”, лит. *kiēmas* „село, двір”, дпрус. *caumis* „тж”, рос. *семья*, лит. *šeimā* „челядь”; < іє. **ʔei-/kei-/koj-* „поселення, дім; бути розташованим”.

НАІН-

гот. *haihs* „одноокий”

// гр. *kaikias* „північно-східний вітер” (< „темний”), лат. *caecus* „сліпий”, дірл. *caičh* „одноокий”, корн. *cuic* „тж”, ді. *kēkara-h* „косий, косоокий”; < іє. **kaiko-* „косоокий, одноокий”.

НАІЛ-

а. *whole* „цілий”, да. *hæl, hāl*; а. *heal* „зціляти”, да. *hælan*; н. *heil* „цілий, здоровий”, двн. *heil*, голл. *heel*, дс. *hēl*, шв. *hel* „весь, цілий”, дісл. *heill*, гот. *hails* „здоровий”; < герм. **hailaz* „цілий, здоровий”

// дпрус. *kails* „здоровий”, рос. *цельй*; < іє. **kaǵl-* „цілий”. У значенні „цілий” – германо-балто-слов. ізоглоса.

НАІТ-

н. *heißen* „називати, наказувати”, двн. *heizan* „вимагати, наказувати”, да. *hātan* „наказувати, називати”, шв. *heta* „називатися”, дісл. *heita* „називати”, гот. *haitan* „звати, називати, наказувати” (редупліковане дієслово); < герм. **haitan-* „наказувати, називати”

// гр. *kānein* „приводити в рух”, лат. *ciēra* „тж”, *citus* „прудкий”; < іє. **kēj-/kōj-/kāj-/kī-* „приводити в рух”.

НАІѠ-

а. *heath* „степ, пустище”, да. *hæð*, н. *Heide* „степ, вигін”, двн. *heida*, голл. *heide*, дс. *heidā*, шв. *hed*, дісл. *heidr* „плоскогір’я”, гот. *haiþi* „степ, вигін”; < герм. **haiþ-jō/i-* „необроблена земля, лісиста місцевість”

// валл. *coit* „ліс”, лат. *bī-cētum* „пасовисько для великої рогатої худоби”; < іє. **kojt-* „лісиста місцевість”. Сюди ж: н. *Heide* „поганин”, гот. *haiþnō* „язичниця” (букв. „людина, яка живе за містом, у степу”) – калька з лат. *pāgānus* „сільський мешканець” (> сл. запоз. *поганий* „іновірець > поганий”); н. *Heidelbeere* „чорниця” (< „ягода, яка росте в лісовій місцевості”); н. *Heidelberg* (< *Heidel-beere-berg*).

◇ Оскільки зіставлення з лат. *bīcētum* викликає сумнів, можна припустити, що *koit-/haiþ-* є германо-кельтською ізоглосою.

НАК-/НӨК-

гот. *hakuls* „накидка, плащ” да. *hæcen* „козень”, *hacele* „плащ”, дісл. *hókoll* „тж”, снн. *hæken* „кізочка”; < герм. **hak-/hōk-* „коза”

// рос. *коза*, ді. *aja* „козел”, *ožyś* „тж”.

НАЛ-/HEL-/HUL-

н. *hehlen* „приховувати”, двн., дс. *helan*, голл. *helen*, да. *helan* „ховати”; н. *hüllen* „укривати”, двн. *hullan*, да. *hyllan*, шв. *hölja*, дісл.

hulja „закривати”, *huliðs-hjalmr* „шолом-невидимка”, гот. *huljan* „ховати”; < герм. **hel-/hul-* „покривати, ховати”

// гр. *kalýptein* „ховати, обволікати”, лат. *cēlāre* „таїти, ховати”, *colōs* „копір”; < іє. **kel-/kol-/k̑l-* „покривати, приховувати”.

HAL(A)M-

а. *halm*, *haulm* „стебло”, да. *healm*, н. *Halm* „тж”, двн. *hal(a)m*, голл., шв. *halm*, дісл. *halmr* „солома”; < герм. **halamaz-* „стебло”

// гр. *kálamos* „очерет”, лат. *culmus* „соломка”, прус. *salme*, рос. *солома*; < іє. **kolāmos/kolmos/kolā-mā* „стебло”.

HALʙ-

а. *half* „половина”, да. *healf*, н. *halb*, двн. *halba*, голл., дс. *half*, шв. *halv*, дісл. *halfr*, гот. *halbs* „половина”; < герм. **halʙ-* „ділити, половина”

// лат. *scalpere* „різати, розщиплювати”, ді. *kalpáyati* „приводить в порядок, розподіляє”, лит. *skēlti* „розщипляти”; < іє. *(*s*)*kel-(p)-* „різати, розщиплювати, рубати”.

HALD-

а. *hold* „тримати”, да. *healdan*, н. *halten* „тримати”, двн. *haltan*, голл. *houden*, дс. *haldan*, шв. *hålla*, дісл. *halda*, гот. *haldan* (редупліковане дієслово); < герм. **haldan-* „пасти худобу”

// гр. *kēllein* „гнати”, ді. *kāláyati* „жене худобу, спостерігає, тримає”; < іє. **kel-/kol-* „гнати”.

HALS-

а. *halse* (заст.) „шия”, да. *hals*, н. *Hals* „шия”, двн. *hals*, голл., шв., дісл. *hals*, гот. *hals*; < герм. **halsaz* „шия”

// гр. *pólos* „вісь”, *pelein* „рухатися”, лат. *collum* „шия” (< **colsum-*), дірл. *cul* „віз”, ді. *cakrá-* „колесо воза”, лит. *kġklas* „шия”, рос. *колесо*, укр. *коло*; < іє. **k^hel-/k^hol-* „крутитися” (> **k^hol-so-*).

HALʙ-/HULʙ-

1. н. *Huld* „милість, прихильність”, двн. *huldī*, да. *hyldu* „милість”, дісл. *hylli* „прихильність”; н. *hold* „чудовий”, двн. *hold* „милостивий”, да. *hold*, шв. *huld* „прихильний, милостивий”, дісл. *hollr*, гот. *hulʙs*

„милостивий”; < герм. **hulþ-* „схильний”.

2. н. *Halde* „схил”, двн. *halda* „схил”, да. *heald*; < герм. **halþaz* „схильний, кривий, косий”

// гр. *klīnein* „нахилити”, ірл. *clōin* „нахилений”, ді. *śráyati* „прихилити”, рос. *клонить*; < іє. **kel-/kol-/kļ-* „нахилитися”.

HAN-/HÖN-

н. *Hahn* „півень”, двн. *hano*, да. *hana*, *hona*, голл. *haan*, дс. *hano*, шв. *hane*, дісл. *hani*, гот. *hana*; < герм. **hanan-* „півень”

// гр. *ēi-kanós* „той, що співає вранці”, лат. *canere* „співати”, *ci-cōnia* „лелека”, дірл. *canaid* „співає”, рос. *канюк* „шуліка”; < іє. **kān-/kōn-* „співати”.

HANAP-

а. *hetp* „конопля”, да. *hener*, н. *Hanf* „конопля”, двн. *hanaf*, шв. *hantra*, дісл. *hampr*; < герм. **hanap-/hanip-* „конопля”

// гр. *kánnabis* „конопля”, лат. *cannabis*, вірм. *kanap*, рос. *конопля*, псл. **koporja*; < іє. **kanab-* „конопля”.

◇ Давній мігр. термін – запозичення з неіндоевропейської мови (можливо, з шумерської – *kunibu*).

HAND-

а. *hand* „рука, кисть руки”, да. *hand*, *hond*, н. *Hand*, двн. *hant*, голл., шв. *hand*, дісл. *hond*, гот. *handus* „рука”; очевидно, пов’язане з гот. *hinþan* „хапати”; < герм. **handuz* „рука”. Походження неясне.

HANH-

а. *hang* „вішати”, да. *hangian*, *hongian*, н. *hängen*, двн. *hengen*, голл. *hangen*, дс. *hāhan*, шв. *hänga*, дісл. *hengja*; < герм. **hangjan-* „вішати” (слабке дієслово). Форма сильного дієслова – да. *hōn*, двн. *hāhan*, гот. *hāhan* (редупліковане дієслово) є похідною від герм. **hanþan-* у результаті зміни герм. *aŋX-* > *āX* > да. *ō*. Форми сильних і слабких дієслів у суч. нім. і англ. мовах частково збіглися.

// лат. *sunctāri* „коливатися, не наважуватися” (< **concitāri*); < іє. **kenk-/konk-* „коливатися”.

НАR-

н. *Heer* „військо”, двн. *heri*, да. *here*, голл. *heer*, дс. *heri*, шв. *här*, дісл. *herr*, гот. *harjis*; < герм. **harjaz-* „військо, загін” (< іє. **korjos*).

// дперс. *kāra-* „військо”, дпрус. *karjis* „військо”, рос. *корить, укор*; < іє. **kor-* „той, хто відноситься до війни”.

Сюди ж: н. *Herzog* „герцог”, двн. *herizog* „воєвода”.

НАRb-

а. *harvest* „жатва, врожай”, да. *hærfest*, н. *Herbst* „осінь”, двн. *herbist*, голл. *herfst*, шв. *höst* „осінь”, дісл. *haust* „тж”; < герм. **harbista-* (> зах.-герм.)/*harbusta* (> сканд.) „час збирання врожаю”

// лат. *carpere* „збирати плоди”, ді. *kṛpāna-h* „меч”, лтш. *cirpe* „серп”; < іє. *(*s*)*ker-* „різати”.

НАRḑ-

а. *hard* „твердий”, да. *heard*, н. *hart* „твердий”, двн. *hart* „сильний, сміливий”, голл. *hard*, шв. *hård*, гот. *hardus*, дісл. *harḑr*; < герм. **harḑuz* „сильний”

// гр. *kratús* „сильний, міцний”; < іє. **kart-/krat-* „сильний” ← **kar-/kre-/kr-* „твердий, жорсткий”.

НАT-

а. *hate* „ненависть”, да. *hete*, н. *Haß* „ненависть”, двн. *haj*, шв. *hat*, дісл. *hatr*, гот. *hatis*; н. *hassen* „ненавидіти”, голл. *haten*, дс. *haton*, дісл. *hata*, гот. *hatan* „ненавидіти”; да. *hetten* „переслідувати”, н. *hetzen* „нацькувати, переслідувати”, гот. *hatjan* „ненавидіти”; < герм. **hatas-* (*s*-основа) „ненависть”; *hat-jan/-ōjan/-æjan* „ненавидіти”

// гр. *kēdos* „турбота, сум”, авест. *sādrām* „нешастя, страждання”; < іє. **kēd-/kād-/kād-* „страждання, печаль”.

НАḑ-

н. *Hader* „сварка, чвари”, двн. *hadu* „бій, битва” (*Hadubrandt* „битва” + „меч”), дісл. *hóḑ* „боротьба”; < герм. **haḑu-* „бій, битва”

// ді. *śátru-* „перемогти, ворог”, ірл. *cath* „боротьба”, галльськ. *Catu-* (у власних назвах), стсл. *kotorati* „сваритися”, *kotora* „суперечка, сварка”, псл. **kotora*; < іє. **kat-/kat-* „бій, битва”.

HAUḶ-

а. *head* „голова”, да. *hēafod*, н. *Haupt* „голова, глава”, двн. *houbit*, голл. *hoofd*, дс. *hōbid*, шв. *huvud*, дісл. *haufiḶ*, гот. *haubip*; < герм. **haubīða-/habīða-* „посудина, голова” (< іє. **karuēt-/karut-*)

// лат. *caput* „голова”, ді. *kapálat* „чаша, череп”; < іє. **kap-* „чаша” < іє. **kār-/kar-* „хапати” > „посудина” > „голова”. Див. *haḶ-*.

HAUH-

а. *high* „високий”, да. *hēah*, н. *hoch* „високий”, двн. *hōh*, голл. *hoog*, дс. *hōh*, шв. *hög* (< **haugwa-*), дісл. *hār*, гот. *hauhs* „високий”, *hiuhma* „купа”; < герм. **hauh-(g)-/hiuh-* „високий”

// ді. *kiscáti* „гнеться”, лит. *kaĩkaras* „холм”, рос. *куча*, укр. (діал.) *чуга* „гора без рослинності”; < іє. **keu-* „гнути” (з розширенням *k* і *g*).

HAUN-

н. *Hohn* „насмішка”, двн. *hōna* „насмішка”, да. *hēan* „той, кого зневажають; низький”, шв. *hån* „насмішка”, дісл. *hāð* (< **hawīða*) „насмішка”, гот. *hauns* „низький, покірний”; н. *hōhnen* „насміхатися”, гот. *hauñjan* „насміхатися”; < герм. **haun-* „низький; той, кого зневажають”

// гр. *καυός* „поганий”, лтс. *kāuns* „сором”; < іє. **kaυ-(n)-* „низький” < іє. **keu-* „гнути” (див. *hauh-*).

HAUS-

а. *hear* „чути”, да. *hīeran*, н. *hören* „слухати, чути”, двн. *hōran*, голл. *horen*, дс. *hōrian*, шв. *höra*, дісл. *heyra*, гот. *hausjan*; < герм. **hauzjan-* „чути”

// гр. *ακούειν* „чути” (> акустика), лат. *cavēre* „брати до уваги”, ді. *kavi-* „ясновидець”, укр. *чуту*; < іє. **skeu-/skoυ-* „звертати увагу”.

HAWW-

а. *hew* „рубати”, да. *hēawan*, н. *hauen* „косити, рубати”, двн. *houwan* „бити, колоти, косити”, голл. *houwen*, дс. *hauwan*, шв. *hugga* „рубати”, дісл. *hóggva*; < герм. **hawwan* „бити, колоти”

// лат. *cūdere* „бити, штовхати”, лит. *káuti* „бити”, рос. *ковать*; < іє. **kāυ-/kāυ-* „бити, рубати”.

HAZ-/HAS-

a. *hare* „заєць”, да. *hara* „заєць”, *hasu* „сірий”, н. *Hase* „заєць”, двн. *haso*, голл. *haas*, шв. *hare*, дісл. *heri*; < герм. **hazan-* „заєць, сірий”

// лат. *cānus* „сірий” (< **casnos*), прус. *sasins* „тж”; < іє. **kas-no-* „сірий, заєць” < **kas-* „сірий”.

HELM-

a. *helm* „рукоятка, кормило”, да. *helma* „рукоять рульового весла”, н. *Helm* „рукоятка, ручка”, свн. *helm*, дісл. *hjälm-vólr* „весло”; < герм. *huhelmaz-* „стовбур, кусок дерева”

// гр. *skalós* „кілочок”, лит. *kēlmas* „пень”, рос. *челн*, псл. **čьlnъ*; < іє. *(*s*)*kel-* „різати, бити, розщиплювати”.

HELP-

a. *help* „допомагати”, да. *helpan*, н. *helfen* „допомагати”, двн. *helfan*, голл. *helpen*, дс. *helpan*, шв. *hjälpa*, дісл. *hjalpa*, гот. *hilpan*; < герм. **helpan-* „допомагати”

// лит. *šeišpti* „допомагати”; < іє. **kelp-/kelb-* „підпирати, підтримувати” < іє. **kel-* „ховати, приховувати”. Герм.-балт. ізоглоса. Див. *hal-/hel-*.

HELT-/HALT-/HULT-

1. a. *hilt* „рукоятка, ефес”, да. *hilt(e)* „рукоятка меча”, двн. *helza* „тж”, дісл. *hjalt* „тж”; < герм. **heltaz/heltiz* „рукоятка меча”.

2. a. *holt* „гай”, да. *holt* „ліс, гай”, н. *Holz* „деревина”, двн. *holz* „ліс”, голл. *hout*, дс. *holt*, шв. *hult* „гай”, дісл. *holt* „хаші, молодий ліс”; < герм. **hultaz/holtaz* „дерево, ліс”.

3. a. *halt* „кульгавий”, да. *healt* „тж”, двн. *halz*, шв. *halt*, дісл. *haltr*, гот. *halts*; < герм. **haltaz* „кульгавий”

// гр. *kládos* „зламана гілка, паросток”, лит. *kálti* „бити молотом, ковати”, рос. *колода, колоть*, укр. *ікло*; < іє. *(*s*)*kel-* „колоти, розколоти, рубати, різати”. Див. *skel-*.

HER-/HAR-/HUR-

1. a. *hart* „олень”, да. *heort*, *heorot*, н. *Hirsch* „олень”, двн. *hiruz*, голл. *hert*, дс. *hirot*, шв. *hjort* „олень”, дісл. *hjórttr*; < герм. **herutaz* (< **kerud-* „тварина з рогами”).

2. а. *horn* „ріг”, да. *horn*, н. *Horn* „ріг”, двн. *horn*, шв., дісл. *horn*, гот. *haurn*; < герм. **horna-/hurna-* „ріг”

// лат. *cornū* „ріг”, *cervus* „олень”, прус. *sirwis* „серна”, рос. *корова*, *серна*; < іс. **ker(ā)-/kor-/kr-* „голова, ріг, верхівка”.

HERð-

а. *herd* „стадо”, да. *heord*, н. *Herde* „стадо”, двн. *herta*, шв. *hjord*, дісл. *hjórð*, гот. *hairda* „стадо”; < герм. **herðō* „стадо”

// ді. *šárdha-h* „загін”, лит. *keřdzius* „пастух”, рос. *череда* (< **ker-dā*); < іс. **kerdh-/kerdh-* ← *(*s*)*ker-* „різати”.

Сюди ж: н. *Hirt*, двн. *hirti*, а. *shepherd* „пастух”, да. *hirde*, гот. *hairdeis*. Див. *sker-*.

HERS-

н. *Hirse* „просо”, двн. *hirsī*, да. *herse* (в інших герм. не засв.); < герм. **hers-ja-/jōn* „просо, хлібний злак”

// лит. *šėrti* „кормити”; < іс. **ker-* „кормити, пестити”.

HERT-

а. *heart* „серце”, да. *heorte*, н. *Herz*, двн. *herza*, голл. *hart*, дс. *herta*, шв. *hjärta*, дісл. *hjarta*, гот. *hairtō*; < герм. **hert-ōn-/an* „серце”

// лат. *cor*, *cordis*, гр. *kardia*, дірл. *crīde*, лит. *širdis*, рос. *сердце*, *середина*, псл. **сьрьд-ko*; вірм. *sirt* „серце”, хет. *kard-(iaš)*; < іс. **kerd-/kord-* „серце”.

HEUP-/HAUP-/HUP-/HŪP

1. а. *hip* „стегно”, да. *hype*, н. *Hüfte* „стегно”, двн. *huf*, голл. *heup*, шв. *höft*, гот. *hups* „стегно”; < герм. **hupiz* (наявність *i* в суф. викликає умлаут).

2. а. *hear* „купа”, да. *hēap*, н. *Haufen* „купа”, двн. *hūfo*, голл. *hoop*, дс. *hōp*, шв. *hop*, дісл. *hōpr*; < герм. **haupa-/hūpan-* „купа”

// гр. *kūphos* „горб”, лит. *subitum* „лікоть”, укр. *куна*; < іс. **keu-/kou-/ku-/kū-* „гнути”.

HI¹-/HAI-

а. *hot* „гарячий”, да. *hāt*, н. *heiß* „тж”, двн. *heiz*, голл. *heet*, дс. *hēt*, шв. *het*, дісл. *heitr*; а. *heat*, н. *Hitze* „спека”, голл. *hitte*, шв. *hetta*, ісл.

hiti, гот. *heitō* „жар, лихоманка”; < герм. **hait-/hit-* „гарячий; жар”

// лит. *kaitr̃ns* „гарячий, палаючий”; < іє. **kaĭ-/kāĭ-/ki-* „горіти, світити”.

HI²-/HĒ-

Корінь *hi-/hē-* є за походженням вказівним займенником. У германських мовах він дав такі основні рефлекси: а. *he* „він”, да. *hē* „він”; гот. *und hita* „до цього часу”, *himma daga* „сьогодні”, н. *heute* „сьогодні”, двн. *hiu-tagu*, да. *hēodæg* „тж”, н. *heuer* „у цьому році”, двн. *hiu-jāru*; дс. *hēr*, н. *hier*, двн. *hiar*; н. *hin* „туди”, *her* „сюди”; а. *it* – займ. 3 ос. (ср.р.) „воно”, да. *hit* (початкове *h* відпало); а. *hither* „сюди”, да. *hider*, гот. *hidrē*; а. *hence* „звідси, отже”, да. *heonane*; а. *his* – присв. займ. „його” (род. відм. займ. *he* „він”), *her* „її”, *here* „тут”, гот. *hēr* „тут”; шв. *han* „він”, *hon* „вона”, дісл. *hänn*, *hōn*

// гр. *e-keĩ* „там”, (*e*)*keĩnos* „той там”, лат. *cis* „по цю сторону”, лит. *šis*, стел. *сь*, рос. *сей*; < іє. **ke-/kēĭ-/ki-*, іє. *ēĭ* > герм. *ē²* > двн. *ia*.

HIM-/HAM-

1. а. *heaven* „небо”, да. *heofon*, н. *Himmel* „небо”, двн. *himmil*, голл. *hemel*, дс. *himil*, шв. *himmel*, дісл. *himinn*, гот. *himins*; < герм. **hemin-/himin-* „небо”; розходження між формами з *-f/v-* (а. *heaven*) і *m* (гот. *himins*) пояснюється асимілятивними процесами (*himin-* > *hiĥn*).

2. а. *hammer* „молоток”, да. *hamor*, н. *Hammer* „молоток”, двн. *hamar*, голл. *hamer*, дс. *hamur*, шв. *hammare*, дісл. *hamarr* „скеля, молоток”; < герм. **hamar-* „камінь, молоток”

// гр. *ákmōn* „ковадло, метеорит, камінь, небо”, ді. *śátān-* „камінь, скеля, небо”, авест. *astan* „камінь, небо”, рос. *камень*; < іє. **ak-men-/akmen-* „камінь” ← **ak-/ok-* „гострий”.

HLAIB-

1. а. *loaf* „каравай, хліб”, да. *hiāf*, н. *Laib* „тж”, двн. (*h*)*leib*, шв. *lev*, дісл. *hleifr*, гот. *hlaiifs* „хліб”; < герм. **hlaibaz-* „випечений хліб” (< іє. **kloiĥho-*).

Сюди ж: 2. а. *lord*, са. *lōverd*, да. *hlāford* (< **hlāfweard* „хранитель хліба, пан для тих, хто їсть його хліб”); а. *lady*, са. *lāvedi*, да. *hlæfdīge* „та, що замішує тісто” (див. *dīg-*), гот. *gahlaiba* „товариш”.

HLAIN-/HLIN-

1. а. *lean* „накопичувати”, да. *hlænan* (кауз.), *hlinian*, н. *lehnen* „притуляти”, двн. *hlinēn*, голл. *leunen* „спиратися”, гот. *hlains* „пагорб”; < герм. **hlain-/hlin-* „нахиляти; пагорб”

// гр. *klínein* „нахиляти, притуляти”, лат. *clīnāre* „нахиляти”, *clīnus* „пагорб”, рос. *при-сло-нять*; < іє. **klej-* „згинати” ⇐ іє. **kel-* „нахилятися”).

Сюди ж: 2. гот. *hleiduma* „лівий” (< „кривий”). 3. гот. *hlija* „намет, шалаш”, дісл. *hlē*.

HLAUP-

а. *leap* „стрибати”, да. *hlēapan* „бігти, стрибати”, н. *laufen* „бігти”, двн. *hloufan*, голл. *loopen*, дс. *hlōpan*, шв. *löpa* „рухатися, бігти”, дісл. *hlaupa*, гот. *hlaupan* „підскочити”; < герм. **hlaupan-* „бігти, стрибати”.

HLEU(s)-/HLU(s)-/HLŪ(s)-

1. а. *listen* „чути”, да. *lysnan* (< **hlysnan*), двн. *hlosēn*, шв. *lyssna*, дісл. *hlust* „вухо”; < герм. **hlus-* „чути”, **hlust-* „вухо”.

2. а. *loud* „голосний”, да. *hlūd*, н. *laut* „голосний”, двн. (*h*)*lūt*, голл. *luid*, дс. *hlūd*; < герм. **hlūðaz-* „голосний”

// гр. *klytós* „відомий”, лат. *in-clutus* „відомий”, дірл. *clū* „слава”, ді. *śrutá-h*, рос. *слух, слышатъ, слово, слава*; < іє. **kley-/klōy-/klū-* „чути” (> іє. **klus-*, **klutós-*).

Сюди ж: 3. н. *Leumund* „реноме, репутація”, двн. *hliumun* „почуте”, гот. *hliuma* „слух”, н. *beleumden* „створювати репутацію”, свн. *beliunden* „повідомити” (неправильно асоціюється зі словом *Mund*). 4. Власне ім'я *Chlodwig*, двн. *Hluodowic* (*hlōd* „слава” + *wig* „битва”).

HLEUT-/HLAUT-/HLUT-

а. *lot* „жереб”, да. *hlot*, н. *Los* „жереб”, двн. *hlōj*, шв. *lott*, дісл. *hlautr*, гот. *hlauts* „жереб”; да. *hlēotan* „кинути жереб”, н. *losen* „тж”, двн. *hlioian* „ворожити, кинути жереб”; < герм. **hlauti-/hlut-i/a-* „жереб”, **hleutan-* „кинути жереб”

// лат. *clāvis* „ключ, засув”, *claudere* „зачиняти”, дірл. *clō* „ніготь”, укр. *клюкати* „дзьобати”; < іє. **klēy(d)-/klāy(d)-/klu(d)-* „чіпляти гачком, кігтем; кілочок, гачок”.

◇ Свідчення К.Тацита: „Нема нікого, хто би так вірив у прикмети і гадання з допомогою жереба, як германці” (Germania, 10).

HLŪTR-

н. *lauter* „прозорий, чистий”, двн. (*h*)*lū(t)ar*, да. *hlu(t)or*, шв. *lutter* „цільний, явний”, гот. *hlūtrs* „жереб”; < герм. **hlūtra-* „прозорий, чистий”

// лат. *cluere* „очищати”, лит. *šlūoti* „мести”; < іє. **kley(d)-* „мити, полоскати”.

HNĪgW-

н. *neigen* „нахиляти”, двн., да. *hnīgan* „нахилятися”, голл. *neigen*, шв. *niga*, дісл. *hnīga*, гот. *hneiwan*; < герм. **hnīgw-/hnaigw-* „нахилятися”

// лат. *conīveo* (< **con-cnīgveo*) „закриваю очі”; < іє. **kneig^hh-* „нахиляти(ся)”. Герм.-італ. ізоглоса. Сюди ж: н. *nicken* „кивати”, гот. *hnaiws* „низький”.

HORS-

а. *horse* „кінь”, да. *hors*, н. *Roß* „кінь”, двн. *hros*, голл. *ros*, дс. *hros*, шв. *russ* „низькорослий кінь”, дісл. *hross*; < герм. **horsa-* (< *hursa-* /*hrussa-* „кінь”

// лат. *cursus* „біг”, галльськ. *carros* (< **k̑rosos*) „віз” (> лат. *carrus* > а. *car*); < іє. **kers-* „бігти”.

HŌH-

гот. *hōha* „соха”

// ді. *śákhā* „гілка”, дірл. *cēcht* „гілка”, рос. *соха*, лит. *šakā* „гілка”, алб. *thekë* „кінчик, бахрома”, перс. *šāx* „гілка, сук”; < іє. **kak-/kāk-/kank-* „гілка, сук”.

HRAIN-

н. *rein* „чистий”, двн. (*h*)*reini*, голл. *rein*, дс. *hrēni*, шв. *ren*, дісл. *hreinn*, гот. *hrains* „чистий”; < герм. **hrain-i/ja-* „проціджений”

// гр. *krīnō* „ділю”, лат. *cernere* „відокремлювати”; < іє. **krej-* „відокремлювати, проціджувати” ⇐ іє. *(*s*)*ker-* „різати”. Див. **sker-*.

HRING-/HRUNG-

а., голл. *ring* „кільце, коло”, да. *hring*, н. *Ring* „кільце, коло”, двн. *hring*, дісл. *hringer*; < герм. **hringaz* „коло, кільце”

// гр. *kirkos*, лат. *circus* „коло”, рос. *кpуг*, псл. **krógъ* „кряж”, псл. **kręžъ* (< **krengj-*); < іє. *(*s*)*ker-*/(*s*)*kre-* „гнути, вертіти, робити кривим” (> **krengh-/krongh-*).

HRŌ¹-

1. а. *croup* „хрипіти”, да. *hrōpan*, н. *rufen* „кликати”, двн. (*h*)*roufan*, голл. *roepen*, шв. *ropa*, дісл. *hrōpa*, гот. *hrōpjan* „кричати”; < герм. **hrōp-an/-jan-* „кричати”

// гр. *karkairō* „тремчу, гримлю”, ді. *cárkarti* „згадає вихваляючи”; можливо, рос. *краса, красный*. Звуконаслідування < іє. **kar-/krā-* „вихваляти, кричати”.

2. гот. *hrōþeigs* „переможний”, да. *hrōðor* „радість”, дісл. *hrōðr* „слава, похвала”, двн. *hruod* „слава”; < герм. **hrōþ-* „крик, вигук”; шв. *ros* „пахвала” (< **hros-*).

3. н. *Ruhm* „слава”, двн. *hruom*, да. *hræmig* „хвалькуватий”; < герм. **hrōm-* „крик, вигук”.

HRŌ²-

1. а. *roof* „дах”, да. *hrōf*, голл. *roef* „дудка”, дфриз. *hrōf*, дісл. *hrōf* „навіс для овець”; < герм. **hrōf-* „покриття, дах”.

2. да. *hrōst* „дерев’яний каркас даху”, дс. *hrost* „горище”, гот. *hrōt* „дах”, дісл. *hrōt* „дах, горище”; < герм. **hrōt-* „дах”.

HRUG-

а. *ridge* „хребет, гребінь гори”, да. *hrycg* „спина”, н. *Rücken* „спина”, двн. *hrukki*, голл. *rug* „спина”, дс. *hruggi-*, шв. *rygg*, дісл. *hrygg*; < герм. **hrugjaz-* „хребет”

// лат. *curvus* „кривий”, сірл. *cor* „коло”, ді. *krūñcati* „гнеться”, лит. *kriáuklas* „ребро”; < іє. *(*s*)*ker-* „вертіти, гнути, крутити”.

HUNA(N)G-

а. *honey* „мед”, да. *hunig*, н. *Honig* „мед”, двн. *honag*, голл. *honing*, дс. *honeg*, шв. *honung*, дісл. *hunang*; < герм. **huna(η)ga-* „мед”

// гр. *knēkós* „жовтуватий”, ді. *kāñcaná-h* „золотий”; < іє. **k(e)nāko-*

/kānako- „жовтуватий, золотистий”. Якщо герм. корінь пов’язаний з лат. *canisae* „висівки” (< **k(y)an-*), прус. *cunčan* „коричневий”, рос. *куница* (< „коричнева”), то він може походити від іє. **keu-/keu-* „коричневий, жовтуватий”.

Іє. назва меду збереглася в н. *Met*, а. *mead*; див. *með*²-

HRUG-

а. *ridge* „хребет, гребінь гори”, да. *hrycg* „спина”, н. *Rücken* „спина”, двн. *hrukki*, голл. *rug* „спина”, дс. *hruggi-*, шв. *rygg*, дісл. *hryggr*; < герм. **hrugjaz-* „хребет”

// лат. *curvus* „кривий”, сірл. *cor* „коло”, ді. *kruĩcati* „гнеться”, лит. *kriáuklas* „ребро”; < іє. **(s)ker-* „вертати, гнути, крутити”.

HUND-

а. *hound* „собака”, да. *hund*, н. *Hund* „пес”, двн. *hunt*, голл. *hond*, шв. *hund*, дісл. *hundr*, гот. *hunds*; < герм. **hundaz* „собака”

// гр. *kyōn* „собака” („циничний”), лат. *canis* „тж”, дірл. *cū*, лит. *šug* „собака”, ді. *šv́á*, рос. *сука*, псл. **sóka*; вірм. *šun*, тох. *ku-*; < іє. **k(y)uōn* *-/kun-* „собака”.

HUNDA-

а. *hundred* „сто”, да. *hund*, н. *hundert* „сто”, двн. *hunt*, голл. *honderd*, шв. *hundra*, дісл. *hundrað*, гот. *hund*. Складне слово, яке складається з двох компонентів: **hund-* (< **hund*) „сто” і **raþa-*. Другий корінь засв. у гот. *-raþio* „число” (лат. *ratiō*), гот. *ga-raþjan* „рахувати”. Перший компонент, представлений в лат. *centum*, гр. *hekatón*, дірл. *cēt*, тох. -А *kant*, ді. *šatám*, іран. *satam*, лит. *šimtas*, рос. *сто*, псл. **sъto*, іє. **któm-/kemt-*, пов’язують з іє. **deî(t)* „десять”. Початкове значення **któm* могло бути „десять десятків”.

HUNH-/HUNG-

а. *hunger* „голод”, да. *hungor*, н. *Hunger* „голод”, двн. *hungar*, голл. *honger*, дс. *hungar*, шв. *hunger*, дісл. *hungr*, гот. *hūhrus* „голод”, *huggjan* „голодати”; < герм. **hunhr-(uz)/hunhr-(az)* „голод; голодувати” (< іє. **kŋkr-*)

// гр. *kánkanos* „сухий”, лит. *keĩkti* „здавати болю, шкоди”; < іє. **kenk-/kŋk-* „палити, здавати болю”.

◇ У багатьох мовах поняття „голод” позначається словами з первинним значенням „завдавати болю” (почуття голоду ототожнюється з іншими больовими відчуттями) – пор.: осет. *stong* „голод” < іє. **sten-* „стогнати, страждати”.

HUNSL-

гот. *hunsl* „жертва”, дісл. *hunsl*, *hūsl*, да., *hūsl* „вечеря, трапеза”; < герм. **hun-s-l-* (догерм. **ḥun-s-lo-* < іє. **ḥunt-tlo-*)

// дпрус. *swints* „святий”, рос. *святой*, авест. *spānta-* „святий”; < іє. **ḥuent-* „священнодіяти, приносити жертву”.

HURḏ-

1. а. *hurdle* „пліт”, да. *hyrd* „двері”, н. *Hürde* „пліт, загін для худоби”, двн. *hurđ* „тж”, дісл. *hurḏ* „двері, плетінка”, гот. *haurds* „двері”; < герм. **hurḏi-* (< іє. **krti-*)

// гр. *kýrtos* „клітка”, лат. *crātes* „плетиво з гілок”, рос. *крутить*; < іє. *(*s*)*ker(ā)-* „вертіти, плести”.

Сюди ж: н. *Horst* „гніздо птаха”, двн. *hurst* „кущ”, а. *hurst* „гай, пагорб”.

HUZD-

а. *hoard* „запас, сховище”, да. *hord* „скарб”, н. *Hort* „клад, скарб”, двн. *hort* „багатство, скарб”, дісл. *hodd*, гот. *huzd* „багатство”; < герм. *huhuzda-* „багатство, скарб” (< іє. **kuzdho-* < **kudh-to-*)

// гр. *kýtos*, *skýtos* „шкіра”, ді. *skunáti* „покриває”; < іє. *(*s*)*keu-/sku-* „покривати, обволікати”.

HŪḏ-

1. а. *hide* „шкіра”, да. *hýd*, н. *Haut* „шкіра”, двн. *hūt*, голл. *huid*, шв. *hud*, дісл. *hūḏ*; < герм. **hūḏiz-* „шкіра, оболонка” (< іє. **kūtī-s*)

// гр. *kýtos* „шкіра, оболонка”, лат. *cutis* „шкіра”, дпрус. *keuto* „шкіра”; < іє. **keu-* „шкіра, оболонка” ⇐ іє. *(*s*)*keu-* „покривати”.

2. а. *hide* „ховати”, да. *hýdan* (< **hūdjan*).

HŪS-

а. *house* „дім”, да. *hūs*, н. *Haus* „дім, будинок”, двн. *hūs*, голл. *huis*, дс. *hūs*, шв. *hus*, дісл. *hūs*, гот. *gud-hūs* „храм”; < герм. **hūsa-* „дім” <

іс. *kūso- ← *(s)keu-/sku-/skū- (див. *huzd-*, *hūd-*) „покривати, обволікати”. Стсл. *chuzъ*, рос. *хижина* є давнім запозиченням з герм. мов.

Сюди ж: а. *husk* „лушпиння”, са. *huske*, а також топ.-утв. морфемі *-husen*, *-haus* та ін.

НВА-/HWI-

З цього кореня в герм. мовах утворено кілька груп питальних і відносних займенників.

1. а. *who* „хто”, да. *hwā*, а. *what* „що”, да. *hwæt*, н. *wer* „хто”, *was* „що”, двн. *hwer*, *hwað*, шв. *vem*, *vad*, дісл. *hvät*, гот. *hvas* „хто”, *hva* „що”; < герм. **hwa-z/hwi-z* „хто, що”

// хет. *kuiš*, *kuid* „хто, що”, гр. *tis*, лат. *quis*, *quid*, *quod* „хто, що”, ді. *ka-h* „хто”, *kad* „що”, *cid* „навіть”, лит. *kas* „хто, що”, рос. *кто* (< **къ-to*), *ко-го*, *что* (< **ць-to*), *чего*; лат. *cūr* (< *quōr*) „чому”, рос. *где*, псл. **къде*, авест. *kudā* „де” (< іс. **ku-dhe*), рос. *куда*, псл. **kōdy/kōda* „куди”, рос. *кой*, псл. **къь* (< *k^uo-*). Слов. *č* < іс. *k* перед голосними переднього ряду (палаталізація); тому *къ-to* > *що*, а *къ-to* > *хто*; < іс. **k^uo-/k^ue-/k^ui-* питальний і відносний займенник.

2. а. *where* „де, куди”, да. *hwær*, н. *wo*, двн. *wā*, *hwār*, шв. *var*, дісл. *hvar*, гот. *hvar* „де”;

3. а. *when* „коли”, да. *hwænne*, *hwonne*, н. *wann*, двн. *hwanne*, гот. *hwan*;

4. а. *how* „як”, да. *hū*, н. *wie*, двн. *hwio*, гот. *hwaiwa*;

5. а. *whether* „котрий з двох”, да. *hwæðer*, н. *weder* – заперечення „ні” в сполученні з часткою *noch*, двн. *weder*, *ēowedar*

// ді. *katará-h* „котрий з двох”, лит. *katras* „тж”, рос. *который*, псл. **къterъ/kotorъ*, гр. *póteros* (**k^uo* + компарат. суф. *ter-/tor-*), а. *either* „або”, да. *ægþer* (< *æg-hwæþer* = *ā* + *ge* + *hwæþer*, де *ā* „завжди”, *ge* – префікс), а. *neither* (< *nāhwæðer*, де *nā* > *no* – заперечення);

6. а. *which* „який”, да. *hwilc* (< *hwi-līc*) „якої форми”, н. *welch* „який”, двн. *hwelih*, шв. *vilken*, дісл. *hvī-līkr*, гот. *hwileiks* „якого роду” (другий компонент – див. *līk*);

// лат. *quā-lis* „якого сорту, якості”, гр. *pēlīkos* „якого розміру”;

8. н. *irgend* – неозн. займ., двн. *io wergin* (< **hwar-gen*).

НВАР-

гот. *af-hvarþjan* „гасити, душити”, ісл. *hvar* „набрякле м’ясо, на-

брякле тіло”, свн. *verwepfen* „запліснявити” (про вино)

// гр. *καπνός* „дим”, лат. *cupere* „бажати, прагнути”, ді. *kúruati* „гнівається”, лит. *kvēpti* „дихати”, *kūpėti* „кипіти”, рос. *кипеть*, псл. **kūrėti*, укр. *кванити*; < іє. **keu-/kue-* (+ *p*, *b*) „кипіти, бурлити”.

HWEH(W)-

а. *wheel* „колесо”, да. *hwēol*, *hweowol*, голл. *wiel*, шв. *hjul*, дісл. *hjöl* „колесо”; < герм. **hweh(w)la-/hwehwula-/hweg(w)ula-*

// гр. *κύκλος* (< *ky-kyl-os*) „колесо”, *πόλος* „вісь”, лат. *colus* „прялка”, ді. *cáratī* „рухається”, *sakrá-* „колесо”, рос. *колесо*, укр. *коло*; тох.-А *kukäl* „візок”; < іє. редупл. форми **k^hek-lo-* „колесо” < **k^hel* „рухатися, вертитися”.

◇ Редуплікація іє. кореня носила символічний характер, передаючи повторюваність обертального руху. Див. *rap-*, *hals-*.

HWERN-

гот. *hwaírnei* „череп”, дісл. *hverr* „котел”, *hverna* „горщик”; < герм. **hwern-* „посудина”

// ді. *carú-h* „котел, горщик”, рос. *чара*, псл. *čara*, дірл. *coire* (< **k^hrijo-*) „казанок”, кіпр. *pair* „тж”; < іє. **k^her-/k^hēr* „посудина”.

HWĪL-

а. *while* „час, відрізок часу”, да. *hwīl* „час”, н. *Weile* „відрізок часу”, двн. (*h*)*wīla*, голл. *wijl*, дс. *hwīla*, шв. *vila* „відпочинок”, дісл. *hvīla* „ліжко”, гот. *hveila* „час”; < герм. **hwīlō-* (< **k^heil-/k^hīl-* „спокій”)

// гр. *polē* (< *hpoiFeō*) „роблю”, лат. *quiēs* „спокій”, *tran-quillus* „спокійний”, рос. *по-кой*, укр. *коїти*, рос. *почить* „заспокоїтися”, чин „ряд, порядок”; < іє. **k^heī(ā)-/k^hoī-* „покоїтися”.

HWĪT-/HWAIT-

1. а. *white* „білий”, да. *hwīt*, н. *weiß* „тж”, двн. (*h*)*wīz*, голл. *wit*, дс. *hwīt*, шв. *vit*, дісл. *hvītr*, гот. *hveits* „білий”; < герм. **hwīta-* „білий”

// гр. *pīndos* – Пінд „біла гора”, ді. *śvetá-h* „білий”, рос. *свет*; укр. *квіт-ка*, рос. *цвет-ок*; < іє. **k^heī(t)-/k^heī-(d)-* „сяяти”/„квітнути”.

2. а. *wheat* „пшениця”, да. *hwæte*, н. *Weizen* „тж”, двн. *hweizzi*, шв. *vete*, дісл. *hveiti*, гот. *hwaiteis* „пшениця”; < герм. **hwaitja-* „пшениця”.

I

ĪS-

1. a. *ice* „лід”, да. *īs*, н. *Eis* „тж”, двн. *īs*, голл. *ijs*, дс. *is*, шв. *is*, дісл. *īss*; < герм. **īsa-* „лід” (< **eis*)

// перс. *yak* „лід”, авест. *aēxa* „лід”, *isav-* „льодяний”, рос. *иней*, псл. **inьjъ*; < іє. **ej-/ī-* „лід” (з розш. *s, n i k*).

ĪSARN-

a. *iron* „залізо”, да. *īren*, н. *Eisen* „залізо”, двн. *īsan*, голл. *ijzer*, дс. *īsarn*, шв. *järn*, дісл. *īsarn*, гот. *eisarn*; < герм. **īsarǵna* давнє запоз. з кельт.: дірл. *järn*. Можл., іллір. походження.

J

JæR-

a. *year* „рік”, да. *gēar*, *gēr*, н. *Jahr* „рік”, двн. *jār*, голл. *jaar*, шв. *år*, дісл. *ār*, гот. *jēr*; < герм. **jæra-* „рік”

// гр. *hóra* „час, пора року”, ді. *yáti-* „іде”, рос. *exамь*, псл. **jachati* (< **jati*), авест. *yārā* „рік”, цел. *яра* „весна”; < іє. **ej-* „йти” (> іє. *īē(r)-/īōr-* „рік”).

JUK-

a. *yoke* „ярмо”, да. *geoc*, н. *Joch* „ярмо”, двн. *joh*, голл. *juk*, шв., дісл. *ok*, гот. *juk*; < герм. **juka-* „ярмо”

// гр. *zugón* „ярмо, іго”, лат. *iugum*, ді. *yugám*, лит. *jūngas*, рос. *уго*, псл. **jъgo*, кіпр. *iau*, хет. *jukan*; < іє. **igom* „іго, ярмо” ← іє. **ijeu-/iu-* „зв’язувати, з’єднувати”.

JŪZ-

a. *you* „ти, ви”, да. *ēow*, а. *ye* (заст.), да. *gē*, н. *ihr*, двн. *īr*, шв. *i*, *ye*, дісл. *ēr*, гот. *jūs*; < герм. **juz-/jūz-*, *iwwiz/izwiz* – займ. 2 особи

// ді. *yū-yám*, авест. *yūš*, лит. *jūs*; < іє. **jū-s/ius-*.

K

KAL-KŌL-

a. *cold* „холодний”, да. *ceald*, н. *kalt* „холодний”, двн. *kalt*, голл.

koud, дс. *kald*, шв. *kall*, дісл. *kaldr*, гот. *kalds* „холодний”. За формою – дієприкметник II від дієслова **kalan-* „охолоджувати” (да. *calan*, дісл. *kala*); < герм. **kaldaz* „холодний, охолоджений”; **kalan-* „охолоджувати”

// лат. *gelāre* „заморожувати”, *gelidus* „холодний”; < іє. **gel-/gol-/gōl-* „охолоджувати”.

КАМБ-

а. *comb* „гребінь”, да. *camb*, н. *Kamm* „гребінець”, двн. *kamb*, голл. *kat*, дс. *kamb*, шв. *kam*, дісл. *kambr*; < герм. **kambaz* „гребінь”, „те, що складається з зубців”

// гр. *gómphos* „цвях, кілок”, ді. *jámbha-h* „зуб”, лит. *žambas* „гострий край, кут”, рос. *зуб*, *зябрь* „поле, яке зорали восени”, *прозябать* („проростати на холоді”), псл. **zębti*, лат. *gemma* (**ġembh-*) „брунька, очко”; < іє. **ġembh-/gol-/gōl-* „кусати, розгризати, розривати” (> *ġombhos* „гострий предмет”).

KERb-/KARb-

а. *carve* „різати, вирізати”, да. *ceorfan*, н. *kerben* „робити насічки”, свн. *kerben*, голл. *kerven*, шв. *karva* „робити насічки”; < герм. **kerban-/karban-* „висікати”

// гр. *gómphos* „писати, дряпати” (> *графіка*), укр. *жереб*; < іє. **gerbh-/grebh-* „дряпати, висікати”.

KERN-/KURN-

1. а. *corn* „зерно”, да. *corn*, н. *Korn* „зерно”, двн. *korn*, шв., дісл. *korn*, гот. *kaurn*; < герм. **korna* (< **kurna*) „зерно”

// лат. *grānum* „зерно”, ді. *jīrná-h* „старий, гнилий” (< „розтертий”), лит. *žirnis* „горошина”, рос. *зерно*; < іє. **ġer-/ġēr-/ġār-/ġr-* „терти, розтерти” (> іє. **ġrńóm* „зерно; те, що розтерли”).

Сюди ж: 2. н. *Kern* „ядро”, двн. *kerno*, голл. *kern*, шв. *kärna*; 3. гот. *ga-krōtōn* „дробити”.

KEUS-/KAUS-/KUS-

а. *choose* „вибирати”, да. *cēosan*, н. *kiesen* „тж”, двн. *kiosan*, голл. *kiezen*, дс. *kiosan*, шв. *tjusa* (< **kjusa*) „зачарувати”, дісл. *kjosa*, гот. *kiusan*; н. *Kiür* „вибір”, дісл. *kūr*, гот. *gakusts* „випробування”; < герм.

*kius-/kaus-/kus-(t)- „вибирати”

// лат. *gustāre* „спробувати”, ді. *jušátē* „їсти, куштувати, пробувати”; < іє. *ǵeys-/ǵouys- „пробувати”.

KILþ-

а. *child* „дитина”, да. *cild*, гот. *kilþei* „череву, утроба”, *in-kilþō* „вагітна”; < герм. *kilþa- „народжений, дитина”

// ді. *jathára-m* (< *jalthara-) „утроба, череву”; < іє. *gel- „стискати” (> *gelt(h)- „череву, утроба”).

KINN-

а. *chin* „підборіддя”, да. *cin*, н. *Kinn*, днн. *kinni*, голл. *kin*, дс. *kinni*, шв. *kind*, дісл. *kinn* „щока”, гот. *kinnus* „щока”; < герм. *kinn-/u- (< *kenw-) „щока, підборіддя”

// гр. *gēnys* „щелепа, підборіддя”, лат. *gena* „щока”, кімр. *gen* „підборіддя”; < іє. *ǵen(u)- „підборіддя”.

KNEU-/KEN-/KUN-

1. а. *knee* „коліно”, да. *sneō*, н. *Knie*, днн. *kneo*, голл. *knie*, дс. *knio*, шв. *knä*, дісл. *knē*, гот. *kniu* „коліно”; < герм. *knewa- „коліно” (< *gneuon)

// лат. *genū* „коліно”, гр. *gónu* „тж”; < іє. *ǵenu-/ǵneu-/goneu- „коліно”.

2. а. *kin* „рід, плем’я”, да. *сунп*, днн. *kunni* „рід”, шв. *kön* „стать, рід”, дісл. *kun* „рід”, гот. *kuni* „рід, плем’я”; < герм. *kunja- „рід”

// гр. *gēnos*, лат. *genus* „рід, плем’я”, ді. *jātá-* „народжений”, лат. *nātus* (< *gnātus) „тж”; < іє. *ǵen(ā)- „народити”.

3. а. *king* „король”, да. *сунинг*, н. *König*, днн. *kuning*; < герм. *kuningaz „глава роду”.

KæN-/KAN-/KUN-

а. *can* „могти”, да. *суннан*, н. *können*, днн. *kunnan*, шв. *kunna*, дісл. *kunna*, гот. *kunnan* „могти”; а. *know* „знати”, да. *knāwan*, н. *kennen*, днн. *kennan*, голл. *kennen*, шв. *känna* „дати знати”, дісл. *kenna*, гот. *kanjan* „повідомляти”; < герм. *knae-/kann-/kunn- „знати, вміти”

// лат. *cognoscere* „пізнавати”, ді. *jānāti* „знає”, рос. *знать*; < іє. *ǵnē-/ǵnō- ← *ǵen „знати, вміти”.

KŌ-

a. *cow* „корова”, да. *сýно*, *сī*, н. *Kuh*, двн. *kuo*, голл. *koe*, дс. *kō*, шв. *ko*, дісл. *kýr*; < герм. **k(w)ō(u)*- „корова” (коренева основа)

// гр. *βοῦς* „бик, корова”, лат. *bōs*, дірл. *bō*, арм. *kov*, ді. *gáu-h* „корова”, лтс. *gřovs*, рос. *говядина*.

KWEð-

шв. *kväda* „співати”, да. *swedaþan* „говорити”, двн. *quedan*, дісл. *kveða*, гот. *qīþan* „говорити”; < герм. **kweð-/kwað-* „говорити”

// вірм. *koçet* „кричу, називаю”, ді. *gádati* „говорити”, іран. *žāyām* „говорю”, рос. *гадать* (< „говорити”); < іє. **g^uot-/g^uet-* „кричати”.

KWEM-

a. *come* „приходити”, да. *cuman*, н. *kommen*, двн. *queman*, *kuman*, шв. *komta*, дісл. *kota*, гот. *qīman*; < герм. **kweman-/kuman-* „приходити”

// лат. *venīre* „приходити” (*v* < *g^u*), гр. *baínein* „іти” (*b* > *g^u*), сірл. *bēim* „крок”, ді. *gátati* „іде”; < іє. **g^uem-* „приходити” ← **g^ue-/g^ua-*.

KWæN-

a. *queen* „королева”, да. *swēþ* „жінка, дружина”, дісл. *kvāþ* „дружина”, дс. *qiāþ*, гот. *qēns* „жінка, дружина”; < герм. **kwæniþ* „жінка”; a. *quean* „розпусниця”, да. *swene*, двн. *quena*, шв., дісл. *kona*, гот. *qinō* „жінка”; < герм. **kwenōþ/kunōþ*

// ді. *jáni-* „дружина” (в складних словах), гр. *guné*, ді. *gnā* „богиня”, рос. *жена*, прус. *geþno* (клич. відм.) „жінка”, вірм. *kin*; < іє. **g^uen-/g^uēn-* „жінка”.

KWI(K)W-

a. *quick* „швидкий”, да. *swic*, н. *keck* „сміливий, зухвалий”, двн. *ques(h)*, голл. *kwiek*, шв. *kvick*, н. *queck* „живий, моторний”, дісл. *kvikr*, гот. *qius* „живий”; < герм. **kwi(k)wa-/kwiku-* „живий”

// лат. *vīvus* „живий”, гр. *bīos* (*b* < іє. *gu*) „тж” (> біологія), ді. *jīv* „жити”, лит. *gyvas*, рос. *живой, жить*; укр. *гоїти* (про рану) „лікувати, заживляти” (каузатив до „жити”), друс. *гой еси* „будь здоров”, рос. *изгой* (< „вижитий із роду”), ді. *gaya-h* „дім, господарство”; < іє. **g^uei-/g^uoi-/g^ui-* „жити”.

KWIST-

гот. *qistjan* „зіпсувати, загубити”, двн. *quistan* „погубити”

// лит. *gesinti* „гасити”, рос. *засумь*; < іє. **g^hes-/g^hos-* „знищувати”.

L

LAM-

а. *lame* „кульгавий”, да. *lama*, н. *lahm* „кульгавий”, двн. *lam*, голл., шв. *lam*, дісл. *lami* „скалічений”; < герм. **lam-a-/an-/ōn-* „зламаний”

// лит. *limti* „ламатися”, лтс. *limt* „згинатися під тягарем”, рос. *лом*, укр. *ламати*; < іє. **lem-/lom-* „ламати”.

LAMB-

а. *lamb* „ягня”, да. *lamb*, н. *Lamm* „ягня”, двн. *lamb*, голл. *lam*, *lamb*, шв. *lamm*, дісл. *lamb*, гот. *lamb*; < герм. **lamu-az-/iz-* „ягня” (*s*-основа).

LANG-

а. *long* „довгий”, да. *lang*, *long*, н. *lang* „довгий”, двн. *lang*, голл., дс. *lang*, шв. *lång*, дісл. *langr*, гот. *laggs*; < герм. **langaz-* „довгий, тривалий”

// лат. *longus*, ді. *dīrghá-h*, авест. *darāga-*, рос. *долгий*; < іє. **del-* з формативами *-egh-/ogh-* і інфіксом *n* (> іє. *(*d*)*longhos*).

LAUþ-

1. а. *leaf* „лист, листя”, да. *lēaf*, н. *Laub* „листя”, двн. *loub*, голл. *loof*, дс. *lōf*, шв. *löv*, дісл. *lauf*, гот. *laufs*; < герм. **lauþa-* „лист”

// гр. *lepīs* „шкаралупа, оболонка”, лат. *liber* „лико” (> „книга”), рос. *лупить* „здирати шкіру”; < іє. **leu-/lou-/lu-* „різати, зривати, обривати” (з розш. *p, b, bh*). Див. *leus-*.

2. гот. *lubja-leis* „той, що знає отрути, трави”, *lubja-leisei* „чаклунство”, дісл. *lyf* „чаклунський, лікарський засіб”, да. *lybb* „отрута”, двн. *lurpi* „сік рослин, отрута”; < герм. **luþ-* „рослина”

LEg -/LAg -/Læg -

а. *lie* „лежати”, да. *licgan*, н. *liegen* „лежати”, двн. *ligen*, голл. *liggen*, дс. *liggian*, шв. *ligga*, дісл. *liggja*, гот. *ligan*; < герм. *leg-* (> **ligjan-*)

„лежати”

// хет. *leššāi-* „збирати”, лит. *lèsti* „кльовати, вибирати”; < іє. **les-* „збирати, підіймати”.

LES-/LæZ-

н. *lesen* „збирати; читати”, двн. *lesan*, да. *lesan* „збирати”, голл. *lezen*, дс. *lesan*, шв. *läsa*, дісл. *lesa* „збирати”, гот. *lisan* „збирати”; < герм. *lesan-* „збирати”

// гр. *lēchos* „ложе”, лат. *lectus* „ложе”, рос. *лежатъ*, тох.-А *lake* „ложе”; < іє. **legh-/logh-/lēgh-* „лежати”.

LEUḅ -/LAUḅ -/LUḅ-

а. *lief* (розм.) „дорогий”, да. *lēof*, *līof*, н. *lieb* „любий, дорогий”, двн. *liob*, голл. *lief*, дс. *liof*, шв. *ljuv*, дісл. *ljüfr*, гот. *liufs*; а. *love* „любов”, да. *lufu*, н. *Liebe* „тж”, двн. *liupa*, гот. *-lubō*; < герм. *leuḅ-/luḅ-* „любити, любов”

// лат. *libēre* „подобатися”, *libīdo* „бажання, пристрасть”, ді. *lúb-hyati* „бажає”, укр. *любий*; < іє. **leuḅh-* „бажати, любити”.

LEUḍ -/LAUḍ -/LUḍ-

н. *Leute* „люди”, двн. *liuti* „люди”, да. *lēode*, дісл. *ljōḍr*; двн. *liotan*, да. *lēodan*, гот. *liudan* „рости”; < герм. *leuḍ-/liuḍ-* „рости; людина”

// лат. *līber* „вільна людина”, *līberī* „діти”, гр. *eleútheros* „вільна людина”, ді. *rōdhati* „рости” (*r* < іє. *l*), рос. *люди*; іє. **leuḍh-/louḍh-* „рости”.

◇ Лат. *b* < іє. *dh* перед *r*. Семант. розвиток: „рости > люди > ті, що зросли разом, народ”. У давнину важливою ознакою людини було „бути вільним”, що знайшло своє відображення в семантиці лат. і гр. слів.

LEUg -/LAUg -/LUg-

а. *lie* „брехати”, да. *lēogan*, н. *lügen* „брехати”, двн. *liogan*, свн. *liegen*, голл. *liegen*, дс. *liogan*, шв. *ljuga*, дісл. *ljūga*, гот. *liugan*; < герм. *leugan-* „брехати”

// рос. *лгать, ложь*, лит. *lūgóti* „просити”; іє. **leugh-* „брехати”.

Сюди ж: н. *leugnen* „заперечувати, відкидати”, двн. *louganen*, гот. *laugnan* „заперечувати”.

LEUH-/LAUH-/LUH-

a. *light* „світло”, да. *lēoht*, н. *Licht* „світло”, двн. *lioht*, голл. *licht*, дс. *lioht*, шв. *ljus* „світло”, дісл. *ljōs* (< **leuh-sa*), гот. *liuhap* „світло”; < герм. *leuh-/lauh-* „світло, світлий” (> зах.-герм. **leuhta-*)

// гр. *leukós* „білий, блискучий” (> *лейкемія*), лат. *lūx* „світло”, *lūcēre* „світити”, *lūna* (< **leuks-na*) „місяць”, рос. *луч*; < іє. **leuk-/louk-/luk-/lūk-* „світити, блищати” (з чергуванням *k/ġ*).

LEUS-/LAUS-/LUS-

1. a. *lose* „губити”, да. *losian, for-lēosen*, н. *verlieren* „губити”, двн. *fir-liosan*, дісл. *leysa*, гот. *fra-liusan*; н. *Verlust* „втрата”, а. *loss* „тж”, гот. *fralusts* „втрата”; < герм. *lius-/laus-/lust-* „губити; втрата”.

2. гот. *laus* „пустий”, двн. *lōs*, н. *-los* суфікс прикм. зі знач. „відсутній”, а. *-less*, да. *lēas*, шв. *lös*

// гр. *lyein* „звільняти, розв’язувати”, лат. *lūx* „звільняти”, ді. *lūcēre* „відрізає”; < іє. **leu-* „відрізати, розрізати (вузел), звільняти”

Сюди ж: 3. а. *loose* „вільний”, голл. *los*; н. *lösen* „звільняти, вирішувати задачу”, н. *lose* „вільний, незв’язаний”, гот. *lausjan* „рятувати”; 4. гот. *lun* „викуп”, *us-luneins* „звільнення”.

LæK -

a. *leech* (заст.) „лікар; пиявка, кровопивець”, да. *læce* „лікар”, двн. *lāhhi*, шв. *läkare*, дісл. *lækner*, гот. *leikeis, lēkeis* „лікар”; < герм. *læk-(j/i)* „лікувати”.

// дірл. *lāig*, род. відм. *lēga* „лікувати”, лат. *legere* „збирати, читати, віщати”, *lēx* „закон” (< „збирати разом”), гр. *lēgein* „збирати, вважати, говорити”, *lēxis* „розмова, слово”, *lógos* „тж”; < іє. **leg-/lēg-* „збирати”. Рос. *лекарь*, укр. *ліки* – давні запоз. з герм. (псл. **lěkь, lěčiti*).

LæT-/LAT-

a. *let* „дозволяти”, да. *lætan*, н. *lassen* „дозволяти”, двн. *lāujan*, голл. *laten*, дс. *lātan*, шв. *låta*, дісл. *lāta*, гот. *lētan* „залищати”; гот. *lats*, дісл. *latr*, шв. *lat* „ледачий”, двн. *laġ* „млявий, повільний, слабкий”; < герм. *lat-/læt-* „бути розслабленим, відпускати, дозволяти”.

// гр. *lēdeîn* „бути стомленим”, лат. *laxāre* „розслабитися”, *lassus* (< **lād-tós*) „слабкий, стомлений”, лит. *lėidziu* „дозволяю”, лит. *lėtas*

„повільний”, *lēnas* „лагідний”, рос. *лень*; < іє. **lēhu(i)-lā-* „розслабляти(ся)”.

LI-

а. *limb* „кінцівка, гілка”, да. *lim*, шв. *lem*, дісл. *limr* „тонка гілка, суглоб”; н. *Glied* „член”, двн. *gilid*, голл. *lid*, дісл. *liðr*, гот. *liþus* „член тіла”, да. *lið*; < герм. *liðu-/lima-* „суглоб, згин”

// лат. *lituus* „авгурський жезл, палиця”, *līmus* „кривий”, *oblīquus* „кривий, косий”, лит. *liemug* „тулуб”; < іє. **el-/elej-/li-* „згинати”.

Сюди ж: гот. *us-liþa* „хворий”.

LIND-/LAND-/LUND-

а. *land* „земля, країна”, да. *land*, н. *Land* „земля, країна”, двн. *lant*, голл., шв., дісл. *land*, гот. *land*; шв. *linda* „земля під паром”; дісл. *lundr* „гай”; < герм. *lind-/land-/lund-* „вільне місце, пустище”

// дірл. *land* „вільне місце”, дпрус. *linda(n)* „долина”, рос. *яда* „пустище”, псл. *lędo*; < іє. **lendh-/londh-* „пустище, земля, поле, долина”.

Līb- / LAīb- / LIb-

1. а. *leave* „залишати”, да. *læfan*, дісл. *leifa* „залишати спадщину”, н. *bleiben* „залишатися”, двн. *bi-līban*, да. *be-līfan*, *lāf* „спадщина”, голл. *blijven*, дс. *bilīþan*, гот. *bi-laibjan* „залишати”, *aflifnan* „залишатися в надлишку”, *laiba* „залишок”; < герм. **līb-/laib-līb-* „залишатися, залишати” (< іє. **leip-*).

// гр. *lipos* „мазь, жир”, лит. *lipus* „клейкий”, рос. *липкий*, *липать*.

2. а. *live* „жити”, да. *lifian*, н. *leben* „жити”, двн. *lebēn*, голл. *leven*, дс. *libbian*, шв. *leva*, дісл. *lifa* „жити; бути зайвим”, гот. *liban* „жити”; < герм. **libæjan-* „залишатися існувати, жити”

◇ Чергування *v/b – f* обумовлено законом Вернера. Семантичний розвиток: „приклеюватися > залишатися > залишатися існувати, жити > жити, життя”.

3. гот. **ain-lif*, дісл. *ellifu*, да. *en(d)le(o)fan*, двн. *einlif*, а. *eleven*, н. *elf* „одинадцять”; гот. *twalif*, дісл. *tolf*, да. *twelf*, двн. *zwe lif*, а. *twelve*, н. *zwölf*, шв. *tolv* „дванадцять”. Обидва числівники утворені за однією моделлю, де другим компонентом виступає герм. **-lif* „залишок; зайве”. Первинне значення могло бути „один + залишок” або „один

зайвий” (давні германці рахували дюжинами, а потім перейшли на десятичну систему рахування).

LIS- / LAIS- / LIS-

1. а. *last* „колодка для взуття”, да. *lāst* „слід ноги”, н. *Leisten* „колодка для взуття”, двн. *leist*, голл. *leest*, дфриз. *lāsta*, дісл. *leistr* „стопа”, шв. *läst* „колодка”, гот. *laist* „слід”, *laistjan* „йти слідом”; < герм. **laist-* „слід”.

// лат. *lira* (< **leisā*) „борозна”, лит. *lýsvė* „грядка”, стсл. *lěcha* „полоса, борозна”, рос. *лесть*, псл. **l̥bstь* „хитрість”; < іє. **leis-* /*lois-* /*lis-* „залишати слід, борознити”.

2. а. *learn* „вчитися”, да. *leornian* „вчитися”, н. *lernen* „вчитися”, двн. *lirnēn*; < герм. **liznōjan-/liznæjan-* „прокладати слід”; н. *lehren* „вчити”, двн. *lēren*, да. *læran*, гол. *leren*, дс. *lērian*, гот. *laisjan* „вчити”, *laiseins* „вчення”, *lais* „я знаю“, а. *-lore*; < герм. **lais-/laiz-* „вчити”.

◇ Чергування s - r – за законом Вернера, z > r – ротацізм. Іє. *oi* > герм. *ai* > двн. *ē* (перед *r*) або *ei*; герм. *ai* > да. *ā* (> *o*). Семантичний розвиток: „борознити > залишати слід > вказувати слід, вчити”; „йти слідом > розплутувати слід > визнавати, знати, вчитися, вчення” (пор. рос. *рас-следовать*, *ис-следовать*”).

М

MAIL-

а. *mole* „пляма”, да. *māl*, н. *Mal* „позначка, знак, пляма”, двн. *meil* „пляма”, гот. *mail* „пляма, зморшка”; < герм. **mail-a/ōn-* „пляма”. Корінь неясного походження. Можл., гр. *miaī-nein* „покривати плямами”, іє. *mei-* „бруднити”.

У нім. мові відбулося змішування двох коренів: герм. *mail* і *mal* (гот. *mēl* „надпис”), у результаті чого замість очікуваного **meil-* в нім. виникла форма *mal-*: пор. н. *malen* „малювати”, двн. *mālōn*, гот. *mēljan* „писати”. Нім. *Mal* „точка часу, раз” походить з іє. **mē-* „міряти”.

МАК-

а. *take* „робити”, да. *tacian*, н. *tachen* „робити”, двн. *mahhōn*, днн. *takōn* „будувати, місити”, голл. *taken*, дс. *takon*; < герм. **ma-*

kō(ja)n- „місити, будувати”.

// гр. *mássein* „місити”, *mágis* „тісто, місиво”, рос. *мазати*; < іє. **maġ-* „мазати, місити, надавати форму”.

MANAg-

а. *manu* „багато, багато-хто”, да. *manig*, *monig*, н. *manch* „деякий”, двн. *manac* „багато-хто”, голл. *menig*, дс. *manag*, шв. *mången*, дісл. *mangr*, гот. *manags* „багато-хто”; < герм. **managaz / manigaz* „місити, будувати”

// дірл. *menicc* „часто”, рос. *многий*; < іє. **men(e)gh-/mongh-/mŋgh-* „багато-хто”.

Сюди ж: н. *Menge* „безліч”, двн. *managī*, гот. *managei*.

MANN-

а. *man* „людина, чоловік”, да. *man*, н. *Mann*, двн. *man*, голл., шв. *man*, дісл. *maðr* (< **mannr*), гот. *manna*; < герм. **mann-* (< *manu-*) „людина”

// ді. *mānu-h* „чоловік, людина; думуючий, розумний”, лат. *mens*, *mentis* „розум”, гр. *manía* „манія”, рос. *муж* (< **mongjo-*); < іє. **manu-/manu-/monu-* „людина” < *men(ā)* „думати”.

MAR-

а. *mere* „озеро”, да. *mere*, н. *Meer* „море”, двн. *meri*, голл. *meer*, дісл. *marr*, гот. *marei* „море”, *marisaiws* „озеро”; < герм. **mar-i-/ja-* „море”

// лат. *mare* „море”, дірл. *muir* (род. відм. *mora*) „море”, осет. *mal* „глибока стояча”, дпрус. *mary* „затока”, рос. *море*; < іє. **mori-/mōri-/mari-* „болото, озеро”.

MAT¹-

1. а. *meat* „м’ясо”, да. *mæte*, двн. *maz* „їжа”, шв. *mat* „провізія”, дісл. *matr*, гот. *mats* „їжа”, *matjan* „їсти, харчуватися”; н. *Metzger* „м’ясник”; < герм. *hmatjan-* „їсти”, *matiz* „їжа”

// ді. *mēdas-* „жир”, лат. *madēre* „бути мокрим, струмувати”, сірл. *māt* „свиня”; < іє. *hmad-/mād-* „бути мокрим, сочитися, капати”.

Сюди ж:

2. н. *Messer* „ніж”, двн. *mezzira(h)s*, *mezzisahs*, да. *meteseax*; скла-

дання, де другим компонентом є двн. *sahs*, да. *seax* „меч”; < зах.-герм. **mati-sahsa-* „ніж, сікач” (другий компонент є, можливо, запоз. з лат. *saxum* „камін” > „загострений камін”).

МАТ²-/МЇТ-

а. *meet* „зустрічатися”, *moot* (заст.) „зібрання вільних громадян”, да. *mōt*, *ge-mōt* „зустріч”, да. *mētan*, дс. *mōtian*, шв. *mōta*, дісл. *mōta* „зустрічати”, гот. *gamōtjan* „тж”; < герм. **mōta-* „зустріч”, **mōtjan-* „зустрічати” (герм. *ō* > да. *ē* перед *i* – умлаут).

МЕḏ¹-

1. а. *mid* „середній”, да. *midd*, н. *Mitte* „середина”, двн. *mitti*, голл. *midden*, дс. *middia*, шв. *midja*, дісл. *miðr*, гот. *midjis* „середній”; < герм. **meḏ-ja/-jōn-* „середній; середина”

// гр. *mēsos*, лат. *medius* „середній”, дірл. *mide*, ді. *mádhya-h*, рос. *межа*, псл. *hmedjā* „середина”, рос. *между*; вірм. *měj* „середина”; < іє. **me-(dh)-(> *medhjos)* „середній”.

Сюди ж: 2. н. *mit* – префікс, прийменник „з, зі”, да. *mid-*, гот. *miþ-* (< герм. **meḏi-*) // гр. *meta-*.

МЕḏ²-

а. *mead* „медовий напій”, да. *medu*, н. *Met* „медовий напій”, двн. *metu*, голл. *mee*, шв. *mjöd*, дісл. *mjōðr*; < герм. **meḏuz* „медовий напій”

// гр. *mēthu* „п’янкий напій”, дірл. *mid*, ді. *mádhu-* „мед, напій”, лит. *medūs*, рос. *мед*, псл. **medь*; тох.-В *mit* „мед”; < іє. **medhu-*

MEL¹-/MAL-/MUL-

н. *mahlen* „молоти”, двн. *malan*, голл. *malen*, дс. *malan*, шв. *mala*, дісл. *mala*, гот. *malan* „молоти”; < герм. **malan* „молоти”

// гр. *mýllō* „дроблю”, *mýlē* „млин”, лат. *molere-* „молоти”, рос. *молоть*; < іє. *(*s*)*mel-* „розтирати, молоти”

MEL²-/MUL-

а. *milk* „молоко”, да. *teolk*, н. *Milch* „молоко”, двн. *miluh*, голл. *melk*, дс. *miluk*, шв. *mjölk*, дісл. *mjölkr*, гот. *miluks*; а. *milk* „доїти”, да. *melcan*, н. *melken* „доїти”, двн. *melchen*; н. *Molke* „сироватка”, да. *molcen*; < герм. **melk-/milk-* „доїти” (> **meluk* „молоко”)

// лат. *mulgēre* „доїти“, дірл. *melg* „молоко“, лит. *mēlžti* „доїти“, рос. *молоко, молозиво*, псл. **melko, melzti* „доїти“; < іє. **mel(ǵ)-/mel(k)-* „молоко, доїти“

МЕТ-/МæТ-/МÖТ-

а. *mete* „міряти“, да. *metan*, н. *messen* „тж“, двн. *mezzan*, голл. *meten*, дс. *metan*, шв. *mäta*, дісл. *meta* „оцінювати“, гот. *mitan* „міряти“; н. *Maß* „міра“, двн. *māza* „міра, спосіб“, дісл. *mōt* „спосіб дії“, гот. *us-mēt* „спосіб життя“, *mitaþs* „міра“, *mitōn* „думати“; < герм. **met-/mæt-/mōt-* „міряти“ (> **meluk* „молоко“)

// гр. *mēdomai* „обмірковую“, лат. *meditāri* „думати“, *modus* „міра“, *mētiri* „вимірювати“, рос. *мера, мерить*; < іє. **me-/mē-/mo-/mō-* „відміряти кроками, виміряти“ (з розширювачами *d, t* та ін.).

МæК-

гот. *mēkis* „меч“, дісл. *mækir*, да. *mēce*, дс. *māki* „меч“; < герм. **mæk-* „меч“. Рос. *меч* і фін. *miekka* – герм. запозичення.

МæL-

н. *malen* „малювати“, двн. *mālōn* „позначати, пачкати, писати“, шв. *måla* „фарбувати“, дісл. *mæla* „фарбувати, малювати“, гот. *mēljan* „писати“; н. *Mal* „пляма“, двн. *māl*, да. *mæl*, гот. *mēl*, дісл. *māl* „знак“; < герм. **mæl-* „пляма, знак“

// гр. *mēlas* „брудний“, лат. *mulleus* „червоний“, ді. *maliná-h* „брудний“, лтс. *melns* „чорний, брудний“, лит. *mēlyna* „пляма“, рос. *малина*; < іє. **mel-/mēl-/mōl-* „чорний, брудний“.

МæN-

а. *moon* „місяць“, да. *mōna*, н. *Mond*, двн. *māno*, голл. *maan*, шв. *måne*, дісл. *māni*, гот. *mēna* „місяць“; < герм. **mæn-ōn-/an-* „місяць“ (кінцеве *d* в н. *Mond* – вторинне явище)

// гр. *mēnē* „місяць“, лат. *mēnsis*, ді. *māh* „місяць“ (буквально „вимірювач“), рос. *месяц*, стсл. *měšęсь*; < іє. **mē-* „відміряти“ (> іє. **mēn-* „місяць“).

МІК-

а. *tuch* „багато“, са. *toche, tuche, tiche*, да. *micel* „великий,

багато”, двн. *mihhil* „великий, чисельний”, свн. *michel*, дісл. *mikill*, гот. *mikils* „великий”; < герм. **mikilaz* „великий, чисельний”

// гр. *mēgas* „великий”, лат. *magnus*, ді. (вед.) *mahī*; вірм. *mes*, тох.-А *māk* „багато”, хет. *mekki-*; < іє. **meg(h)-* „великий, багато”.

MIMS-

гот. *mimz* „м’ясо” < іє. **mēms-* „м’ясо”

// гр. (гом.) *mēra* (< **mēms-ro-*) „шматки, частини стегна”, лат. *membrum* (< *lumemsro-*) „член” (< „частина туші”), дірл. *mīr* „кусок”, ді. *māmsām* „м’ясо”, прус. *mensā*, рос. *мясо* (< **mešo*), алб. *mish*, вірм. *mis*, тох.-В *mīsa* „м’ясо”; < іє. **mēmso-* „м’ясо”.

MIZD-

а. *meed* (поет.) „нагорода”, да. *mēd*, н. *Miete* „плата за найм”, двн. *mēta*, *miata* „винагорода, оплата”, гот. *mizdō* „плата, нагорода”; < герм. **mizdō* „плата”

// гр. *misthós* „плата, нагорода”, ді. *mīdhám* „трофеї, здобич у битві”, авест. *miždām*, осет. *myzd* „плата, нагорода”, рос. *мзда*; < іє. **miz-dhā* „плата”, *mizdhos/misthos* < іє. *humejt(h)* „змінювати”.

◇ При втраті іє. *z* в германських мовах могло виникнути \tilde{e}^2 , яке > двн. *ia*. Цей ж звук виникав із іє. $\tilde{e}j$.

MĪT-/MAIT-

а. *mite* „кліщ”, да. *mīte*, голл. *mijt*, двн. *mīza* „кліщ, мошка”, н. *Meißel* „зубило”, двн. *meizil*, дісл. *meitill*; двн. *meizan* „відрізати, відрубати”, гот. *maitan* „різати” (редупліковане дієслово), дісл. *meita*; < герм. **mīt-mait-* „відрізати, відрубати”, іє. **(s)mei-* „обробляти гострим інструментом” (див. *smīp-*).

Сюди ж: н. *Ameise* „мураха”, двн. *ā-meiza*, а. *emmet*, *ant*, да. *amete* (*ā* – префікс зі значенням „геть”).

MŪS-

а. *mouse* „миша”, да. *mūs*, н. *Maus*, двн. *mūs*, голл. *muis*, шв. *mus*, дісл. *mūs*; < герм. **mūs* „миша” (коренева основа)

// гр. *mŷs* „миша, м’яз”, лат. *mūs*, ді. *mūšnāti* „краде”, *mūh-* „миша”, рос. *мышь*, псл. **мушь*; < іє. **mūs* „та, що краде, миша”; іє. **meus-/mūs-* „красти”.

N

NAgL-

а. *nail* „ніготь; цвях”, да. *nægel*, н. *Nagel*, двн. *nagal*, голл., шв. *Nagel*, дісл. *nagl*, гот. **nagls* „цвях” (> *ga-nagijan* „прибивати цвяхами”); < герм. **naglaz* „ніготь, цвях”

// гр. *όνυχ* „ніготь, кіготь”, лат. *unguis* „ніготь”, укр. *ніготь*; < іє. **(o)nogho-/ŋgho-* „ніготь, кіготь, копито”.

NAHT-

а. *night* „ніч”, да. *niht*, н. *Nacht*, двн. *naht*, голл. *nacht*, дс. *naht*, шв. *natt*, дісл. *nōtt*, гот. *nahts* „ніч”; < герм. **naht-* „ніч”

// гр. *νυκτ-*, лат. *nox, noctis*, дірл. *in-nocht* „вночі”, ді. *nákta-m*, лит. *naktis*, рос. *ночь*, стсл. *nošть*, псл. **nokть*; хет. *nekut-* „вечір”; < іє. **no-k(u)t-* „ніч”.

NAKW-

н. *Nachen* „човен”, двн. *nahho*, да. *nasa*, дісл. *nókkvi*; < герм. **nakw-/an-* „човен, видовблене дерево”

// ді. *nága-h* „дерево”; < іє. **nog^ho-/nag^ho-* „дерево”. Герм.-інд. ізогласа.

NAM-

а. *name* „ім’я”, да. *nama*, н. *Name*, двн. *namo*, голл. *naam*, дс. *namo*, шв. *namn*, дісл. *nafn, namn*, гот. *namō*; < герм. **naman-* „ім’я”

// гр. *όνομα* „ім’я”, лат. *nōmen*, ді. *náman-*, дпрус. *emmens*, рос. *имя* (< **jьmen*); < іє. **(e)nomn̄-/ (e)nōm̄n̄-/nm̄n̄-* „ім’я”.

NAS-

а. *nose* „ніс”, да. *nosu*, н. *Nase* „ГЖ”, двн. *nasa*, голл. *neus*, шв. *näsa*, дісл. *nós*; < герм. **nasō/nusō* „ніс”

// ді. *násā* „ніс” (дв. число, тобто „дві ніздрі”), лат. *nāsus*, лит. *nósis*, рос. *нос*; < іє. **nas-* „ніздря, ніс” ← **anā-* „дихати”.

NAT-

н. *naß* „мокрый”, двн. *naz*, голл. *nat*; н. *netzen* „змочити, зволожити”, двн. *nezzen*, гот. *natjan* „зволожити”; < герм. **nat-* „бути вологим”

// гр. *náein* „текти”, *néchein* „плисти”, лат. *nāre* „плисти”, пірл. *snāim* „пливу”, ді. *snāti* „купається”; < іє. **snā-/snā-* „текти, пливти”.

NAU-

1. а. *need* „потреба”, да. *nēad*, н. *Not* „потреба, нужда”, двн. *nōt*, голл. *nood*, дс. *nōd*, шв. *nöd*, дісл. *naudr*, гот. *naufs* „потреба, примус”; < герм. **naudis* „потреба”

// ді. *nudāti* „штовхає”, лит. *pa-nústi* „затужити”, рос. *нудеть, нужда*, дірл. *nauna* „голод”; < іє. **nāy-/nāy-* „мучитися, втомитися”.

◇ Герм. *au* > двн. *ō* перед дентальними.

2. гот. *naus* „труп”, дісл. *nār*, да. *nēo* „труп”; гот. *ga-nawistrōn* „хоронити” (< „відправляти на кораблі”)

// тох.-в *naut-* „загинути”, гр. *naūs* „корабель”, лат. *nāvis*, дірл. *nāi* „судно”, вірм. *nav* „тж”, ді. *náuh*; дпрус. *nowis* „труп”, лит. *ngve* „смерть”, друс. *навь* „труп”; < іє. **nāy-/nāy-* „корабель; смерть”. Значення „труп” – герм.-балто-слов. ізоглоса.

◇ На думку індоєвропейців померлі відправлялися на той світ на кораблі. Звідси зв’язок понять „труп”, „корабель” і „біда, потреба”. Таке уявлення про смерть знайшло своє відображення в обрядах поховання германців і слов’ян, які спалювали тіла померлих, клавши їх у човен.

NEF-

н. *Neffe* „племінник”, двн. *nevo* „онук, племінник”, да. *nefa*, голл. *neef* „племінник, двоюрідний брат”, дс. *nefo*, дісл. *nefi*; < герм. **nefan-* „племінник, онук”

// гр. *nēpodes* „нащадок”, лат. *nepōs* „онук”, ді. *nápāt* „онук, син, нащадок”, *naptī* „онучка”, стсл. *netijь* „племінник”; < іє. **ne-pet-/nepot-* „німецький, несамостійний” (молодий член роду) < **pot-* „бути сильним, могутнім”. Див. *fab-*.

NEM-

н. *nehten* „брати”, двн. *netan*, да. *nīman*, голл. *neten*, дс. *nīman*, шв. (діал.) *nīmta*, дісл. *neta*, гот. *nīman* „брати”; < герм. **netan-* „брати”

// гр. *nētein* „володіти; пасти худобу”, лат. *numerus* „число”, дірл. *net* „отрута”, авест. *nāmah-* „позика”, лит. *níoma* „оренда”; лат.

emere „брати, купляти”, лит. *imti* „брати”, рос. *иметь*, псл. **j̄mati*; < іс. **nem-/em-* „мати” (> „давати – брати” з поляризацією значення).

NES-/NAS-

1. н. *genesen* „одужувати”, двн. *ginesan*, да. *genesan*, голл. *genezen*, гот. *ganisan* „одужувати”, дісл. *nara* „життя”;

2. н. *nähren* „годувати”, двн. *nerien* „рятувати”, да. *nerian*, шв. *nära* „годувати”, гот. *nasjan* „рятувати”, *nasjands* „Спаситель” (Христос); < герм. **nes-/nas-* „рятувати”

// гр. *nēomai* „повертаюся додому”, ді. *násate* „приєднатися до інших”; < іс. **nes-/nos-* „рятуватися, залишатися живим”.

NEU-/NŪ-

1. а. *new* „новий”, да. *nēowe*, н. *neu* „гж”, двн. *niuwī*, голл. *nieuw*, дс. *niuwī*, шв. *ny*, дісл. *nūr*, гот. *niujis* „новий”; < герм. **neuja-/niuja-* „новий”

// гр. *nēos* „новий”, лат. *novus*, ді. *navá-h* „новий”, рос. *новый*; < іс. *hne(ϋ)ios/no(ϋ)os* „новий”.

2. а. *nou* „тепер, зараз”, да. *nū*, н. *nun* „ось, тепер”, двн. *nū*, *ni*, шв. *ni*, дісл. *nū*, гот. *nū*, *ni*; < герм. **nū/ni* „тепер”

NEWUN-

а. *nine* „дев’ять”, да. *nigon*, н. *neun* „дев’ять”, двн. *niun*, голл. *negen*, дс. *nigun*, шв. *nio*, дісл. *nū*, гот. *niun* „дев’ять”; < герм. *hnewun* „дев’ять”

// гр. *ennēa*, лат. *novem*, дірл. *nōi-n*, ді. *náva*, рос. *девять*, псл. **de-veť*, лит. *devyni*; алб. *nëndë*, вірм. *inn*, тох.-А *ñu*; < іс. **neϋn-/(e)neϋen-* „дев’ять”.

Næ-/NA-

1. а. *needle* „голка”, да. *nædl*, н. *Nadel* „голка”, двн. *nād(a)la*, голл. *naald*, дс. *nāthla*, шв. *nål*, дісл. *nāl*, гот. *nēþla*; < герм. **næ-þlō* „голка” (з інстр. суф.);

2. н. *nähen* „шити”, двн. *nājen*, голл. *naaien*; н. *Naht* „шов”, двн. *nāt*; < герм. **næ-* „шити”

// гр. *nēein* „прясти”, лат. *nēre*, рос. *нить*; < іс. **(s)nē(i)-/snō-/snā-* „сплітати, з’єднувати нитки”;

3. а. *net* „сіть”, да. *nett, net*, н. *Netz* „сітка”, двн. *nezzi*, шв. *nät*, дісл. *net*, гот. *nati*; < герм. **natja-* „сплетене, зв’язане”

// лат. *nōdus* „вузел”, *nassa* „верша для ловлі риби”. У знач. „сіть” – герм.-італ. ізоглоса.

R

RAIð-

а. *ready* „готовий”, да. (*ge*)*ræde*, н. *bereit* „готовий”, двн. *bireiti* „обладнаний, готовий”, голл. *bereid*, дфриз. *rēde* „готовий”, дісл. *reidr* „готовий”, гот. *garaiþs* „впорядкований, певний”; н. *bereiten* „готувати”, да. *gerædan* „влаштувати”, гот. *ga-raiðjan* „гж”, дісл. *reida* „готувати”; < герм. *hraið-* „готовий, впорядкований”

RAIP-

а. *rope* „канат”, да. *rāp*, н. *Reif* „обруч”, двн. *reif* „канат, мотузок”, голл. *reep*, шв. *rep* „канат”, дісл. *reip*, гот. *skauda-raip* „мотузок, ремінець на черевиках”; < герм. **raipa-* „мотузок”

// гр. *ereikein* „розривати”; < іє. **rej-* „царапати, висікати, різати, рвати”.

◇ Можливий семантичний розвиток: „рвати > дещо відірване > шнур, мотузок”.

RAp¹-

н. *Rad* „колесо”, двн. *rad*, голл. *rad*, дфриз. *reth* „колесо” (в інших герм. мовах не зафіксовано); < герм. **raþa-* „колесо”

// лат. *rota* „колесо”, *rotāre* „вертати”, дісл. *roth* „колесо”, ді. *rátha-h* „повозка, колесниця”, лит. *rġtas* „колесо”; < іє. **ret(h)-/rot(h)-* „крутитися, котитися”.

RAp²-

н. *Rede* „промова”, двн. *redia* „звіт, промова, оповідання”, дс. *re-thia* „звіт”, гот. *raþjō* „число, звіт”; < герм. **raþjōn* „число, розповідь”

// лат. *ratiō* „звіт”, *rērī* „думати, гадати, вважати”; < іє. **arā-/rē-/rā-* „підганяти один до одного, з’єднувати, пасувати”.

REHT-

a. *right* „правий, правильний”, да. *riht*, н. *recht* „прямий”, двн. *reht*, голл. *recht*, дс. *reht*, шв. *rätt*, дісл. *rēitr*, гот. *raihts* „правильний, прямий, праведний”; < герм. **rehta-* „прямий”

// гр. *orēgein* „втягувати, простирати”, лат. *rēctus* (< **regtus*) „прямий, правильний”, *regere* „правити” (> запоз. н. *Regierung* „уряд”), ді. *rāji-h* „прямий”; < іє. **reġ-/reġ-* „робити прямим, втягувати, розтягувати”.

REUḡ-/RAUḡ-

a. *reave* (заст.) „вкрасти”, да. *rēafian* „грабувати, відбирати, спустошувати”, н. *rauben* „грабувати”, двн. *roubōn* „виривати”, дісл. *raufa* „розламувати, розривати”, шв. *röva* „грабувати”, гот. *bi-raubōn* „пограбувати”; < герм. **raubōjan* „грабувати”

// лат. *rumpere* „ламати”, ді. *rúruati* „відчувати спазми”, рос. *рупа* „яма”; < іє. **reṷ-/ru-/rū-* „копати” (з розш. *b, d, dh, k, s*).

REUḑ-/RAUḑ-

a. *red* „червоний”, да. *rēad*, н. *rot* „червоний”, двн. *rōt*, голл. *rood*, дс. *rōd*, шв. *röd*, дісл. *rauḑr*, гот. *rauḑs* „червоний”; < герм. **raudaz* „червоний”

// лат. *ruber* „червоний”, гр. *erythrós* „тж”, ді. *rudhirá-h* „кривавий, червоний”, лит. *r̃ndas* „коричнево-червоний”, укр. *рудий*, рос. *рыжий*, псл. **rydĵ*, рос. *руда*; < іє. **reṷdh-/rouḑh-/rudh-* „червоний”.

REUP-/RAUP-/RUP-

н. *raufen* „смикати, рвати”, двн. *roufen*, да. *rūpan* „висмикувати”, да. *rīeran* „обривати”, дс. *bi-rōpian* „общипувати”, гот. *raupjan* „висмикувати”; < герм. **raupjan* „смикати”

// лат. *ruere* „копати”, ді. *rav-/ru-* „розбивати”, лит. *ráuti* „виривати, рвати”, рос. *рыть*, псл. **ryti*, рос. *ров, рвать*; < іє. **reṷ-/rou-/ru-/rū-* „рвати, ламати, копати” (з розш. *p, b, d, dh, k, s, m*).

Ræḑ-

a. *read* „читати”, да. *rædan* „читати, тлумачити”, н. *raten* „радити, гадати”, двн. *rāten*, голл. *raden*, дс. *rādan*, шв. *råda*, дісл. *rāḑa* „радити”, гот. *ga-rēdan* „турбуватися, передбачати”; < герм. **ræḑan-*

„тлумачити” (< іє. **rēdh-*)

// гр. *ērōs* „любов”, дірл. *rād-* „говорити”, ді. *rādhyati* „виконує, здійснює”; < іє. **arā-/rē-* „виконувати, підганяти, з’єднувати”.

RIN-/RAN-/RUN-

а. *run* „бігти”, да. *rinnan*, н. *rinnen* „мчати”, двн., дс. *rinnan*, шв., дісл. *rinna*, гот. *rinnan* „бігти”; двн. *runs* „течія води, потік”, гот. *ur-runs* „схід”; < герм. **rinnan-* (< **rennan-*)/*run-* „швидко пересуватися”

// гр. *ornūmi* „збуджую, рухаю”, лат. *orīrī* „виникати, народжуватися” (> запоз. *Orient* „схід”), ді. *rnōti-* „посилає, рухає”, рос. *пунуться, поняты*; < іє. **er-/or-*, **er(ā)-/re-/rej-/reu-* „рухатися, мчатися”.

◇ Герм. *nn* < іє. *ny*.

RĪK-

а. *rich* „багатий”, да. *rīce* „багатий, могутній”, н. *reich* „багатий”, двн. *rīhhi*, шв. *rik*, дісл. *rīkr*, гот. *reiks* „пан, володар”; < герм. **rīk-(ja-)* „могутній, владний; правитель”

◇ Давнє запозичення з кельт. мов: дірл. *rī* (род. від *rīg*) „король”, лат. *rēx* „правитель, король”, ді. *rájan-* „цар, правитель”; < іє. **reǵ-* „правити”.

RĪS-/RAIS-/RIS-

а. *rise* „підніматися”, да. *rīsan*, н. *reisen* „подорожувати”, двн. *rīsan* „рухатися, спускатися”, дісл. *rīsa*, гот. *ur-reisan* (мин. час – *rais*) „підніматися, виникати”; < герм. **rīsan-* (< **reis-*) „рухатися вгору, підніматися”; < іє. **erā-/rej-* „рухатися”

RUg-

а. *rye* „жито”, да. *ryge*, н. *Roggen* „жито”, двн. *rocco* (*roggo*), голл. *rogge*, дс. *roggo*, шв. *råg*, дісл. *rugr*; < герм. **rugi-* (> англ., сканд.) або **ruggn-/rugōn* (> нім., голл.)

// лит. *rugys* „жито”, рос. *рожь*, псл. **ръзь* (< **rug-*); < іє. **rug-* „жито”. Германо-балто-слов. ізогласа.

RŪN-

н. *Rune* „руна, буква, магічний знак у давніх германців”, двн. *rūna*, да. *rūn* „таємниця, чарівний знак”, дісл. *rūn*, гот. *rūna* „таємниця”,

birūnains „таємне рішення”; < іє. **reu-/rū-* „різати, висікати” (> „займатися чаклунством”).

S

SAIR-

а. *sore* „хворий”, да. *sār* „болісний, хворобливий”, н. *sehr* „дуже”, двн. *sēro*, *sēr* „хворий, хворобливий”, двн. *sēr* „біль”, а. *sore* „біль, рана”, голл. *zeer* „хворий”, дс. *sēro*, шв. *sår* „рана”, дісл. *sār* „тж”, гот. *sair* „біль”; < герм. **saira-* „біль, рана, хворий”

// лат. *saevus* „лютий”, дірл. *sāeth* „мука, страждання”, лтш. *sīvs* „їдкий, гострий”; < іє. **sāi-/sāi-* „поранити, завдавати болю”.

SAIW-

а. *sea* „море”, да. *sa* „море, озеро”, н. *See* „море, озеро”, двн. *sē(o)*, шв. *sjö*, дісл. *sær* „тж”, гот. *saiws* „море”; < герм. **saiw-i/a-* „море, озеро”. Походження неясне. Не виключається запозичення з невідомої мови-субстрата.

SALb-

а. *salve* „мазь, бальзам”, да. *sealf*, н. *Salbe* „мазь”, двн. *salba*, голл. *zalf*, дс. *salba* „біль, рана”, шв. *salva* „змастити”, гот. *salbōn* „помазати”; < герм. **salbō-* „масло, жир”; *salbōjan-* „змастити”

// тох.-В *šalype* „жир, масло”, ді. *sarpīs-* „смалець, розтоплене масло”, осет. *carv* „топлене масло”, гр. *ēlpos* „оливкове масло”; < іє. **selp-/solp-* „жир, жирний”.

SALT-

а. *salt* „сіль”, да. *sealt*, н. *Salz* „тж”, двн. *salz*, голл. *zout* (*ou* < *al* перед *t*), дс. *salt*, шв., дісл. *salt*, гот. *salt*; < герм. **salta-* „сіль”

// гр. *hals* „сіль”, лат. *sāl*, рос. *соль*, *сладкий*; < іє. **sal-/sāl-* „сіль”. Значення рос. *сладкий* розвинулося за схемою: „солений > приправлений, смачний > солодкий”.

SAM-/SUM-

а. *some* „якийсь”, да. *sum*, двн. *sum* „дехто, якийсь”, дісл. *sumr*, гот. *sums*; а. *same* „той же”, шв. *samma* „той же”, дісл. *sami*, гот. *sama* „той

же”; н. суф. прикм. *-sam*, двн. *-samo*, а. суф. *-some*, да. *-sum*, шв. *-sam*, дісл. *-samr*; < герм. **sum-/sam-* „деякий, дехто, той же”

// гр. *homós* „той же, однаковий“, лат. *singulus* „одиничний“, *simplex* „простий“, дірл. *-som*, ді. *samah* „той же“, авест. *hama-*, рос. *сам*; вірм. *omn* „декто“, тох.-А *sām*; < іє. **sem-/sām-/sōm-/s-* „один, одинокий; в одному місці”.

SARW -

гот. *some* „зброя”, дісл. *sum* „намисто з перлів”, да. *sum* „хитрість, спритність; зброя”, двн. *sumr* „зброя”; < герм. **sum-/sam-* „зв’язувати, з’єднувати”

// гр. *hērma* „сережка”, *hórmos* „намисто”, *eirein* (< **serjein*) „нанизувати, зв’язувати”, лат. *serere* „зв’язувати, з’єднувати”; < іє. **ser-* „зв’язувати, з’єднувати”.

SAP-/SŌP-

а. *sad* „сумний, серйозний, тьмянний”, да. *saed* „ситий, насичений”, н. *satt* „ситий”, двн. *sat*, голл. *zat*, дс. *sad*, дісл. *sadr*, гот. *saps* „ситий”. За формою (дентальний суф. *-ð-*, *-p-*) – діеприкм. II; < герм. **sadaz* „насичений”

// лат. *satur* „ситий“, лит. *soṭas* „ситий, насичений”, рос. *сыт*, псл. **syťь*; < іє. **sā-/sā-* „наситити”.

◇ Розвиток значення англ. *sad*: „ситий > пересичений, насичений > стомлений від чого-н., змучений” (пор. рос. „сыт по горло” = „надоело”) > сумний”.

Сюди ж: гот. *ga-sōþjan* „насичувати”.

SAUZ -

а. *sear*, *sere* „зів’ялий, сухий”, да. *sēar* „сухий”, н. *sohr* (діал.) „висохший”, снн. *sōr*, голл. *zoor* „сухий”; < герм. **sauzaz* „сухий”

// гр. *aĩos* (< **sausos*) „сухий“, лат. *sūdus* (< **suzdos*) „сухий”, ді. *śušká-h*, лит. *saũsas*, рос. *сухой*, псл. **suchь*; < іє. **saus-/sus-* „сухий”.

SEHS -

а. *six* „шість”, да. *six*, *sux*, н. *sechs*, двн. *sehs*, голл. *zes*, шв. *sex*, дісл. *sex*, гот. *saihs*; < герм. **sehs* „шість”

// гр. *hex*, лат. *sex*, дірл. *sē*, ді. *šat* (< **šatš*) „шість”, *šaštī* – спочатку

„шестірка”, лит. *šeši*, рос. *шесть*, псл. **šestь* (< **šestь*); вірм. *vec* (< **ueis*), тох.-А *šāk*; < іє. **s(u)eis/ueis* „шість”.

◇ Припускають, що число „шість” в іє. мові-основі мало значення „приріст”, тобто „те, що приростає до п’яти”.

SEHW-/SAHW-/SAg-

а. *see* „бачити”, да. *sēon* (< **seohan*), н. *sehen* „дивитися, бачити”, двн. *sehan*, голл. *zien*, дс. *sehan*, шв. *se*, дісл. *sjā*, гот. *saihan* „бачити”; < герм. **sehw-/segw-an-* „бачити”

// лат. *sequi* „слідувати, переслідувати”, дірл. *sechim* „слідую”, ді. *sacate* „супроводжує, слідкує”, рос. (заст.) *сочить* „шукати звіра”, хет. *šakuṣai-* „бачити”; < іє. **sek(u)-* „слідкувати, слідувати в певному порядку”.

SEK-

н. *sich* – звор. займ. „себе”, двн. *sih*, шв. *sig*, гот. *sik*; < герм. **sek(e)* – займенник (знахідний відмінок)

// гр. *hē* „себе”, лат. *sē*, ді. *svayām* „сам”, лит. *-si*, рос. *-ся, себя* < іє. **se-/se-* „в стороні, віддалений, окремий”.

SELD-

а. *seldom* „рідко”, да. *seldan*, н. *selten* „рідко”, двн. *seltan*, шв. *sällan*, дісл. *sjaldan*, гот. *silda-leiks* „дивний, чудовий”; < герм. **seld-* „рідкісний, незвичний”. Походження неясне. Наймовірніше < **sel-* < іє. **se-/sē-* „одинокий” (пор. лат. *sōlus* „одинокий”).

SEN-/SIN-

а. *sinew* „сухожилля”, да. *sinu, seonu*, н. *Sehne* „тж”, двн. *senawa, senewa*, голл. *zeen*, шв. *sena*, дісл. *sin* „сухожилля”; < герм. **senawō/sin(i)wō* (< іє. **sēj-/si-* „зв’язувати, з’єднувати”).

SET-/SAT-/SŌT-

а. *sit* „сидіти”, да. *sittan*, н. *sitzen* „сидіти”, двн. *sizzen*, голл. *zitten*, дс. *sittian*, шв. *sitta*, дісл. *sitja*, гот. *sitan*; < герм. **setjan-* „сидіти”

// гр. *hēdra* „сидіння” (> *Kathedra*), *hodós* „шлях”, рос. *ход*, псл. **chodъ*, лат. *sedēre* „сидіти”, ді. *sad-*, рос. *сидеть*; < іє. **sed-/sēd-/sod-/sōd-* „сидіти”. У гр. і сл. „сидіти” > „рухатися (сидячи в сідлі)”.

SEU-/SAU-

1. а. *seam* „шов, рубець”, да. *sēam*, н. *Saum* „кайма”, двн. *soum*, голл. *zoom*, дс. *sōm*, шв. *söm*, дісл. *saumr*; < герм. **saumaz* „шов”

2. а. *sew* „шити”, да. *siwian*, двн. *siuwen* „шити”, шв. *sy*, дісл. *syja*, гот. *siujan* „шити”; < герм. **siwjan-/siuwan-/sūw-* „шити”

// гр. *hūmnos* „тканина, пісня”, *hymēn* „жила”, лат. *suere* „шити”, ді. *sīvyati* „шиє”, лит. *siūti* „шити”, укр. *шуми*; хет. *šum(m)anza(n)-* „шнур, мотузок”; < іє. **sjū-/siu-* (< **sej-ǵ-*) „шити”.

SEUK-/SAUK-/SUK-

а. *sick* „хворий”, да. *sēoc*, н. *siech* „кволий, слабкий”, двн. *sioh*, голл. *ziek*, дс. *sioh*, шв. *sjuk* „хворий”, дісл. *sjükr*, гот. *siuks* „хворий”; < герм. **seukaz* „хворий”

SEUþ-/SAUþ-

а. *seethe* „кипіти, бурлити”, да. *sēodan*, н. *sieden* „кипіти”, двн. *siodan*, шв. *sjuda*, дісл. *sjōða*; дісл. *sauðr* „вівця”, гот. *sauþs* „жертвна тварина”; < герм. **seuþ-* „варити, кипіти” (< іє. **seuþ-/sut-* < **seu-* „кипіти”).

Sæ-

а. *sow* „сіяти”, да. *sāwan*, н. *säen* „сіяти”, двн. *sāwen*, *saen*, голл. *zaaien*, дс. *sāian*, шв. *så*, дісл. *sā*, гот. *saian* (редупл. дієсл.); < герм. **sæjan-* „сіяти”

// лат. *serere* (< редупл. *hisi-so*), *sēvi*, *satum* „сіяти”, дірл. *sīl* „сім’я”, лит. *sėti*, рос. *сеять*, псл. **sėti*; < іє. **sē(i)-/sāi-/si-* „кидати, посилати”.

SIþUN-

а. *seven* „сім”, да. *seofon*, н. *sieben* „сім”, двн. *sibun*, голл. *zeven*, шв. *sju*, дісл. *sjau*, гот. *sibun*; < герм. **siþun/seþun* „сім”

// гр. *heptá*, лат. *septem*, дірл. *secht*, ді. *saptá*, лит. *septyni*, рос. *семь*, псл. **sedmь* (< **sedmь* „сьомий”); алб. *shtatë*, вірм. *evrñ*, тох.-А *špät*, хет. *šipta*; < іє. **sept* „кидати, посилати”.

SILþR-

а. *silver* „срібро”, да. *seolfor*, н. *Silber* „тж”, двн. *sil(a)bar*, шв. *silver*, дісл. *silfr*, гот. *silubr*; < герм. **silþr-/silabr-/silubr-* „срібло”.

◇ У герм. і балто-сл. мовах поняття „срібло” позначалося коренем, який походить з одного й того ж джерела (пор. рос. *серебро*, псл. **sъrebro*, прус. *siraplis*).

SIN-/SUN-

гот. *sinista* „старий, найстарший”, *sineigs* (*sēneigs*) „старий”, *suns* „враз”; < герм. **sin-/sun-* „старий; той, що відноситься до часу”

// гр. *hēnos* „старий”, лат. *senex* „старий”, *senior* „старший, похилый”, дірл. *sen* „старий”, ді. *sána-* „старий, минулий”, авест. *hana-*, лит. *sēnas*; < іє. **sen-* „старий”.

SINGW-/SANGW-

а. *sing* „співати”, да. *singan*, н. *singen* „співати”, двн. *singan*, голл. *zingen*, шв. *sjunga*, дісл. *syngva*, гот. *siggwan*; < герм. **siŋgwan-* (< **seŋgwan*)

// гр. *omphē* (< **soŋg^hhā*) „голос, пророцтво”, стсл. *setъ* „він сказав”; < іє. **seŋg^hh-/soŋg^hh-* „говорити, співати”.

SINKW-/SANKW-

а. *sink* „опускатися, падати”, да. *sincan*, н. *sincken* „опускатися”, двн. *sincken*, голл. *zinken*, шв. *sjunka*, дісл. *sūkkva*, гот. *sigqan*; < герм. **siŋkwan-* (< **seŋkwan-*) „опускатися, падати”. Перехідне дієслово н. *senken* „опускати”, да. *sencan*, гот. *sagqjan* утворене від герм. **saŋkjan-*.

Сюди ж: гот. *saggqa* (дав. відм.) „захід” (< „падати”).

SINþ-

н. *Sinn* „смысл”, двн. *sinnan* „прагнути, жадати”, двн. *sind* „шлях, напрямок”, да. *sīð*, дісл. *sinn* „поїздка, подорож”, гот. *sinþs* „хід, раз” (в числівниках); < герм. **sinþa-* (< **sinþa*) „хід, шлях”

// лат. *sentire* „відчувати, сприймати”, *sensus* „почуття, смысл”, авест. *hant-* „досягати”, дірл. *sēt* „шлях”, лит. *sintėti* „думати”; < іє. **sent-* „іти, їхати”.

SĪ-

н. *sie* „вона”, двн. *siu*, *sī*, а. *she*, да. *sēo*, ісл. *sjā*, гот. *si* „вона”; < герм. **sī* „вона”

// ді. *sīm, sā* „вона”, авест. *hīm*, гр. *hī*, дірл. *sī*; < іє. **sjo-/sjā-/sī-* вказівний займенник (*se + iā*).

СКАб-/SKAP-/SKŌб-/SKŌP-

а. *shave* „брити, скоблити”, да. *scafan* (мин. час *scōf*), н. *schaben* „скоблити”, двн. *scaban*, голл. *schaven* „стругати”, дс. *scaban*, шв. *skava*, дісл. *skafa*, гот. *skaban* „скоблити, стригти”; < герм. *huskaþan-* „різати, скоблити”

// гр. *skártein* „копати, скоблити”, лат. *scabere* „чесати, скоблити”, гр. *kóptein* „бити, рубати”, *skēptron* „палиця” (> н. *Zeppter*), лит. *skóbtī* „видовбувати”, рос. *скопить, копать, скоблуть*; < іє. *(*s*)*kāp(b)-/skēp(b)-/skāp(b)-/skap(b)-* „різати, скоблити” ⇐ іє. **sek-* „різати”.

SKAL-/SKUL-

а. *shall* – модальне дієслово зі знач. упевненості, наміру; вживається як допоміжне дієслово для утв. майбутнього часу; да. *sceal*, н. *sollen* – модальне дієслово „бути повинним”, двн. *sculan*, голл. *zullen*, дс. *scal*, шв. *skola*, дісл. *skal*, гот. *skal* „я мушу” (мин. час *skulum*); < герм. **skal-/skul-* „бути повинним”. У нім. і голл. втрачено *-k-*.

// лит. *skelīn* „я повинен”; < іє. **skel-/skol-/skl-* „бути зобов’язаним, повинним”. Очевидно, герм.-балт. ізогласа.

SKAT-

н. *Schatz* „багатство, скарб”, двн. *scaz* „багатство, майно”, да. *sceatt* „гроші, багатство”, голл. *schat*, дс. *skatt* „гроші, худоба”, шв. *skatt*, дісл. *skattr* „податок, данина”, гот. *skatts* „гроші”; < герм. **skattaz* „худоба”

// рос. *ском*, стсл. *skotъ*. Вважається, що слов. слово запоз. з герм., але є й зворотні твердження.

SKEL-/SKAL-/SKUL-

а. *shield* „щит”, да. *sciold*, н. *Schild* „щит, вівіска”, двн. *scilt* „щит”, голл. *schild*, дс. *skild*, шв. *sköld*, дісл. *skjóldr*, гот. *skildus* „щит”; < герм. **skelduz* „відрізаний шматок дерева”

// гр. *skállō* „копаю”, *skalīs* „мотика, кирка”, лит. *skēlti* „колоти”, рос. *колоть*, лат. *scalpere* „драпати, різати”; < іє. **skel-/skōl-/skāl-* „різати, розщіплювати”.

SKER-/SKAR-/SKUR-

а. *shear* „різати”, да. *sceran*, н. *scheren* „стригти”, двн. *skeran*, голл. *scheren*, дс. *skerian*, шв. *skära*, дісл. *skera*, гот. *us-skarjan* „виривати”; < герм. **sker-/skar-* „різати”

// гр. *keīrein* (< **skeryein*) „відрізати”, лат. *scrībere* „вирізувати”, *corium* „шкіра”, ді. *kártati* „ріже”, лит. *skirti* „розділяти”, рос. *чер-туть*, укр. *чересло* „різець плуга”; < іє. *(s)*ker-/skor-/skreṅ-/skreṅ-* „різати, рубати” ⇐ **sek-* „різати”.

SKEU-/SKAU-/SKU-

н. *Schote* „стручок”, двн. *schota* (ö < герм. *au*); дісл. *skauder* „піх-ви”, гот. *skauda-raip* „ремінець для взуття”; < герм. **skaud-* „оболон-ка, футляр, покриття”

// гр. *skýlos* „шкіра”, лат. *obscurus* „темний”, дірл. *cūl* „спина”, ді. *skunáti* „покриває”, рос. (діал.) *хинь* „нісенітниця” (< **skūn-*); < іє. *(s)*keṅ-/skoṅ-/sku-/skū-* „покривати”.

SKEUḅ-/SKAUḅ-/SKŪḅ-

а. *shove* „штовхати”, да. *scūfan*, н. *schieben* „рухати, штовхати”, двн. *scioban*, *sciopan*, голл. *schuiven*, шв. *skuffa*, дісл. *skūfa*, гот. *af-skiuban* „відкидати, відштовхувати”; < герм. **skeuḅ-/skauḅ-/skūḅ-* „штовхати”

// лит. *skṅbti* „поспішати”, укр. *скубати*; < іє. **skeuḅ(h)-* „кидати” ⇐ іє. **skēṅ-/sīeṅ-* „кидати” (з розш. *b/bh, d, g, k*).

SLAH-/SLAg-

а. *slay* „вбивати”, да. *slēan* (стягнення < **sleahan*) „вдаряти, бити”, н. *schlagen* „бити”, двн. *slahan*, голл. *slaan*, дс. *slahan*, шв. *slå*, дісл. *slā*, гот. *slahan* „бити, вдаряти”; < герм. **slah-/slag-/slōg-* „бити, вдаряти”

// дірл. *slacc* „меч”, *slachta* „побитий, вдарений”; < іє. **slak-* „вдаряти”. Герм.-кельт. ізогласа.

SLEU-/SLAU-/SLU-/SLŪ-

н. *schlüpfen* „прослизнути”, двн. *slupfen* „проповзти крізь отвір”, н. *schliefen* „проповзати в нору” (про собаку), двн. *sliofan*, да. *slūpan*, гот. *slīupan* „прослизнути”; < герм. **sleup-/slup-* „бути слизьким”

// лат. *lūbricus* „гладкий, слизький”, лит. *sliaũkti* „повзти”; < іє. *(s)leu(b)- „ковзати, бути слизьким” < іє. *sleu-.

SLæP-/SLAP-

а. *sleep* „спати”, да. *slæpan*, *slēpan*, н. *Schlaf* „сон”, двн. *slāf*; н. *schlaff* „слабкий”, голл. *slap*, шв. *slapp* „слабкий”, дісл. *slāpr* „стомлена, повільна людина”, гот. *slēps* „слабкий, в’ялий”, *slēpan* „спати” (редупл. дієсл.); < герм. *slæp - „бути розслабленим”

// лат. *lābī* „ковзати, коливатися”, лит. *slābnas* „слабкий”, рос. *слабый*; < іє. *(s)lēb-/slāb-/slab-/slāb- „бути розслабленим”.

SMAL -

а. *small* „маленький”, да. *smæl* „дрібний, тонкий”, н. *schmal* „вузький”, двн. *smal* „дрібний, тонкий”, шв. *smal* „вузький”, дісл. *smalr*, гот. *smals* „дрібний, невеликий”; < герм. *smala- „дрібний, невеликий, тонкий”

// лат. *malus* „поганий”, гр. *mēlon* „мала худоба”, дірл. *mīl* „тварина”, рос. *малый*; вірм. *mal* „вівця”; < іє. *(s)mēl-/smāl-/smōl- „дрібний, невеликий”.

SMERT -

а. *smart* „страждати, відчувати біль”, да. *smeortan*, н. *schmerzen*, голл. *smarten* „боліти, завдавати болю”, шв. *smärta*; < герм. *smert-/smart- „колоти, кусати, завдавати болю”

// лат. *mordēre* „кусати, завдавати болю”; < іє. *(s)merd- „терти”, розш. іє. *smer(ā)- „терти”

SMīp-/SMAīp-/SMīp-

а. *smith* „коваль”, да. *smið*, н. *Schmied* „коваль”, двн. *smit*, голл. *smid*, шв. *smed*, дісл. *trē-smiðr* „тесля” („різьбяр по дереву”), гот. *aiza-smiþa* „різьбяр по міді”; < герм. *smiþ-a/-ōn/-u- „коваль, різьбяр”

// гр. *smīlē* „різець, ніж різьбяр”, лит. *smailns* „гострий”; < іє. *smēi-/smāi-/smī- „різати, обробляти гострим інструментом”.

SNAIW -

а. *snow* „сніг”, да. *snāw*, н. *Schnee* „тж”, двн. *snēo*, голл. *sneeuw*, дс. *snē(o)*, шв. *snö*, дісл. *snær*, *snjār*, гот. *snaiws* „сніг”; < герм. *snai-

waz/snaigwaz „сніг”

// гр. *niphás*, лат. *nix (nivis)*, ді. *snīhyati* „стає вологим”, дірл. *snechti* (мн.), лит. *snėgas*, стсл. *sněgъ*, укр. *сніг*; < іє. **snoig^h/snig^h*- „сніг, волога”.

SNIW -

1. гот. *sniwan* „поспішати”, дісл. *snīa* „плекти”, *snūdr* „швидкий”, *snyđja* „поспішати”; да. *snēowan* „поспішати”, *snūd* „швидко, раптово”; < герм. **sniw-/snī-* „поспішати, шмигати”

// рос. *снoватъ*; < іє. **snēu-/snōu-* „в’язати, сплітати”.

2. гот. *sniumjan* „поспішати”, *sniumundō* „поспішно”, дісл. *snimma* „рано”, да. *snēome*, дс., двн. *sniuto* „швидко”; < герм. **snium-* „швидкий, поспішний” (< іє. **sneu-* + суф. *-mo-*).

SNIþ -

н. *schneiden* „різати”, двн. *snīdan* „тж”, да. *snīðan*, голл. *snijden*, дс. *snīthan*, дфриз. *snītha*, шв. *snida*, дісл. *snīða*, гот. *sneiþan* „різати”; < герм. **snīþan-* „різати”

SNUZ -

а. *Schnur* „невістка”, двн. *snur*, да. *snoru*, дісл. *snor*, *snūr*, крим.-гот. *schuos* (< *schnos*) „заручена, наречена”; < герм. **snuzō* „жінка сина”

// гр. *nyós* „невістка”, лат. *nurus*, вірм. *nu*, ді. *snišā*, рос. *сноха*; < іє. **snusos/snusā* „жінка сина”. Можл., пов’язано з коренем **sneu-* „зв’язувати” (> „зв’язана договором”).

SÖK-/SAK-

1. а. *seek* „шукати”, да. *sēcan*, н. *suchen* „шукати”, двн. *suohhan*, голл. *zoeken*, дс. *sōkian*, шв. *sōka*, дісл. *sūkja*, гот. *sōkjan* „шукати”; < герм. **sōkjan-* „шукати”

// лат. *sāgīre* „чути, відчувати”, дірл. *saigim* „шукати”; < іє. **sāg-/sāg-* „шукати, брати слід”.

2. н. *Sache* „справа”, двн. *sahha* „річ, причина, основа”, да. *saci* „судова справа, процес”, голл. *zaak*, дс. *saka*, шв. *sak* „справа, річ”; гот. *sakan* „суперечити, сваритися”; а. *sake* „заради”; < герм. **sak-* „шукати, йти по сліду”. Пор. *sinþ-*.

SÖK-/SAK-

н. *spalten* „розщипляти”, двн. *spaltan*, голл. *spouw* „тріщина”; да. *speld* „шматок дерева, факел”, свн. *spelte* „скалка, уламок (списа)”, дісл. *spjald* „дошка”, гот. *spilda* „дошка для писання”; < герм. **spel(d)/spal(d)*- „розщипляти”.

// гр. *sphalássein* „колоти, розщипляти”, ді. *sphut-* „розриватися”, лат. *spolium* „зідрана шкіра”, рос. *полоть. половина*.

SPIN-/SPAN-/SPUN-

а. *spin* „прясти, плести”, да. *spinnan* (мин. час *spann*), н., голл. *spinnen* „прясти”, двн. *spinnan*, шв., дісл. *spinna*, гот. *spinnan*; < герм. **spinnan-* „витагувати, тягнути” (*nn* < *ñ*)

// лит. *pinti* „плести”, рос. *нядь*, псл. **pedь*, рос. *распять*, лат. *pendere* „зважувати” (< „туго натягувати”); < іє. **sp(h)e-/sp(h)ē(i)-/sphā-* „тягнути, розтягувати”.

STA-/STŌ-

а. *stand* „стояти”, да. *standan*, н. *stehen* „стояти”, двн. *stān, stēn*, голл. *staan*, дс. *stān*, шв. *stå*, дісл. *standa*, гот. *standan* (мин. час *stōþ*); < герм. **stanþ-/stōþ-/stæ-* „стояти” (з чергуванням назал. і неназал. варіантів кореня)

// лат. *stāre* „стояти”, ді. *sthā-* „стояти, існувати”, лит. *stóti* „зупинятися”, рос. *стоять, стать*; < іє. **st(h)ā-/st(h)ā-* „стояти, ставити”.

STAIN-

а. *stone* „камінь”, да. *stān*, н. *Stein* „камінь”, двн. *stein*, голл. *steen*, дс. *stēn*, шв. *sten*, дісл. *steinn*, гот. *stains* „камінь”; < герм. **stainaz* „камінь” (герм. *ai* > да. *ā*, дс. *ē*)

// гр. *stīā* „камінь, галька”, рос. *стена*; < іє. **stāi-* „ущільнюватися, твердіти” ← **stā-* „бути міцним” (див. *sta-*).

СТЕК-/СТАК-

а. *stick* „втикати, встромлювати”, да. *stician*, н. *stechen* „колоти”, двн. *stehhan*, голл. *steken*, дс. *stekan*, шв. *sticka* „колоти”; н. *Stich* „укол”, да. *sticca* „кілок”, гот. *stikls* „чаша”. дісл. *stikill* „гострий край рога для пиття”, гот. *stiks* „момент, мить”; < герм. **stik-/stek-* „колоти; гострий”

// гр. *stīzein* „колотити, татувати”, *stīgma* „укол, крапка”, лат. *stinguere* „колотити”, *instīgāre* „підбурювати” (> запоз. *інстинкт*); < іє. **(s)teig-/stig-* „колотити” < **(s)teij-* „бути гострим”.

STEMN -

н. *Stimme* „розщипляти”, двн. *stimna*, да. *stenn*, дс. *stemna*; гот. *stibna*, да. *stefn*, дфриз. *stifne*; < герм. **stemn-/stebn-* „голос”. Походження не зовсім ясне. Найчастіше зіставляється з авест. *staman-* „морда”, гр. *stóma* „рот”, кимр. *safn* „рот”. Отже, *голос* – „те, що виходить з вуст”.

STER(N)-

а. *star* „зірка”, да. *steorra*, н. *Stern* „тж”, двн. *sterno*, *sterro*, голл. *ster*, шв. *stjärna* „тж”, дісл. *stjarna*, гот. *stairnō* „зірка”; < герм. **ster-nōn-/sterran-* „зірка”

// гр. *astēr* (род. *astēros*) „зірка”, лат. *stēlla* (< **stēr-la* або **stēl-na*) „зірка”, дірл. *ser*, ді. *tára-h*, вірм. *astl*, тох.-А *šren* „зірка”, хет. *hašter-* < іє. **(ā)stēr-* розш. кореня „протягати”.

STEU-/STAU-/STU-

н. *stoßen* „штовхати”, двн. *stōjan*, голл. *stoter*, шв. *stöta*, дісл. *stauta* „штовхати”, гот. *stautan* (редупл. дісл.); < герм. **staut-* „штовхати”

// гр. *týptein* „бити”, *týpos* „удар”, лат. *tundere* „бити, штовхати”, рос. *стыд, студень*; < іє. **(s)teu-* „штовхати, бити”.

STING-/STANG-/STUNG-

а. *sting* „жалити”, да. *stingan*, шв. *stinga* „колотити, жалити”, дісл. *stinga*, гот. *us-stiggan* „виколювати”; < герм. **stingan-* (< **stengan-*) „колотити”

// гр. *stóchos* „ціль, намір”, лит. *stēngti* „напружуватися”, рос. *сме-гать*; < іє. **(s)tegh-/-(s)tengh-* „колотити”.

STINKW-

а. *stink* „смердіти”, да. *stincan*, н. *stinken* „смердіти”, двн. *stincan*, голл. *stinken*, дісл. *stūkkva* „тріскатися, бризкати”, гот. *stiggan* „зіштовхувати”; < герм. **stinkwan-/stankwjan-* „штовхати”

// лат. *stinguere* „колотити”, *instīgāre* „підбурювати, збуджувати”; < іє. **steig-/stig-* „колотити”.

STīg-/STAIg-/STIḡ-

н. *steigen* „підніматися, вставати”, двн., дс. *stīgan*, да. *stīgan*, голл. *stijgen*, шв. *stiga*, дісл. *stīga*, гот. *steigan*; < герм. **stīgan-* „крокувати, підніматися”

// гр. *steichein* „крокувати”, рос. *до-смугамъ*; < іє. **steigh-/stoigh-/stigh-* „йти, підніматися”.

STRAUM-

а. *stream* „потік”, да. *strēam*, н. *Strom* „потік, течія”, двн. *stroum*, голл. *stroom*, дс. *strōm*, шв. *strōm*, дісл. *straumr*; < герм. **straumaz* „потік”

// гр. *rhēō* (< **rheFō*) „течу”, лит. *sravėti* „текти”, укр. *струм*, рос. *струя*, *остров*, псл. **o-strovъ* „те, що обтікається”; < іє. **s(t)reu-/s(t)rou-* „текти” < **ser-* „текти”.

◇ В слов. і герм. мовах іє. *sr* > *str* (пор. *swestr-*).

SU-/SŪ-

а. *son* „син”, да. *sunu*, н. *Sohn* „тж”, двн. *sun(u)*, голл. *zoon*, дс. *sunu*, шв. *son*, дісл. *sunr*, гот. *sunus*; < герм. **sunuz* „син”

// ді. *sūte* „народжує”, *sū-h* „батько”, *sūnū-h* „син”, лит. *sūnūs* „син”, укр. *син*, псл. **synъ*, тох.-В *soyä*; < іє. **seu-/su-/sū-* „народжувати” (< іє. **sūnus-* „народжений, син”).

SUN-

а. *sun* „сонце”, да. *sunne*, н. *Sonne* „сонце”, двн. *sunna*, голл. *zon*, дс. *sunna*, дісл. *sunna*, гот. *sunno*; < герм. **sunnon* „сонце”. Поряд з основою на *-n-* в герм. та інш. мовах трапляється основа на *-l-* (гетероклітичне відмінювання): гот. *sauil* „сонце”, шв. *sol*, дісл. *sōl* (< **sōwil-/ul-*).

// гр. *hēlios*, лат. *sōl*, лит. *saulė*, рос. *солнце*, псл. **сьльнъсе* (< **сьльнъ*); < іє. **sāuel/sunēs* < іє. **sāu-/sū-/suen-* „світити”.

◇ Гот. *sauil* < іє. *sau-*, герм. **sunno* < іє. *suen-* (нульовий ступінь *sū*).

SUND-

а. *a-sunder* „окремо”, н. *sondern* „відокремлювати”, *besonders* „особливо”, двн. *sunter*, шв. *sönder* „на шматки, вщент”, дісл. *sundr*, гот. *sundrō*; < герм. **sund(e)r* „окремий”.

// гр. *áter* (< *snter-*) „без”, ді. *sanu-tár* „в стороні”, лат. *sine* „без”; < іє. **sue-/se-* „окремий” (> іє. **sen-*, **sntēr-* „без”).

SÜR-

а. *sour* „кислий”, да. *sūr*, н. *sauer* „кислий”, двн. *sūr*, голл. *zuur*, шв. *sur*, дісл. *sūrr*; < герм. **sūraz* „сирий”.

// лит. *sūrns* „солений”, рос. *сырой*, псл. **syrъ*, укр. *суворий*, псл. *husurovъ*; < іє. **sūr-* „соковитий, вологий”; прус. *suje* „дощ”, алб. *shi* „дощ”, тох.-А *swās* „лити” (про дощ); > іє. **seuā-* „сочитися”, „дощити”. Див. *sūp-*, *sul-*.

SWAR-/SWÖR-

а. *swear* „клястися”, да. *swerian* (мін. час *swōr*), н. *schwören* „присягати, клястися”, свн. *swern*, голл. *zweren*, дс. *swerian*, шв. *svära*, дісл. *sverja*, гот. *swaran* „клястися”; < герм. **swaran-/jan-* „голосно говорити”.

// ді. *vratá-* „обіт”, *sváratí* „звучить”, укр. *свара*; < іє. **suer-* „видавати звуки”.

З іншими розш. – рос. *хвала*, *хула* (> іє. **chula*, *chvala* < іє. **soul-/sūōl-*).

SWEĔ-/SWEF-

шв. *sova* „спати”, дісл. *sofa* „спати”, *svefja* „усипляти”, *fjor-svāfnir* „меч” („той, що усипляє життя”), да. *swebban*, двн. *ir-swebban*, да. *swefan* „спати”; < герм. **swef-/sweĕ-* „спати”.

// гр. *hýpnos* (< **supnos*), *hypar* „сон”, лат. *sopor*, *somnus* (< **sopnos*) „дрімота”, рос. *спать*, *сон*, псл. **sъ(p)нъ*, хет. *šuppariia-* „спати”; < іє. **suep-/sup-* „спати”, **suepnos* „сон”. Цей корінь поширений в інших іє. мовах, проте в герм. мовах витіснений більш експресивним *slæp-*.

SWEHRA/SWEGRŌ

1. н. *Schwäher* „тесть, свекор”, двн. *swehur*, да. *swēor*, гот. *swaihra*; < герм. **swehran-/swehura-*

// гр. *hekyrós*, лат. *socer* (< **svecer*), ді. *śvāsura-h* „свекор”, лит. *šešuras*, рос. *свекр*, псл. **svekrъ*; вірм. *skesur*; < іє. **sue-ĭuros*.

2. н. *Schwieger* „теща, свекруха”, двн. *swigar*, да. *sweger*, гот. *swaihērō*, шв. *svär-* (у складаннях); < герм. **swegrō-*

// гр. *hekyrē*, лат. *socrus*, кимр. *chwegr*, ді. *śvásrū*, рос. *свекровь*, псл. **svekry*; < іє. **sueirū*-.

SWESTR

а. *sister* „сестра”, да. *sweoster*, н. *Schwester* „сестра”, двн. *swester*, голл. *zuster*, дс. *swestar*, шв. *syster*, дісл. *systir*, гот. *swistar*; < герм. **swestr*- (< **swesr*-) „сестра”.

// ді. *svásr*-, лат. *soror*, дірл. *siur*, лит. *sesug*, рос. *сестра*, псл. **sestra*; тох.-А *šar* „сестра”; < іє. **suesor*.

◇ У герм. і слов. іє. *sr* > *str*. Слово могло бути утворене з двох морфем: *sue* „свій” і *sōr* „жінка” (< „жінка свого роду, племені”).

SWæ-/SWŌ-/SWA-

1. а. *so* „так, отже”, да. *swā*, н. *so* „так”, двн. *sō*, шв. *så* „такий, так”, дісл. *svā*, гот. *swa*, *swē*; < герм. **swæ*-

// гр. *hōs*- (< **sFōs*) „той; він”, ді. *sva*- „свій, сам”, рос. *свой*, псл. **svoǰь*; < іє. займ. **syoos* „свій” ← іє. **se-/sue*- „відокремлювати”;

2. гот. *swēs* „свій, власний”, дісл. *svāss* „милий, дорогий”, двн. *swās* „милий, свій”;

3. а. *self* „сам”, да. *seolf*, н. *selbst* „сам”, двн. *selb*, шв. *själv*, дісл. *sjālf*r, гот. *silba*; < герм. **se-* + *lo-* + *bho-*;

4. н. *sein* „його”, гот. *seins*; < *se-* + *-no-* (локатив або датив > генетив).

Сюди ж племенна назва sweiv: 5. лат. *suiones*, дісл. *svīar*, дшв. *svear*, да. *sweon* (< „свої”).

SWILT-

гот. *swiltan* „вмирати”, да. *sweltan*, голл. *zwellen*; двн. *swelzan* „спалювати”, дісл. *svelta*, шв. *svälta* „вмирати від голоду”; гот. *swultawairþja* „близький до смерті”, крим.-гот. *schuualth* „смерть”, да. *swylt*, дісл. *sultr*, шв. (діал.) *sylt*, *sult*, датськ. *sult* „голод”; < герм. **swilt-/swult-* „пекти, завдавати болю”.

SWæ-/SWŌ-/SWA-

а. *swine* „свиня”, да. *swīn*, н. *Schwein* „свиня”, двн. *swīn*, голл. *zwijn*, дс. *swīn*, шв. *svin*, дісл. *svīn*, гот. *swein*; < герм. **swīna-* „свиня, свинячий” // лат. *suīnus* „свинячий”, рос. *свинья*, стсл. **svīnъ* „свиний”.

Т

ТАНН-

а. *tear* „сльоза”, да. *tēar, tær*, н. *Zähre* „(заст., поет.) сльоза”, двн. *zahar*, шв. *tår*, дісл. *tār*, гот. *tagr*; < герм. **tahr-/tagr-* „сльоза”

// лат. *lacrima* (< **dacrima*) „сльоза”, гр. *dákry, dákryma*, дірл. *dēr*, ді. *ásru*, лит. *ašara*, тох.-А *ākār*; < іє. займ. **daīru-* „сльоза” (з варіантом без початкового *-d*).

Сюди ж: н. *Träne* „сльоза” – мн. від двн. *trahan, trahani* „краплина”. У сполученні *tr* н. *t* залишається непересунутим, тому *Träne* і *Zähre* є дериватами двох варіантів одного й того ж кореня з гетероклітичною основою *n/r*.

ТАНґ-/ТЕНґ-/ТУНґ-

а. *tooth* „зуб”, да. *tōð* (мн. *tēð*), н. *Zahn* „зуб”, двн. *zand*, голл., дс. *tand*, шв. *tand*, дісл. *tónn*, гот. *tunþus* „зуб”; < герм. **tanþ-/tunþ-uz* „зуб”

// лат. *dēns, dentis* „зуб”, валл. *dant*, лит. *dantis*, ді. *dánta-* „зуб”; < іє. **(e)dent-/(e)dont-/(e)dnt-* прикм. від дієсл. *ed-* „їсти”, тобто „той, що їсть”. Сюди ж, очевидно, рос. *десна*, псл. **dešn-*.

◇ Наявність довгого *ō* в да. обумовлено випадінням *n* перед щілинним *þ* і подовженням голосного. Умлаут у мн. (н. *Zähne*, а. *teeth*) передбачає *i* в суф. основи (пор. гот. *tunþiwe-* „зубів”).

ТАРН-/ТУРН-

гот. *ga-tarhjan* „відмічати, виділяти”, да. *torth*, двн. *zorath* „світлий, ясний”, двн. *ougo-zorhtan* „виявити, показувати”; < герм. **tarh-/turh/turg-* „бачити, виявити”

// гр. *drákos* „око”, *drakōn* „дракон” (< „вогненно-блискучий”), дірл. *drec* „око”, ді. *darśayati* „дозволяє, дає побачити; виявляє, показує”; < іє. **derí-* „дивитися”. Див. *aug-*.

ТАW -

а. *taw* „вичинити шкіру”, да. *tawian*, н. *zauen* (заст.) „відбуватися”, двн. *zawēn* „вдаватися”, двн. *zowēn* „робити, підготувати”, дс. *tōgian* „робити”, дісл. *tæja*, гот. *taujan* „робити”, *tēwa* „порядок”; < герм. **taw-/tōw-/tæw-* „робити, виконувати”; < іє. **deu-* „рухатися вперед”.

ТЕН-/ТІґ-

1. а. *ten* „десять”, да. *tīen*, *tyn*, н. *zehn* „тж”, двн. *zehan*, голл. *tien*, дс. *tehan*, шв. *tio*, дісл. *tīu*, гот. *taihun*; < герм. **tehun/tehan* „десять”

// лат. *decem*, гр. *dēka*, дірл. *deich(n)*, ді. *dása*, лит. *dėšimt*, рос. *десять*, псл. **desętь*, вірм. *tasn*, тох.-А *šäk*; < іє. **deî(t)-*;

2. а. *-ty* (другий компонент у числівниках типу *fif-ty*), н. *-zig* „тж”, двн. *-zig*, *-zug*, дісл. *-tigr*, гот. *tīgus* „десяток”; < герм. *tīguz* „десяток”. Чергування *h-g* – за законом Вернера (// гр. *dekás*, рос. *десяток*). Існує гіпотеза про те, що спочатку іє. корінь **de-ît* позначав „дві руки”.

ТЕНС-

гот. *taihswa* „справа; права рука”, двн. *zesawa* „права рука”, *zesawēr* „справа”; < герм. **tehs(w)-* „правий”

// гр. *dexiós* „правий”, лат. *dexter* „тж”, ірл. *dess* „правий, південний”, ді. *dákšinah* „правий, південний; діловий, спритний”, авест. *dašina-* „правий”, лит. *dėšinas* „правий”, рос. *десница* „права рука”, укр. (діал.) *десний* „правий”, псл. **desнь* „правий”; < іє. **deîs-* „правий” ← **deî-*.

ТЕНС-

а. *tale* „оповідання”, да. *tæl* „число”, н. *Zahl* „число”, двн. *zala* „число, перерахунок, промова”, голл. *taal* „мова, промова”, дс. *tala*, шв. *tal* „промова, число”, дісл. *tal* „бесіда, число”, гот. *talzjan* „вчити, навчати”; < герм. **tal-* „рахувати, говорити”; **tal-a/ōn-* „число, промова”.

// лат. *dolāre* „тесати”, ді. *daláyati* „розщиплює”; < іє. **del(ā)-* „розщиплювати” (> герм. „ділити на частини” > „рахувати частини” > „говорити”).

ТЕР-/ТАР-/ТУР-

а. *tear* „розривати”, да. *teran*, н. *zehren* „вимучити; харчуватися”, свн. *zeren* „розривати; боротися”, голл. *teren* „харчуватися”, гот. *ga-(dis)-tairan* „розривати, розрушати”; < герм. **teran-* „розривати”

// гр. *dērein* „здирати” (> *derma* „шкіра”), рос. *драть*; < іє. **der(ā)-* „здирати шкіру, розривати, різати”.

TEUH-/TAUH-/TUg-

а. *tie* „зв'язувати”, да. *tīegan*, н. *ziehen* „тягнути”, двн. *ziohan*, дісл. *toginn* (дісприкм. II), гот. *tiuhan* „вести”; < герм. **teuh-/tauh-/taug-* „тягнути, вести”

// лат. *dūcere* „вести” (*ū* > *eu*), кіпр. *dwyn* „вести, приносити”; < іє. **deuk-/doṽk-/duk-* „вести, тягнути” ⇐ **deu-/deuā-* „рухатися, просуватися” (див. *taw-*).

TIM-/TAM-/TUM-

1. а. *timber* „будівельний ліс”, да. *timber*, н. *Zimmer* „кімната”, двн. *zimbar* „будівельний ліс” (пор. топонім *Zimmerwald*), дс. *timbar*, шв. *timmer* „будівельний ліс”, дісл. *timbr*; гот. *timrjan* „теслювати”, голл. *timmeren* „теслювати”; < герм. **timr-/temr-* „будувати, теслювати” (> герм. **timbra-* „будівельний ліс”)

// гр. *dēmō* „будую”, лат. *domus* „дім, сім'я”, ді. *dāma-h* „дім”, лит. *dimstis* „садиба”, рос. *дом*, псл. **domъ*; < іє. **domos* „дім” (< іє. **dem-/dom-*)

2. а. *tame* „ручний, приручений”, да. *tam*, н. *zahn* „тж”, двн. *zam*, голл., дфриз., шв. *tam*, дісл. *tamr*; гот. *ga-tamjan* „приручати”, дісл. *temja*, н. *zähmen* „приборкувати”; < герм. **tamjan-* „приручати, привчати до дому, робити домашнім”; **tamaz* „приручений”.

TĪ-/TI-

а. *tide* „приплив, відплив”, да. *tīd* „час”, н. *Zeit* „час”, двн. *zīt* „час, пора року”, голл. *tijd* „час”, дс. *tīd*, шв. *tid* „час”, дісл. *tīð*; < герм. **tīðiz* „відрізок часу” (дериват з суф. -ð-)

// гр. *daīesthai* „ділити”, ді. *dáuate* „розподіляє”, *dáti* „відрізає”, *dátar-* „кінець”, *dātram* „серп”; < іє. **dā(i)-/di-* „відокремлювати”

TĪH-/TAIH-/TAIg-

1. н. *zeigen* „показувати”, двн. *zeigōn*; н. *zeihen* „звинувачувати”, двн. *zīhan* „тж”, да. *tēon* „тж”; гот. *ga-teihan* „повідомляти”, дісл. *tjā* „показувати”; < герм. **tih-/taig-* „вказувати”

// лат. *dīcere* „говорити”, *dignus* „гідний, значущий”, ді. *dišáti* „показує”; < іє. **deīî(ĝ)/doiî(ĝ)/diî(ĝ)-* „показувати, вказувати” ⇐ іє. **dej-/di-* „сяяти”;

2. а. *token* „знак”, да. *tācen* „тж”, н. *Zeichen* „тж”, двн. *zeihhan*

„чудо, чудовий знак”, шв. *tecken*, дісл. *teikn*, гот. *taikns* „знак”; < герм. **taikna-* „знак”

З. а. *toe* „палець ноги”, да. *tā*, н. *Zehe* „тж”, двн. *zēha*, голл. *teen*, шв. *tå*, дісл. *tā*; < герм. **taih(w)ō(n)-/taigwō-* „палець”

// лат. *digitus* (< *dicitus*) „палець”, гр. *dáktylos* „палець”.

TREW-

а. *tree* „дерево”, да. *trēo*, сголл. *-tere*, дс. *trio*, дісл. *trē*, гот. *triu* (род. відм. *triwis*) „дерево”; < герм. **trewa-* „дерево”

// хет. *taru* „дерево”, гр. *drýs* „дерево, дуб”, ді. *dáru* „деревина”, рос. *дерево*; < іє. **der(u)-/dreu-/doru-/dru-* ← іє. **der(ā)-* „дерти, розщиплювати”

TŪN-

а. *town* „місто”, да. *tūn* „паркан, двір, село”, н. *Zaun* „паркан”, двн. *zūn* „огорожа”, голл. *tuin* „сад, город”, дісл. *tūn* „огороджене місце, двір”; < герм. **tūna-* „огорожа, огороджене місце” – давнє запоз. з кельт. (пор. дірл. *dūn* „фортеця, замок”; кельт. **dūn-* виступає як топ.-утв. морфема)

// лат. *fūnus* „погребіння”. Герм. слово, в свою чергу, запозичене в слов. мови, де *ū* > *ы*: укр. *тин*, рос. *тын*.

TWAI

а. *two* „два”, да. *twā*, н. *zwei*, двн. *zwei*, *zwā*, голл. *twee*, дс. *twēne*, *twō*, шв. *två*, дісл. *tveir*, гот. *twai*; < герм. **twai* „два”

// гр. *dýo* „два”, лат. *duo*, дірл. *dāu*, ді. *d(u)vā*, лит. *dñ*, рос. *два*, хет. *da-*, тох.-А *wu*; < іє. **d̥uō(u)-/d̥uaj-* „два”.

ƀ

ƀAH-/ƀAg-

гот. *ƀahan*, *ga-ƀahan* „мовчати”, *ƀahains* „мовчання”, шв. *tiga* „мовчати”, дісл. *ƀegja*, *ƀagna*, дс. *thagian*, двн. *dagēn* „мовчати”, дісл. *ƀagall*, *ƀógull* „мовчазний”; < герм. **ƀah-* „мовчати”

// лат. *tacēre* „мовчати”; < іє. **tak-* „мовчати”. Італо-герм. ізоглоса.

ÐE-/ÐA-

a. *the* – означений артикль, да. *ðe* (чол. рід), *ðeo* (жін. рід) – вказ. займ., а. *that* „це”, да. *ðæt, þæt* – вказ. займ. (сер. рід), н. *der, die, das* (означ. артикль), двн. *der, diu, dai*, дісл. *þat*, гот. *þata* – вказ. займ. „це” (сер. рід), шв. займ. *denne* „цей”, *det, den*.

// гр. *tó* „це”, лат. *is-tud* (< *-tod), ді. *tad*, авест. *tat*, лит. *tās* – чол. рід, *ta* – жін. рід, рос. *mom, mo*; < іє. *-te-/to(d)-.

ÐERH-/ÐURH-

1. а. *through* „через”, да. *þerh-, þurh-*, н. *durch* – прийм і преф. „через”, двн. *durh, duruh*, дс. *thuruh*, гот. *þairh* „через”; < герм. *þerh-/þurh- „крізь” (< *ter- + kye-)

// лат. *terere* „сверлити, терти”, ді. *tirá-h* „через, в стороні”, рос. *тереть*; < іє. *ter- „сверлити, терти”.

2. гот. *þarihs* „нова (тканина)”. Сюди ж: 3. гот. *þairkō* „отвір, вушко”.

ÐERS-/ÐARS-/ÐŪRS-

a. *thirst* „спрага”, да. *þurst*, н. *Durst* „спрага”, голл. *dorst*, дс. *thurst*, шв. *törst*, дісл. *þorsti*, гот. *þaurstei* „тж”; н. *dürr* „сухий”, двн. *durri*, да. *dyrrre*, голл. *dor*, шв. *torr*, дісл. *þurr*, гот. *þaurusus* „сухий”, *ga-þairsan* „засихати”; < герм. *þers-/þars-/þurs- „бути сухим, засохнути”

// гр. *tērsesthai* „висихати”, лат. *torrēre* (< *torsere) „сушити, підсмажувати”, ді. *tr̥ṣyati* „відчувати спрагу”; < іє. *ters-/tors-/tr̥s- „ставати сухим”.

ÐEU¹-

н., голл. *dienen* „служити”, двн. *dionōn*, шв. *tjäna* „служити”, дісл. *þjōna*; гот. *þius* „слуга”; < герм. *þiw- (< *þew < *þegw-) „служити, слуга”

// лит. *tekėti* „бігти, текти”, укр. *тикати*; < іє. *tek^h- „бігати” (> *tek^ho- „той, що бігає”).

ÐEU²-/ÐŪ-

1. а. *thigh* „стегно”, да. *þēoh*, двн. *deoh, dioh*, голл. *dij*, шв. *tju*, дісл. *þjō* „стегно”; < герм. *þeuha- „стегно, дещо товсте”

// лат. *tumēre* „пхнути, вздуватися”, лит. *tumėti* „загуснути”; тох.- В *tumane* „десять тисяч”; < іє. **tēu-/teu-/tu-/tū-* (з розш. *bh, g, k, l, m, s*) „бути товстим”

2. а. *thumb* „великий палець”, да. *þūma*, н. *Daumen* „великий палець”, двн. *dūmo*, голл. *duim*, дс. *thūmo*, шв. *tumme*; < герм. **þūma(n)-* „товстий” (> „палець”).

// лит. *tŋkti* „жиріти”, укр. *tumu* „жтріти, повніти”, псл. **tyti*, рос. *тучный*;

3. а. *thousand* „тисяча”, да. *þūsend*, н. *tausend* „тисяча”, двн. *dūsunt*, голл. *duizend*, дс. *thūsundig*, шв. *tusen*, гот. *þūsundi*; < герм. **þūs-hundi* „тисяча” (> „велика, товста сотня”).

// укр. *тисяча*, псл. **tyšet-*, дпрус. *tūsimtons* „тисячі”; в цьому значенні – германо-балто-слов'янська ізоглоса.

PEUʔ-

а. *thief* „злодій”, да. *þēof*, н. *Dieb* „тж”, двн. *diob*, голл. *dief*, дс. *thiof*, шв. *tjuv*, дісл. *þjōfr*, гот. *þiufts*; < герм. **þeufaz* „злодій”

// гр. *entypás* „сидячий навпочіпки”, лит. *tupėti* „сидіти навпочіпки”, можл. рос. *но-тупить* (погляд); < іє. **tēup-/tup-* „ховатися, причайтися”.

PEUð-

1. гот. *þiuda* „народ”, двн. *diota* „народ”, да. *þēod*, дісл. *þjōð* „народ”; < герм. **þeudō* „народ” (< іє. **teutā*)

// оск. *touto* „місто”, дірл. *tūath* „народ, країна”, лит. *tautā* „народ”, дпрус. *tauto* „країна”, хет. *tuzzi-* „військо”; < іє. **teutā-* „рід, народ” ⇐ *lutēu-/tāu-/tū-* „набухати”

2. н. *deuten* „тлумачити”, двн. *diuten* „пояснювати, перекладати”, да. *ðiedan* „тж”, шв. *tyda* „тлумачити, пояснювати”; < герм. **þeudan-* „робити зрозумілим для народу”.

PIKW-

а. *thick* „товстий”, да. *þicce*, н. *dick* „товстий”, двн. *dicchi*, голл. *dik*, дс. *thikki* „товщина”, шв. *tjock*, дісл. *þykk*; < герм. **þikwi-/þeku-* „товстий, повний” (< іє. **tegu-*)

// дірл. *tiug* „товстий, жирний”. Герм.-кельт. ізоглоса.

PIH-

1. н. *gedeihen* „процвітати, рости”, двн. *gedīhan*, да. *gedōn*, голл. *gedijen*, гот. *gapeihan* – деривати відп. форм: двн. *thīhan* „рости, вродити”, да. *đion* „рости, дозрівати”, гот. *þeihan* „тж”; < герм. **þīhan-* „рости, дозрівати” (< „робити тугим, зрілим”)

// лит. *tānkus* „тугий, густий”, укр. *тягнути*, псл. **tegnót*; < іє. *(s)*ten-* „тягнути, розтягувати” (< іє. **ten-* „тягнути, робити тугим, зрілим”);

2. а. *tight* „міцний, тугий”, да. *điht* „товстий, сильний”, н. *dicht* „тугий”, свн. *dihte*, дісл. *þētr* (< **þītr*); < герм. **þiht-* (< **þīhtaz*).

PIUð-/PŪð-

гот. *þiuþ* „добро”, *unþiuþ* „зло”, дісл. *þýðr* „дружелюбний, ніжний”, да. *ge-þīede* „хороший, добрий”; < герм. **þīud-* „хороший”.

PRIJ-/PRĪ-

а. *three* „три”, да. *þrī*, н. *drei*, двн. *drī*, голл. *drie*, дс. *thria*, шв. *tre*, дісл. *þrīr*, гот. *hþreis*, *þrija*; < герм. **prijiz* (< *þrīz*) „три”

// гр. *treīs*, лат. *trēs*, дірл. *tri*, ді. *tráyah*, *trī*, лит. *trỹs*, рос. *три*, псл. *lutryje*; алб. *tre*, вірм. *erekñ*, тох.-А *tre* „три”, хет. *terianna* „третій”; < іє. **trejes*, *trī* „три”.

PRIM-/PRAM-

гот. *pramstei* „сарана”, дісл. *þramma* „гупати ногами”, дс. *thrimman* „стрибати, скакати”, свн. *drammen* „шуміти”; < герм. **prim-/pram-* „тремтіти”.

// гр. *trēmō* „тремчу”, *trómos* „тремтіння”, лат. *tremere* „тремтіти”, лит. *trìmti* „тремтіти від холоду”; < іє. **trem-* „тремтіти”.

ÞURþ-

н. *dürfen* „могти”, двн. *durfan*, да. *ðurfan*, дісл. *þurfa*, гот. *þaurban* „потребувати”; гот. *þarba* „нестача”, да. *þearf*, двн. *darba*, дісл. *þorf*, шв. *tarv* „потреба”; < герм. **þarþ-/þurþ-* „потребувати, бути потрібним”.

ÞURN-

а. *thorn* „шип, колючка”, да. *þorn*, н. *Dorn* „тж”, двн. *dorn*, голл.

doorn, шв. *torn*, дісл. *þorn*, гот. **þaurnus*; < герм. **þurnu-/þornu-z* „колючка” (< іє. **tṛn-*)

// гр. *tērnax* „стебло кактуса”, ді. *tṛnam* „стебло трави”, рос. *терн*, псл. **ṭr̥nъ*; < іє. *(*s*)*ter-* „бути застиглим, твердим”.

ÞURP-

а. *thorp* „село”, да. *þorp*, н. *Dorf* „гж”, двн. *dorf*, голл. *dorp* „село”, дс. *thorp*, шв. *torp* „невелика ферма”, дісл. *þorp*, гот. *þaurp* „поле”; < герм. **þurpa-* „поселення”

// лат. *trabs* „балка, колода”, сірл. *treb̃* „дім, село”, лит. *trobã* „дім, будівля”; < іє. **treb-/tr̥b-/trāb-* „балка, колода”.

ṬŪ/ṬU

а. *thou* (заст.) „ти”, да. *þū*, н. *du* „гж”, двн. *du*, шв. *du*, дісл. *þū*, гот. *þu*; < герм. **þu/þū* „ти”

// гр. *tu*, лат. *tū*, дірл. *tū*, ді. *tvam*, хет. *zig*, лит. *tū*, рос. *ты*, алб. *ti*, вірм. *du*, тох.-А *tu*; < іє. **tu/tū* „ти” (дав. відм. *toi*, *tebh-*; знах. відм. *te-ĝ-*; да. *þec*, *þē*, а. *thee*, дс. *thic*, *thī*, двн. *dih*, н. *dich*, дісл. *þik*, гот. *þuk*; герм. **þeke*).

U

UN-

Загальногерманський префікс зі значенням заперечення: а. *un-*, да. *un-*, н. *un-*, двн. *un-*, голл. *on-*, шв. *o-*, ісл. *ū-*, *ō-*, гот. *un-*; < герм. **un-*
// гр. *an-*, *a-*, лат. *in-*, дірл. *in-*, ді. *an-*, *a-*, вірм. *an-*, тох.-АВ *an-*, хет. *a-*, *an-*; < іє. **n-/nē-/ne-/neī-*.

Сюди ж: н. *nicht* – заперечення (із сполучення *ni wiht* „дещо”, див. *weht*); н. *nie* „ніколи”, двн. *nio* (> *ni* + *io*, *eo*; див. *aiw-*); н. *nein*, двн. *nein* (< *ni* + *ein* – букв. „ні один”); н. *nur* „лише”, двн. *nīwari* (другий компонент – дісл. *wāri* – претерит кон’юнктива від *sīn* „бути”; все сполучення означало „не було б”); гот. *ni* – заперечення.

UNDAR

а. *under* прийм., присл. „під, внизу”, да. *under*, н. *unter* „під”, двн. *untar*, голл. *onder*, шв. *under*, дісл. *undir*, гот. *undar*; < герм. **undar* „внизу”

// лат. *infrā* „під, внизу”, ді. *ádhara-* „нижче”; вірм. *ānd* „під”, тох.-А *añć* „тж”; < іє. **ndh(er)-* „під, внизу” (*dh* > лат. *f*).

UNHT-

гот. *bi-ūhts* „звичний”, *bi-ūhti* „звичка”, *ūh-teigs* „той, що має час”; < герм. **unhtaz* „звичний, привчений” (< іє. **unktos*)

// ді. *óka-* „задоволення”, *úcyati* „знаходить задоволення, має звичку”, лит. *jaukinti* „привчати”, рос. *учить*, псл. **uċiti*, *при-выкнуть*, псл. **vyknóti* „привчати” (з протезою *v* і чергуванням голосних); < іє. **euk-/uk-/unk-* „привчати, вчити”.

UNS

Основа непрямих відмінків герм. займ. *hwis* „ми”. Утворена від нульового ступеня аблаута іє. *n-s/nō-s* (> лат. *nōs*, ді. *nas*, рос. *нас*): н. *uns*, двн. *uns*, а. *us*, да. *ūs*, гот. *uns*, *unsis*, дісл. *ōss*; < герм. **uns-*. В англ. і ісл. мовах *n* випадає перед щільним *s*, викликаючи подовження голосного. Можл., той же іє. корінь, що й в *anþar*.

ŪT-

1. а. *out* „поза”, да. *ūte*, *ūtan(e)*, н. *aus* „із”, *außen* „поза”, двн. *ūj*, *ūjana*, голл. *uit*, дс. *ūt*, шв. *ut*, дісл. *ūt*, гот. *ūt*, *ūtana* „зовні”; < герм. **ūt-* „поза, зовні”

// ді. *ud-* „нагору”, авест. *us*, рос. *вы* – преф. (*ы* < іє. *ū*; *в* – протеза), гр. *hýsteros* „останній”, лат. *ūs-que* „постійно, майже до”, дірл. *ud-*, *od-* – дієсл. префікс”; < іє. **ūd-/ud-* „з чогось”.

Сюди ж: 2. герм. **uz* (< іє. **uds*) – префікс ім. і дієсл. зі значенням „із; спочатку”: н. *ur-*, *er-* (*Urlaub*, *erlauben*), двн. *ur-*, гот. *us*, *uz*, да. *or*, дісл. *ōr*, шв. *ur* (// рос. *вз-*, *воз-*; за іншою версією герм. **uz* < іє. **au-/uē-* „геть”; 3. а. *about* „навколо, про”, да. *ābūtan* „навколо”; складається з трьох компонентів: *ā-* (= англ. *on*, да. *an*), *-b-* (= англ. *be*, *by*), *-ūtan* (< *ūt*); 4. а. *but* „але”, да. *būtan* (< *by* + *ūtan*).

W

WAN-/WAK-

а. *wax* „збільшуватися”, да. *weaxan*, н. *wachsen* „рости”, двн.

wahsan, голл. *wassen*, дс. *wahsan*, шв. *växa*, дісл. *vaxa*, гот. *wahsjan*; < герм. **wahs-* (-*an/jan-*) „рости”

// гр. *aēxein* (< *aFex-*) „рости, збільшуватися”, лат. *augēre* „збільшуватися”; < іє. *(*ā*)*ueġ-/auġ-* „збільшуватися, рости, набирати силу”.

WARM-

а. *warm* „теплий”, да. *wearm*, н. *warm* „теплий”, двн. *warm*, голл. *warm*, шв. *varm*, дісл. *varmr*, гот. *warmjan* „нагрівати”; < герм. **warmaz* „теплий”, *warmjan-* „нагрівати”

// гр. *thermós* „гарячий”, лат. *formus* „теплий”, ді. *gharmá-h* „теплота, жар”, лит. *gāras* „жар”, рос. *гореть, жар*, псл. **gēрь*; < іє. **g^hher-/uer-/uor-* „горіти, палати” (> іє. **g^hhermos-/g^hhormos* „теплий”).

WAS-

а. *wear* „носити, бути вдягнутим”, да., дс., двн. *werian*, дісл. *verja*, гот. *wasjan* „бути вдягнутим”; < герм. **wasjan* „бути вдягнутим”

// гр. *esthēs* „одяг”, лат. *vestis* „одяг”, ді. *vas-* „вдягнути одяг”; < іє. **ues-/uos-* „носити одяг” – розширення іє. **eŭ-/oŭ-* „одягати”, зафіксованого в лат. *ex-uere* „роздягатися”, укр. *взути, взуття*, рос. *обуть, об-увь*, псл. **uti* (< **ou-tei-*), лит. *avėti* „носити”.

WASK-

а. *wash* „мити, прати”, да. *wascan*, н. *waschen* „тж”, двн. *wascan*, голл. *wassen*, дс. *waskan*, шв., дісл. *vaska*; < герм. **waskan-* (< **wat-skān-*) „чистити водою, прати в воді”; пов’язано з коренем **wat-* „вода” (див. *wat-*).

WAT-/Wæt-

а. *water* „вода”, да. *wæter*, н. *Wasser*, двн. *wazzar*, голл. *water*, дс. *watar*, шв. *vatten*, дісл. *vatn*, гот. *watō* (мн. *watna*); < герм. **watar/watan-* „вода”

// гр. *hýdōr* „вода”, лат. *unda* „хвиля”, ді. *udán-* „вода”, лит. *vandug*; укр. *вода*, хет. *ɥatar* „вода”; < іє. **auā-/uē-d-/uod-/ud-* „зволожувати, бути мокрим” (< **uedōr/udnes* „вода”).

WE-/Wæ-

1. а. *wind* „вітер”, да. *wind*, н. *Wind* „тж”, двн. *wind*, голл. *wind*, шв.

vind, гот. *winds*; < герм. **windaz* (< **wendaz*) „вітер”

// гр. *áēmi* (< *hvaFēmi*) „дую”, лат. *ventus* „вітер”, ірл. *feth* „повітря”, ді. *váta-h* „вітер”, *váuyati* „дує, віє”, лит. *vėjas* „вітер”, рос. *вея́ть*, *ветер*, укр. *ведро* „добра погода”; < іє. *(*a*)*ue-/uē-* „дути” (< іє. **uēnt-/uēnt-* „вітер, дути”);

2. а. *weather* „погода”, да. *weder*, н. *Wetter* „тж”, двн. *wetar*, голл. *weder*, *weer*, дс. *wedar*, шв. *väder* „вітер, погода”, дісл. *veðr*; н. *Gewitter* „гроза”; < герм. **wedra-* „вітер, погода” („дути, віяти” > „той, хто дує, вітер” > „стан вітру, погода”)

// лат. *vidēre* „бачити”, гр. *ideîn* „бачити” (> *idea*), *oīda* (< *Foīda*) „я знаю”, ді. *vėda* „знаю”, рос. *видеть*, *ведать*; < іє. **ueið-/uoïð-/uid-* „бачити” < „знати”.

WĪð-/WIð-

а. *widow* „вдова”, да. *widwe*, *weoduwe*, н. *Witwe* „вдова”, двн. *wituwa*, голл. *weduwe*, дс. *widowa*, гот. *widuwō*; < герм. **wīðowō/wīðewō/widuwōn* „вдова”

// лат. *vidua* „вдова”, *viduus* „позбавлений чогось”, *di-vido* „ділю”, дірл. *fedb* „вдова”, ді. *vidhávā* „вдова”, *vidhú-* „одинокий”, дпрус. *wid-dewu* „вдова”, рос. *вдова*, псл. **ъdova*; < іє. **ueiðh-/uidh-* „відокремлювати” ⇐ *ui-* „один від одного, один із одного” (< іє. **uidheuā-* „вдова”). Можливо, другий компонент в іє. **ui-dhe-uā* був корінь *dhē-* „класти”.

WĪH¹-

н. *weihen* „освячувати”, двн. *wīh* „святий”, дс. *wīh* „храм”, да. *wīh* „ідол”, шв. *viga* „посвячувати”, дісл. *vīgja* „освячувати”, *vē* „святилище” (*ē* < *ī*), гот. *weihs* „святий”; < герм. **wīh-/wīg-* „святий”

// лат. *victima* „жертва”, ді. *vinákti* „відокремлює”; хет. *âuek-/âuk-* „заклинати”; < іє. **uei(k)-* „виділяти, відділяти, приносити жертву”.

WĪH²-

гот. *weihs* „село”; < герм. **wīh-* (< *weih-*) „поселення”

// гр. *oīkos* (< *Foīkos*) „дім”, лат. *vīcus* „поселення”, авест. *vīs* „дім”, рос. *весь*, псл. **ъсь* „село”; < іє. **ueið-/uoïð-/uid-* „помешкання, дім”.

WĪH³-/WĪg-

гот. *weihan* „боротися, битися”, гот. *wigana* (дав. відм.) „битва”, да. *wīgan* „битва”, дісл. *vīg* „війна”, да. *wīg*, н. *Weigand* (заст.) „боєць, борець”, двн. *wīgant* (діеприкм. I) „боєць”, ісл. *vīkingr* (< **wīgning-*) „воїн > вікінг”; *vega* „вбивати” < герм. **wīh-/wīg-* „боротися, битися”

// лат. *vincere* „битися, перемогти”, дірл. *fichid* „битися”, лит. *viėkas* „сила, життя”, рос. *век*, псл. **věкъ* „сила”; < іє. **ueik-/uoik-/uik-* „бути сильним”.

WĪN-

а. *wine* „вино”, да. *wīn*, н. *Wein* „тж”, двн. *wīn*, шв. *vin*, дісл. *vīn*, гот. *wein*; < герм. **wīna-* „сік винограда, вино”

// лат. *vīnum* „вино”, гр. *oīnos*; < іє. **uoino-/ueino-* „вино, сік винограда” < іє. **uei-/ui-* „вити, плести”.

WREK-/WRAK-/WRæK-

а. *wreak* „помститися, дати волю почуттям”, да. *wrecan* „гнати, штовхати”, н. *rächen* „мстити”, двн. *rehhan*, *wrehhan* „мстити, наказувати”, голл. *wreken* „тж”, дісл. *reka* „гнати, переслідувати”, гот. *wrikan* „переслідувати”; < герм. **wrekan-/wrakan-* „гнати, переслідувати”

// гр. *eīrgein* (< *eFergein*) „оточувати, запирати”, лат. *urgēre* „давити, тіснити”, лит. *vargas* „горе, біда”, рос. *враз*, псл. **vorgъ*; < іє. *hu(e)reg-/urg-* „давити, притіснити, гнати” < іє. **uer-* „крутити, вити”.

WRĪT-

а. *write* „писати”, да. *wrītan* „малювати, писати, робити насічки”, н. *reißen* „рвати”, двн. *rījan*, голл. *rijten* „рвати”, дс. *wrītan* „різати”, шв. *rita* „малювати”, дісл. *rīta* „дляпати, робити насічки”; < герм. *hwrītan* „дряпати, висікати”

// гр. *rhīnē* „напильник”, *ereīkein* „розривати”; < іє. **ureī-* „дряпати” < іє. **uer-* „висікати, дряпати”.

WRŌH-/WRŌg-

н. *Rüge* „догана”, свн. *rüege*, *ruoge* „судове звинувачення, покарання”, снн. *wrōge* „звинувачення”, дісл. *rōg* „сварка, суперечка”, гот.

wrōhs „звинувачення”; н. *rügen* „дорікати”, да. *wrægan* „дорікати”, шв. *röja* „видавати таємницю”, дісл. *rūgja* „викликати ворожість”, гот. *wrōhjan* „звинувачувати”; < герм. **wrōh-/wrōg-* (з суф. *-i/j-*) „звинувачувати; звинувачення”

// лит. *rėkti* „кричати”, рос. *речь* (< **rěкъ*), укр. *ректи*; < іє. **urēk-/urōk-* „говорити”.

WULF-

а. *wolf* „вовк”, да. *wulf*, н. *Wolf* „вовк”, днн. *wolf*, голл. *wolf*, шв. *ulv*, дісл. *ulfr* (< **vulfr*), гот. *wulfs*; < герм. **wulfaz* „вовк”

// лат. *lupus* „вовк”, гр. *λύκος*, ді. *vřka-h* „вовк”, лит. *viřkas*, рос. *волк*, псл. **vьlkъ*; тох.-В *walkwe* „вовк”; < іє. **ul̥kʷos-* „вовк” ← іє. **uel-* „рвати, роздирати здобич”.

Рекомендована література

Базова (основна)

1. Левицький В.В. Основи германістики: навчальний посібник для ВНЗ. Вінниця: Нова книга, 2008. 528 с.
2. Левицький В.В., Кійко С.В. Практикум до курсу "Вступ до германського мовознавства". Вінниця: Нова книга, 2006. 264 с.
3. Левицький В.В., Соловійова О.В. Антологія англійської мови: тексти з коментарями, вправи та етимологічний словник: навч. посібн. Вінниця: Нова Книга, 2012. 240 с.
4. Колесник О.С. Давні германці та їхні мови: лінгвокультурологічний довідник. Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2013. 144 с.

Допоміжна

1. Андрущенко О.Ю. Вступ до германського мовознавства. Житомир: ЖДУ, 2010. 178 с.
2. Аракин В.Д. Очерки по истории английского языка. М.: URSS, 2007. 288 с.
3. Бруннер К. История английского языка. Пер. с нем. Изд. 4. М.: URSS. 2010. 720 с.
4. Верба Л. Г. Історія англійської мови: посібник для студентів та викладачів вищих навч. закладів. Вінниця: Нова книга, 2004. 304 с.
5. Красухин К.Г. История английского языка и введение в германскую филологию: Краткий очерк. Изд. 3. М.: URSS, 2019. 104 с.
6. Кубрякова Е.С. Основы морфологического анализа: На материале германских языков Изд. 4. М.: URSS. 2019. 328 с.
7. Левицкий В.В. Германские языки и древние германцы. Черновцы: Рута, 2004. 207 с.
8. Левицкий В.В. Основы сравнительной морфологии германских языков. Черновцы: Рута, 2004. 126 с.
9. Левицкий В.В. Основы сравнительной фонетики германских языков. Черновцы: Рута, 2004. 120 с.
10. Свиридова С.А. Старшая Эдда: Песни о божествах. Скандинавский эпос. М.: URSS. 2021. 384 с.
11. Смирницкий А.И. Хрестоматия по истории английского языка с VII по XVII в. Изд. 5. 2008. 304 с.

12. Тронский И.М. Общеиндоевропейское языковое состояние: Вопросы реконструкции М.: URSS. 2019. 104 с.
13. Bein Th. Germanistische Mediävistik. 2. Aufl. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2005.
14. Bergmann R., Moulin C., Pauly P. Alt- und Mittelhochdeutsch. Arbeitsbuch zur Grammatik der älteren deutschen Sprachstufen und zur deutschen Sprachgeschichte. 8. Aufl. Stuttgart: UTB, 2011. 249 S.
15. Braune W. Althochdeutsche Grammatik. 15. Aufl. Berlin: De Gruyter, 2018. 394 S.
16. Meineke E., Schwerdt J.: Einführung in das Althochdeutsche. Paderborn: Schöningh, 2000.
17. Schlosser H.D. Althochdeutsche Literatur. 2. Aufl., Berlin 2004.
18. Schützeichel R. Althochdeutsches Wörterbuch. 7. Aufl. Tübingen: Niemeyer, 2012. 415 S.
19. Sonderegger S. Althochdeutsche Sprache und Literatur. Eine Einführung in das älteste Deutsch. Darstellung und Grammatik. Berlin: de Gruyter, 1987.
20. Splett J. Althochdeutsches Wörterbuch. Analyse der Wortfamilienstrukturen des Althochdeutschen, zugleich Grundlegung einer zukünftigen Strukturgeschichte des deutschen Wortschatzes. Berlin und New York: de Gruyter, 1993.

Інформаційні ресурси

Жлуктено Ю.О., Яворська Т.А. Вступ до германського мовознавства: <http://inmo.org.ua/assets/files/Vstup%20do%20herm.%20movoznavstva.pdf>

Дрогомирецький П.П., Данилюк І.І. Вступ до германської філології: <http://194.44.152.155/elib/local/1165.pdf>

Андрущенко О.Ю. Вступ до германського мовознавства: https://www.academia.edu/3215562/Introduction_to_Germanic_Linguistics [Вступ до германського мовознавства](#)

Луньова Т.В. Вступ до спецфілології: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4882/1/Lunjo6.pdf>

Hartwig S. All In The Language Family: The Germanic Languages: <https://www.babel.com/en/magazine/germanic-languages/>